

Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine
Hercegovačko-neretvanski kanton
Općina Konjic

PROSTORNI PLAN OPĆINE KONJIC

za period 2013 - 2033. godine

IPSA INSTITUT, SARAJEVO

Sarajevo/Konjic, april 2018.godine

PROSTORNI PLAN OPĆINE KONJIC

za period 2013 – 2033. godine

Nosilac pripreme	Nosilac izrade
OPĆINA KONJIC	IPSA INSTITUT
Maršala Tita br. 62 88400 Konjic 036 712 200 opcina.konjic@konjic.ba	Put života bb 71000 Sarajevo 033 27 63 40 ipsage@ipsa-institut.com

Stručni planerski tim

Odgovorni planer i koordinator:

Mr Lejla Hajro, dipl.ing.arh.

Prostorni planeri i saradnici:

Andrea Pavlović, dipl.ing.arh.
 Damir Lukić, dipl.ing.arh.
 Adna Bećar, MA, dipl.ing.arh.
 Jasmin Meškić, MA, dipl.ing.arh.
 Ilma Begović, MA, dipl.ing.arh.
 Mr Azra Hajro, dipl.ing.el.
 Željko Lozančić, dipl.ing.građ.
 Elvir Alić, dipl.ing.građ.
 Nina Budim, MA, prost. planer

Savjetnik na izradi plana:

Vladimir Levašev, dipl.ing.arh.

Direktor IPSA Instituta:

Enko Hubanić, dipl.ing.građ.

Sarajevo, april 2018. godine

Sadržaj Prostornog plana općine Konjic

I – Tekstualni dio

1. Opći i posebni ciljevi prostornog uređenja
2. Projekcija prostornog razvoja
3. Projekcija razvoja prostornih sistema
4. Odluka o provođenju Prostornog plana

II – Grafički dio

1. Izvod iz plana višeg reda
2. Sintezni prikaz postojećeg stanja prostornog uređenja
3. Sistem naseljenih mjesta i urbanih područja
4. Urbana područja i namjena zemljišta
5. Upotrebna vrijednost zemljišta
6. Vode i vodne površine, vodna infrastruktura i odvođenje otpadnih voda
7. Mineralne sirovine i nalazišta
8. Energetska infrastruktura
9. Saobraćajna infrastruktura i komunikacije
10. Zaštićene površine prirodnog i kulturno-historijskog naslijeđa
11. Komunalna, privredna i društvena infrastruktura
12. Zaštita i unaprijeđenje okoliša
13. Sintezna karta projekcije prostornog razvoja

PROSTORNI PLAN

OPĆINE KONJIC

za period 2013 - 2033. godine

I - Tekstualni dio

SADRŽAJ

UVOD	9
STRATEŠKA PROCJENA UTICAJA NA OKOLIŠ (SEA)	10
Vode	10
Zrak.....	11
Tlo.....	12
Odlaganje otpada	12
Zagađenost minama i drugim neeksplodiranim ubojitim sredstvima.....	13
Uticaj sistema planiranih projekcijom razvoja na okoliš općine Konjic.....	13
Saobraćajna infrastruktura.....	14
Energetika.....	16
Eksploatacije.....	25
Industrija.....	25
1. OPĆI I POSEBNI CILJEVI PROSTORNOG UREĐENJA.....	25
1.1. Opći ciljevi prostornog uređenja	28
1.2. Posebni ciljevi prostornog uređenja.....	28
2. PROJEKCIJA PROSTORNOG RAZVOJA	30
2.1. Stanovništvo	30
2.1.1. Starosna i spolna struktura.....	33
2.1.2. Domaćinstva i migracije	33
2.1.3. Gustina naseljenosti	34
2.2. Sistem naseljenih mjesta	34
2.2.1. Hijerarhija centara.....	34
2.3. Urbana i vanurbana područja.....	36
2.3.1. Urbana područja.....	36
2.3.2. Vanurbana područja	39
2.3.3. Režimi građenja	40
2.4. Podobnost prostora za različite namjene.....	40
2.5. Poljoprivredna zemljišta	41
2.5.1. Upotrebna vrijednost zemljišta	43
2.5.2. Mjere unaprijeđenja poljoprivrednog zemljišta.....	43
2.5.3. Poljoprivreda	45
2.6. Šume i šumska zemljišta.....	48

2.6.1.	Kategorizacija i bilans šumskog zemljišta	48
2.6.2.	Stanje šuma i drvne zalihe	49
2.6.3.	Zaštita šuma	50
2.6.4.	Zaštitne šume i zaštićene šume, te šumski rezervati	51
2.6.5.	Sanacija i pošumljavanje	53
2.7.	Vode i vodne površine	54
2.7.1.	Bilans voda	55
2.7.2.	Izvorišta vode, stajaće, tekuće i podzemne vode, mineralne, termalne i ljekovite vode, vode za piće sa zaštitnim zonama i pojasevima	57
2.7.3.	Vještačke akumulacije, njihova namjena, problemi koji nastaju njihovom izgradnjom i mjere rješavanja	61
2.7.4.	Zaštitne zone i pojasevi	62
2.8.	Vodna infrastruktura	63
2.8.1.	Sistemi snabdjevanja vodom	63
2.8.2.	Sistemi odvođenja otpadnih voda	64
2.8.3.	Zaštita od voda i uređenje voda	65
2.9.	Mineralna nalazišta	66
2.9.1.	Utvrđene rezerve	66
2.9.2.	Eksploataciona polja	67
2.9.3.	Eksploataciona polja planirana za sanaciju i rekultivaciju	68
2.10.	Proizvodnja i prijenos energije	68
2.10.1.	Plan razvoja potrošnje	69
2.10.2.	Plan razvoja proizvodnje	73
2.10.3.	Priključenje novih proizvodnih objekata na elektroenergetski sistem	85
2.10.4.	Plan razvoja prenosne i distributivne mreže	85
2.10.5.	Razvoj distributivne mreže	87
2.10.6.	Energetska efikasnost	90
2.11.	Saobraćaj	91
2.11.1.	Sistem saobraćaja i veza	91
2.11.2.	Povezanost sistema sa saobraćajem u širem okruženju	96
2.11.3.	Saobraćajna infrastruktura sa zaštitnim pojasevima i zonama	96
2.12.	Privreda	97
2.12.1.	Razvoj privrede i osnovni faktori razvoja	97

2.12.2.	Projekcija na bazi prošlih kretanja.....	97
2.12.3.	Projekcija razvoja na osnovu globalnih kretanja u zemlji.....	100
2.12.4.	Projekcija zaposlenosti i nezaposlenosti općine Konjic.....	101
2.12.5.	Orijentacija i razmjestaž privrede u prostoru	102
2.12.6.	Ocjena privrednih aktivnosti sa stanovišta uticaja na okoliš.....	103
2.12.7.	Razvoj industrijskih zona	104
2.13.	Društvene djelatnosti	105
2.13.1.	Bilansi potreba.....	105
2.13.2.	Obrazovanje.....	106
2.13.3.	Kultura	109
2.13.4.	Zdravstvo	111
2.13.5.	Socijalna zaštita	111
2.13.6.	Sport i rekreacija.....	112
2.13.7.	Turizam	116
2.13.8.	Prostorni razmjestaž društvenih djelatnosti.....	117
2.14.	Posebno zaštićeni prostori	119
2.14.1.	Prirodno naslijeđe	119
2.14.2.	Kulturno-historijsko naslijeđe.....	123
2.15.	Zaštita i unapređenje okoliša	126
2.15.1.	Spriječavanje negativnih uticaja na okliš.....	126
2.15.2.	Mjere zaštite od zagađivanja vode, vazduha i tla.....	126
2.15.3.	Područja i mjere sanacije.....	128
2.15.4.	Procjena stanja do kraja planskog perioda	129
2.16.	Minska polja	129
2.16.1.	Područja i mjere sanacije.....	129
2.16.2.	Etape realizacije deminiranja	130
2.17.	Ugroženost područja	130
2.17.1.	Procjena ugroženosti područja od ratnih dejstava, elementarnih nepogoda i tehničkih katastrofa do kraja planskog perioda.....	130
2.17.2.	Mjere za ograničavanje negativnih efekata prirodnih i ljudskim djelovanjem izazvanih nepogoda i katastrofa	138
2.18.	Osnovna namjena prostora i pojedinačnih područja	139
2.18.1.	Sintezna projekcija korištenja prostora.....	139

2.18.2. Obavezni prostorni pokazatelji.....	141
3. PROJEKCIJA RAZVOJA PROSTORNIH SISTEMA.....	141
3.1. Osnova prostornog razvoja naselja	141
3.1.1. Smjernice razvoja urbanih područja.....	142
3.1.2. Smjernice razvoja i oblikovanja naselja	143
3.1.3. Smjernice za opremanje građevinskog zemljišta	143
3.1.4. Smjernice za sanaciju degradiranih zemljišta.....	144
3.2. Osnova prostornog razvoja privredne javne infrastrukture.....	144
3.2.1. Smjernice za razvoj saobraćajnog sistema	144
3.2.2. Smjernice za razvoj energetske infrastrukture.....	145
3.2.3. Smjernice za razvoj komunalne infrastrukture	145
3.2.4. Smjernice za opremanje vanurbanih područja osnovnom komunalnom infrastrukturom	146
3.2.5. Smjernice za razvoj sistema upravljanja otpadom	146
3.3. Osnova prostornog razvoja okoline	147
3.3.1. Smjernice za upotrebu i razvoj vanurbanih područja	147
3.3.2. Smjernice za razvoj područja poljoprivrede, stočarstva i šumarstva	147
3.3.3. Smjernice za razvoj poslovno – proizvodnih i industrijskih zona	148
3.3.4. Smjernice za razvoj rudarstva i eksploatacije mineralnih resursa.....	149
3.3.5. Smjernice za razvoj turizma na bazi prirodne baštine.....	149
3.3.6. Smjernice za razvoj turizma na bazi kulturno – historijske baštine	149
4. ODLUKA O PROVOĐENJU PROSTORNOG PLANA	151

UVOD

Na osnovu Ugovora o pružanju usluge „Priprema i izrada Prostornog plana Općine Konjic za period 2013 – 2033.godine“ (br. 10/11-23/12), u daljnjem tekstu Plana, koji je sklopljen između Općine Konjic i IPSA Instituta iz Sarajeva, pristupilo se izradi Prostornog plana općine Konjic.

Izradi Prijedloga plana, prethodila je izrada i usvajanje prve faze, Prostorne osnove, i druge faze Prednacrt i Nacrta. Nacrt plana je u skladu sa zakonskom regulativom bio stavljen na javni uvid, a o čemu je sastavljen i Izvještaj o primjedbama, prijedlozima i sugestijama na Nacrt plana. Prijedlog plana sublimira rješenja koja su ponuđena Nacrtom dokumenta i prihvaćenih primjedbi učesnika Javne rasprave u skladu sa članom 8. Uredbe o jedinstvenoj metodologiji za izradu planskih dokumenata. Na 9. sjednici Općinskog vijeća, koja je održana 22.03.2018. godine usvojen je Prostorni plan općine Konjic 2013-2033.

Izrada Prostornog plana je urađena u skladu sa sljedećim zakonskim aktima:

Zakon o prostornom uređenju Hercegovačko-neretvanskog kantona

Zakonom o prostornom uređenju (Službene novine HNK, br. 4/04, 4/14) uređuju se načela za plansko uređenje prostora i organizacija sistema prostornog uređenja, dokumenti prostornog uređenja i njihov sadržaj, provođenje dokumenata prostornog uređenja, nadzora nad sprovođenjem odredbi, te prenos prava za obavljanje stručnih, operativnih, tehničkih i upravnih poslova iz oblasti prostornog uređenja i obaveza nastalih na osnovu tih prava.

Zakon o prostornom planiranju i korištenju zemljišta na nivou Federacije Bosne i Hercegovine

Zakon o prostornom planiranju i korištenju zemljišta na nivou Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine FBiH“, br. 2/06, 72/07, 32/08, 4/10, 13/10) uređuje planiranje i korištenje zemljišta na nivou FBiH kroz izradu i donošenje planskih dokumenata i njihovo provođenje, vrsta i sadržaj planskih dokumenata, korištenje zemljišta na nivou Federacije, kao i nadzor nad provođenjem planskih dokumenata od značaja za Federaciju.

Uredba o jedinstvenoj metodologiji za izradu planskih dokumenata

Vlada Federacije BiH je na prijedlog Federalnog ministarstva prostornog uređenja donijela Uredbu o jedinstvenoj metodologiji za izradu dokumenata prostornog uređenja („Službene novine FBiH“, br. 63/04, 50/07). Ovom uredbom utvrđuje se postupak pripreme, izrade i sadržaj dokumenata prostornog uređenja na svim nivoima prostornog planiranja u FBiH.

Uredba o sadržaju i nosiocima jedinstvenog informacionog sistema, metodologiji prikupljanja i obradi podataka, te jedinstvenim obrascima na kojima se vode evidencije

Vlada Federacije BiH je na prijedlog Federalnog ministarstva prostornog uređenja donijela ovu Uredbu („Službene novine Federacije BiH“, br. 33/07) kojom se propisuje sadržaj i nosioci jedinstvenog informacionog sistema (Geografski Informacioni Sistem), metodologija prikupljanja i obrade podataka, te jedinstveni obrasci na kojima se vodi evidencija na svim nivoima prostornog planiranja na području FBiH, u svrhu uspostavljanja jedinstvenog informacionog sistema (GIS-a).

STRATEŠKA PROCJENA UTICAJA NA OKOLIŠ (SEA)

Strateška procjena uticaja na okoliš (SEA) se odnosi na vjerovatne okolišne uticaje određenih planova i programa, a njen cilj je smanjenje štetnih uticaja razvojnih aktivnosti na okoliš.

SEA obuhvata:

- Stepen do kojeg planirane mjere mogu uticati ili poboljšati stanje okoliša,
- Procjenu štete po okoliš i stanovništvo, a u slučaju neprovođenja planiranih mjera,
- Procjenu ostvarenih uslova za uvođenje planiranih mjera,
- Procjenu mogućnosti nadležnih organa za provođenje planiranih mjera.

Metodologija izrade Strateške procjene uticaja na okoliš, uslijed nedostatka pravilnika ili uredbi kojima bi se regulisala ova oblast, te činjenice da nije izrađen poseban projektni program i zadatak za ovaj segment, oslanja se na Stratešku procjenu uticaja na okoliš Federacije BiH, koja je sastavni dio Prostornog plana Federacije BiH.

Temeljem toga, elementi prostora kroz koje se mogu posmatrati nivoi uticaja na okoliš su: voda, tlo, zrak, flora i fauna, biodiverzitet, klimatski faktori, pejzaž, materijalna dobra i stanovništvo.

Njihovo međusobno preklapanje, odnosno, preklapanje podloga kroz analizu uticaja sistema infrastrukture, privrede, eksploatacija i odlagališta, ocjenjuje u kojoj mjeri na elemente prostora utiču ti sistemi.

VODE

Hidrografska mreža općine Konjic, koja je vrlo razvijena, „predvođena“ rijekom Neretvom sa svojim pritokama, te Jablaničkim jezerom. Rijeka Neretva u svom gornjem toku, koji se proteže od izvora, pa do Konjica, u dužini od 85 km je klasificirana kao I klasa kvaliteta vode i jedna je od najčišćih rijeka u regiji.

Međutim, prolaskom kroz urbano područje Konjica, rijeka Neretva biva kontaminirana od strane otpadnih voda industrije i domaćinstava, čiji je direktni recipijent. Kao posljedica, njen kvalitet se nizvodno od grada klasificira kao II klasa kvaliteta vode. Nadalje, onečišćene otpadne vode kao takve, bez prethodnog tretmana, dopijevaju i u Jablaničko jezero.

Problematika zagađenja vodotoka je prepoznata, te se njeno rješavanje ogleda kroz izgradnju kolektora i postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda. Problem predstavlja i činjenica da je u gradski sistem prikupljanja otpadnih voda uključeno oko 75 % stanovnika grada Konjica, dok stanovništvo ostalih naselja općine problem otpadnih voda ne rješava, već se one deponuju u septičke jame. Pitanje prikupljanja, odvođenja i prerade otpadnih voda industrijskih postrojenja, također nije riješeno.

Postrojenja koja u svom proizvodnom procesu koriste vodu, ali i ispuštaju otpadne vode, jesu drvna, metaloprerađivačka, te građevinska industrija u općini Konjic. Prostorni raspored ovih postrojenja ukazuje na veću koncentraciju u urbanom području grada Konjica, što u kombinaciji sa visokom

gustinom naseljenosti i tokom rijeke Neretve, koja je recipijent, stvara ogroman pritisak na okoliš, te u konačnici i Jablaničko jezero.

S druge strane, naselja izvan urbanog područja, uslijed nepostojanja infrastrukturne mreže, vrše pritisak i na podzemne vode i tlo. Prostor oko Boračkog jezera, uslijed ekspanzije gradnje i nepostojanja infrastrukture već je sada veoma ozbiljno ugrožen.

Stoga se u planskom periodu, pored već započete gradnje postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda urbanog područja grada Konjica, treba regulisati i u konačnici i riješiti pitanje otpadnih voda svih postojećih i planiranih industrijskih kapaciteta, kao i turističkih središta, za koja se očekuje daljnja gradnja i razvoj, kao što je Boračko jezero.

Za industrijska postrojenja je potrebno izraditi detaljnije planove i studije, kao što su Procjene uticaja na okoliš, kako bi se dobila analiza vjerovatnih uticaja određenih projekata na ekosisteme, ljudsko zdravlje i promjenu prirode, te u skladu sa zaključcima moglo postupati u prostoru.

Onečišćenje površinskih i podzemnih tokova je izrazito zabrinjavajuće, ako se zna da je kruženje materije u prirodi konstantan proces, a onečišćenje se ti putem može prenijeti na mnogo dalje udaljenosti od inicijalnog izvora zagađenja.

ZRAK

Ne postoje indikativna mjerenja kvaliteta zraka u općini Konjic, ali je zrak pod uticajem jakog putnog pravca, magistralnog puta M 17, koji prolazi kroz urbano područje grada Konjica. Također, zrak je opterećen u zimskim mjesecima velikim brojem individualnih ložišta i manjih kotlovnica, obzirom da sistem daljinskog grijanja nije saniran na prijeratni nivo.

Industrijska postrojenja, koja više ne funkcionišu u kapacitetu kakav je bio prije 90 –ih godina prošlog vijeka, danas nisu osnovna prijetnja stanju kvaliteta zraka općine Konjic.

Svakako ne treba zaboraviti da Konjic obiluje prirodnim bogatstvima, prvenstveno šumama, koje imaju visoku vrijednost. Koliko god da je šuma „uzročnik“ visokog kvaliteta zraka nekog područja, zagađenost zraka može dovesti do poremećaja u ravnoteži biocenoze, što ima vrlo složene i dugotrajne posljedice.

Kako je i sada jedan od osnovnih zagađivača putna infrastruktura, utoliko se treba razmatrati i analizirati uticaj buduće trase koridora Vc, autoceste čiji će uticaj na okoliš biti mnogo veći nego što je to mogao proizvesti magistralni put M 17. Tako je vrlo izvjesna potreba detaljnijeg izučavanja uticaja tih planova, odnosno, projekata, što je svakako adresirano i u Prostornom planu područja posebnog obilježja od značaja za Federaciju BiH autoceste u Koridoru Vc.

Kvalitet zraka se svakako mora stalno kontrolirati, te posebno obratiti pažnja na najopasnije polutante, poput dušikovih oksida (NO_x), te sumporovog oksida (SO₂), kao i čvrstih čestica. Mjerne vrijednosti su definisane Pravilnikom o graničnim vrijednostima kvaliteta zraka (Službene novine FBiH, broj 12/05).

Osim putne infrastrukture, neposredno zagađenje zraka dolazi i od deponija, a u općini Konjic je prisutan veći broj nelegalnih odlagališta, a i gradska deponija Vrbač je recentno doživjela havariju, pa se otpad odlaže na lokalitetu Repovački potok. Za tu lokaciju je donijeta Odluka o uspostavi „Centra za

upravljanje otpadom“. U skladu sa Odlukom, otpočete su aktivnosti na izgradnji centra, za čije se potrebe rezerviša površina od $P = 5$ ha. U nastavku tog kompleksa, planirana je izgradnja industrijske zone. Uticaji na kvalitet zraka od strane oba subjekta se trebaju kontrolisati, te savremenim metodama upravljanja otpadom, kao i tehnološkim procesima proizvodnje, svesti na minimum.

TLO

Antropogeni uticaji su možda i najviše mjerljivi upravo nad ovim prirodnim resursom, kroz smještanje industrije, stanogradnje, infrastrukturnih sistema, te kroz djelatnosti kao što su poljoprivreda, obrada i odlaganje otpada, vojne djelatnosti itd. Sve navedeno je posebno izraženo u urbanim područjima.

Zagađivanje zemljišta je u uskoj vezi sa stepenom razvoja sistema upravljanja otpadom. Divlja odlagališta, pri tome, predstavljaju posebnu opasnost. Industrijska postrojenja, osim uticaja koji imaju po okoliš tokom radnog vijeka, mogu vršiti pritisak po zatvaranju pogona, posebno ako se ne provedu adekvatne mjere sanacije. Česta su i onečišćenja izazvana zaslanjivanjem, alkalizacijom, dehumizacijom i erozijom.

Poljoprivredna zemljišta su pod antropogenim uticajem, a osim građevinama, ona su ugrožena i samom poljoprivrednom djelatnošću. Naime, zahvati na poboljšanju i povećanju potencije tla su nerijetko vrlo agresivna, te se hemijskim supstancama koje se koriste u tu svrhu, trajno mijenjaju prirodna svojstva zemljišta.

Tlo je također ugroženo eksploatacijom mineralnih sirovina, jer se zemljište na taj način bespovratno gubi.

Na okoliš posebno utiče eksploatacija sa površinskih kopova, gdje se javljaju problemi:

- Nizak prioritet zaštite okoliša i njegovih sastavnih dijelova (prirodnih resursa), a uslijed niske svijesti o održivom razvoju i važnosti ekologije
- Onečišćenja tla, zraka i vode, kao jedinstvenog sistema
- Zastarjele tehnologije i oprema koja se koristi u eksploataciji sirovina
- Loša pozicija pogona (blizina naselja i obradiva površina).

Obzirom na očekivani razvoj ekstraktivne industrije, ali i drugih privrednih djelatnosti, koje su potencijalni onečišćivači tla, kao što su građevinska industrija, poljoprivreda, šumarstvo i drvna industrija, treba računati sa određenim nivoom pritisaka na okoliš. Međutim, planovima upravljanja svakog pojedinačnog sektora, te planovima sanacije po završetku eksploatacije i aktivnosti uopće, sanacija tih površina može biti realna i provodiva. Svakako da je kontrola preduslov ispunjenja planova, te je sistem monitoringa jedan od prvih koraka kada govorimo o zaštiti okoliša u cjelosti.

ODLAGANJE OTPADA

Odlaganje otpada utiče na sve do sada navedene prirodne resurse, te je o tome i bilo riječi u pojedinačnim poglavljima. Zbog snažnog uticaja koji ovi subjekti imaju na okoliš, bitno je još jednom naglasiti i ustanoviti najveće prijetnje i mogućnosti smanjenja istih.

U planskom periodu se očekuje uspostavljanje Centra za prikupljanje otpada na lokaciji Repovački potok. Danas se sistemi i pogoni za prikupljanje i preradu otpada smatraju privrednom granom, jer je tehnologija uznapredovala do nivoa, gdje se otpad može u potpunosti reciklirati, te koristiti za nove namjene. Primjeri zapadnih zemalja, gdje se politika „Zero waste“¹ primjenjuje takoreći, religioznom predanošću, pokazuje da se upravljanje otpadom može pretvoriti u ekonomsku i ekološku priliku nemjerljivih potencijala.

Tendencija uspostavljanja Centra za prikupljanje otpadom je izvrsna prilika, ali koja se bez nekoliko osnovnih preduslova ne može ostvariti na zadovoljavajućem nivou.

Prvenstveno, u planskom periodu se pokrivenost uslugama prikupljanja otpadom mora dovesti do 100% uključenosti svih domaćinstava i privrednih subjekata u općini Konjic. Potom, potrebno je detektovati, sanirati i zatvoriti sva ilegalna odlagališta otpada. Oba preduslova se ne mogu realizirati bez podizanja svijesti stanovništva o opasnostima i štetnosti odlaganja otpada na za to nepredviđene lokacije i ispuštanje bilo kakve vrste otpada nekontrolisano u okoliš.

Kada se ova tri preduslova ostvare, što je prvi prag ekološkog aspekta sistema upravljanja otpadom, moći će se govoriti o ekonomskim prednostima otpada, što se svakako treba razmotriti odgovarajućim studijskom i projektnom dokumentacijom.

ZAGAĐENOST MINAMA I DRUGIM NEEKSPLODIRANIM UBOJITIM SREDSTVIMA

Općina Konjic, obzirom na ratna dešavanja, nažalost jedna je od najugroženijih u F BiH, te najugroženija općina u Hercegovinačko – neretvanskom kantonu, po pitanju zagađenosti minama. Posebno je ugrožen jugoistočni dio općine, do sela Ljute.

Prema podacima BH MAC –a, sumnjiva površina iznosi čak 96,48 km², što je 7% od površine općine Konjic. Područja na kojima nema rizika zauzimaju 8,12 km², rizična područja 3,48 km², a očišćene površine tek 0,33 km², što nije niti 0,33% od sumnjive površine.

Razminiranje miniranih površina, posebno onih koje su u blizini naseljenih mjesta i poljoprivrednih zemljišta, je prioritet u mjerama zaštite stanovnika i materijalnih dobara. Postojanje zagađenih površina utiče i na razvoj planskih rješenja, ako se takva nalaze u blizini ili na samim miniranim površinama, kako zbog sigurnosti, ali i iz ekonomskih razloga, jer se troškovi implementacije povećavaju, s čime treba računati u planskom periodu.

UTICAJ SISTEMA PLANIRANIH PROJEKCIJOM RAZVOJA NA OKOLIŠ OPĆINE KONJIC

Prihvaćene varijante i rješenja postavljena u Osnovnoj koncepciji razvoja, potrebno je preispitati sa stanovišta uticaja na okoliš općine Konjic. Prirodni resursi, koji su već analizirani, preklapaju se sa infrastrukturnim mrežama, kao što su saobraćaj, energetika, eksploatacija mineralnih sirovina, te ostala infrastruktura koja je planirana ovim dokumentom.

¹ Nula otpada, op.a. prevod

SAOBRAĆAJNA INFRASTRUKTURA

Saobraćajna infrastruktura podrazumijeva izgradnju, prekategorizaciju ili rekonstrukciju. Ugroženost biljnog i životinjskog svijeta, kao i prirodnih resursa, najveća je u prostorima pod određenim vidom zaštite.

TABELA 1 - POVRŠINE REZERVISANE ZA PLANIRANU SAOBRAĆAJNU INFRASTRUKTURU

Zahvat/objekat (trenutno stanje)	Naziv	Prekategorizacija	Dužina (km)	Zaštitni pojas (m)	Površina izuzetog zemljišta (ha)
Regionalna cesta	Borci - Ćesim	R – 754	12,21	30	36,0
Regionalna cesta	Ćesim - granica Kantona	R – 745	1,96	30	6,0
Regionalna cesta	Borci - granica Kantona	R – 703	19,68	30	59,0
Regionalna cesta	Buturović polje - granica Kantona - Fojnica	M – 220	7,5	50	37,0
Regionalna cesta	Konjic - Borci	M – 229	5,6	50	28,0
Regionalna cesta	Cesim - Potoci	M – 229	2,12	50	10,0
Regionalna cesta	Cesim - Glavatičevo	M – 229	2,8	50	14,0
Regionalna cesta	Borci - Glavatičevo	M – 229	9,13	50	45,0
Lokalna cesta	Živašnica - Džepi - Lukomir	R - 753	11,64	30	34,0
Nekategorisana cesta	Argud - granica Kantona	R – 960	13,01	30	39,0
Σ			86,65	-	308,0

Ukupna površina angažiranog zemljišta iznosi $P = 308$ ha, s tim da se radi uglavnom o rekonstrukciji već postojećih trasa saobraćajnica i njihovoj prilagodbi prekategorizaciji i elementima puta koji trebaju biti zadovoljeni.

Najveći zahvat predstavlja izgradnja trase koridora Vc kroz općinu Konjic. Dužina planirane trase iznosi $l = 26,5$ km. Svojim prolaskom kroz općinu, zajedno sa zaštitnim pojasom, trasa zauzima površinu od $P = 80$ ha.

TABELA 2 - ZAUZETOST POVRŠINA PLANIRANOM TRASOM KORIDORA VC

Saobraćajnica	Dužina saobraćajnice kroz općinu Konjic (km)	Zaštitni pojas (m)	Površina zemljišta (km ²)
Autocesta koridor Vc	26,5	- Prema grafičkim priložima	801.861,11

Uticaj saobraćajnih prostornih sistema je višestruk, te osim izuzimanja i pretvorbe zemljišta, mijenja i biodiverzitet područja. Naravno, razvoj društva ovisi o razvoju komunikacija, ali se moraju naći modeli koji će adekvatno zaštititi biocenuzu, pejzaž i prirodne resurse.

Prostornim planom FBiH (Prijedlog) predviđene su mjere zaštite i unaprijeđenja okoliša, a prilikom izgradnje infrastrukturnih sistema, što se predlaže kao osnova zaštite i za planove nižeg reda.

Prilikom izgradnje cesta, potrebno je slijediti:

MJERE ZAŠTITE OKOLIŠA

- Izgradnja zatvorenih sistema odvodnje vode sa kolovoza (izrada kanalizacije)
- Izgradnja separatora, odnosno, prečišćivača za vodu iz kanalizacije
- Prihvatanje površinskih voda odgovarajućim kanalima i njihovo uvođenje u recipijent
- Izgradnja objekata, mostova i propusta na stalnim vodotocima, uz njihove potrebne regulacije, odnosno, osiguranje obala
- Izgradnja objekata za zaštitu od buke, na osnovu procjene utjecaja na okoliš
- Gdje je potrebno, a prema procjeni utjecaja na okoliš, potrebno je predvidjeti propuste za prolaz manjih životinja, otvora 2 – 3 m, te veće objekte, prema zahtjevima lovačkih društava, za prolaz većih životinja (jeleni, srne i sl.)
- Izvršiti potpunu zaštitu postojećih infrastrukturnih objekata
- Predvidjeti izradu poljoprivrednih cesta, kako bi se poljoprivrednicima omogućila obrada posjeda
- Predvidjeti hortikulturno uređenje trupa ceste, sa posebnim odabirom drveća i žbunja, kako bi smanjili negativni efekti buke i izduvnih plinova.

MJERE ZAŠTITE PEJZAŽA TOKOM GRADNJE

- Formiranje deponije za odlaganje zemljišta, u smislu daljnjeg korištenja za biotehničku rekultivaciju kosina
- Pejzažno oblikovati nasipe, usjeke, u smislu osiguravanja stabilnosti zemljišta, u skladu sa postojećim pejzažem
- Zaštita poljoprivrednih površina od toksičnih tvari sa ceste, kroz formiranje zaštitnih pojaseva
- Zaštitne mjere za sprječavanje erozije, kroz sjetvu trave, busenovanje, malčovanje
- Sanacija razdjelnog pojasa i međupojasa na ulazima u tunele, zatravljivanjem ili sadnjom niskog grmlja, horizontalnog grananja, radi preglednosti u saobraćaju
- Zaštita šuma od oštećenja prilikom građevinskih radova, kroz formiranje ograda
- Uklanjanje oštećenih i izvaljenih stabala, kako ne bi doveli do pojave zaraze
- Sadnja novih sadnica u šumskim rubovima, uz primjenu zaštite od eventualnih oštećenja.

MJERE ZAŠTITE VODE

- Strogo izbjeći djelomično, a posebice potpuno zasipanje vodotoka (u skladu sa Zakonom o vodama FBiH strogo je zabranjena mogućnost zasipanja vodotoka)
- Vršiti plansko i sigurno prikupljanje svih nepotrebnih materija, transportovati ih i odlagati na sanitarnu deponiju
- Izraditi podzemne drenažne sisteme, tj., provesti presječni tok podzemnih voda ispod trupa ceste i cestovnog pojasa
- U svim varijantama tehnologije izvođenja radova održati stabilnim i prirodnim hidrološki režim močvara i bara, a u prvom redu sprječavanjem isticanja vode i isušivanja.

MJERE ZAŠTITE TLA

- Vršiti stalno praćenje i opažanje hidroloških prilika u zoni izvođenja radova
- Vršiti istražne radnje i sanacione radove na izbjegavanju razornog djelovanja vode na zemljane objekte
- Primijenjivati tehniku konturnog miniranja, a alternativno primijenjivati naknadnu mašinsku obradu usjeka, uz pomoć bagera
- Površinski sloj plodnog zemljišta, u cijeloj njegovoj dubini treba iskopati i deponovati van zone izvođenja radova, radi kasnijeg korištenja u rekultivaciji građevinskih radova i drugih površina.
- Deponija ne smije biti na lokaciji na kojoj može ugrožiti zatečeno, prirodno tlo.

MJERE ZAŠTITE ZRAKA

- Na izduvnim cijevima svih mašina i vozila s dizel – motorima, ugraditi filtere za odvajanje čađi
- Koristiti gorivo sa garantiranim standardom kvaliteta
- Prašinu minimizirati kroz povremeno kvašenje saobraćajnih i operativnih površina
- Birati eksplozive za miniranje stjenskih masa, koji najmanje štete okolišu.

MJERE ZAŠTITE FLORE I FAUNE

- Kontrola ispusta ulja i nafte, koji ne smiju dospjeti u vodotoke. U toku gradnje je neophodno da se voda sa gradilišta prečišćava pješčanim filterima i prihvatačima ulja, te da se tek tako prečišćena upušta u vodotok.
- Sječu obalne šumske vegetacije treba obaviti u zimsko doba, kako bi se umanjio dodatni negativan efekat na faunu kopna i voda
- Ograđivanje gradilišta, čime se ograničava pojas negativnih djelovanja, ogradom visine do 2m
- Za ptice gnjezdarice osigurati izgradnju kućica za pravljenje gnijezda, što će smanjiti gubitak ornitofaune
- Za riblje vrste osigurati nesmetan prolaz, reguliran manjim stazama.

ENERGETIKA

Na području općine Konjic, planirani su sljedeći proizvodni kapaciteti, kao mogući objekti za izgradnju:

- HE Glavatičevo i Bjelimići, crpna HE Bjelimići
- Vjetropark Ivan Sedlo i Bitovnja
- Veći broj mHE na slivovima rijeka općine Konjic
- Visokonaponska, srednjenaponska i niskonaponska mreža.

DALEKOVODI I TRAFOSTANICE

Planiraju se dalekovodi i trafostanice koji zauzimaju ukupnu površinu, sa zaštitnim pojasevima, kako slijedi:

TABELA 3 - PLANIRANI DALEKOVODI I ZAUZETOST POVRŠINA ZAŠTITNIM POJASEVIMA

Naziv dalekovoda ili trafostanice	Napon (kV)	Dužina (km)	Zaštitni pojas	Izuzeta površina (ha)
Sarajevo 10 – PHE Bjelimići	400	13,29	40 m	53,16
PHE Bjelimići – HE Glavatičevo	400	13,27	40 m	53,08
TS Trbića polje – TS Glavatičevo	110	24,95	20 m	49,9

Naziv dalekovoda ili trafostanice	Napon (kV)	Dužina (km)	Zaštitni pojas	Izuzeta površina (ha)
HE Bjelimići – HE Glavatičevo	110	7,5	20 m	15
Izlaz za TS rasklopište Buturović polje–na DV Jablanica–Konjic	110	16,06	20 m	32,04
Ulaz za TS rasklopište Buturović polje–na DV Jablanica–Konjic	110	16,24	20 m	32,48
DV HES Ljuta - Ulog	110	4,40	20 m	8,80
TS Konjic – TS Trbića polje	110	4,27	20 m	8,54
TS Konjic – ZTS 35/10 kV Puhale	35	2,81	15 m	4,21
TS Trbića polje – TS Glavatičevo	35	24,56	15 m	36,84
TS Konjic – TS Podorašac	35	7,76	15 m	11,64
17 dalekovoda	10	8,2	5 m	4,1
UKUPNO:		143,31		309,79

Ukupna površina zaštitnih pojaseva planiranih dalekovoda iznosi $P = 309,79$ ha.

Osim izuzetog zemljišta, dalekovodi vrše uticaj na okoliš u toku svoje izgradnje, ali i rada. Stoga je potrebno preduzeti zaštitne mjere, koje će umanjiti negativne posljedice po prirodno okruženje, stanovništvo i živi svijet.

MJERE ZAŠTITE OKOLIŠA I STANOVNIŠTVA

- Svako tehničko ili tehnološko rješenje koje vodi smanjenju potrošnje električne energije ili omogućava optimalno njen prijenos na daljinu bila bi mjera zaštite. Potrebno je primijeniti pravilan izbor izolacionog nivoa kablova, transformatora, rasklopne, mjerne i zaštitne opreme, te spojne i ovjesne opreme prema zahtjevima iz Pravilnika o tehničkim normativima za izgradnju nadzemnih elektroenergetskih vodova nazivnog napona od 1 kV do 400 kV („Sl. list SFRJ“, broj 65/88, „Sl. list RBiH“, br. 2/92 i 13/94).
- Tokom faze eksploatacije pridržavati se zahtjeva iz Pravilnika o tehničkoj dokumentaciji i održavanju elektroenergetskih objekata te Pravilnika o zaštiti na radu pri korištenju električne struje („Sl. list SRBiH“, broj 34/88, „Sl. list RBiH“, broj 2/92). Potrebno je da se mjere zaštite stanovništva osiguraju i kroz provođenje mjera zaštite od buke. Treba provoditi periodične provjere i istraživanja, te upozoravati lokalno stanovništvo na potencijalne opasnosti (elektromagnetni utjecaji koji mogu prouzrokovati smetnje na uređajima).
- Opasnost od napona koraka i dodira otklanja se pravilnim izvođenjem uzemljivačkog sistema stubnih mjesta prema zahtjevima iz Pravilnika o tehničkim normativima za izgradnju nadzemnih elektroenergetskih vodova nazivnog napona od 1 kV do 400 kV („Sl. list SFRJ“, broj 65/88)
- Zaštita od požara oko dalekovoda podrazumijeva pravilno održavanje dalekovoda u pogonu s ciljem povećane sigurnosti i zdravlja stanovništva u njegovoj neposrednoj blizini. Sigurnosne udaljenosti i visine moraju biti u skladu sa zahtjevima iz Pravilnika o tehničkim normativima za izgradnju nadzemnih elektroenergetskih vodova nazivnog napona od 1 kV do 400 kV („Sl. list SFRJ“ broj 65/88, „Sl. list RBiH“, br. 2/92 i 13/94).

- Onemogućiti ulazak u elektroenergetska postrojenja zaključavanjem te postavljanje znakova upozorenja na svim elektroenergetskim objektima.

HIDROELEKTRANE I MINIHIDROELEKTRANE

HIDROELEKTRANE

Prema odredbama Prostorne osnove Prostornog plana F BiH, u općini Konjic su planirane dvije velike hidrocentrale i to:

TABELA 4 - PLANIRANE HIDROELEKTRANE

	Naziv objekta	Okvirna instalisana snaga (MW)	Okvirna godišnja proizvodnja (GWh)
1.	HE Glavatičevo	28,5	108
2.	HE Bjelimići	100	219
3.	RHE Bjelimići	600	1029

Studijska dokumentacija koja analizira uticaj hidroelektrana na svoj okoliš u općini Konjic, do sada nije izrađena. Međutim, obzirom na važnost objekata, te njihov značaj za Federaciju BiH, potrebna planska i studijska dokumentacija će svakako morati prethoditi bilo kakvih zahvatima u prostoru, te će se na taj način procijeniti uticaji i dati rješenja koja će minimizirati uticaje na okoliš.

Prilikom izvođenja pripremnih radova, izgradnje i eksploatacije, potrebno je držati se sljedećih mjera:

- Na svim građevinskim mašinama i vozilima koja se koriste pri izgradnji hidroelektrane obavezno treba da je ugrađena zvučna zaštita/izolacija pogonskog motora i drugih sklopova koji proizvode ili doprinose razvoju buke. Također, izduvne cijevi svih mašina i vozila s dizel-motorima treba da imaju filtere za odvajanje čađi. Prašinu koja je redovni pratilac na privremenim gradilišnim saobraćajnicama sprečavati povremenim kvašenjem-prskanjem saobraćajnih i operativnih površina,
- U slučaju primjene miniranja za iskope u stjenskom masivu, odabrati tip eksploziva koji ima najmanje štetne utjecaje na okoliš,
- ukoliko se bude preduzimao proces miniranja, njime se ne smiju poremetiti podzemne vode,
- izbjegavati privremeno deponiranje otpadnih materija u koritu i uz obale vodotoka,
- zaštititi površine osjetljive na eroziju sredstvima stabilizacije koje će spriječiti eroziju i zasipanje korita,
- prije punjenja hidroakumulacije potrebno je kompletno korito očistiti od postojeće vegetacije i to do prostornog obuhvata na obalama s maksimalnom kotom uspora,
- na kraju radova na izgradnji brane, odnosno nakon rušenja zagata sve ostatke građevinskih materijala očistiti do dna korita rijeke,
- u slučaju incidentnog izlivanja ulja i goriva iz građevinske mehanizacije, izvršilac građevinskih radova dužan je preduzeti mjere sprečavanja širenja takvih materija u vodotoku, odnosno postupiti u skladu s operativnim plan za vanredno zagađenje na vodama i obalnom vodnom zemljištu;
- preduzeti i druge mjere utvrđene u okviru rješenja o prethodnoj vodnoj saglasnosti;

- potrebno je na adekvatan način urediti objekte za smještaj radnika na gradilištu s odgovarajućim tretmanom otpadnih voda ili njihovo uklanjanje pomoću cisterni. Nakon završetka radova, a ukoliko se objekti neće koristiti naknadno, potrebno ih je ukloniti uz rekultivaciju korištenog prostora,
- po završetku građevinskih radova sve lokacije gradilišta treba očistiti i sanirati do okolišno i prostorno prihvatljivog nivoa,
- prilikom izgradnje hidroelektrane neophodno je ukloniti postojeću vegetaciju s lokacije objekata. Prije formiranja i punjenja akumulacije izvršiti čišćenje od vegetacije, jer je to od ključnog značaja za izbjegavanje truhljenja i gubitka kisika u budućoj akumulaciji,
- prije izgradnje objekata hidroelektrane s ciljem smanjenja šteta za riblji fond potrebno je izvršiti izlov ribe na dužini od 1 km nizvodno od gradilišta i cjelokupnu populaciju ravnomjerno rasporediti na različitim lokalitetima uzvodno od gradilišta. Izlov ribe vršiti pomoću mreža i elektroagregata,
- u toku izgradnje brane obezbijediti nesmetano razmnožavanje ribe, zaštitu ribljeg fonda i migraciju riba,
- na vodozahvatu ugraditi uređaje za sprečavanje ulaska ribe u tunel (adekvatna rešetka) ,
- u slučaju nanošenja štete na ribljem fondu treba napraviti program sanacije i pravičnog obeštećenja korisniku ribolovnog prava nad ribolovnim područjem, saglasno odštetnom cjenovniku u ribarstvu,
- obavezan prekid svih radova i obavještanje nadležne službe za zaštitu naslijeđa, ako se tokom izvođenja radova otkriju bilo kakva arheološka nalazišta ili artefakti, koji do sada nisu poznati ili istraženi,
- mjere zaštite pejzaža (rekonstrukcija, revitalizacija, restauracija i dr.) treba odabrati na način koji neće narušiti osnovni karakter pripadajućeg pejzaža, te ih detaljno razraditi u okviru projekta pejzažnog uređenja. Imajući u vidu da su direktni utjecaji i rezultati izgradnje ovakvog postrojenja u datom prostoru značajni i nepovratni, preporuka je da se prostor prilagodi što je moguće više okolnom ambijenu.
- potrebno je strogo voditi računa o upotrebi boja i elemenata koji su u datom prostoru, te nastojati cjelokupno područje tretirano izgradnjom dovesti u stanje što sličnije prirodnom ambijentalnom stanju,
- potrebno je angažirati ovlaštenu firmu koja će po potrebi sakupljati, odvoziti otpad i adekvatno ga zbrinjavati a sve s ciljem smanjenja akumuliranja otpada ispred plutajuće brane i rešetke na vodozahvatu u samoj hidroakumulaciji,
- u skladu s Pravilnikom o minimumu sadržaja općeg akta o održavanju, korištenju i posmatranju vodoprivrednih objekata ("Sl.novine Federacije BiH", broj 18/07), izraditi opći akt, koji je osnova za vodnu dozvolu. Realizaciju mjera zaštite voda i Operativnog plana za vanredno zagađenje na vodama i obalnom vodnom zemljištu potrebno je redovno provoditi i ažurirati,
- eventualne i druge mjere zaštite vode i ekosistema rijeke potrebno je provoditi u skladu s vodnom dozvolom za hidroelektranu,
- ublažavanje negativnih efekata koji mogu nastati kao posljedica sedimentacije u akumulaciji, te eventualnog smanjenja kapaciteta skladištenja vode, uključuje održavanje novostvorene ekološke ravnoteže hidroakumulacije. Ako se pojavi povećani fito i zooplankton, preduzeti mjere uklanjanja,

- mjere za ublažavanje proliferacije akvatičnih vrsta korova u zoni akumulacije treba primijeniti jer mogu predstavljati značajan problem. Mjere uključuju uklanjanje drvenaste vegetacije iz akumulacije i priobalnog područja, što će doprinijeti smanjenju nutrijenata,
- potrebno je izraditi plan sprečavanja nesreća opasnih po okoliš. Također, u skladu s planom pogona i održavanja, korisnik vodoprivrednog objekta utvrđuje radove, mjere, postupke i aktivnosti za održavanje, korištenje i posmatranje vodoprivrednog objekta i način i uslove za izvršavanje tih radova, mjera, postupaka i aktivnosti u redovnim i vanrednim okolnostima.

MINIHIDROELEKTRANE

Kada je riječ o minihidroelektranama, prema podacima koji su dostavljeni od Nosioca pripreme Plana, planirane su 44 minihidroelektrane na slivovima rijeka na prostoru općine Konjic. Ukupna instalisana snaga bi im bila cca 55 MW.

TABELA 5 - PLANIRANE MHE

Rb.	Sliv Rijeke	Naziv mHE	Projektirana snaga (MW)
1.	Neretvica	Duboki potok 1	0,532
		Duboki potok 2	1,396
		Donji Obalj	1,200
		Mala Neretvica - ušće	1,018
		Godijeli	1,878
		Srijanski most	1,823
		Kunice	2,310
		Gorovnik ušće	1,000
		Parsovići	2,304
		Podhum	2,688
	Mala Neretvica	Poželavka	0,475
	Crni potok	Plavuzi	0,414
		Ruste	0,486
		Crna rijeka	2,120
	Gorovnik	Gorovnik	0,828
	Prolaz	Prolaz	0,482
Obaščica	Obaščica	1,200	
2.	Ljuta	Sastavci	0,748
		Ljuta	1,950
		Grebnik	0,890
		Memiškovići	4,000
		Srednja voda	0,282
		Mandin potok	0,412
		Mandin potok ušće	0,268
		Palež	1,070
		Palež ušće	0,842
		Lukavica most	0,672

Rb.	Sliv Rijeke	Naziv mHE	Projektirana snaga (MW)
		Lukavica ušće	0,833
		Kozica most	0,201
		Kozica ušće	0,403
		Zelomići	0,668
		Dindo	5,700
		Donje Luko	2,250
3.	Bijela	B-1	0,510
		B-2	0,690
4.	Trešanica	T-3	2,915
		T-4	1,218
		Veliki Duboki potok	0,500
		Duboki potok	0,998
5.	Kraljušćica	K-1	0,717
		K-2	1,735
		K-3	2,195
		K-4	0,535
6.	Bašćica	Bašćica	0,811
Σ		44	56,167

Detaljnijim analizama mogućnosti hidroenergetskog korištenja obučeni su slivovi rijeke Ljute i Neretvice. Prema Studiji utjecaja na okoliš mHE u slivu rijeke Ljute, ovaj sliv se planira iskoristiti u elektroenergetske svrhe izgradnjom deset malih hidroelektrana sljedećih karakteristika:

TABELA 6 - MHE U SLIVU RIJEKE LJUTE

Rb.	mHE	Srednji godišnji protok Q _{sr} (m ³ /s)	Instalirani protok po turbini Q _i (m ³ /s)	Broj turbina	Maksimalna snaga na pragu elektrane P (kW)	Godišnja proizvodnja energije E _{god} (GWh)
1.	Grebnik	2,87	5	1	1,278	4,203
2.	Ljuta	2,2	1,6	2	2,094	9,731
3.	Sastavci	1,6	1,6	1	1,047	4,452
4.	Srednja voda	0,19	0,33	1	260	0,933
5.	Palež	1,05	1,6	1	4,59	15,745
6.	Lukavica - ušće	0,35	0,6	1	972	3,559
7.	Kozica - ušće	0,14	0,33	1	289	0,828
8.	Memiškovići	3,15	3,5	2	4	11,576
9.	Dindo	3,15	3,5	2	5,7	16,383
10.	Donje Luko	3,65	4	2	2,25	6,528

Izgradnja malih hidroelektrana na rijeci Neretvici predviđena je i Prostornim planom F BiH.

TABELA 7 - PLANIRANE MHE (IZVOD IZ PPFBIH)

Naziv	Rijeka	EP BiH MW	Napomena
Neretvica 15 mHE	sliv Neretvice	26,1 MVA	Planirano postrojenje 110 kV

Hidropotencijal općine Konjic je vrlo visok, što je i iskazano kroz interese i planove koje donose i razvojni dokumenti višeg reda u odnosu na općinski.

Međutim, uticaji koje ovi energetske objekti vrše na okoliš sigurno nije zanemariv. Prepoznajući tu činjenicu, izrađene su određene studije, koje pobliže ispituju pojedine planirane zahvate i njihov uticaj na svoje okruženje.

Tako je izrađen dokument „Kumulativni uticaji na okoliš 10 mHE na slivu rijeke Ljute“, koji je uzeo u obzir da je na slivu rijeke Ljute planirano 10 mHE, te „da se na određenim lokacijama nalaze objekti dviju ili više mHE“, pa se sagledao ukupni utjecaj na okoliš svih mHE, kako u fazi građenja, tako i u fazi eksploatacije.

Izvršena je podjela na uticaje u fazi građenja i uticaje u fazi eksploatacije, te su date mjere zaštite i umanjenja tih uticaja. Ono što je podcrtano kao najveći i najznačajniji uticaj sistema mHE na rijeci Ljutoj na okoliš „jesu značajna izmjena prirodnog režima tečenja u koritu, te objekti koji predstavljaju barijere za neometan prolaz flore i faune rijeka, naročito ribljih vrsta.“ Dokumentom je određen i možda najznačajniji parametar, koji ima presudan značaj za okoliš kada se govori o gradnji i eksploataciji hidropotencijala, a u svrhu zaštite biljnog i životinjskog svijeta – ekološki prihvatljiv protok, koji je u slučaju mHE na rijeci Ljutoj 10% -tna vrijednost vrijednosti Q_{sr} na predmetnim profilima.

Dokumentom su analizirane i varijante mogućeg iskorištenja „u dijapazonu od korištenja najatraktivnijih dionica derivacijsko – tlačnim protočnim postrojenjima, maksimalnim iskorištenjem padova derivacijsko – tlačnim protočnim postrojenjima sa pregradama, do sagledavanja mogućnosti izgradnje visokih brana sa akumulacijskim bazenima.“

Tako je zaključeno da su za gornji dio sliva Ljute povoljnija rješenja derivacijsko – tlačnih prostočnih postrojenja, te je taj koncept i usvojen za 7 mHE.

Nadalje, zbog specifično kanjonskog karaktera srednjeg i donjeg dijela toka rijeke Ljute, kao i nepristupačnosti samog terena i nepovoljnih uslova za gradnju derivacijsko – tlačnih postrojenja, predložena je gradnja derivacijsko – tlačnih postrojenja sa pregradama, koje uvjetuju i formiranje akumulacija u koritu rijeke Ljute i to za 3 mHE.

Navodi se u istom dokumentu, da iako imaju znatno veći utjecaj po okoliš od derivacijsko – tlačnih postrojenja, rješenja koja podrazumijevaju i akumulacije mogu imati pozitivan učinak, jer u sušnom dijelu godine mogu biti oaze flore i faune rijeke, te mogu osigurati ekološki prihvatljiv protok i vodu za napajanje stoke.

Svakako, alternativa svih rješenja je neizgradnja mHE, „čime se gube svi navedeni pozitivni efekti“.

Studija je predstavljena široj javnosti, te osim mišljenja lokalne zajednice, dat je komentar eko – udruženja Zeleni – Neretva, koji se načelno ne protive iskorištenju hidropotencijala na rijeci Ljutoj, ali se „kategorički protive formiranju akumulacija u donjem kanjonskom dijelu toka rijeke Ljute“.

Osim ovih 10 minihidroelektrana na rijeci Ljutoj, za što je urađena procjena uticaja, u općini Konjic postoji interes za gradnju dodatne 34 mHE na slivovima rijeka, a Prostornim planom Federacije BiH je predviđena gradnja i 15 mHE na slivu rijeke Neretvice.

Jasno je da su obnovljivi izvori energije u ekološkom pogledu mnogo povoljniji od korištenja fosilnih goriva u iste svrhe, ali se ne smije zanemariti njihov uticaj na okoliš. Samo stručnim pristupom u izradi studija koje prethode projektnoj dokumentaciji i izgradnji tih objekata, te uključivanjem javnosti, koja mora imati svoje mjesto u cjelokupnom procesu, mogu se dobiti rješenja koja zadovoljavaju sve interesne strane.

Mjere koje se trebaju implementirati i tokom izgradnje i same eksploatacije, odnose se na:

- potrebno je koristiti uređaje, vozila i postrojenja s minimalnim utjecajem na okoliš, odnosno vršiti redovnu tehničku kontrolu izduvnih gasova iz motora mašina i vozila na radilištu i redovno ih održavati,
- miniranje izvoditi na način da se ne poremete tokovi, a bušenje bušotina, postavljanje eksplozivnih punjenja i detoniranje moraju izvoditi stručna lica izvođača radova,
- spriječiti eroziju i nanošenje erodiranog materijala u vodotok na dijelu obale koji će biti proširen za skretanje rijeke iz njenog prirodnog korita na dijelu obale koji će biti usijecan za izgradnju brane mHE,
- potrebno je izvršiti pošumljavanje priobalnog područja s antierozionim sadnim materijalom i preduzimati aktivnosti s ciljem zaštite postojeće vegetacije na obalama buduće akumulacije, odnosno na kotama maksimalnih uspona,
- postojeću vegetaciju na obalama rijeke maksimalno sačuvati,
- u slučaju pojave erozivnih procesa, potrebno je preduzeti hitne mjere stabilizacije tla,
- sav materijal od iskopa koji neće biti upotrebljen u toku građenja mHE mora biti deponovan na određenim lokacijama, zaštićenim od pojave erozije,
- pravilno odlagati komunalni otpad dok ga ne preuzme nadležna komunalna služba,
- potrebno je izbjegavati degradaciju tla, zasijecanje nagiba, uzimanje građevinskog materijala iz padina podložnih klizištu i izvan projektom definiranog prostora,
- treba bezuslovno poštivati vodoprivredni i biološki minimum, s ciljem zaštite cijelog ekosistema, naročito u sušnim periodima u toku eksploatacije ove mHE i provoditi mjere upravljanja vodnim resursima,
- na objektu mHE izgraditi objekte za prijelaz riba iz donje u gornju vodu - riblje staze,
- potrebno je odabrati turbine sa zaštitom za ribe, a s koncepcijom odvrćanja od kretanja u pravcu turbina,
- na dijelu gdje se izgradi riblja staza preduzeti mjere kojima će se spriječiti ribolov na određenom rastojanju s obje strane brane,

- u saradnji s lokalnim sportsko-ribolovnim društvima kontinuirano pratiti stanje riblje populacije u nizvodnim i uzvodnim dijelovima rijeke i potrebno je uzeti aktivno učešće u obnavljanju ribljeg fonda,
- na pregradnim mjestima - branama i vodozahvatima potrebno je održavati ekološki prihvatljiv protok, utvrđen na osnovu hidroloških osobina rijeke za karakteristične zone, ako minimalni srednji mjesečni protok prema Zakonu, i u toku eksploatacije bezuslovno poštivati vodoprivredni i biološki minimum s ciljem zaštite cijelog ekosistema, naročito u sušnom periodu, te je potrebno provoditi mjere upravljanja vodnim resursima u skladu s vodoprivrednom dozvolom,
- održavati sistem za sprečavanje prodiranja riba u postrojenja mHE,
- potrebno je spriječiti svako naglo ispuštanje vode iz akumulacije koje bi moglo dovesti do uništavanja mlađi i ribe u cjelini, nizvodno od akumulacije,
- omogućiti postavljanje znakova kojima se obilježavaju ribarska područja,
- plutajući nonos na akumulaciji sakupljati i skladištiti ga na privremenom odlagalištu dok ga ne preuzmu ovlaštene institucije,
- iskorištene naftne derivate (ulja i maziva) sakupljati i skladištiti u metalnu burad, zaštićenu od atmosferskih utjecaja i pristupa neovlaštenih lica, do zbrinjavanja s ovlaštenim kompanijama,
- otpad odvojeno prikupljati prema katalogu otpada s listama.

VJETROELEKTARNE

Prema Strateškom planu i programu razvoja energetskeg sektora F BiH, na području Općine Konjic identificirana je jedna makro lokacija, Ivan Sedlo (20-30 MW), sa dobrim potencijalom za korištenje energije vjetra za proizvodnju električne energije.

Prilikom istraživanja, ali i same gradnje i korištenja energije vjetra i sunca, potrebno je izraditi zakonom propisane studije i programe, a u cilju umanjenja štetnih posljedica po okoliš.

Prilikom izvođenja pripremnih radova, izgradnje i eksploatacije, potrebno je držati se sljedećih mjera:

- Pripremni radovi, koji uključuju uklanjanje rastinja, moraju se obavljati izvan razdoblja gniježđenja ptica ili nakon što mladi odlete iz gnijezda,
- Probijanje i krčenje pristupnih puteva se mora izvoditi na način da u što manjoj mjeri narušava prirodni izgled krajolika,
- Prilikom izrade projektne dokumentacije, a u skladu sa zakonskom regulativom, potrebno je izraditi i projekat vanjskog, odnosno, pejzažnog uređenja cijelog kompleksa, kojeg mora izraditi stručnjak pejzažne arhitekture ili kvalifikovan arhitekta u saradnji sa stručnjakom inženjerom hortikulture,
- Zabranjeno je iskopavati i zatrpavati iskopanim materijalom vrtače i ponore, te druge kraške oblike,
- Prilikom izvođenja zemljanih radova, potrebno je tlo bolje kvalitete odvojiti i deponovati, kako bi se moglo upotrijebiti za sanaciju i vraćanje lokacije u prvobitno stanje,
- Osigurati zaštitna sredstva za brzu intervenciju u slučaju izljevanja motornih ulja i drugih fluida, koji se mogu apsorbirati u tlo,
- Otpad koji nastaje prilikom izgradnje, deponovati u skladu sa zakonskim i podzakonskim aktima upravljanja otpadom, na za to predviđene lokacije,

- Koristiti vjetroagregate prema uputama proizvođača, kako bi se smanjila mogućnost povećanja buke,
- Vršiti monitoring nivoa buke, ali i samog rada elektrana, prema programima praćenja,
- Ako se tokom izgradnje i pripreme za gradnju, ali i po završetku radova, pronađu bilo kakvi arheološki nalazi, prekinuti sve radove i o tome obavijestiti nadležne institucije,
- Ne smiju se postavljati ograde, kako bi svi prirodni koridori ostali prohodni,
- Po završetku eksploatacije, vratiti lokaciju u stanje koje će zadovoljiti tada važeće zakone, a prema projektu sanacije pejzaža.

EKSPLOATACIJE

Na području općine se eksploatiše pirofilit, kvarcit, te dolomit.

Eksploatacija mineralnih sirovina ostavlja uvijek „ožiljke“ u prostoru, koji se najčešće po završetku eksploatacije ne saniraju, iako je to zakonska obaveza.

Takva praksa mora biti stavljena pod kontrolu, a budućim investitorima, kao i onima koji trenutno vrše eksploatacije mineralnih sirovina, staviti u obavezu da vrše stalnu kontrolu načina eksploatacije, te rekultivacije prostora po završetku odobrenih radova.

Mjere sanacije površinskih kopova

- Uzurpirane površine se moraju rekultivirati i na njima se trebaju formirati zeleni pojasevi,
- Deponovani materijal, koji nastaje primjerice radom termoelektrane, može se koristiti za rekultivaciju napuštenih površinskih kopova, uz prethodnu rekultivaciju samog deponovanog materijala, kako bi se umanjio štetni uticaj materijala na okoliš.

INDUSTRIJA

Industrijske i privredne zone, planirane i postojeće, prema Analizi aktuelnog stanja i mogućnosti razvoja privrede HNK, do 2020. godine trebaju zauzimati P = cca 200 ha prostora.

Smještaj tih sadržaja treba angažirati i postojeće i neiskorištene poslovne zone, zemljišta u blizini budućih petlji na autocesti Koridora Vc, disperzno u prostoru općine Konjic.

Ovisno o djelatnostima koje se budu smještale u njima, vršit će određen uticaj na okoliš, što treba biti procijenjeno pojedinačnim procjenama uticaja na okoliš. Mjere zaštite izgradnje saobraćajnica, vrijede i za izgradnju ovih kompleksa, sa dodatnim uslovima koji će biti analizirani i dati procjenom uticaja na okoliš.

1. OPĆI I POSEBNI CILJEVI PROSTORNOG UREĐENJA

Opći ciljevi prostornog uređenja se preuzimaju iz planova višeg reda, potpisanih sporazuma i ugovora na koje se obavezala država BiH, te zasnivaju na stvarnim zatečenim prirodnim i ekonomskim mogućnostima. Moraju biti u cijelosti kompatibilni s artikulacijama evropskih opredjeljenja sadržanih u smjernicama (a) Evropskih perspektiva prostornog razvoja (ESDP) i vodećih principa (b) za održivi razvoj evropskog kontinenta, kao i strateška opredjeljenja šireg okruženja, državnih i entitetskih razvojnih dokumenata, Evropske prostorne razvojne perspektive (European Spatial Development

Perspective ESDP, European Commission, Potsdam 1999). To su: razvoj uravnoteženog i policentričnog sistema gradova; uspostavljanje novog odnosa između urbanih i seoskih/ruralnih područja; osiguranje jednakopravnog pristupa od infrastrukture do obrazovanja, zdravstva i socijalne zaštite; osmišljeno upravljanje i očuvanje prirodne i kulturne baštine.

Vodeći principi za trajni prostorni razvoj evropske cjeline (Guiding principles for Sustainable Spatial Development of the European Continent, CEMAT, Hannover 2000) odnose se na: prostornu strategiju u duhu održivog prostornog razvoja, koja se oslanja na prijedloge prostorno razvojnih mjera za urbana područja, poljoprivredno i šumsko zemljište i evropske koridore uključujući i koridore u Federaciji BiH); potrebu aktivnog učešća građana u procesu prostornog planiranja, posebno uključivanje mlađih generacija u proces planiranja, čime oni utiču na stvaranje uslova koji oblikuju njihove živote; ovo je preduslov da građani prihvate „evropske ideje“ i istovremeno preduslov za poštivanje planskih rješenja.

Generalno, osnovni cilj planiranja razvoja prostora, kao ograničenog resursa kojim treba vrlo racionalno i pažljivo upravljati jeste da se osigura i omogućiti održiv i skladan prostorni razvoj, jačanjem ekonomske i socijalne kohezije. Održivom prostornom razvoju pristupa se integralno, razvoj obuhvata društvenu, ekonomsku i okolišnu dimenziju. Ekonomskom i socijalnom integracijom unutrašnje granice gube ulogu razdvajanja ne samo u ekonomskom ili političkom smislu već i u prostornom aspektu. Slobodno kretanje radne snage, robe, usluga i kapitala, te prekogranična saradnja dovode do novih odnosa u prostoru, a time i do novih prostornih struktura, ne samo u zemljama članicama već i u susjednim državama. Nova proširenja EU dovest će do promjena u prostornim odnosima. Jedan od značajnih općih ciljeva jeste pravovremena priprema za spomenute promjene, odnosno uvažavanje prostorno interakcijskih sprega od međuentitetskih do međudržavnih s neposrednim i daljim susjedima.²

S ciljem ostvarivanja kontinuiteta u planiranju, izvršena je valorizacija ciljeva Prostornog plana Općine Konjic iz 1986. godine, te je konstatirano da se ciljevi prostornog uređenja preuzimaju u dijelu koji nije u suprotnosti sa:

- Prostorna osnova Prostornog plana Federacije BiH 2008-2028. godine
- Milenijumski razvojni ciljevi u BiH 2015.
- Izvještaj o humanitarnom razvoju, 2003. godina
- Studija ranjivosti FBiH, 2008. godine
- Studija ugroženosti – ranjivosti prostora HNŽ/K, 2009. godine
- Konferencija OUN-a o okolišu i razvoju Rio De Janeiro 1992. godine (usvajanjem „Agende 21“)
- Zaključci konferencije u Alborgu (operacionalizacija „Agende 21“) 1994. godine
- Konferencija o stanovništvu i razvoju, Kairo 1995. godine
- Konferencija Ujedinjenih Naroda o gradu (uspostavljanje Habitat Agende) u Istanbulu 1996. godine
- Niz ostalih dokumenata koji određuju pravce razvoja šireg područja.

²Prostorna osnova Prostornog plana Federacije BiH 2008-2028.

Međunarodni ugovori, konvencije i protokoli kojima je BiH pristupila ili izvršila ratifikaciju, a koji se odnose na prostor i njegovu zaštitu i čija primjena u funkciji uspostavljanja ciljeva je obvezujuće:

ZRAK

- Konvencija o prekograničnom zagađivanju zraka na velikim udaljenostima, Ženeva, 1979. godine. Sl. list R BH 13/94, Sl. list SFRJ MU 11/86. (stupanje na snagu: 16.03.1986)
- Protokol uz Konvenciju o prekograničnom zagađivanju zraka na velikim udaljenostima iz 1979. godine, o dugoročnom finansiranju programa saradnje za praćenje i procjene prekograničnog prenosa zagađujućih tvari u zraku na velike daljine u Evropi (EMEP), Ženeva, 1984. Sl. list R BH 13/94, Sl. list SFRJ MU 2/87. (stupanje na snagu: 28.01.1988.)
- Bečka konvencija o zaštiti ozonskog omotača, Beč, 1985. Sl. list R BH 13/94, S. list SFRJ MU 1/90. (stupanje na snagu: 22.09.1988.)
- Montrealski protokol o supstancama koje oštećuju ozonski omotač, Montreal, 16. septembar 1987. godine. Sl. list SFRJ, MU 16/90. (stupanje na snagu: 01.01.1989. godine)
- Okvirna konvencija Ujedinjenih naroda o klimatskim promjenama, Rio de Janeiro, 1992. godine. Sl. glasnik BH 19/00. (stupanje na snagu: 21.03.1994. godine)

PRIRODNO NASLIJEĐE

- Međunarodna konvencija o zaštiti biljaka, Rim, 1951. godina. Sl. list R BH 13/94, Sl. list SFRJ MU 11/86. (stupanje na snagu: 03.04.1952.)
- Konvencija (UN) o biološkoj raznolikosti, Rio de Janeiro, 1992. godine (stupila na snagu: 29.12.1993. godine) BiH pristupila 26.08.2002. godine, ratificirana 04.10.2002. godine
- Konvencija o močvarama od međunarodne važnosti, osobito kao stanište ptica močvarica, Ramsar 1971. nostifikacija o sukcesiji 2001. godine
- Konvencija o zaštiti svjetske kulturne i prirodne baštine, Pariz, 1972. godine. (stupanje na snagu 17.01.1963.)
- Međunarodna konvencija o zaštiti ptica, Pariz, 1950. godine. (stupanje na snagu 17.01.1963.)

VODA

- Konvencija o zaštiti Sredozemnog mora od zagađivanja, od 16.02.1976. godine, Barselona. Sl. list SFRJ MU, br 12/77.(Stupanje na snagu: 1978. godine)
- Protokol o zaštiti Mediterana od zagađivanja sa kopna, Atena, 1980. Modificiran u Syrakusi (Italija) 1996. Sl. list R BH 13/94, Sl. list SFRJ MU 1/90. (Stupanje na snagu: 17.06.1983.)
- Protokol o posebno zaštićenim područjima i biološkoj raznolikosti Mediterana, Monako, 1996. (stari naziv Protokol o posebno zaštićenim područjima Srdozemnog mora, Ženeva, 1982.) Sl. list R BH 13/94, Sl. list SFRJ MU 9/85. (Stupanje na snagu: 23.3.1986.)
- Međunarodna konvencija o sprječavanju zagađivanja mora naftom, London, 1954. Sl. list R BH 13/94, Sl. list SFRJ MU 2/85. Sl. list R BH 13/94, Sl. list SFRJ MU 60/73, 53/74. (stupanje na snagu: 26.07.1958.)

OTPAD

- Bazelska konvencija o nadzoru prekograničnog prometa opasnog otpada i njegovom odlaganju, Bazel, 22.03.1989.Sl. glasnik BH 31/00. (Stupanje na snagu: 05.05.1992.)

- Dopuna Bazelske konvencija o nadzoru prekograničnog prometa opasnog otpada i njegovom odlaganju, Brisel, 1997.

TLO

- Konvencija UN o suzbijanju desertifikacije u zemljama pogođenim jakim sušama i /ili desertifikacijom, posebno u Africi, Pariz 14.10.1994. godine. Stupanje na snagu: 26.12.1996. godine (BiH pristupila 26.08.2002. godine, ratificirana 04.10.2002. godine, Sl. glasnik BiH 12/02).

1.1. OPĆI CILJEVI PROSTORNOG UREĐENJA

Prostornim uređenjem treba stvarati uslove za što racionalnije korištenje prirodnih i stvorenih uslova, a racionalnu prostorno organizaciju obezbijediti putem realizacije ciljeva prostornog uređenje. U skladu sa svim gore navedenim, opći ciljevi razvoja Općine Konjic se mogu definisati kroz slijedeće:

- skladniji materijalni i društveni razvoj općine, za brži razvoj područja izvan centra općine, a naročito sela;
- podizanje i unapređivanje kvaliteta življenja i zadovoljavanja ekonomskih, socijalnih drugih potreba stanovništva;
- unapređenje infrastrukturnih sistema na okolinski održiv način;
- zaštitu i unapređenje životne sredine.

1.2. POSEBNI CILJEVI PROSTORNOG UREĐENJA

Posebni ciljevi prostornog razvoja su preuzeti iz Strategije razvoja općine Konjic, ili su proizašli iz ocjene i analize stanje, a dati su po oblastima, kako slijedi:

NAMJENA ZEMLJIŠTA

- racionalnije korištenje zemljišta, pri čemu poseban prioritet treba dati razvoju poljoprivrede
- promoviranje proizvodnje autohtonih vrsta i brendiranje poljoprivrednih proizvoda
- obezbijediti prerađivačke kapacitete za poljoprivredne proizvode
- utvrditi režim korištenja i zaštitu šuma, poboljšati strukturu šumskog zemljišta konverzijom degradiranih šuma u kvalitetne
- racionalno korištenje postojećeg građevinskog zemljišta uz poklanjanje posebne pažnje korištenju brownfield-a

PRIVREDA

- ostvarivanje višeg nivoa privredne djelatnosti, koji bi se u najvećoj mjeri oslanjao na korištenje sopstvenih prirodnih i društvenih resursa
- obezbijediti uslove za eksploataciju prirodnih resursa sa najvećim potencijalom
- nove projekte eksploatacije zasnovati na temeljitim cost-benefit analizama ekonomskih, socijalnih i ekoloških faktora
- formiranje privrednih zona na već postojećem građevinskom zemljištu i u kontekstu postojeće i novo-planirane saobraćajne infrastrukture

SISTEM NASELJA

- sistem naselja sa svim pratećim prostornim sistemima oblikovati na način da obezbijedi potrebne uslove za život i razvoj svim stanovnicima općine
- uravnoteženi policentrični razvoj Sistema naselja treba da se zasniva na jasnoj diferencijaciji centrara različitog nivoa u okviru Općine, koji podrazumijeva centar općine, sekundarne centre i centre zajednice sela,
- opremanje centara tehničkom infrastrukturom i objektima urbane opreme u skladu sa njihovim hijerarhijskim položajem u sistemu naselja

INFRASTRUKTURA

- Povezivanje općine Konjic na trasu autoceste na koridoru Vc (Svilaj-Bijača). Ovom vezom omogućava se kvalitetniji izlaz iz države BiH prema jugu (Bijač) i sjeveru (Svilaj) , kao i kvalitetnija povezanost sa ostalim kantonima i općinama unutar Federacije BiH;
- Izmještanje tranzitnog saobraćaja iz urbanog dijela grada;
- Prekategorizacija postojeće megalne i regionalne mreže te planiranje novih saobraćajnica u skladu sa Uredbom o prekategorizaciji Javnih cesta u F BiH, sa ciljem kvalitetnijeg povezivanja općine Konjic sa susjednim općinama i kantonima;
- Povezivanje naselja saobraćajnicama u skladu sa uspostavljenom hijerarhijom naselja na području općine;
- Planiranje staza za razvijanje brdskog biciklizma;
- Pouzdano snabdjevanje energijom je za funkcionisanje privrede i dobrobit stanovništva od najvećeg značaja te se kao imperativ postavlja zahtjev za nesmetano, kontinuirano i kvalitetno snabdjevanje električnom energijom potrošača;
- Rekonstrukcija, modernizacija i proširenje postojećih kapaciteta kao i izgradnja novih kapaciteta u cilju kontinuiranog, kvalitetnog i kvantitativnog snabdjevanja postojećih potrošača i obezbjeđenje priključaka za nove potrošače;
- Razvoj elektroenergetskog sistema usmjeriti ka izgradnji novih proizvodnih kapaciteta koristeći raspoložive resurse primarne energije sa područja Općine. Akcenti staviti na korištenje obnovljivih izvora energije;
- Dogradnja i rekonstrukcija prenosne i distributivne mreže radi obezbjeđenja uvezivanja novih proizvodnih objekata u elektroenergetski sistem;
- Obezbeđenje efikasnog korištenja električne energije (energetska efikasnost).

PRIRODNO I KULTURNO-HISTORIJSKO NASLIJEĐE

- revitalizacijom kulturno-historijskih vrijednosti i objekata, iste staviti u funkciju ukupnog razvoja, te uskladiti interese zaštite sa njihovom upotrebnom vrijednosti
- uređivanje i unapređenje prirodnih vrijednosti na području Općine, staviti u funkciju zaštitu i razvoja turizma u prikladnom obliku.

2. PROJEKCIJA PROSTORNOG RAZVOJA

2.1. STANOVNIŠTVO

Prema izvršenom Popisu stanovništva BiH u 2013. godini u općini Konjic nastanjeno je 25.148 stanovnika, što je cca 40% stanovnika manje nego što je općina Konjic imala na popisu stanovništva 1991. godine.

Demografska slika je promijenjena, stanovništvo općine Konjic stari, te su potrebne temeljite promjene kako bi se taj proces u planskom periodu barem usporio, ako ne i obrnuo.

Obzirom da je prirodni priraštaj, kao jedan od pokazatelja rasta stanovništva u planskom periodu, u ovom trenutku negativan, on se ne može uzeti kao mjerna jedinica razvoja demografske slike Konjica. Planiranim aktivnostima i korištenjem resursa općine Konjic, što je jedan od suštinskih razloga izrade planske dokumentacije, pokušava se optimizirati kretanja ljudi i dobara u prostoru, što za jedan od ciljeva ima i povećanje broja stanovnika i osiguranje ugodnog prostora za život.

Tako se umjesto standardne procjene broja stanovnika prema prirodnom priraštaju, između ostalih pokazatelja, ovdje projekcija razvoja stanovnika oslanja na postavljeni cilj, a to je povećanje broja stanovnika od 10% do kraja planskog perioda. Tako bi u općini Konjic, do 2033. godine, trebalo biti nastanjeno:

27663 stanovnika

Također, cilj koji se treba ostvariti je smanjenje migracija unutar same općine Konjic, tj. smanjenje visokog stepena priliva stanovništva u općinski centar, na račun depopulacije ostalih naselja. Deruralizacija ima destruktivan uticaj i na urbanizaciju nekog područja, te se mora ostvariti dobra i međusobno zavisna veza između ova dva pola razvoja, jer oni to i jesu u nekom prostoru.

Projekcija broja stanovnika po naseljima, koristeći se procentualnim vrijednostima bazne godine, bila bi kako slijedi:

TABELA 8 - PROCJENA BROJA STANOVNIKA PO NASELJENIM MJESTIMA U PLANSKOM PERIODU

Naseljeno mjesto	Procentualno 2013.	Procjena stanovnika 2033.
Argud	0,13	36
Bale	0,24	66
Bare	0,11	30
Barmiš	0,07	19
Bijela	0,75	207
Bjelovčina	0,04	11
Blace	0,00	Turističko naselje
Blučići	0,43	119
Borci	0,14	39

Naseljeno mjesto	Procentualno 2013.	Procjena stanovnika 2033.
Boždarevići	0,22	61
Bradina	0,29	80
Brda	0,04	11
Brđani	0,74	205
Budišnja Ravan	0,04	11
Bukovica	0,04	11
Bukovlje	0,24	66
Bulatovići	0,19	53
Bušćak	0,06	17

Naseljeno mjesto	Procentualno 2013.	Procjena stanovnika 2033.
Buturović Polje	1,34	371
Čestaljevo	0,00	Turističko naselje
Cerići	0,20	55
Crni Vrh	0,00	Turističko naselje
Čelebići	4,12	1.140
Čelina	0,28	77
Česim	0,00	Turističko naselje
Čičevo	0,00	Turističko naselje
Čuhovići	0,22	61
Dobričevići	0,16	44
Dolovi	0,00	Turističko naselje
Doljani	0,11	30
Donja Vratna Gora	0,07	19
Donje Selo	0,80	221
Donje Višnjovice	0,28	77
Donji Čažanj	0,25	69
Donji Gradac	0,33	91
Donji Nevizdraci	0,00	Turističko naselje
Donji Prijeslop	0,27	75
Došćica	0,05	14
Dramiševo	0,00	Turističko naselje
Dubočani	0,20	55
Dubravice	0,11	30
Dudle	0,09	25
Dužani	0,10	28
Džajići	0,42	116
Džanići	0,05	14
Džepi	1,14	315
Falanovo Brdo	0,04	11
Gapići	0,04	11
Gakići	0,04	11
Galjevo	0,59	163
Glavatičevo	0,73	202
Gobelovina	0,17	47
Gorani	0,74	205

Naseljeno mjesto	Procentualno 2013.	Procjena stanovnika 2033.
Goransko Polje	0,28	77
Gorica	0,34	94
Gornja Vratna Gora	0,00	Turističko naselje
Gornje Višnjovice	0,33	91
Gornji Čažanj	0,04	11
Gornji Gradac	0,09	25
Gornji Nevizdraci	0,59	163
Gostovići	0,04	11
Grabovci	0,59	163
Gradeljina	0,09	25
Grušča	0,42	116
Gvozno	0,00	Turističko naselje
Hasanovići	0,12	33
Herići	0,14	39
Homatlije	0,04	11
Homolje	0,56	155
Hondići	0,06	17
Hotovlje	0,04	11
Idbar	0,90	249
Jasenik	0,77	213
Javorik	0,00	Turističko naselje
Jezero	0,12	33
Ježeprosina	0,09	25
Jošanica	0,21	58
Kale	0,16	44
Kanjina	0,51	141
Kašići	0,18	50
Konjic	42,09	11.643
Kostajnica	0,35	97
Koto	0,06	17
Krajkovići	0,04	11
Kralupi	1,10	304
Krtići	0,04	11
Krupac	0,24	66
Kruščica	0,54	149
Kula	0,00	Turističko naselje

Naseljeno mjesto	Procentualno 2013.	Procjena stanovnika 2033.
Lađanica	0,18	50
Lisičići	0,73	202
Lokva	0,12	33
Luka	0,31	86
Luko	0,04	11
Lukomir	0,15	41
Lukšije	0,19	53
Ljesovina	0,04	11
Ljubuča	0,12	33
Ljuta	0,04	11
Ljuta	0,12	33
Ljusići	0,00	Turističko naselje
Mladeškovići	0,59	163
Mokro	0,04	11
Mrkosovice	0,00	Turističko naselje
Obrenovac	0,05	14
Obri	0,22	61
Odžaci	0,30	83
Orahovica	2,26	625
Orlišće	0,00	Turističko naselje
Oteležani	0,61	196
Ovčari	1,93	534
Pačerani	0,00	Turističko naselje
Parsovići	0,67	185
Plavuzi	0,00	Turističko naselje
Podhum	0,31	86
Podorašac	2,58	714
Pokojište	0,26	72
Polje	0,04	11
Polje Bijela	5,48	1.516
Požetva	0,04	11
Prevlje	0,18	50
Radešine	0,06	17
Rajac	0,04	11
Raotići	0,20	55
Rasvar	0,00	Turističko naselje
Razići	0,24	66

Naseljeno mjesto	Procentualno 2013.	Procjena stanovnika 2033.
Ribari	0,20	55
Ribići	2,05	567
Redžići	0,12	33
Repovci	0,53	147
Repovica	0,44	122
Seljani	0,57	158
Seljani	0,00	Turističko naselje
Seonica	0,38	105
Sitnik	0,04	11
Slavkovići	0,08	22
Solakova Kula	0,16	44
Sopot	0,06	17
Spiljani	1,53	423
Stojkovići	0,11	30
Strgonice	0,04	11
Studenčica	0,17	47
Susječno	0,04	11
Sultići	0,59	163
Svijenča	0,10	28
Šunji	0,84	232
Tinje	0,13	36
Tovarnica	0,00	Turističko naselje
Treboje	0,61	169
Trešnjevica	0,04	11
Trešnjevica	0,00	Turističko naselje
Trusina	0,55	152
Tuhobići	0,23	64
Turija	0,13	36
Ugošće	0,04	11
Veluša	0,04	11
Vinište	0,04	11
Vrbljani	0,24	66
Vrhovine	0,00	Turističko naselje
Vrci	0,42	116
Vrdolje	0,28	77
Zaborani	0,00	Turističko naselje
Zabrđani	0,09	25
Zabrđe	1,23	340

Naseljeno mjesto	Procentualno 2013.	Procjena stanovnika 2033.
Zagorice	0,72	199
Zaslivlje	0,19	53
Zelomići	0,00	Turističko naselje

Naseljeno mjesto	Procentualno 2013.	Procjena stanovnika 2033.
Zukići	0,95	263
	25.148	27.663

2.1.1. STAROSNA I SPOLNA STRUKTURA

Povećanje broja stanovnika do 2033. godine prema starosnoj i spolnoj strukturi, a u odnosu na baznu vrijednost 2013. godine, bi bilo:

TABELA 9 - DEMOGRAFSKA SLIKA U PLANSKOM PERIODU

Procjena	0-14		15-64		65 i više		Ukupno
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	
Popis 2013. godine	1.830	1.843	8.867	8.579	1.663	2.366	25.148
	3.673		17.446		4.029		
Projekcija 2033. godine	2.013	2.027	9.754	9.437	1.829	2.603	27.663
	4.040		19.191		4.432		

2.1.2. DOMAĆINSTVA I MIGRACIJE

Nadalje, prema rezultatima Popisa, u općini Konjic je popisano 8.381 domaćinstvo, čime je veličina prosječnog domaćinstva procijenjena na 3,0 člana. Ukupan broj popisanih stanova iznosi 15.139.

U planskom periodu, ako bi se dostigao nivo od 27.633 stanovnika, a prosječan broj članova domaćinstva ostao na jednakom nivou, broj domaćinstava bi se procijenio na:

9 211 domaćinstava

I na kraju planskog perioda, stambeni fond u odnosu na broj domaćinstava je preko 1,6 stambenih jedinica po domaćinstvu, na osnovu čega se može zaključiti da u planskom periodu broj stanova zadovoljava potrebe stanovnika.

Međutim, ta problematika je dosta složenija. Migracije koje se dešavaju na relaciji urbano/ruralno područje općine Konjic i šire, ostavljaju veliki broj stambenog fonda u ruralnim naseljima bez svojih korisnika, a pritisak na urbano područje u tom pogledu raste.

Danas su u općini Konjic napuštena 23 naseljena mjesta, a u 28 njih živi manje od 10 stanovnika.

Stanje građevinskog fonda nije poznato. Međutim, sa sigurnošću se može zaključiti da su naselja građena na stabilnom, građevinskom zemljištu, te da su u određenoj mjeri opremljena infrastrukturnim sistemima, te se, uz određena ulaganja, ova naselja, odnosno, stambeni objekti, mogu vrlo brzo staviti u funkciju. Stoga, potencijal stambenih jedinica je prisutan, ali i objektivno gledano,

pod velikim rizikom od trajne devastacije, ako se ne poduzmu mjere koje će zadržati preostalo i vratiti dio stanovništva, koje je emigriralo iz tih naselja.

Više o mogućnostima razvoja urbanih područja i naseljenih mjesta općine Konjic će biti dato u narednim poglavljima.

2.1.3. GUSTINA NASELJENOSTI

Gustina naseljenosti općine, u odnosu na planirani broj stanovnika, podiže se na 0,24 st/ha.

I dalje općinu Konjic karakterište niska naseljenost, posebno ako se posmatra raspored stanovništva u odnosu na cijeli prostor. Neto gustina naseljenosti, odnosno, raspored stanovništva u odnosu na urbana područja, nešto je povoljniji, te iznosi 11,24 st/ha, dok se u planskom periodu očekuje povećanje na 12,37 st/ha.

U planskom periodu se treba odnos rasporeda stanovništva što je to više moguće stabilizirati, povećati gustina naseljenosti, te provesti mjere i politike koje će povećati gustinu naseljenosti ruralnih područja, kroz jačanje privrednih i poljoprivrednih kapaciteta, što je osnova za egzistenciju stanovnika tih naselja.

2.2. SISTEM NASELJENIH MJESTA

2.2.1. HIJERARHIJA CENTARA

Projekcija sistema naseljenih mjesta podrazumijeva nastavak uspostavljene hijerarhije naselja, sa pripadajućom društvenom infrastrukturom, ovisno o položaju u hijerarhijskom sistemu.

Utvrđena je podjela na primarne, sekundarne i tercijarne centre, što je svakako nastavak već uspostavljenog sistema primarnih i sekundarnih centara iz prethodnog planskog perioda, ali uz izmjenu utvrđenih „centara zajednice sela“, koji se više ne definišu kroz novi, policentrični sistem naselja. Njihovo mjesto, uz vrlo značajno povećanje broja centara, zauzimaju tercijarni centri. Promjene nisu samo u kvantitetu, već i u kvalitetu i opremljenosti tercijarnih centara.

PRIMARNI CENTAR KONJIC

No, krenuvši redom, primarni centar je i dalje samo jedan i to je grad Konjic. Ovim Planom njegovo urbano područje i direktni uticaj se širi na naselja Ovčari, Polje Bijela, Orahovica, Lisičići i Čelebići, a sam grad Konjic ostaje uže urbano područje.

Primarni centar pruža usluge društvene, komunalne, privredne infrastrukture, zadovoljava potrebe svih stanovnika općine Konjic. U njemu su smješteni kapaciteti administrativne i logističke podrške razvoja turizma, obrazovanja, kulture, učvršćuje se kao dio policentričnog sistema Hercegovačko – neretvanskog kantona, te samim tim ima i veću obavezu opremanja potrebnim djelatnostima.

Jačanje primarnog centra treba biti u skladu sa strateškim opredjeljenjima općine Konjic, odnosno, ciljevima koji su postavljeni i ovim dokumentom:

- sistem naselja sa svim pratećim prostornim sistemima oblikovati na način da obezbijedi potrebne uslove za život i razvoj svim stanovnicima općine,
- uravnoteženi policentrični razvoj sistema naselja treba da se zasniva na jasnoj diferencijaciji centrara različitog nivoa u okviru Općine, koji podrazumijeva centar općine, sekundarne centre i centre zajednice sela,
- opremanje centara tehničkom infrastrukturom i objektima urbane opreme u skladu sa njihovim hijerarhijskim položajem u sistemu naselja.

U gradu Konjicu se treba naći glavina tercijarnih djelatnosti općine, kao i kvartarne djelatnosti. Blizina čvorišta buduće autoceste u Koridoru Vc će otvoriti potpuno nove mogućnosti za razvoj Konjica. Putna infrastruktura će omogućiti zadržavanje stanovništva u općinskom centru i smanjenje migracija prema Sarajevu i Mostaru, pa se u tom smislu trebaju i dimenzionirati budući sadržaji, a postojeći „oplemeniti“, kako bi zadovoljili veći priliv stanovnika i kulturno – socijalni i privredni razvoj društva.

SEKUNDARNI CENTRI

Sekundarni centri su Glavatičevo, Buturović Polje i Bradina. Oni svoje mjesto u sistemu naselja utvrđuju, ne toliko na osnovu broja stanovnika i izgrađenom infrastrukturom, koliko svojim položajem u ukupnom području općine Konjic. U planskom periodu se posebna pažnja posvećuje opremanju tih centara, koji treba da osiguraju potrebe stanovnika jugoistočnog i sjeverozapadnog dijela općine. To se posebno odnosi na opremljenost društvenom infrastrukturom, koja treba zadovoljiti potrebe mnogo šireg gravitacionog područja, nego što je to samo urbano područje pojedinog sekundarnog centra. Ova naselja, u svom hijerarhijskom domenu, trebaju biti komplementarna i samom primarnom centru – gradu Konjicu, pa čak, ako se za to ukaže potreba, imati sadržaje koji su tipični samo za taj sekundarni centar, što će privući i stanovnike cijelog područja općine Konjic.

Glavatičevo, Buturović Polje i Bradina samim svojim položajem se nameću kao sekundarni centri, te čine gotovo triangulaciju u geometrijskom smislu na plošnoj projekciji prostora općine Konjic. Na taj način se otvara mogućnost jednakopravnog razvoja pojedinih dijelova, jer se sekundarni centri trebaju opremiti društvenom infrastrukturom, koja će biti na zadovoljavajućem nivou za potrebe stanovnika sekundarnih, gravitirajućih tercijarnih i ostalih naselja općine Konjic.

TERCIJARNI CENTRI

Tercijarni centri su Jasenik, Solakova Kula, Parsovići, Seonica (Višnjevice), Ribići, Idbar, Repovci, Podorašac, Džepi, Grušca, Ljuta i Odžaci. Razlog za uspostavljanje ovolikog broja tercijarnih centara se ogleda u činjenici da je, obzirom na nizak stepen urbanizacije, prostor općine Konjic pretežno ruralan, te se ruralni razvoj može smatrati prioritarnim elementom općenitog razvoja općine Konjic, naročito posmatrano u odnosu na gubitak stanovništva iz ovih područja u prethodnom periodu. Akcenat na opremanje ovih tercijarnih centara se stavlja na tehničku infrastrukturu, posebno saobraćajnu, čime naselja – tercijarni centri postaju dostupna, a to je prvi preduslov za zaustavljanje migracija iz nekog područja. Preduslov ovakvog koncepta je uspostavljanje redovnih linija javnog prijevoza na relaciji sekundarni centar – tercijarni centar, te održavanje puteva tokom cijele godine, a posebno u zimskom periodu. Primjer ovakve organizacije treba potražiti u organizaciji sistema naselja u brdsko – planinskim područjima Republike Slovenije, čije se iskustvo pokazalo naročito uspješnim.

Na ovaj način, tercijarni centri mogu postati pokretači razvoja općine, generatori većeg broja stanovnika i prosperiteta, baziranog na savremenom ruralnom razvoju. Pri tome treba iskoristiti prednosti koje su predočene u Analizi i ocjeni stanja Prostorne osnove, a koje trebaju postati temeljem razvoju, kao što su očuvan okoliš, veliki potencijal za formiranje sportsko – rekreativnih i turističkih sadržaja, tradicionalan oblik života, te velike kapacitete neiskorištenih stambenih objekata u ruralnom području. Naravno, nezaobilazan doprinos je poljoprivredna proizvodnja u savremenom ruralnom životu. Pri tome treba biti svjestan određenih ograničenja, kao što su veliki nagibi zemljišta, usitnjeni posjedi i velike nadmorske visine. Tako se poljoprivredna proizvodnja treba usmjeriti ka intenzivnoj varijanti u područjima u kojima je to primjereno, te je bitno koristiti odgovarajuće kulture, čime će se pospješiti proizvodnja.

TURISTIČKA I VIKEND NASELJA

Problematika napuštenih naselja općine, kojih ima 23, a u kojima se nalazi značajan stambeni fond, treba se pokušati riješiti kroz uspostavljanje sistema vikend i turističkih naselja. Pogodnost za razvoj turizma u napuštenim naseljima se ogleda kroz činjenicu da je etno turizam sve popularnija grana, a postojeća infrastruktura u tim naseljima smanjuje troškove, što je privlačnije za investitore. Autentičnost naselja je također adut koji se ne smije zanemariti, a zajedno sa budućim zaštićenim područjima, gdje se kroz dobru promociju može ostvariti veliki uspjeh za cijelu zajednicu, ova naselja mogu biti jedna od okosnica napretka općine Konjic.

Realno se ne može očekivati u planskom periodu angažovanje svih naselja u tu svrhu, ali se posebnom analizom potencijala i uslova trebaju odrediti ona naselja koja imaju prednost, te ih treba razvijati kao pilot projekte, u kojima će se napraviti model, koji se kasnije može dalje aplicirati.

Turistička naselja, a u skladu na predispozicije prirodnih i stvorenih uslova, mogu se formirati kao tematska naselja, što bi povećalo njihov razvojni potencijal. U tom smislu, mogu se razviti turistička naselja sporta i rekreacije, turistička naselja kulturno – historijske i etnološke baštine, turistička naselja prirodnih ljepota, turistička naselja umjetničkih vrijednosti, koja mogu biti oformljena kao likovne kolonije itd.

2.3. URBANA I VANURBANA PODRUČJA

2.3.1. URBANA PODRUČJA

Osim grada Konjica, sva ostala naselja su tipološki klasifikovana kao mješovita naselja (sekundarni centri), te ruralna naselja (tercijarni centri i ostala naseljena mjesta).

Međutim, prema Zakonu o prostornom planiranju HNK –a, naseljena mjesta trebaju imati definisana urbana područja, što je i urađeno u ovom dokumentu. Urbano područje podrazumijeva obuhvat naselja zajedno sa područjem planiranim za dalji razvoj unutar koga se nalaze građevinsko, ali i druga zemljišta, kao što su poljoprivredno i šumsko zemljište.

Ostalo građevinsko zemljište, koje ne ulazi u urbano područje nekog naseljenog mjesta, čini građevinsko zemljište vanurbanog područja, na kojem se u skladu sa zakonskom regulativom može odobriti građenje.

Urbana područja općine Konjic zauzimaju ukupno P = 2.236 ha, što je 1,95 % od ukupne površine općine Konjic.

Za područje grada Konjica, definisano je i uže urbano područje, a koje se zasniva na granicama koje su date kroz Urbanistički plan grada Konjica. Površina užeg urbanog područja je P = 944,25 ha.

TABELA 10 - URBANA PODRUČJA

Urbano područje	Površina (ha)
Argud	7,12
Bale	2,34
Bare	1,44
Barmiš	2,55
Bijela	31,37
Bjelovina	1,70
Blace	13,21
Blučići	5,72
Borci	39,68
Boždarevići	5,89
Bradina	20,64
Brda	3,19
Brđani	24,40
Budišnja Ravan	1,79
Bukovica	0,60
Bukovlje	4,75
Bulatovići	4,34
Bušćak	2,88
Buturović Polje	44,65
Čelina	4,53
Cerići	8,90
Ćesim (V.D.)	1,44
Čičevo	9,74
Crni Vrh	2,14
Čuhovići	29,10
Dobričevići	4,48
Dolovi	11,24
Doljani	2,95
Donja Vratna Gora	1,70
Donje Višnjevice	4,50
Donji Čažanj	5,44
Donji Gradac	6,07
Donji Nevizdarci	1,17
Donji Prijeslop	4,37
Dubočani	6,46

Urbano područje	Površina (ha)
Dubravica	6,33
Dudle	3,60
Dužani	3,48
Džajići	12,12
Džanići	2,15
Džepi	43,97
Falanovo Brdo	5,38
Gakići	4,75
Galjevo	12,68
Gapići (V.D.)	4,03
Glavatičevo	15,70
Gobelovina	4,56
Gorani	15,19
Goransko Polje	10,70
Gorica	3,14
Gornja Vratna Gora	1,78
Gornje Višnjevice	9,64
Gornji Čažanj	2,14
Gornji Gradac	2,46
Gornji Nevizdarci	10,98
Gostovići	1,40
Grabovci	4,48
Gradeljina	7,19
Grušća	6,51
Gvozno (M.D.)	4,75
Hasanovići	2,78
Herići	3,11
Homatlije	4,42
Homolje	12,79
Hondići	2,04
Hotovlje	2,32
Idbar	9,89
Jasenik	13,67
Javorik	1,30
Jezeprosina	10,18

Urbano područje	Površina (ha)
Jezero	30,21
Jošanica	9,13
Kale	2,65
Kanjina	12,22
Kasici	6,08
Konjic	944,25
Kostajnica	31,03
Koto	2,05
Krajkovići	2,14
Kralupi	12,12
Krtići	1,14
Krupac	17,66
Krušćica	6,60
Kula	2,66
Lađanica	12,00
Lisičići	15,96
Lokva	0,99
Luko	8,98
Lukomir	6,35
Lukšije	1,75
Ljesovina	3,41
Ljubuča	4,14
Ljuta (1)	7,83
Ljuta (2)	7,13
Mokro	5,70
Mrkosavice	1,09
Obrenovac	3,37
Obri	9,13
Odžaci	17,56
Orlišće	0,76
Oteležani	9,37
Pacerani	1,41
Pajići	3,19
Parsovići	6,37
Plavuzi	2,15
Podhum	8,39
Podorašac	47,51
Pokojišće	26,31
Polje	3,33
Požetva	4,79
Prevlje	2,05
Radešine	4,10

Urbano područje	Površina (ha)
Rajac (V.D.)	2,57
Raotići	3,04
Rasvar	0,97
Ražići	10,73
Redžići	2,42
Repovci	10,56
Ribari	10,79
Ribići	23,74
Seljani	4,86
Seonica	23,84
Sitnik	1,94
Slavkovići	3,33
Solakova Kula	13,70
Sopot	2,67
Spiljani	55,76
Stojkovići	3,15
Strgonice	1,02
Studenčica	4,13
Šunji	11,34
Sutlići	12,51
Svijenča	12,26
Tinje	2,93
Tovarnica	0,85
Treboje	12,08
Trešnjevica	3,11
Trešnjevica (M.D.)	5,09
Trusina	14,23
Tuhobići	2,95
Turija	4,07
Ugošće	3,51
Veluša	1,68
Vinišće	1,63
Vrbljani	3,32
Vrci	13,13
Vrdolje	11,28
Zabrđani	1,80
Zabrđe	5,67
Zagorice	18,57
Zaslivlje	3,38
Zelomići (V.D.)	1,80
Zukići	20,87

Kako je Zakonom o prostornom planiranju HNK-a određeno, u cilju usmjeravanja građenja, odgovarajućim planom prostornom uređenja i na način propisan Zakonom, za svako naselje se utvrđuju granice urbanog područja i građevinskog zemljišta. Osim građevinskog zemljišta, granicama urbanog područja mogu biti obuhvaćena i druga zemljišta.

Namjena površina unutar urbanih područja je prvenstveno građevinsko zemljište, ali i ostale namjene, ovisno o zatečenom stanju namjene zemljišta, kao što je šumsko i poljoprivredno zemljište, vode i vodno zemljište, neplodno zemljište itd.

Za potrebe izrade ovog planskog dokumenta, evidentirane su sve izgrađene površine unutar područja općine Konjic, te su u planskom periodu date kao građevinsko zemljište, sa nešto širim granicama, kako bi i građenje izvan već izgrađenih površina bilo moguće.

U skladu sa smjernicama Nosioca pripreme utvrđena su urbana područja za sva naseljena mjesta na području Općine i građevinska zemljišta na način da je izvršena pretvorba svih vrsta zemljišta unutar urbanih područja u građevinska, izuzev poljoprivrednog zemljišta I agrozone. Izuzetak čini zemljište šireg urbanog područja Konjica, gdje je poljoprivredno zemljište planirano kao građevinsko bez obzira na bonitet. Ukupno povećanje građevinskog zemljišta izvršeno na ovaj način iznosi 1.050 ha, odnosno 100% u odnosu na postojeće izgrađeno zemljište, što ne nalazi plansko uporište niti u povećanju obima privrede niti u predviđenom porastu broja stanovnika.

Urbana područja su definisana tako da oslikavaju stvarno stanje na terenu, da omoguće razvoj naselja, odnosno, ponajviše njihovih nukleusa, bez prepreka, što će doprinjeti svakako nivou opremljenosti pojedinog naselja, što je u direktnoj korelaciji sa zaustavljanjem negativnog trenda migracija unutar općine Konjic. Na površinama namijenjenim za razvoj i uređenje naselja predviđene su namjene stanovanja, te javnih i društvenih sadržaja. U sastavu tih površina moguća je i poslovna namjena, turistička namjena, sportska i rekreativna namjena, kao i sve one namjene koje se planiraju u urbanim područjima, a koje nisu u suprotnosti s funkcijom stanovanja. U predjelima za razvoj iskazane su i površine koje ostaju kao neizgrađeni dio građevinskog zemljišta, kao što su zelene površine, plaže, površine za rekreaciju, površine namijenjene za postplanski razvoj itd.

2.3.2. VANURBANA PODRUČJA

Građevinska zemljišta vanurbanih područja podrazumijevaju sve detektovane izgrađene površine i djelomično prošireno zemljište oko tih objekata, a koja nisu obuhvaćena granicama urbanog područja naseljenog mjesta. Na građevinskim zemljištima izvan urbanih područja, kao površine namjenski određene, predviđaju se područja ili zone sa izgradnjom pojedinačnih stambenih, proizvodnih, prerađivačkih i servisnih funkcija, turističkih (hoteli, turistička naselja i kampovi), ili rekreacijskih namjena na neizgrađenim građevinskim zemljištima (sportovi na vodi, zone za rekreaciju, javne plaže i kupališta).

U područjima izvan građevinskih, zadržavaju se izvorne kategorije namjena: poljoprivredno tlo i šumsko zemljište, a izgradnja je moguća samo u funkciji osnovne namjene prostora.

U predjelima ili pojasevima namijenjenim izgradnji cesta, željezničkih pruga, mostova, dalekovoda, drugih infrastrukturnih vodova i građevina (uređaja za prečišćavanje otpadnih voda, različita komunalna postrojenja, hidroenergetska postrojenja i građevine, vjetroelektane i sl.), utvrđuju se koridori sa zaštitnim pojasevima na kojima je dozvoljena izgradnja i aktivnosti isključivo u funkciji planiranih infrastrukturnih sistema.

Za sve grupe namjena utvrđeni su predjeli s ograničenjima u korištenju. To su: predjeli zaštite prirodnih i kulturno-historijskih vrijednosti, pojedinačni zaštićeni ili evidentirani spomenici kulture i obuhvati obvezne izrade prostornih planova i urbanističkih planova uređenja.

Razgraničenje će se po namjeni, unutar naselja, vršiti urbanističkim planom uređenje za šire područje Konjica, a za ostala naselja temeljem provedbenih odredbi iz Odluke o provođenju plana o funkcijama koje mogu biti unutar mješovite namjene.

2.3.3. REŽIMI GRAĐENJA

Režimi građenja prema Zakonu o prostornom planiranju HNK –a su pojedinačno utvrđeni i definisani kroz Odluku o provođenju plana, a u skladu sa gore opisanim namjenama zemljišta. Zbog potrebe regulacije uslova upotrebe i namjene zemljišta, planske izgrađenosti i podizanja nivoa urbaniteta, obavezno trebaju raditi urbanistički plan za šire, a detaljni provedbeni planovi za uže urbano područje grada Konjica. Preporučuje se i izrada detaljnih provedbenih planova za uža urbana područja sekundarnih centara, u obimu granica koje odredi nadležna služba na terenu.

2.4. PODOBNOST PROSTORA ZA RAZLIČITE NAMJENE

Za potrebe izrade Prostornog plana Hercegovačko – neretvanskog kantona, načinjene su različite studije, te između ostalih, i studija Vrednovanje i pogodnost prostora za prostorni razvoj Hercegovačko – neretvanske županije. „Glavna namjera studije bila je ponuditi cjelovit sintezni prikaz postojećeg stanja u prostoru Hercegovačko-neretvanske županije, a u cilju dobivanja projekcije budućeg korištenja i namjene površina istog prostora te valorizacije i zaštite prirodne i kulturno-povijesne baštine.“³

Za općinu Konjic, a na osnovu multikriterijalne analize, predložene su određene mjere, odnosno, mogućnosti, koje u skladu sa prirodnim i stvorenim uslovima čine osnovu za daljnji razvoj prostora.

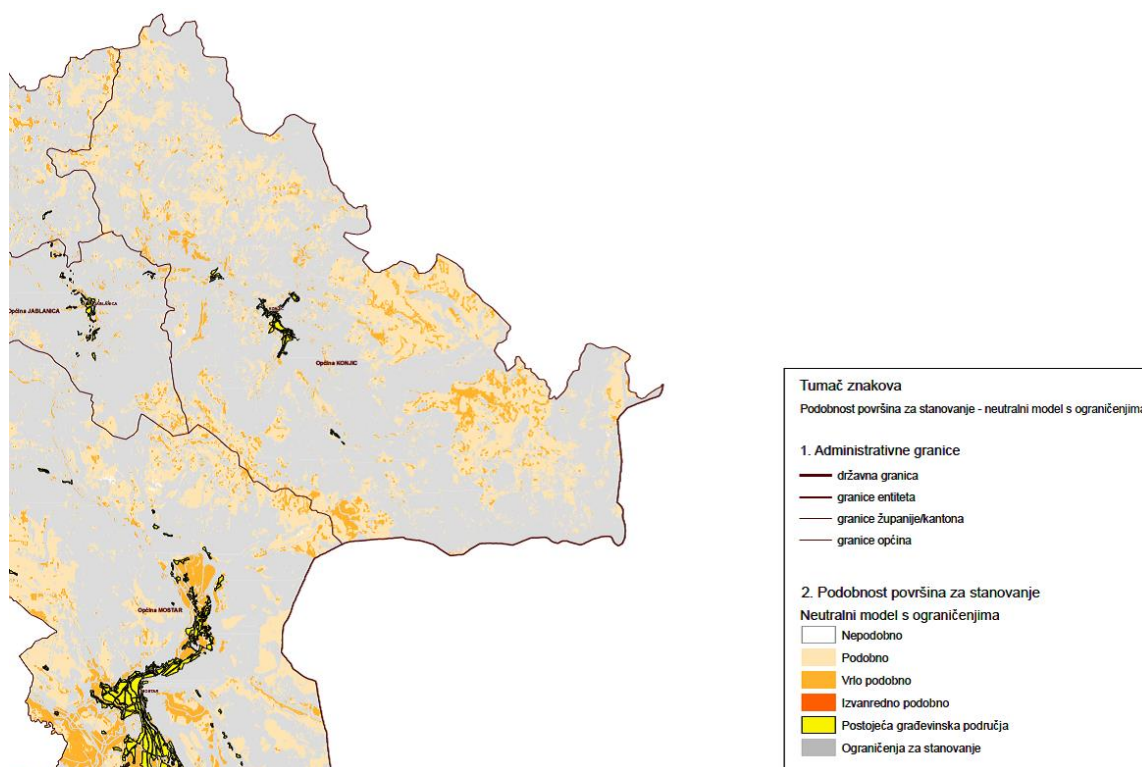
Uvažavajući činjenicu kako je stanovanje funkcija od krucijalnog značenja za prostor, više kriterijalna analiza respektira šest ključnih čimbenika bitnih za stanovanje:

- Dostupnost u odnosu na postojeće središte naselja,
- Nagib terena (pad terena dobiven kao rezultat morfometrijske analize),
- Relativnu visinu (koja se drži i kao indikator termičkog režima),
- Ekspoziciju (izloženost površine reljefa suncu),
- Uporabnu vrijednost zemljišta za poljoprivredu i šumarstvo te
- Ekološke vrijednosti vegetacijskog pokrivača (približna procjena prema osnovnim topografskim kategorijama ili procjena dobivena analizom satelitskih snimaka).

³ Vrednovanje i pogodnost prostora za prostorni razvoj HNK, str.7

Na temelju navedenih kriterija i vrednovanja svakog od pojedinih čimbenika, za svaki vid modela ponuđen je sintezni model vrednovanja zemljišta prostora, definiran kroz 4 skupine: izvanredno podobna kategorija, vrlo podobna kategorija, podobna kategorija i nepodobna kategorija za funkciju stanovanja.⁴

Tako se u općini Konjic, sumarno posmatrajući, vrlo heterogeno iskazuju potencijali za daljnji razvoj, a što je uslovljeno prvenstveno veoma različitim prirodnim uslovima na ovoj velikoj površini. Reljefne i klimatske raznolikosti, historijski razvoj pojedinih područja, dok su druga zanemarivana, opet zbog svog geografskog aspekta, dovela su do pojave, takoreći, enklava u kojima je razvoj višestruko dimenzioniran u odnosu na druga područja Konjica.

SLIKA 1 – VRIJEDNOST PROSTORA ZA PROSTORNI RAZVOJ – NEUTRALNI MODEL

2.5. POLJOPRIVREDNA ZEMLJIŠTA

Poljoprivredno zemljište u općini Konjic angažira površinu od $P = 55.518,02$ ha, što je 48,41% od ukupne površine općine Konjic. Već je u Prostornoj osnovi izvršena klasifikacija zemljišta na agrozone, gdje se pokazalo da poljoprivredno zemljište najvećim dijelom se svrstava u III agrozonu, što je i najmanje kvalitetno zemljište za razvoj poljoprivrede.

Daljnjom analizom, te preuzimanjem podataka koji su dobiveni od strane Nosioca pripreme, a koji se oslanjaju na Strategiju razvoja općine Konjic, izvršena je podjela poljoprivrednog zemljišta prema

⁴ Ibidem, str.13

kategorijama. Utvrdilo se da najveće površine poljoprivrednog zemljišta zauzimaju pašnjaci, a slijede ih livade i njive.

Prema Strategiji razvitka poljoprivrede u ruralnim područjima HNK - a, veliki potencijal ovog sektora leži u bogatstvu pašnjaka, te kvalitetu voda na planinskim masivima Bitovnje, Treskavice, Visočice i Bjelašnice.

Međutim, velike zemljišne površine nisu uopće iskorištene. Ovakvo stanje se može pripisati činjenici da je poljoprivredno zemljište manjih bonitetnih kategorija, a prisutan je i manjak ažurnih i kvalitetnih lokalnih razvojnih planova, koji bi mogli detaljno proučiti i unaprijediti razvoj poljoprivrede općine Konjic.

Sigurno je da ovakvo stanje u oblasti poljoprivrede utiče mnogo šire na razvoj cjelokupne zajednice, te stanja u kojem je iseljavanje i napuštanje ruralnih oblasti svakodnevna, vrlo zabrinjavajuća pojava, koja ostavlja velika prostranstva općine Konjic praznima.

U odnosu na obrađene podatke, zaključuje se da površina poljoprivrednog zemljišta po stanovniku iznosi 2,00 ha/st, što je u odnosu na graničnu vrijednost od 0,44 ha/st na svjetskoj razini, vrlo visok procenat. Međutim, uporedivši obradivu površinu u općini Konjic da trenutnim brojem stanovnika, taj iznos je umanjen, te iznosi 0,36 ha/st, što je i dalje u odnosu na graničnu vrijednost od 0,17 ha/st iznad prosjeka.

Ipak, same uporedne brojke nisu dovoljan pokazatelj mogućnosti iskorištenja obradivih površina, jer drugi faktori, poput klime, nagiba terena, dostupnosti i, prvenstveno, zainteresiranosti stanovništva da se bave poljoprivrednom proizvodnjom i ratarstvom, igraju presudnu ulogu u razvoju djelatnosti.

Također, činjenica je da su najbolja poljoprivredna zemljišta često zauzeta gradnjom i to nepovratno. Takav deficit se može nadomjestiti razvojem i unaprijeđenjem zemljišta manje kvalitetnih kategorija, putem hidro i agromelioracija, kao i proizvodnjom hrane u kontrolisanim uslovima staklenika.

Ako se uzme u obzir broj stanovnika, te očekivano povećanje broja stanovnika u planskom periodu, ova vrlo niska brojka treba biti znatno korigovana. Kako bi se zadovoljile potrebe broja stanovnika u planskom periodu, a prema donjoj graničnoj vrijednosti obradivih površina, potrebno je zasijati ukupnu površinu od $P = 4.703$ ha, što je znatno povećanje.

U planskom periodu potrebno je izraditi precizne agropedološke karte, sa upotrebnom vrijednošću zemljišta, kako bi se mogli na osnovu njih uraditi i planovi razvoja sektora poljoprivrede, što u konačnici do kraja planskog perioda treba zadovoljiti barem polovinu potreba za proizvodnjom hrane u općini Konjic.

Jedan od prvih koraka se treba ogledati u ukupnjivanju posjeda i korištenju visokih klasa boniteta poljoprivrednog zemljišta isključivo u poljoprivrednoj proizvodnji. To svakako može biti moguće samo uz edukaciju stanovništva novim metodama uzgoja, ali i uz stručnu i adekvatnu pomoć nadležnih institucija, koje će osigurati tržište i promovirati plasman domaćih proizvoda.

Da se u Konjicu može baviti poljoprivredom, dokazuju i udruženja poljoprivrednika, koja su prvi korak ka unaprijeđenju ove grane. Tako na nivou općine djeluje Savez poljoprivrednih udruženja, koje je

osnovano od strane različitih udruženja koja djeluju na području općine. Savez djeluje na polju rješavanja pitanja vezana za poslovanje njihovih članova u djelatnostima povrtlarstva, ratarstva, cvjećarstva, pčelarstva, proizvodnje i prerade mesa, proizvodnje ljekovitog bilja i njegova prerada, te u oblastima dopunskih djelatnosti na poljoprivrednim gazdinstvima.

2.5.1. UPOTREBNA VRIJEDNOST ZEMLJIŠTA

Bonitet zemljišta podrazumijeva ocjenu kvaliteta zemljišta i njegovu proizvodnu sposobnost, čija se vrijednost izražava u bodovima od 1 do 100.

Bonitetna karta predstavlja kategorije zemljišta u odnosu na njihove prirodne potencijale. Kod izrade karata izdvajaju se kategorije prema upotrebnoj vrijednosti zemljišta bez obzira da li su pod pašnjacima, livadama, oranicama ili šumama. Određivanje bonitetnih kategorija zemljišta vrši se na osnovu morfoloških, hemijskih, fizičkih i bioloških svojstava, te proizvodnih karakteristika terena.

Za općinu Konjic nije bila dostupna bonitetna karta zemljišta, ali jeste podjela prema upotrebnoj vrijednosti, koja svrstava zemljište u tri agrozone:

- I. Agrozona I (I-IVa bonitetne kategorije)
- II. Agrozona II (IVb-VI bonitetne kategorije)
- III. Agrozona III (VII-VIII bonitetne kategorije)

Agrozona I zauzima površinu od $P = 1.586,87$ ha ili 2,86 % od ukupne površine poljoprivrednog zemljišta. Prostorno se nalazi uglavnom uz riječne tokove, primjerice Neretve, Bijele, Boračkog potoka, Jablaničkog jezera i Boračkog jezera. Na ovim terenima zemljište je pogodno za ratarsku i povrtlarsku proizvodnju. Površine I agrozone nije moguće koristiti za nepoljoprivredne namjene.

Agrozona II zauzima površinu od $P = 19.785,20$ ha ili 35,70 % od ukupne površine poljoprivrednog zemljišta. Vrlo je gusto raspoređena u pravcu pružanja sjeveroistok – jugozapad općine Konjic. Ove zone su pogodne za voćarstvo i povrtlarstvo, ako to nagibi terena i tipovi tla dozvoljavaju.

Agrozona III zauzima površinu od $P = 34.048,86$ ha ili 61,44 % od ukupne površine poljoprivrednog zemljišta. Zauzimaju velika područja brdsko – planinskih i planinskih dijelova općine. Tla ove agrozone nisu pogodna za ratarstvo i voćarstvo, ali jesu za stočarstvo, obzirom da često su karakteristična za pašnjake i livade, na kojima postoji visok potencijal za uzgoj stoke.

2.5.2. MJERE UNAPRIJEĐENJA POLJOPRIVREDNOG ZEMLJIŠTA

Poljoprivreda, kao osnov razvoja ruralnih područja, ali i djelatnost koja će u budućnosti imati sve veći značaj na globalnom nivou, treba kroz mjere zemljišne politike biti podvrgnuta sistemima zaštite i racionalnog korištenja.

U cilju vođenja što efikasnije politike u gazdovanju sa poljoprivrednim zemljištem i stočarstvom, neophodno je u poljoprivrednim kompleksima:

- Sprečavanje pretvaranja poljoprivrednog u nepoljoprivredno zemljište,

- Državno poljoprivredno zemljište dodjeljivati zapaženim poljoprivrednim proizvođačima kako bi uvećali svoj posjed i dr.,
- Korištenje sorti višeg genetskog potencijala,
- Viši nivo korištenja đubriva i pesticida,
- Korištenje adekvatne mehanizacije,
- Podsticati programe komasacije zemljišta,
- Razvoj poljoprivrednog zemljišta investiranjem u sisteme za navodnjavanje te putem agromelioracija u širokim riječnim dolinama,
- Nadoknaditi deficit obradivog zemljišta uređenjem zemljišta hidromelioracijama (odvodnjavanje i navodnjavanje poljoprivrednih površina),
- Proizvodnja hrane u zaštićenom prostoru (staklenici, plastenici, gljivarnici),
- Razvijati prehrambenu industriju koja će omogućiti proizvodima šireg područja da apsorbuju nova tržišta. Deficit vode rješavati izgradnjom hidroakumulacija, regulacijama rijeka i izgradnjom ustava u cilju prihranjivanja podzemlja,
- Primijeniti zakonsku regulativu kod promjene namjene zemljišta tj. zaštititi bonitete, I, II, III, kategorije, od njihovog korištenja izvan sfere poljoprivrede,
- Posebnim odlukama ograničiti korištenje kvalitetnih zemljišta (I, II, III kategorije) za izgradnju stanova, industrije i drugih objekata,
- U cilju daljeg razvoja sistema odvodnje zemljišta, izraditi odgovarajuće projekte,
- Posebnim odlukama omogućiti korištenje sredstava akumuliranih promjenom namjene korištenja zemljišta u druge svrhe, za uređenje zemljišta i njegovo istraživanje,
- Istražiti varijante zemljišne rente kao tržišne kategorije i na osnovu toga donijeti propise o renti kao jednom od regulatora korištenja prostora,
- Donijeti razvojne programe kroz planove zaštite i racionalnog korištenja zemljišta,
- Podržati razvoj poljoprivredno – prehrambene proizvodnje,
- Pojačati i intenzivirati rad inspekcijskih službi iz ove oblasti,
- Potrebno je donijeti odredbe o standardima kvaliteta i zahtjevima za obilježavanje proizvoda,
- Povećavati stočni fond u predjelima gdje je stočarstvo dominantno,
- Povećanje površina pod krmnim biljem i povećanje proizvodnje i prinosa radi povećanja stočnog fonda, potreba za proizvodnjom kvalitetne stočne hrane te potrebom popravljivanja kvaliteta zemljišta djelovanjem leguminoza kao bioloških melioratora zbog prisustva azotofiksatora na korijenu biljaka,
- Poboljšati genetsku osnovu za stočarsku proizvodnju,
- Usmjeravati vrstu stočarstva prema specifičnostima opština,
- Organizovati monitoring tj. praćenje promjena namjene korištenja zemljišta uz formiranje zemljišnog informacionog sistema (ZIS), kao dijela geografsko informacionog sistema.

Uzimajući u obzir kvalitet poljoprivrednog zemljišta, zastupljenost pojedinih kategorija poljoprivrednog zemljišta kao i potrebe općine moguće su sljedeće strateške orijentacije u poljoprivredi:

- organizovana intenzivna poljoprivredna proizvodnja – ratarstvo i povrtlarstvo,
- proizvodnja ljekobilja,

- organizovana voćarska proizvodnja sa akcentom na jagodičasto voće, visokostablašice, kao i instaliranje prerađivačkih kapaciteta,
- organizovanje poljoprivredne proizvodnje na bazi zdrave hrane.

2.5.3. POLJOPRIVREDA

RATARSTVO

Prema podacima o kulturama zemljišta, u odnosu na katastarske općine, a koje donosi Strategija razvoja općine Konjic, katastarske općine koje prednjače u površinama koje zauzimaju njive, jesu: Kruščica P = 1.044 ha, Bjelimići P = 981 ha, Gorani P = 785 ha i Seonica P = 640 ha

Do sada slaba proizvodnja ratarskih kultura, gdje općina Konjic je dosta ispod prosjeka u odnosu na F BiH, kada je riječ o ovom segmentu poljoprivrede, može se intenzivirati, posebno u područjima gdje za to postoji realan prirodni potencijal.

U odnosu na obradive površine, zasijane iznose tek 7,5 % i tek 0,02 ha/st.

Primjetno je da određene kulture, poput krompira ili luka, imaju prednost u uzgoju, ali povoljna klima općine Konjic daje mogućnost uzgoja i drugih, osjetljivijih vrsta, što treba potencirati u narednom periodu. Strategijom razvitka poljoprivrede u ruralnim područjima HNK-a, ističe se potreba za uzgojem povrća u kontroliranim uslovima staklenika ili plastenika, čime se osigurava proizvodnja tokom cijele godine.

Napredak ratarstva i poljoprivrede uopće, imat će vrlo pozitivan učinak na demografska kretanja, koja će na ovaj način i uz poticaj poljoprivrede, zaustaviti svoja negativna kretanja i iseljavanje stanovništva će se u planskom periodu smanjiti.

VOĆARSTVO

Mogućnosti za proizvodnju kvalitetnih sorti voća, a u odnosu na pedološke i klimatske uslove, nisu adekvatno iskorištene. Ono se uglavnom zasniva na uzgoju šljive, jabuke, kruške, oraha i kestena. Prema dostupnim podacima, voćnjaci zauzimaju oko P = 634 ha od ukupne površine općine Konjic.

Područja koja imaju najveće površine u upotrebi voćarstva su u katastarskim općinama: Seonica P = 78 ha, Nevizdraci P = 69 ha, Orahovica P = 53 ha, Gorani P = 52 ha i Konjic P = 45 ha.

U planskom periodu, a u odnosu na potencijal za razvoj voćarstva, treba podsticati uzgoj autohtone sorte šljive, potom jabuke i oraha, koji su nekada bili vrlo rasprostranjeni na području općine Konjic. Uzgoj ovih vrsta treba brendirati i razvijati daljnju obradu, gdje se voćke trebaju unutar općine dalje prerađivati, što podrazumijeva otvaranje pogona za obradu i preradu.

STOČARSTVO I PERADARSTVO

Veliki potencijal leži u bogatstvu pašnjaka, te kvalitetnim vodama na planinskim masivima, što je ključno za razvoj stočarstva.

Danas se stočarstvo Konjica oslanja na razvijanje kapaciteta ovčarstva, kozarstva, te dijelom govedarstva i konjogojstva.

Razvoj industrijske prerade mlijeka aktivirao se nakon 2000. godine i ima kvalitetnu bazu u sirovini, a širi asortiman proizvoda je moguć proširenjem bazne proizvodnje, te usvajanjem znanja i novih tehnologija.⁵

Iako je općina Konjic prije 90 –ih godina prošlog vijeka raspolagala i do tri puta većom količinom ovaca i pčela, te do 1,4 puta većim brojem goveda, nego što je to prosjek BiH, stočarstvo je ipak uvijek bilo ispod svojih razvojnih mogućnosti.

Problematika uzgoja stoke se ogleda sigurno i u nepostojanju jakog sistema poticaja i otkupa sirovina.

Danas se bosanskohercegovački mliječni proizvodi sve više prepoznaju kao kvalitetan i zdrav proizvod. Međutim, još uvijek ne postoji jaka strategija razvoja, poticaja, otkupa i prerade. Razvoj mljekarstva se u općini Konjic oslanjao na manje proizvodne pogone, koji su otkupljivali sirovinu od lokalnog stanovništva, ali bez većeg uspjeha. Poseban primjer je mljekara u Bjelimićima, koja danas više nije u funkciji.

U ovom trenutku je ključno da se stvori pozitivna klima između malih proizvođača, odnosno, lokalnog stanovništva koje proizvodi mlijeko, te otkupljivača i prerađivača mlijeka.

Vrlo interesantno za tržište može biti i uzgajanje ovaca i koza, te prerada sirovina dobivenih od ovih vrsta. Obzirom da su predjeli općine po svojoj topografiji pogodni za ovaj uzgoj, uz kvalitetan poticaj za lokalno stanovništvo i edukaciju, Konjic može imati odličan proizvod.

Svakako da govedarstvo nije manje bitno za općinu Konjic, te se kapaciteti uzgoja goveda trebaju još više poticati i razvijati, jer je i do sada ova grana bilo ispod svojih stvarnih razvojnih mogućnosti.

Peradarstvo je gotovo marginalno u Konjicu i ne postoje pogoni za proizvodnju peradi. Ono se tek javlja kao pojedinačna djelatnosti, odnosno, u sklopu seoskih domaćinstava za vlastite potrebe.

Pored činjenice da je u planskom periodu potrebno razvijati i poticati uzgoj peradi – kokoši, posebno kroz organski uzgoj i tzv. domaći uzgoj, vrlo je interesantna mogućnost uzgoja drugih vrsta peradi – gusaka i pataka, obzirom na činjenicu da postoji neiskorištena niša na domaćem tržištu. Jedna od mogućnosti uzgoja javlja se u korištenju niskih dijelova akumulacije Jablaničkog jezera, jer je ovim vrstama potrebna voda, ali uz uslov da se primijene sve potrebne mjere zaštite okoliša i odvodnje otpadnih voda na adekvatan način, kako bi se sačuvao i niti u jednom trenutku narušio potencijal razvoja turizma na Jablaničkom jezeru.

Tradicija uzgoja konja se u Konjicu treba obnoviti, kroz osnivanje konjičkih klubova, te uzgoj konja za nešto drugačije svrhe, nego što je to bilo u prošlosti. Naime, uzgoj konja, u kombinaciji sa obnovom fonda divljih konja u budućim zaštićenim područjima, posebno na Prenju, pomoći će i održivosti vrste, ali i njenoj zaštiti i podizanju svijesti stanovnika o važnosti očuvanja konja. Divlji konji bi se tako očuvali od istrebljenja, a pitomi konji bi u za to osiguranim uslovima mogli biti korišteni u sportsko – rekreativne svrhe, terapijske svrhe, razvoj turizma (fotosafari) itd., što će se više svakako obrazložiti u poglavlju vezanom za razvoj turizma.

⁵ Strategija razvitka poljoprivrede ruralnih područja HNK, str.34

RIBOGOSTVO

Čista voda, autohtone vrste i tradicija ribogostva u Konjicu su jedna od glavnih potencijalnih grana razvoja. Pored toga što već postoje manji ribnjaci, ali i intencija za otvaranjem novih, što treba biti podržano, ali i popraćeno odgovarajućom studijskom i projektnom dokumentacijom, sa naglaskom na zaštitu okoliša, ribogostvo ne može biti kvalitetno i u svom punom kapacitetu razvijeno, ako ne postoje sistemi prerade i obrade ribe i ribljih proizvoda.

Bitno je da se u planskom periodu uspostave sistemi uzgoja koji će imati riješeno pitanje otkupa, a da se u tom pogledu u Konjicu smještaju prerađivački kapaciteti, koji će podrazumijevati čišćenje, filetiranje, sušenje, konzerviranje i drugu preradu ribe.

U BiH postoji relativno nezasićeno tržište ribljih proizvoda, ali se bh proizvodi ovog tipa trebaju promovirati i učvrstiti kao kvalitetni, što je moguće jedino uz modernizaciju i ulaganja u načine uzgoja i prerade ribe.

U Konjicu je već danas uspostavljen Centar za ribarstvo, što potvrđuje činjenicu da je ovaj kraj visokopotencijalna sredina za razvoj ove djelatnosti. Osim očuvanja i zaštite endemnih vrsta riba u Bosni i Hercegovini, uzgoja ribe i proizvodnje mlađi, Centar služi i za edukaciju studenata i drugih zainteresovanih.⁶

LJEKOVITO BILJE, GLJIVARENJE I PČELARSTVO

Obronci Prenja, Čvrstice, Visočice i Bjelašnice, koji obiluju bogatim fondom ljekovitog bilja, gljiva i šumskih plodova, prirodno su blago koje treba čuvati, ali i mudro koristiti. Uvijek je naglasak i prvenstvo zaštite prirode ispred svih ostalih djelatnosti, ali se mogu uspostaviti sistemi „pametnog gospodarenja“, koji će biti glavna ili sporedna djelatnost lokalnog stanovništva, koje na taj način može ostvariti zaradu.

Samo prikupljanje proizvoda, kao i kod svih drugih djelatnosti poljoprivrede, nema svoju pravusvrhu ako ne postoje sistemi plasmana i otkupa proizvoda. Stoga je potrebno izraditi posebne programe, koji mogu biti u sklopu studija ili strategija, a koje će se odnositi na prikupljanje, preradu i plasman ljekovitog bilja, gljiva i šumskih plodova.

U tercijarnim centrima se mogu smještati male otkupne stanice ili zadruge, koje će koristiti zainteresovanom lokalnom stanovništvu i u pogledu prikupljanja i plasmana, ali i pomoći i savjeta za ovu vrstu djelatnosti. Također, u ovim centrima, ovakva djelatnost može biti pokretač razvoja ruralnog turizma ili gastronomskog turizma, gdje će posjetioci dolaziti ponukani mogućnošću kušanja ili kupovine zdravih proizvoda od lokalnog stanovništva.

Pčelarenje ima dugu tradiciju u Konjicu, a u planskom periodu se ono treba zaštititi kao brend u ovoj općini. Konjički med treba promovirati kao zdrav BH proizvod, te plasirati i na domaće, ali i inostrano tržište kao takav.

PROIZVODNJA, OTKUP, PLASMAN

⁶<http://www.ekapija.ba/bs/Vijest/news/na-borackom-jezeru-otvoren-centar-za-ribarstvo-%C2%ABneretva%C2%BB-u-ciju-je-gradnju-ulozeno-1500000-km/1944>

Razvoj poljoprivrede nije moguć bez razvoja proizvodnog asortimana i pogona u kojima će se prerađivati sirovine. Tako se u sekundarnim centrima trebaju smještati prerađivački pogoni za sve vrste sirovina, dok se u tercijarnim centrima, koji su i ruralnog karaktera, te u kojima postoji prirodni potencijal i radna snaga za ovu vrstu djelatnosti, trebaju smještati manje otkupne stanice, hladnjače za privremeno deponovanje sirovina, gljiva, ljekovitog bilja i tomu slični objekti.

Dalje bi se iz tercijarnih centara sirovine organizovano odvozile do prerađivačkih pogona u sekundarnim centrima i privrednim zonama općine Konjic, prema potrebi i organizaciji sistema.

Već postoji interes za formiranje područja za agrarni razvoj, te prema preporuci Nosioca pripreme Plana, jedna takva zona se treba naći u Borcima. Na svim područjima gdje su utvrđene visoke klase poljoprivrednog zemljišta, trebaju se uspostavljati tomu slične cjeline, na kojima će se omogućiti sadnja voća i povrća, gradnja objekata za uzgoj stoke, gradnja objekata za preradu sirovina i svi ostali prateći sadržaji, koji će ovom većinski ruralnom području omogućiti razvoj poljoprivredne djelatnosti, koja je prema svim pokazateljima, posao budućnosti.

Položaj prerađivačkih pogona, bilo da se oni usmjeravaju na preradu sirovina voćarstva i ratarstva, mljekarstva ili pak proizvodnje mesa, trebaju biti tako locirani da zadovolje nekoliko uslova:

- Dobra saobraćajna povezanost,
- Adekvatna udaljenost od gusto naseljenih područja, posebno kada je riječ o mesnoj industriji,
- Sistem mjera zaštite okoliša mora biti na vrlo visokom nivou, a otpad se treba pravilno odlagati i odvoziti, kako ne bi narušio zdravlje i kvalitet života stanovnika.

Činjenica da se smještanje pogona planira uglavnom za sekundarne centre i privredne ili za to specifično određene zone, treba biti predstavljena lokalnoj zajednici kao prednost za budući plasman proizvoda, putem infrastrukturne mreže, koja svakako treba biti poboljšana i izgrađena u skladu sa hijerarhijom centara i potrebnom pratećom opremom. Tako će se i jačati razvoj pojedinačnih naselja i podizati nivo kvaliteta života, te potrebne prateće opreme centara.

2.6. ŠUME I ŠUMSKA ZEMLJIŠTA

2.6.1. KATEGORIZACIJA I BILANS ŠUMSKOG ZEMLJIŠTA

Šume i šumska zemljišta zauzimaju površinu od $P = 54.542,85$ ha ili 47,82 % od ukupne površine područja. Na ovom području se nalaze tri planinska masiva i to Prenj, Visočica i Bitovnja, a u graničnim područjima i Ivan planina, Pogorelica i Borašnica, te djelomično prodori Bjelašnice, Treskavice i Crvnja.

Šume ŠGP „Konjičko“ su podijeljene, prema široj kategorizaciji, na:

- Visoke šume sa prirodnom obnovom (1000)
- Degradirane šume (2000)
- Šumske zasade/kulture (3000)
- Izdanačke šume (4000)
- Goleti ispod gornje granice privredne šume (5000)
- Minirane i neproduktivne površine u šumarskom pogledu (6000)
- Uzurpacije (7000)

U odnosu na gornju podjelu, u ŠGP „Konjičkom“, uzgojni oblici šuma i šumskog zemljišta se kreću u omjeru:

TABELA 11 – UZGOJNI OBLICI ŠUMA

Šumsko-gospodarsko područje ŠGP	Šifra						
	Kategorija šume						
	1000	2000	3000	4000	5000	6000	7000
Konjičko	48,87%	7,87%	1,48%	32,47%	4,64%	5,63%	0,04%

2.6.2. STANJE ŠUMA I DRVNE ZALIHE

Stanje šuma i drvne zalihe u ŠGP „Konjičko“ na početku uređajnog perioda šumskogospodarske osnove 2004 – 2014. godine, je bilo kako slijedi, s tim da se treba uzeti u obzir da ukupne površine pod šumskim zemljištem u ovoj osnovi, nisu usaglašene sa podacima sa agropedološke karte i podacima BH šuma:

TABELA 12 – STANJE ŠUMA I DRVNE ZALIHE

Kategorija šuma	Površina (ha)	Vrsta drveća	Drvna zaliha (m ³)			Godišnji zapreminski prirast (m ³)	
			Omjer smjese (%)	Po ha	Po cijeloj površini	Po ha	Po cijeloj površini
Visoke šume sa prirodnom obnovom	19.093,8	Četinari	11,26	23,29	444.950	0,54	10144
		Lišćari	88,74	183,64	3.506.070	3,05	58174
		Sve vrste	100,00	206,93	3.951.020	3,59	68318
Degradirane visoke šume	3.938,7	Četinari	0,60	0,76	3007	0,02	100
		Lišćari	99,40	125,30	493.369	2,44	9615
		Sve vrste	100,00	126,06	496.376	2,46	9715
Šumski zasadi sa procjenjenom drvnom masom	729,6	Četinari	88,02	68,69	50.113	3,82	2792
		Lišćari	11,98	9,37	6.821	0,32	233
		Sve vrste	100,00	78,06	56.934	4,14	3025
Izdanačke šume	8.412,9	Četinari	0,71	0,46	3.920	0,01	78
		Lišćari	99,29	65,10	547.540	1,30	10951
		Sve vrste	100,00	65,56	551.460	1,31	11029
A Ukupno	3.2175,0	Četinari	9,93	15,60	501.990	0,41	13114
		Lišćari	90,07	141,53	4.553.800	2,45	78973
		Sve vrste	100,00	157,13	5.055.790	2,86	92087
Minirane visoke šume sa prirodnom obnovom	3.860,4	Četinari	23,72	38,86	150.027	0,65	2504
		Lišćari	76,28	124,98	482.460	1,96	7567
		Sve vrste	100,00	163,84	632.487	2,61	10071
Minirane degradirane visoke šume	1.029,2	Četinari	0,79	0,95	975	0,02	17
		Lišćari	99,21	118,96	122.437	1,84	1891
		Sve vrste	100,00	119,91	123.412	1,86	1908
Minirane izdanačke šume	784,8	Četinari	1,08	0,48	380	0,01	9
		Lišćari	98,92	44,40	34.827	1,01	789
		Sve vrste	100,00	44,88	35.207	1,02	798
B Ukupno	5674,4	Četinari	19,14	26,68	151.382	0,45	2530
		Lišćari	80,86	112,74	639.724	1,80	10247

Kategorija šuma	Površina (ha)	Vrsta drveća	Drvena zaliha (m ³)			Godišnji zapreminski prirast (m ³)	
			Omjer smjese (%)	Po ha	Po cijeloj površini	Po ha	Po cijeloj površini
		Sve vrste	100,00	139,42	791.106	2,25	12777
(A+B) Ukupno	37.849,4	Četinari	11,17	17,26	653.372	0,41	15644
		Lišćari	88,83	137,22	5.193.524	2,36	89220
		Sve vrste	100,00	154,48	5.846.896	2,77	104864

Iz tabele je vidljivo da je najveći godišnji zapreminski prirast visokih šuma sa prirodnom obnovom.

Prema šumsko – gospodarskoj osnovi za period 2004 – 2014. godine, godišnja realizacija sječa bila približna prosječnom godišnjem planu u vremenskom periodu od 1981. do 1990. godine i prosječno je iznosila za sve vrste drveća 93,04% (četinari: 66,28%, lišćari: 96,89%).

Šumsko – gospodarska osnova za uređajni period 2004 – 2014.godine, donosi ciljeve gospodarenja, koji trebaju biti i preuzeti za naredne uređajne periode, zbog svoje ključne uloge u razvoju šuma i šumarske djelatnosti.

„Opći ciljevi gospodarenja u svim državnim šumama imaju zajednička obilježja koje se uglavnom sastoje u sljedećem:

- Ostvarivanje trajno što većeg prinosa šuma, s' tim da on bude u što boljem skladu sa potrebama društva, kako u pogledu vrsta drveća, tako i u pogledu kvaliteta drvne mase i njene debljinske strukture,
- Formiranje šuma onoga sastava pri kojem će se iz godine u godinu iz decenije u deceniju dobivati ujednačeni prinosi i prihodi.
- Ostvarivanje uslova koje će omogućiti da dođu do izražaja općekorodne funkcije šuma (regulisanje režima voda, sprečavanje erozije zemljišta i zagađivanje vazduha, stvaranje uslova za rekreaciju stanovništva, razvoj turizma i drugo) i
- Ostvarivanje što boljih ekonomskih efekata privređivanja u šumarstvu, primjenom savremenih metoda i sredstava rada.“⁷

2.6.3. ZAŠTITA ŠUMA

Šumskogospodarskom osnovom za protekli uređajni period bilo je predviđeno da se provode mjere zaštite šuma i šumskih zasada od požara, štetnih insekata, biljnih bolesti, šteta od čovjeka, negativnog uticaja paše u šumi, šteta od divljači i drugo, u skladu sa zakonskim i drugim propisima o zaštiti šuma.

Sadašnji izgled i zdravstveno stanje sastojina na ovom području pokazuju da nije bila zanemarena njihova zaštita. Zdravstveno stanje sastojina u potpunosti zadovoljava. Poduzimane su predviđene mjere u pogledu suzbijanja štetnog dejstva biotskih faktora na šume.

U planskom periodu treba voditi računa o bolestima koje su zapažene u proteklim uređajnim periodima, jer se one smatraju tipičnima za ovo područje. To su imela (viscum album) i rak vještice metle (prouzrokovalac: Melampsorella caryophyllacearum), a kod bijelog i crnog bora, crvena prstenasta

⁷ ŠGO „Konjic II“, str.264

trulež drveta – rupičava trulež srčike (prouzrokovatelj: *Phellinus pini*), potkornjaci i to kod jele: *Cryphalus piceae*, *Ips curvidens* i druge, a kod bijelog i crnog bora: Šestozubi borov potkornjak (*Ips sexdentatus*), Oštrozubi borov potkornjak (*Ips acuminatus*), Borov litijaš (*Thaumatomyces pitecopae*) i drugi.

Zaštita šuma (preventivna i represivna) se mora provoditi blagovremeno i cjelovito, neovisno od dinamike izvršenja ostalih dijelova (oblasti) plana gospodarenja šumama.

U skladu sa odredbama člana 56. "Pravilnika o elementima za izradu šumskogospodarskih osnova", ovaj plan zaštite šuma sadrži :

- Plan zaštite šuma od štetnih insekata i bolesti šumskog drveća,
- Plan zaštite šuma od divljači i glodara,
- Plan zaštite šuma od požara,
- Plan zaštite šuma od drugih štetnih faktora (antropogeni, abiotski i drugi).

Za realan plan zaštite šuma je pored ostalog neophodno raspolagati podacima o vrstama šteta, obimu i lokacijama šteta i njihovim uzročnicima. Zbog povremenog-periodičnog pojavljivanja nekih uzročnika obima kalamiteta, za realno planiranje su neophodna višegodišnja praćenja za štetne insekte na primjer i duže od uređajnog perioda.

U prostornom pogledu, te na osnovu sadašnjeg stanja, potrebno je za period od 10 godina gazdovanja šumama, između ostalog, uspostaviti tri osmatračnice koje će biti u funkciji zaštite šuma.

Planovi gospodarenja i mjere zaštite su svakako sastavni dio šumsko – gospodarskih osnova, a obzirom da je ŠGO izrađena za period koji je istekao, što prije je potrebno pristupiti izradi novog dokumenta, koji će biti osnova za gospodarenje područjem. U tom dokumentu će svakako biti adresirana i pitanja zaštite šuma i njihove obnove.

2.6.4. ZAŠTITNE ŠUME I ZAŠTIĆENE ŠUME, TE ŠUMSKI REZERVATI

Određeno šumsko područje se definiše kao šuma visoke zaštitne vrijednosti, ako postoje lokalni, regionalni ili globalni vrijednosni parametri, zbog kojih bi trebalo propisati na datom području posebne uslove gospodarenja i zaštite, te korištenja šumskog dobra.

Ove površine se moraju prepoznati, te adekvatno tretirati, za što će poslužiti dokumentacija informaciono – dokumentacione osnove i do sada utvrđene prirodne vrijednosti, kako u sklopu ovog, tako i planova višeg i nižeg reda.

Prvenstveno, moraju se prepoznati šume koje imaju zaštitnu ulogu, koje se nalaze u zonama sanitarne zaštite izvorišta, šume sa vrijednim sastojinama ili one koje iskazuju neuobičajene estetske vrijednosti.

Na području ŠGP „Konjičko“, locirana su dva izvorišta vode za piće:

- Izvorište Ljuta – Konjic, čija vodozaštitna zona obuhvata odjele 9, 10, 11, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21
- Izvorište Palež, čija vodozaštitna zona obuhvata odjel 64

Osim izvorišta, već je šumskogospodarskom osnovom utvrđeno da zaštitni pojas uz sve vodotoke treba da iznosi minimalno 15 m, sa obje strane vodotoka.

Osim toga, na području općine postoje ogromna prostranstva i predjeli koji su svojom ljepotom neponovljivi. Neki od njih već imaju određen nivo zaštite, ali uglavnom nedovoljan, kako s aspekta zakonske odrednice, tako i same provedbe u praksu određenja i uslova zaštite. Mnoga od njih se nalaze unutar ili zahvataju dijelove šuma i šumskog zemljišta, a nekada su i same šume resurs zbog kojeg se primjenjuje i štiti neki prostor.

Na području općine Konjic, a u odnosu na informacije koje donosi prethodni Prostorni plan opštine Konjic, 1986. godine, registrovano je 7 dobara prirodnog naslijeđa, sa ukupnom površinom od 269,4 ha, što je i tada smatrano veoma malom površinom u odnosu na stvarni potencijal. Oni su zaštićeni kao „prirodne rijetkosti“ rješenjima Zemaljskog zavoda za zaštitu spomenika kulture BiH.

TABELA 13 – PRIRODNO NASLIJEĐE

Naziv dobra	Veličina (ha)	Godina zaštite	Vrsta naslijeđa
Dolomitno područje Vrtaljica	50	1956.	Rezervat
Klisura Rakitnice	180	1966.	Ostalo
Vodopad Šištica	1	1954.	Spomenik prirode
Boračko jezero	28	1954.	Spomenik prirode
Blatačko jezero	2	1957.	Spomenik prirode
Pećina Vrpač	0,2	1966.	Spomenik prirode
Zabrđanska pećina	2	1958.	Spomenik prirode
UKUPNO	269,4		

Tada je evidentirano još nekoliko prirodnih predjela, koje bi trebalo zakonom zaštititi, a to su:

- Bukova šuma Luke
- Šuma pitomog kestena u Maloj Neretvici
- Šume munike Tisovica
- Crna kosa, Crno polje i Mali Dolovi na Prenju
- Tri zaštitne zone od Boračkog jezera do Neretve prema Glavatičevu

Republički prostorni plan je sa stanovišta prirodnog naslijeđa poduzeo konkretnije korake na valorizaciji i zaštiti prirodnog naslijeđa općine Konjic, te je ocijenio ovo područje kao najznačajniju subregiju u BiH. Tako je Prostornim planom Republike BiH ocijenjeno da sljedeća područja treba staviti pod zaštitu:

- Prenj – zaštititi kao nacionalni park
- Planine Vranica, Pogorelica, Bitovnja, Ivan, Bjelašnica i Visočica – zaštititi kao park prirode
- Vrtaljica i Pomol – zaštititi kao park šuma
- Boračko i Jablaničko jezero, Glavatičevo, Jezerce, Rakitnica, Neretva, Ljuta, Gorje, Bijela, jezero Vranovina, lovište Prenj – zaštititi kao predjele prirodnih ljepota
- Seonica i Repovci – zaštititi kao prirodno – historijsko područje.

Prostorni plan Federacije BiH, usvojena faza Nacrta, daje rješenje za problematiku prirodnog naslijeđa, posebno onih visokovrijednih prostora, kao što su Prenj i Bjelašnica, sa svim prirodnim fenomenima koji se mogu naći unutar tih prirodnih cjelina (geomorfološki, hidrološki, botanički itd.).

Prostornim planom F BiH (faza Nacrta), sljedeće cjeline se utvrđuju kao cjeline iznimnog prirodnog značaja:

1. Igman – Bjelašnica – Treskavica – Visočica – kanjon rijeke Rakitnice
2. Prenj – Čabulja – Čvrstica – Vran.

2.6.5. SANACIJA I POŠUMLJAVANJE

Obim i struktura šumsko-uzgojnih radova su uvjetovani stanjem šuma i šumskih zemljišta, utvrđenim proizvodno-tehničkim ciljevima, odabranim sistemima gospodarenja i materijalnim-ekonomskim mogućnostima subjekta gospodarenja.

Plan šumsko-uzgojnih radova ima za cilj :

- Stvaranje uslova za što potpunije prirodno obnavljanje u visokim šumama sa prirodnom obnovom, te popunom prirodnog podmlatka pošumljavanjem, ili podsijavanjem, optimalizaciju korišćenja produkcionih mogućnosti staništa,
- Pošumljavanjem sječina, visoke degradirane i izdanačke šume postepeno prevoditi u više gospodarske oblike, te pošumljavanjem goleti, povećati površine obraslog korisnog šumskog zemljišta,
- Mjerama njege šumskih zasada i prirodnog podmlatka, potpomagati brži i kvalitetniji razvoj i ostvarenje postavljenih proizvodnih ciljeva.
- Priprema zemljišta za prirodno naplođivanje od mahovina, korova, suvišnog listinca. U visokim šumama sa prirodnom obnovom, u kojima se primjenjuju skupinasto preborne sječe, vještačko pošumljavanje je planirano na 10%, a prirodna obnova na 90% površine skupina.

U visokim šumama sa prirodnom obnovom u kojima se primjenjuju skupinaste sječe, vještačko pošumljavanje je planirano na 50%, a prirodna obnova na 50% površine skupina. U degradiranim visokim šumama, na golim površinama nastalim provođenjem čistih sječa pošumljavanje je planirano 80%, a prirodna obnova na 20%. U izdanačkim šumama, na golim površinama nastalim provođenjem čistih sječa pošumljavanje je planirano na 100% površine. Na neobraslom šumskom zemljištu, goletima ispod gornje granice privredne šume (pošumljavanje 100%).

Za sva pošumljavanja su planirane autohtone vrste šumskog drveća kao osnovne, a voćkarice i alohtone vrste šumskog drveća kao primjese.

Za pošumljavanje i podsijavanje će se koristiti certificiran sadni i sjemeni materijal domaće proizvodnje, povremena radna snaga i priručni alati.

Prosječna planska gustina sadnje sadnica je 2.500 sadnica po hektaru, a kreće se od 2.000 za borove i hrast, do 3.000 sadnica po hektaru za ostale vrste drveća. Vrstu sadnica i gustinu sadnje po objektima određuje projektant izvedbenog projekta u skladu sa postavljenim proizvodnim ciljem i stvarnim stanjem na objektu.

Godišnji planovi pošumljavanja moraju biti srazmjerni planovima sječa, odnosno, sve formirane skupine za pošumljavanje sječama prethodne godine, moraju biti pošumljene naredne godine.⁸

Na ovom području postoji jedan rasadnik za proizvodnju sadnog materijala i to:

- Rasadnik "Boračko jezero" sa površinom od 21000 m².

U pomenutom rasadniku proizvode se školovane sadnice raznih vrsta drveća. Ovaj rasadnik može i po broju i po asortimanu zadovoljiti prosječne godišnje potrebe.

2.7. VODE I VODNE POVRŠINE

Zakon o vodama Federacije BiH (ZOV) predstavlja osnovu razvoja oblasti upravljanja vodama. Članom 22. regulirani su opći ciljevi upravljanja vodama, koji se mogu nazvati i vizijom razvoja.⁹

„Ciljevi upravljanja vodama su postizanje dobrog stanja, odnosno, dobrog ekološkog potencijala površinskih i podzemnih voda, odnosno, vodnih i za vodu vezanih ekosistema, umanjeње šteta prouzrokovanih raznim štetnim djelovanjem voda, osiguranje potrebnih količina vode odgovarajućeg kvaliteta za razne namjene i podsticanje održivog korištenja voda, uzimajući u obzir dugoročnu zaštitu raspoloživih izvorišta i njihovog kvaliteta.“

Potpisivanje Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju EU (16. juni 2008. godine) i njegova ratifikacija (22. oktobar 2008. godine) sa sobom je donijela i vrlo konkretne i precizne zahtjeve u odnosu na način kako se u Bosni i Hercegovini treba upravljati vodama, što će, u svojoj konačnici, biti usaglašeno s *acquis communautaire*om kojim se uređuju pitanja voda i zaštite okoliša u Evropskoj uniji.

Na umu treba imati i Milenijske razvojne ciljeve (MRC), usvojene Milenijskom deklaracijom iz 2000. godine, gdje je kroz osam postavljenih ciljeva razvoja u korelaciju jasno doveden kvalitet okoliša i razvoja sa zaštitom, očuvanjem i racionalnim korištenjem vodnih resursa uopće.

Usvajajući smjernice i zahtjeve o implementaciji pravnih akata EU u zakonsku regulativu i razvojnu dokumentaciju Federacije BiH, donesena je Strategija upravljanja vodama Federacije BiH, koja je u svom suštinskom okviru inkorporirala najveći broj zakonom utvrđenih elemenata identičnih onima sadržanim u Okvirnoj direktivi o vodama EU (ODV)¹⁰, što je i obaveza zemalja kandidata za pristup i članstvo u EU.

Prema navedenom, i Općina Konjic dužna je razvoj sektora voda usmjeriti kako to nalažu postojeći zakoni, pravilnici, smjernice i konvencije.

Korištenje voda na području općine Konjic najvećim dijelom je vezano za opskrbu stanovništva i industrije sanitarnom vodom. Značajan je potencijal rijeka i jezera ovoga područja za bavljenje turizmom, odnosno rekreacijom na vodi. Vode se slabo koriste u poljoprivredi i stočarstvu, a može se izdvojiti uzgoj riba kao jedna od grana ovi djelatnosti koja je razvijena. Vodotoci u slivu rijeke Neretve

⁸ŠGO „Konjic II“, str.364

⁹Strategija upravljanja vodama FBiH 2012-2022.

¹⁰Strategija upravljanja vodama FBiH 2012-2022, str.177

raspoložu i znatnim energetske potencijalom koji se može iskoristiti gradnjom mini hidroelektrana, što je i jedna od odrednica razvoja općine. Vode Jablaničkog jezera koje se dijelom nalazi na prostoru općine Konjic koriste se u svrhu proizvodnje električne energije.

2.7.1. BILANS VODA

U ocjeni prirodnih resursa nekog područja vodni potencijali imaju značajnu važnost. Kvantificiranje vode kao prirodnog resursa definira se vodnim bilansom, odnosno odnosom opskrbe (prinos, dotok) i potrošnje vode na nekom području. Komponenta opskrbe vodom se definira kao zbir površinske vode lokalnih oborina, dotoka sa drugih područja i podzemne vode potrebne za punjenje akvifera. Pošto se voda, u principu, može upotrijebiti više puta, njena raspoloživost za ljudsku upotrebu ovisi o načinu korištenja i kvaliteti upravljanja vodnim resursima. Bilans površinskih voda bit će u narednim tabelama prikazan preko ukupnih količina voda koje se formiraju i/ili proteknu preko konkretne teritorije. Tu se razlikuju dvije komponente voda, vlastite ili sopstvene vode¹¹ i tranzitne vode¹², na osnovu čega se daje ocjena vlastitog/sopstvenog vodnog bogatstva.

Prema Studiji upravljanja vodama F BiH, a na osnovu količine vlastitih i tranzitnih voda za sliv rijeke Neretve, procjena vodnog bogatstva za sliv rijeke Neretve dana je u sljedećoj tabeli.

TABELA 14 – PROCJENA VODNOG BOGATSTVA SLIVA RIJEKE NERETVE

Područje	Vlastite vode		Broj stanovnika (1997.)	Raspoloživo po stanovniku	Ocjena vodnog bogatstva
	Q _{sr.god.} (m ³ /s)	W (x 10 ⁶ m ³)			
Sliv rijeke Neretve	294	9.271,584	311.262	29.787	Veoma bogato

Prema kriterijima korištenim u Studiji upravljanja vodama FBiH, područje sliva rijeke Neretve okarakterizirano je kao područje veoma bogato vodom.

Kada je u pitanju ukupni bilans raspoloživih količina vode za područje općine, na osnovu godišnjih prinosa obnovljivih vodnih resursa, godišnjeg riječnog protoka i godišnjeg crpljenja vode, također se može zaključiti kako je općina Konjic veoma bogata vodom. Navedene vrijednosti prikazane su u sljedećoj tabeli.¹³

TABELA 15 – GODIŠNJI OBNOVLJIVI RESURSI SVJEŽE VODE I POTROŠNJE

Vodni resursi	Godišnji priliv obnovljivih vodnih resursa u m ³		Godišnji riječni protok u m ³		Godišnje crpljenje vode u m ³		
	Ukupno	Po osobi (33.096 stan)	Dotok sa drugih općina	Odotok na druge općine	Ukupno m ³	% godišnjeg priliva	Po osobi
Oborinske vode	1.579.050.000	47.711	-	-			
Rijeka Neretva	1.255.132.800	37.924	1.255.132.800	1.892.160.000			
Pritoke nizvodno od Konjica ¹⁴ : Trešanica,							

¹¹Vlastite/sopstvene vode – Vode koje nastaju ili se pojavljuju na razmatranom prostoru

¹²Tranzitne vode – Vode koje nastaju na drugom prostoru, u određenoj količini i kvalitetu, a dotiču u razmatrani prostor

¹³Strategija privrednog razvoja

¹⁴Nedostaju podaci za pritoke nizvodno od Konjica pa nisu uključene u bilans

Kraljušnica, Neretvica, Iđbar							
Ukupno	2.834.182.800	85.635	1.255.132.800	1.892.160.000	11.352.960	0,40	258.7

Pored prostorne raspodjele vode na nekom području, treba sagledati i njenu vremensku raspodjelu kako bi se dobila potpuna slika o ovom resursu. Režim voda pod utjecajem je klimatskih karakteristika područja, od kojih je, za hidrografiju najbitniji neravnomjeran režim padavina kroz godinu. Izrazito dugi ljetni periodi sa malim količinama padavina uzrokuju i niske vodostaje, odnosno male protoke, dok obilne padavine u proljetnim i zimskim mjesecima, kao i otjecanja usljed otapanja snijega uzrokuju vodne valove visokih vodostaja, odnosno velikih protoka. Vremenska neravnomjernost protoka Neretve je značajno umanjena izgradnjom akumulacija koje vrše vremensku preraspodjelu voda. Brana i akumulacija Jablanica igraju ključnu ulogu u vremenskoj raspodjeli voda, odnosno povoljno utječu sa aspekta upravljanja velikim i malim vodama na razmatranom području.

POTREBE ZA VODOM STANOVNIŠTVA I PRIVREDE

Obzirom na očekivane promjene broja stanovnika, u planskom periodu, moglo bi se zaključiti da će područje općine Konjic, u domenu potreba stanovništva za vodom, ostati na istom nivou ili čak smanjiti svoje potrebe. Međutim, u ocjeni potreba za vodom, demografski faktor je samo jedan od faktora koji utiče na konačan bilans. Za proračun planskih potreba za vodom, uzimaju se i sljedeći parametri:

- specifična potrošnja vode,
- koeficijent dnevne neravnomjernosti,
- planirani procenti obuhvata stanovništva vodovodnim sistemima.

SPECIFIČNA POTROŠNJA VODE

Prema Strategiji o vodama, odnosno PO FBiH, prosječna, bruto specifična potrošnja vode, izražena kao odnos ukupno zahvaćenih količina i ukupnog broja stanovnika obuhvaćenih javnim vodovodima je 506 l/st.dan za područje FBiH. Strukturu ove bruto specifične potrošnje vode čine: specifična potrošnja domaćinstava, privrede i institucionalne potrošnje, te neoprihodovana voda, odnosno gubici. Prilikom projektiranja novih vodovodnih sistema ustaljena je praksa da se za potrebe stanovništva koristi količina od 250 l/stan/dan ili više. Prakse iz EU pokazuju tendenciju smanjenja specifične potrošnje vode. Za planirani planski period i karakteristike razmatranog područja, može se na kraju planskog perioda računati sa 180 l/stan/dan kao mjerodavnom specifičnom potrošnjom. Specifičnu potrošnju treba smanjivati postupno u toku planiranog planskog perioda.

KOEFICIJENT DNEVNE NERAVNOMJERNOSTI

Koeficijent dnevne neravnomjernosti uzima se iskustveno, kao i prema tipu naselja, te se kreće, za sela i manja naselja od 1,6-1,7; gradove ispod 25.000 stanovnika 1,5-1,6; gradove od 25.000 do 50.000 stanovnika od 1,3-1,4; gradove od 50.000 do 100.000 koeficijent dnevne neravnomjernosti se uzima 1,3; a za veće gradove on iznosi 1,2.

PLANIRANI PROCENTI OBUHVATA STANOVNIŠTVA VODOVODNIM SISTEMIMA

Strateški cilj u oblasti vodosnabdijevanja na području općine bi trebao biti unaprjeđenje postojećih sistema i izgradnja novih sa kojima će se obuhvatiti 95% populacije općine. Do kraja planskog perioda

može se smatrati i uzeti za cilj da se 95% stanovništva pokrije sistemom vodosnabdijevanja koji je kontroliran, sa sanitarno ispravnom vodom za piće.

Potrošnja vode u razmatranim naseljima izražena je kao srednja dnevna potrošnja po obrascu: $Q_{dn,sr} = S \times q_{sp}$, gdje je q_{sp} – specifična potrošnja vode, a S broj stanovnika koji se snabdijevaju putem javnog vodovodnog sistema, dok je maksimalna dnevna potrošnja vode u toku godine izračunata kao $Q_{dn,max} = k_d \times Q_{dn,sr}$, pri čemu je k_d koeficijent dnevne neravnomjernosti koji se odnosi na dan maksimalne potrošnje i opisuje sezonsko variranje potrošnje vode. Za ispravno dimenzioniranje objekata distributivnog sistema (cjevovoda, rezervoara, uređaja za povećanje pritiska i sl.) neophodno je poznavanje varijacije potrošnje unutar jednog dana koja može biti izuzetno velika. Karakteristično za naselja gradskog tipa je da se maksimumi u potrošnji vode javljaju u jutarnjim satima, ali su špicevi prisutni i u popodnevnim i večernjim satima. Ove varijacije se izražavaju preko koeficijentata satne neravnomjernosti i on predstavlja odnos između maksimalne satne potrošnje i srednje dnevne potrošnje u danu maksimalne potrošnje. Ovaj koeficijent se povećanjem potrošnje, te proširenjem sistema smanjuje u vremenu. Veoma je bitan kod dimenzioniranja distributivne mreže i zapremine rezervoara koji između ostalih ima i funkciju pokrivanja varijacija unutar dnevne potrošnje.

Osim navedenih parametara koji bitno utiču na planirane bilanse, postoje objektivni razlozi zbog kojih date rezultate treba tretirati s rezervom. Prvenstveno je to nivo pouzdanosti demografskih projekcija baziranih na procjenama osnovnih parametara u poslijeratnom periodu. U odsustvu poslijeratnih popisa stanovništva nije moguće uspostaviti ozbiljniju bazu podataka na osnovu koje se definiraju trendovi demografskih promjena. Turbulentne društveno-ekonomske prilike dodatno usložnjavaju pristup ovom zadatku te time povećavaju dozu rezerve kojom se prihvataju rezultati.

BILANS POTREBA ZA VODOM

Prema projekcijama, na kraju planskog perioda u općini Konjic živjet će 27.663 stanovnika. Na osnovu toga, i tendencije smanjenja specifične potrošnje vode, može se pretpostaviti da ni u narednom periodu neće biti pomanjkanja količina vode potrebne za vodosnabdijevanje. Za predviđeni broj stanovnika i specifičnu potrošnju vode, na kraju planskog perioda, srednje dnevne potrebe za pitkom vodom će iznositi: $Q_{sr} = 27.663 \text{ stanovnika} \times 180 \text{ l/stan.dan} = 57,7 \text{ l/s}$. Znajući da samo izvorište Ljuta ima minimalnu izdašnost od 530 l/s, može se zaključiti da ne postoji opravdana mogućnost da će općina Konjic oskudijevati pitkom vodom u narednom periodu. To ponovno ukazuje na potrebu zaštite izvorišta kao izrazitih prirodnih bogatstava ovog područja.

Osnovna koncepcija korištenja voda u industriji i privredi zasnovana je na principu „korisnik i zagađivač plaćaju“, odnosno na zadovoljenje očuvanja vodnih resursa u kvantitativnom i kvalitativnom pogledu. Stoga se u planskom periodu potiče primjena povoljnijih tehnoloških procesa u proizvodnji, kojima se postižu uštede vode i kontrolira zagađivanje okoliša. Ovo se odnosi i na postojeće industrijske i poslovne zone, ali i sve planirane. Promjene u ovom sektoru sigurno će usloviti i racionalnije iskorištavanje vodnih dobara, što je i određeno smjericama europskih političkih tijela.

2.7.2. IZVORIŠTA VODE, STAJAĆE, TEKUĆE I PODZEMNE VODE, MINERALNE, TERMALNE I LJEKOVITE VODE, VODE ZA PIĆE SA ZAŠTITNIM ZONAMA I POJASEVIMA

Prostor općine Konjic, u hidrološkom smislu, pripada rijeci Neretvi, odnosno dio je sliva ove rijeke. Površina sliva rijeke Neretve na prostoru BiH iznosi 7.912 km² (površina sliva u FBiH iznosi 5.745 km²,

dok je ukupna površina sliva rijeke Neretve, uključujući podsliv rijeke Trebišnjice 12.750 km²) i pripada vodnom području Jadranskoga mora, dok je njena duljina u BiH 205,12 km⁽¹⁵⁾. Treba reći i da zbog složenih hidrogeoloških karakteristika terena, specifičnih za ovo područje, postoje razlike u orografskim i hidrogeološkim površinama slivova.

U Prostornoj osnovi dat je detaljan pregled hidroloških karakteristika područja općine Konjic.

POVRŠINSKE VODE

Prema Zakonu o vodama FBiH („Službene novine FBiH“, broj 70/06), površinske vode označavaju sve kopnene vode, izuzev podzemnih voda, prijelazne i obalne morske vode, izuzev morskih voda koje pripadaju teritorijalnim vodama, te obuhvaćaju tekuće¹⁶ i stajaće vode¹⁷.

Kako je već naglašeno, najznačajniji vodotok na prostoru općine Konjic je rijeka Neretva sa svojim pritokama, te Jablaničko jezero koje je nastalo pregrađivanjem rijeke Neretve i trenutno služi prvenstveno u elektroenergetske svrhe.

SLIV RIJEKE NERETVE

Hidrografsku okosnicu općine Konjic čini rijeka Neretva sa svojim pritokama do ušća u Jablaničko jezero. Najznačajnija je istočna pritoka Jadranskog mora i najveća rijeka bosanskohercegovačkog krša, sa duljinom u BiH od 205,12 km. Rijeka Neretva drenira vode sljedećih planinskih masiva: Prenj, Crvanj, Čemerno, Zelengora, Lelija, Treskavica, Visočica, Bjelašnica, Bitovinja, Vran, Makljen, Čvrstica i Čabulja, kao i vode Nevesinjskog polja, Dabarskog polja, Mostarskog blata i Hutova blata.

Glavne karakteristike rijeke Neretve su:

- velika slivna površina,
- izrazito heterogen sliv,
- veliki broj pritoka,
- snažan utjecaj krša na čitavom slivu, sa svim njegovim specifičnostima, što uzrokuje razliku orografske i hidrogeološke slivne površine,
- izraženi deterministički utjecaji na tečenje uzrokovani brojnim hidroelektranama.

Ustaljeno je da se sliv Neretve na osnovu geografskih i hidrografskih različitosti, dijeli na tri dijela, gornji, srednji i donji.

Pod gornjim tokom se podrazumijeva dio Neretve i njenog sliva od izvorišta do Konjica. Glavne desne pritoke u gornjem toku su: Ljuta, Jasenica, Rakitnica, Bijela, Trešanica – nizvodno od ušća se formira

¹⁵ Strategija upravljanja vodama Federacije Bosne i Hercegovine; Zavod za vodoprivredu d.d. Sarajevo, Zavod za vodoprivredu d.o.o. Mostar. Sarajevo, april 2010.

¹⁶ „Tekuće vode su prirodni vodotoci kao što su bujice, potoci i rijeke, bez obzira na to da li imaju stalan ili povremen tok...,...obuhvataju i regulisane vodotoke, vodotoke koji su nastali izmještanjem prirodnog vodotoka ili djelimičnim zahvatanjem voda iz prirodnog vodotoka“, Zakon o vodama FBiH, Sarajevo 13.11.2006., Član 6 (2) i (3)

¹⁷ „Stajaće vode su obalne morske vode, prirodna jezera, uključujući i ona koja povremeno presušuju, bare, močvare i druge prirodne vodne akumulacije, koje imaju stalan ili povremen dotok ili oticaj površinskih ili podzemnih voda. Stajaće vode su i vodne akumulacije, koje su nastale pregrađivanjem tekućih voda ili drugim zahvatima u prostoru.“ Zakon o vodama FBiH, Sarajevo 13.11.2006. Član 6 (4) i (5)

Jablaničko jezero, dok su lijeve pritoke: Šištica (izvire iz Boračkog jezera) i Bištica. U svom gornjem toku, sve do Konjica, režim tečenja rijeke Neretve u potpunosti ovisi samo o prirodnim ulaznim parametrima.

Srednji tok, od Konjica do Mostara. Tečenje rijeke Neretve na ovoj dionici je stohastičko – deterministički proces, odnosno, ne ovisi samo o prirodnim parametrima nego i o ljudskim aktivnostima i upravljačkim odlukama, što je omogućeno izgrađenim pregradama hidroelektrana na ovom dijelu sliva: HE Jablanica, HE Rama, HE Grabovica, HE Salakovac i HE Mostar. Pravilnim upravljanjem hidroelektranama, tj. pravilnim korištenjem akumulacijskoga prostora smanjene su ekstremne vrijednosti protoka (minimalne povećane, a maksimalne umanjene), čime se poboljšao režim tečenja rijeke Neretve. Tako su male vode veće nego pri prirodnom režimu tečenja, a valovi velikih voda se transformiraju pri prolasku kroz umjetne akumulacije, odnosno njihovi maksimalni protoci se smanjuju na račun akumuliranja dijela vode veliki valova. Hidrografsku mrežu u srednjem dijelu sliva čine vodotoci Kraljušnica, Baštica, Neretvica, Rama, Doljanka, Drežanjka, te umjetna jezera Jablaničko i Ramsko i Blidinje jezero koje je prirodno.

Hidrološki gledano, tok Neretve od izvora do Uloga veoma je oskudan vodom (cca 30 km od izvora), a od Uloga značajno se povećava broj pritoka sa većim kapacitetom, što pokazuje protok u Glavatičevu (60 km od izvora) koji je gotovo četverostruk u odnosu na onaj u Ulogu. Posebno je karakteristično povećanje neposredno nizvodno od Uloga (mjerno mjesto Ljubuča) gdje se za nešto više od 10 km toka protok trostruko poveća. Ovo uzrokuje dijelom desna pritoka Ljuta, ali još više obilna vrela Gornji i Donji Krupac koja se nalaze u neposrednoj blizini vodotoka na 39 km od izvora Neretve. Rijeka Neretva je u prvih 30-ak km toka, posebno u ljetnom periodu, izuzetno malog protoka što joj daje karakteristike potoka, a ne rijeke.

U narednoj tabeli prikazane su značajnije površinske vode na području općine Konjic sa osnovnim karakteristikama.

TABELA 16 – KARAKTERISTIKE POVRŠINSKIH VODA

Vodni resurs	Dužina (m)	Površina (m ²)
Neretva	51.000	-
Ljuta	10.800	-
Lađanica	2.500	-
Krupac	1.000	-
Rakitnica	21.630	-
Ljuta	3.800	-
Bijela	4.500	-
Tršanica	14.500	-
Kraljuščica	7.600	-
Baščica	7.800	-
Seončica	3.500	-
Neretvica	16.500	-
Boračko jezero	-	217.690
Jablaničko	-	7.400.812
Blatačko jezero	-	42.900
UKUPNO	145.130	7.661.402

JEZERA

Nizvodno od Konjica Neretva se proširuje u umjetno jezero Jablanica koje služi u hidroenergetske svrhe. Treba napomenuti da je druga značajna pritoka akumulacije Jablanica, pa time i Neretve, rijeka Rama. Jablaničko jezero je hidroenergetska akumulacija nastala pregrađivanjem rijeke Neretve. Jezero se prostire od Jablanice sve do samog grada Konjica, odnosno maksimalni uspor Neretve pod utjecajem akumulacije osjeti se u samom centru grada Konjica. Površina jezera je oko 14 km², a najveća dubina mu je oko 70 m. Jablaničko jezero i pored niza pogodnosti ima umanjen turistički značaj, s obzirom na česte oscilacije vode i to u ljetnim mjesecima. U bazen Jablaničkog jezera ulijevaju se slijedeće rijeke: Idbaštica, Kraljušćica, Neretvica i Trešanica.

Pored jezera Jablanica na prostoru općine Konjic nalazi se i Boračko jezero, na sjeveroistočnoj padini Prenja, na nadmorskoj visini od 400 m. Jezero je dugo oko 750 m, a široko oko 400 m. Treba istaći da je ovo jezero prirodnog porijekla, vodu dobiva iz Boračkog potoka i obalskih izvora. Ima isključivo turističku namjenu, te se koristi kao područje za rekreaciju. Značajni problemi za ovaj izuzetni prirodni biser su procesi zasipanja jezera od strane Boračkog potoka i stvaranje sve veće površine delte Boračkog potoka, kao i proces eutrofikacije jezera.

Pored Jablaničkog i Boračkog jezera, na području općine Konjic nalaze se i druga, manja jezera: Blatačko jezero, Lokvanjsko jezero, Sitničko jezero, Kolečica bara, Pajska lokva, Crvena lokva, Riđa lokva, Srednja lokva idr.

PODZEMNE VODE

Kako je već navedeno u hidrogeološkim karakteristikama razmatranog terena, da se zaključiti da su vodonosnici intergranularne poroznosti jako slabo zastupljeni, gotovo da ih i nema. Jedini značajno zastupljeni vodonosnici su oni pukotinsko-kavernoznog tipa, sa svim svojim specifičnostima. Dvije trećine cjelokupnog razmatranog prostora izgrađeno je od vodonepropusnih stijenskih masa.

Vodotok Gornje Neretve gotovo cijelim tokom prati rasjednu liniju koja diferencira specifičnosti tla na lijevoj i desnoj obali, a koje bitno utječu na hidrološke karakteristike. Tako je desna obala, odnosno sjeverni dio sliva sa karakteristikama vodonepropusnih dolomitnih terena pa su hidrološka obilježja pritoke veće duljine, usječene u teren. Izvorišta su na obroncima Bjelašnice, Visočice i Treskavice. Lijevo dio sliva, s južne strane, karakterizira kraški vodopropusni teren. Tako su se na ovom području razvila obilježja kraškog hidrološkog podzemlja koje se očituje u pojavama brojnih kraških vrela u neposrednoj blizini vodotoka ili pak pritoka kratkog toka sa izdašnim vrelima.

Kao najznačajnija tri istraživana vrela mogu se izdvojiti vrelo Ljuta, vrelo Krupac i vrelo Baščica. Ova vrela su kaptirana i služe za vodosnabdijevanje stanovništva i industrije u općini Konjic.

U nastavku se daju vrela kaptirana za potrebe vodosnabdijevanja.

TABELA 17 – VRELA KAPTIRANA ZA POTREBE VODOSNABDIJEVANJA

Izvorište vode	Minimalni kapacitet	Maksimalni kapacitet
Ljuta	530 l/s	>2000 l/s
Krupić	4 l/s	15 l/s
Cikuša i Skok	20 l/s	25 l/s
Bulatovići - Sastavci	5 l/s	22,75 l/s
Međe - Krupac	7 l/s	15 l/s
Draganića vrelo	2 l/s	8 l/s
Kiser - Studenac	2 l/s	5 l/s
Crna vrela - Ribnjak	25 l/s	46 l/s
Baščica	25 l/s	30 l/s
Živašnica	10 l/s	15 l/s

2.7.3. VJEŠTAČKE AKUMULACIJE, NJHOVA NAMJENA, PROBLEMI KOJI NASTAJU NJHOVOM IZGRADNJOM I MJERE RJEŠAVANJA

Rečeno je da se vodno bogatstvo nekog područja ne može gledati kroz prosječnu količinu raspoložive vode, nego i njenu vremensku raspodjelu. Sa toga stanovišta, vodno bogatstvo može biti temelj za opći razvoj općine Konjic i šireg područja pod uvjetom da se osigura reguliranje hidrološkog režima. Tako bi izgradnjom akumulacija za elektroenergetske svrhe, te akumulacije u gornjem toku rijeke Neretve bile od višenamjenskog vodoprivrednog i privrednog značaj uopće.

Pored postojećih jezera, Jablaničkog kao umjetne akumulacije i više prirodnih jezera od kojih je najznačajnije Boračko jezero, na prostoru općine može doći do izgradnje novih akumulacija koje su u strateškim planovima Federacije BiH kao dijelovi predviđenih višenamjenskih hidroenergetskih sistema.

TABELA 18 – PLANIRANE VODNE AKUMULACIJE, RETENZIJE I DIJELOVI VODOTOKA POD USPOROM (IZVOD IZ NACRTA PP FBiH)

Sliv	Naziv	Vodotok	Kota uspora (m n.m.)	Površina (ha)
Neretva	HE Bjelimići	Neretva	520	273,39
	RHE Bjelimići	Neretva	1150	68,05
	HE Glavatičevo	Neretva	410	87,70

Za puno godišnje izravnanje protoka u gornjem dijelu sliva Neretve potrebno je raspolagati zapreminom korisnog akumulacijskog prostora od oko 30% do 35% od ukupnog višegodišnjeg prosječnog protoka u jednoj godini.

Izgradnjom akumulacija na širem području Konjica, pored veoma značajnih hidroenergetskih efekata, mogu se dobiti i sljedeći pozitivni utjecaji:

- Ujednačeni hidrološki režim tečenja rijeke Neretve (uz kontrolu i ograničenje oscilacija protoka tijekom dana na strojarnicama HE)
- Uređeno korito rijeke Neretve uz korištenje okolinski prihvatljivih dobrih praksi
- Manje amplitude i učestalost oscilacija u akumulaciji HE Jablanica

- Mogućnost razvoja uzgoja ribe
- Korištenje voda za vodosnabdijevanje
- Turistički i rekreacijski kapaciteti
- Bolji uvjeti kvalitete vode rijeke Neretve zbog značajnog povećanja minimalnih protoka

U pogledu vodosnabdijevanja, Nacrtom Prostornog plana FBiH se kaže: „Kod planirane izgradnje hidroenergetskog sistema Gornja Neretva potrebno je predvidjeti mogućnost prevođenja voda rijeke Neretve iz planirane akumulacije HE Bjelimići u planiranu akumulaciju Bijela rijeka, izgradnjom hidrotehničkih zahvata nakon isteka roka koncesije na energetske korištenje hidroenergetskog sistema Gornja Neretva. Pretpostavka je da će to biti u postplanskom periodu, kada se bude javila potreba za prevođenjem voda zbog deficita u bilansu voda unutar sliva rijeke Bosne (naročito grada Sarajeva)”¹⁸.

Iako akumulacije nose zasigurno pozitivne učinke, ne smije se nikako zanemariti ni njihov značajan utjecaj na prirodni okoliš. Potrebno je izvršiti analize koristi i gubitaka pri gradnji ovakvih objekata. Akumulacije zauzimaju značajne površine i potapaju kanjonske predjele riječnih prolaza, mijenjaju režim tečenja, i što je još bitnije, prave barijeru prirodnom načinu života rijeke i organizama u njoj.

2.7.4. ZAŠTITNE ZONE I POJASEVI

Problematika zaštite podzemnih voda i izvorišta vodosnabdijevanja regulirana je Zakonom o vodama (Službene novine FBiH 18/98) i Pravilnikom o načinu utvrđivanja uslova za određivanje zona sanitarne zaštite i zaštitnih mjera za izvorišta vode za javno vodosnabdijevanje stanovništva (Službene novine F BiH 88/12), a u osnovi mjera zaštite su hidrogeološki uslovi formiranja izvorišta, brzine prijenosa polutanata podzemnom filtracijom i mogućnost unosa polutanata u vodonosni sloj (akvifer). Iz toga slijedi da je neophodno definirati uvjete usaglašavanja prostornog razvoja općine sa potrebom zaštite izvorišta podzemnih voda, a u najskorije vrijeme izvršiti potrebna istraživanja za definiranje zaštitnih zona izvorišta u smislu odredbi Pravilnika i potreba zaštite. Koncept zaštite svakog pojedinačnog izvorišta proizlazi iz uslova utvrđenih Zakonom o vodama i navedenog Pravilnika. U skladu sa navedenim propisima, zaštita izvorišta vrši se određivanjem granica zaštitnih zona u prostoru i aktivnosti dozvoljenih u njima, u cilju sprječavanja zagađenja i drugih štetnih utjecaja koji mogu nepovoljno djelovati na kvantitativno-kvalitativne karakteristike i održivo korištenje izvorišta u budućnosti. Pri tome je osnova za prostorno određivanje zona, utvrđivanje vremena transporta potencijalnog zagađivača od mjesta unosa do štice iz izvorišta. Imajući u vidu navedeno, uspostavlja se odgovarajući režim u utjecajnoj zoni oko izvorišta, gdje se propisuju dozvoljene aktivnosti i odgovarajuće mjere zaštite. Režim zaštite definiran je u zavisnosti od hidrogeološkog karaktera izvorišta, a Pravilnikom su utvrđene sljedeće četiri vrste izvorišta:

- izvorišta podzemnih voda u izdanima intergranularne poroznosti,
- izvorišta mineralnih, termalnih i termomineralnih voda,
- izvorišta podzemnih voda u kraškim izdanima i
- izvorišta sa zahvatom površinskih voda.

Članom 117. Zakona o vodama F BiH i odredbama Pravilnika propisano je da se zaštita izvorišta utvrđuje općim aktom nadležnog organa, kojim se propisuje ograničenje zaštitnih zona, te režim

¹⁸Prostorni plan Federacije BiH 2008 – 2028. godine - Nacrt plana.

korištenja prostora na području zaštitnih zona, uključujući ograničenja i zabrane izvođenja određenih radova, izgradnje objekata i obavljanja aktivnosti kojima se mogu zagaditi vode izvorišta, a sve uvjetovano zatečenim hidrogeološkim i općim uvjetima. Ovaj režim odnosi se na sva pravna i fizička lica na području zaštitnih zona i ima za cilj zaštitu i očuvanje kvantitativno – kvalitativnih karakteristika izvorišta.

Kako su vode sa izvorišta na području općine Konjic izrazito kvalitetne u pogledu sanitarnih uslova za pitke vode, tu razinu kvalitete potrebno je i održati. Upravo iz tog razloga nužno je definirati vodozaštitne zone, izvršiti njihovo uspostavljanje i stalni monitoring, a posebno se to odnosi na najznačajnije izvorište kojim se opskrbljuje grad Konjic i prigradska naselja, vrelo Ljuta.

2.8. VODNA INFRASTRUKTURA

Osnovni ciljevi razvoja vodoprivrednih i komunalnih infrastrukturnih sistema općine Konjic, bazirani su prije svega na dogradnji, rekonstrukciji i održavanju postojećih mreža vodosnabdijevanja i vodnih objekata (rezervoara, pumpnih stanica, dovodnih i distributivnih cjevovoda), kanalizacijske mreže za prikupljanje, odvođenje i tretman otpadnih voda domaćinstava, kao i tretman otpadnih voda industrije, provođenja mjera zaštite izvorišta i voda općenito, zaštite od voda, kao i izgradnje višenamjenskih akumulacija koje bi vršile vremensko izravnanje voda u gornjem toku Neretve.

To podrazumijeva:

- osiguranje sistema vodosnabdijevanja na području cijele općine Konjic,
- smanjenje gubitaka u vodovodnim sistemima,
- rekonstrukcija i sanacija postojećih sistema,
- ubrzani radovi na izradi kanalizacijskog sistema za prikupljanje otpadnih voda,
- izgradnja separatora i uređaja za tretman otpadnih voda,
- zaštita izvorišta i drugih vodnih tijela
- izgradnja hidroenergetskih postrojenja (HE i mHE)
- reguliranje režima voda izgradnjom akumulacijskih prostora za izravnanje

Razvoj vodovodne infrastrukture treba pratiti razvoj cjelokupne općine Konjic.

2.8.1. SISTEMI SNABDJEVANJA VODOM

Iako je pitanje vodosnabdijevanja na području općine Konjic u značajnoj mjeri riješeno zbog velikog vodnog bogatstva kojim obiluje, te kvalitetom vode, treba težiti daljem poboljšanju, očuvanju kvalitete vode i optimizaciji sistema.

To se treba postići jačanjem kapaciteta JKP ViK Konjic, sanacijom i rekonstrukcijom dotrajale mreže i objekata u sistemu, smanjenjem gubitaka, stavljanjem lokalnih seoskih sistema pod stalni nadzor i kontrolu, idr.

Kako ne bi došlo do pogoršanja stanja kvalitete izvorišta, potrebno je izvršiti ispitivanja i izraditi projektnu dokumentaciju zaštite glavnih izvorišta vode za piće. Naravno, sve zaključke projekta zona zaštite potrebno je primijeniti i u praksi, te vršiti stalni nadzor.

TABELA 19 – POKRIVENOST STANOVNIŠTVA VODOVODNIM SISTEMIMA PO NASELJIMA

Naselje	Pokrivenost naselja vodovodnim sistemom (%)
Butrović Polje	95%
Seonica	65%
Trusina	35%
Gornja i Donja Gorica	30%
Obri	10%
Desna Obala	90%
Glavatičevo	87%
Boračko jezero	97%
Borci	97%
Bijela - Glavičine	95%
Čelebići	95%
Ovčari	95%
Konjic	100%

Do kraja planskog perioda sva naselja bi trebala doseći pokrivenost vodovodnim sistemima od 95%, pa se tako iz prethodne tabele mogu uočiti naselja u kojima treba provesti intenzivnije radove, a to su Trusina, Seonica, Gornja i Donja Gorica, Obri, idr.

Problem nedostatka pitke vode na lokaciji Boračko jezero treba razriješiti ili izgradnjom dodatnog rezervoarskog prostora ili zahvaćanjem novih izvorišta na pogodnim lokacijama.

Vodovodnu mrežu u gradskoj zoni treba podijeliti u mjerne zone u kojima će se vršiti redovna mjerenja protoka i potrošnje, kako bi se na osnovu bilansa lakše odredila kritična mjesta u sistemu.

2.8.2. SISTEMI ODVOĐENJA OTPADNIH VODA

U gradu Konjicu oko 75% stanovnika priključeno je na kanalizacijski sistem grada, dok su ostali stanovnici problem otpadnih voda riješili izgradnjom septičkih jama i to su većinom obodna naselja grada. Pored grada Konjica, na području općine Konjic nalaze se i sljedeća veća naselja: Čelebići, Lisičići, Buturović polje, Glavatičevo kao i Boračko jezero koje nemaju izgrađen kanalizacijski sistem, a otpadne vode ugrožavaju recipijente, tj. Jablaničko i Boračko jezero.

Pitanje prikupljanja, odvođenja i prerade otpadnih voda iz industrijske zone (Unisov kompleks) nije riješeno. Postojeći kanalizacijski sistem nije adekvatan, kolektori su oštećeni, a pumpno postrojenje nije u funkciji. Iz tih razloga, otpadne vode industrije se izljevaju iz kolektora i utječu direktno u površinske vodotoke ili se infiltriraju u podzemlje gdje zagađuju zalihe podzemnih voda koje prihranjuju površinske vodotoke. Također, teška je situacija i sa pojedinim metaloprerađivačima koji svoje otpadne tehnološke vode ispuštaju direktno u rijeku Neretvu. Industrijska postrojenja dužna su izvršiti prikupljanje vlastitih otpadnih voda i dovesti ih na razinu standarda otpadnih voda domaćinstava kako bi se mogle upustiti u gradski kanalizacijski sistem.

Veliki problem prikupljanja, odvođenja i prerade otpadnih voda je i na lokaciji Boračkog jezera. Trenutno na području Boračkog jezera postoji samo jedan kanalizacijski vod koji se upušta u rijeku Šišticu neposredno ispod mosta, a prikuplja otpadne vode manjeg broja objekata. Vikend objekti su problem otpadnih voda riješili izradom septičkih jama od kojih je veliki broj urađenih kao propusne.

Prostor oko Boračkog jezera, a naročito dio koji se nalazi sjeverno od jezera najgušće je naseljen i sa najvećim brojem septičkih jama, koje svojim sadržajem usljed procjeđivanja zagađuju vode jezera. Identična situacija je i u naseljima smještenim na obali Jablaničkog jezera. Tendencije da se područja Boračkog i Jablaničkog jezera razviju kao značajnija turistička mjesta, ukazuje na to da se očekuje brzi razvoj i urbanizacija ovog područja. Da bi se omogućio neometan razvoj razmatranih područja, nužna je izgradnja savremene kanalizacijske mreže sa uređajima za pročišćavanje, koja bi uz riješen problem vodosnabdijevanja stvorila realne uvjete, kako za dalji razvoj, tako i za adekvatnu zaštitu prirodne okoline.

Općina Konjic trenutno ulaže značajne napore u rješavanje problematike prikupljanja, odvođenja i tretmana otpadnih voda naselja koja trenutno nije adekvatno riješena. Izgradnjom glavnih kolektora uz lijevu i desnu obalu rijeke Neretve, odnosno Jablaničkog jezera, i postrojenja za tretman otpadnih voda doći će do poboljšane higijensko-sanitarne situacije u naseljima, kao i poboljšanja kvalitete vode u vodnim tijelima, naročito rijeci Neretvi i Jablaničkom jezeru koji su recipijenti svih korištenih voda sa područja općine.

Kroz projekt WATSAN (water and sanitation) predviđena je, pored izgradnje lijevo i desnoobalnog kolektora, izgradnja kanalizacijskih sistema u naseljima Bijela, Ovčari, Puhala i Donje Polje.

U sklopu novih i postojećih kanalizacijskih sistema u planu je izgradnja uređaja za pročišćavanje otpadnih voda: Drecelj, Bijela, Glavičine, Puhala, Donje Polje, Ovčari, Donje Selo, Boračko jezero.

Potrebno je vršiti kontrolu nad otpadnim vodama industrijskih postrojenja koja imaju zakonske obveze u pogledu kvalitete vode koju ispuštaju u recipijente. Njihov kvalitet mora biti u skladu sa propisanim. Industrijska postrojenja mogu biti priključena na gradsku kanalizaciju ukoliko kvalitet efluenta odgovara kvaliteti koju će utvrditi komunalno poduzeće koje upravlja otpadnim vodama. Ukoliko otpadne vode industrije neće ometati efikasan rad gradskog postrojenja za preradu otpadnih voda, mogu biti priključene na gradski kanalizacijski sistem, u suprotnom, industrije moraju izgraditi vlastita postrojenja za preradu otpadnih voda i vršiti redoviti monitoring nad ispuštenim vodama. Ovo se poglavito odnosi na industrije u kompleksu Unis, kao i metaloprerađivačke industrije. Osnovna koncepcija korištenja voda u industriji i privredi treba biti zasnovana na principu „korisnik i zagađivač plaćaju“, odnosno na zadovoljenje očuvanja vodnih resursa u kvantitativnom i kvalitativnom pogledu. Stoga se u planskom periodu potiče primjena povoljnijih tehnoloških procesa u proizvodnji, kojima se postižu uštede vode i kontrolira zagađivanje okoliša. Ovo se odnosi i na postojeće industrijske i poslovne zone, ali i sve planirane. Promjene u ovom sektoru sigurno će usloviti i racionalnije iskorištavanje vodnih dobara, što je i određeno smjericama europskih političkih tijela.

2.8.3. ZAŠTITA OD VODA I UREĐENJE VODA

Zbog bujičnog karaktera vodotoka u slivu rijeke Neretve uzvodno od Konjica, potrebno je sagledati moguće negativne uticaje koje ovakav režim tečenja može nositi, te predvidjeti mjere umanjavanja tih uticaja.

Jedna od prvih mjera je sprječavanje nekontrolisane sječe šuma i ogoljavanja terena. Na ovaj način se smanjuju otpori pri površinskom tečenju, te se povećava koeficijent direktnog otjecanja palih kiša. Ovo uzrokuje da se veće količine palih oborina, u kraćem vremenu, nađu u vodotoku i formiraju poplavni

val. Prema tome, primjenom dobrih praksi u eksploataciji, odnosno gospodarenju šumama općenito, ne samo da ima značajnu ulogu u zaštiti voda, nego i zaštiti od voda.

Drugi način zaštite od voda podrazumijeva tehničke mjere kao što su uređenje korita rijeka, izgradnja obaloutvrda i nasipa. Tako će biti potrebno urediti dijelove obala Jablaničkog jezera zbog izgradnje i širenja stambenih naselja uz jezero. Također, bit će potrebno nastaviti regulacijske radove na potoku Trešanici. Tehničke mjere će trebati primijeniti i na Bijeloj, Tuščici, te potocima Drecalj i Ovčari, kako bi se smanjila bujična aktivnost i spriječila moguća plavljenja nizvodno.

Mogućom izgradnjom novih akumulacija i hidroenergetskih postrojenja na uzvodnom toku, došlo bi do značajnih izmijena u režimu tečenja u rijeci Neretvi, što će se odraziti prije svega u smanjenju velikih voda, ali će izazvati i neravnomjerne protoke izazvane promjenjivim radom hidroenergetskih postrojenja. Tada će biti potrebno ponovno sagledati režim tečenja rijeke Neretve kroz grad i u skladu sa potrebama izvršiti regulacijske radove. Ovo pitanje treba rješavati u sklopu izgradnje uzvodnih akumulacija.

Urbanistički zavod Bosne i Hercegovine dao je prostornu valorizaciju obala Jablaničkog jezera kroz dokument Zaštita i uređenje priobalja akumulacije HE Jablanica, kojim bi se trebao uvesti urbanistički red na tretiranom području, popraviti vizuelni izgled obala i uvesti nove sadržaje.

U sklopu grafičkih priloga iskazane su površine za koje se planira nasipanje plitkih dijelova akumulacije, a iznose 33,50 ha. Pored navedenih, planira se i formiranje zaštitnog zelenila uz jezero na površini od 92,40 ha.

2.9. MINERALNA NALAZIŠTA

2.9.1. UTVRĐENE REZERVE

Na području tretiranom ovim Planom, utvrđene su pojave i rezerve:

TABELA 20 – MINERALNE SIROVINE I UTVRĐENE REZERVE

Mineralna sirovina	Utvrđena rezerva	Lokalitet	Količine	Potencijal za eksploataciju
Nemetalične sirovine				
Barit	Da	Zec planina	100.000 t	Da
Brusni kamen	Ne	Selo Šabanovići	Nepoznato	Nepoznato
Pirofilit	Da	Parsovići	18.396.448 t	Da
Kvarcit	Da	Prolaz	157.678 t	Da
Dolomit	Djelomično	Tunel i Podorašac	Djelomično: 1.234.006 t	Da
Gips	Ne	Parsovići	Nepoznato	Da
Tehnički i ukrasni kamen	Ne	Više lokaliteta	Nepoznato	Nepoznato
Metalične sirovine				
Željezo	Da	Brložine	445.000 t	Uslovan
Mangan	Ne	Brložine	Nepoznato	Nepoznato
Bakar	Ne	Budišnja ravan	Nepoznato	Nepoznato

U općini Konjic nema registrovanih energetske sirovine, a mali dio je zahvaćen potencijalnim nalazištem, tj., istražnim prostorom nafte i plina Galmoč – Drežnica – Stolac – Neum.

Sekundarna ležišta su izdvojena u vidu naslaga šljunka, koji se deponuje na ušću Neretve u Jablaničko jezero, u gradu Konjicu.

Naslage šljunka, odnosno, riječnih nanosa uopće, imaju široku primjenu u građevinarstvu, te se eksploatacija treba u narednom periodu vršiti u skladu sa uslovima i mogućnostima sirovine, naravno, na osnovu izrađenih planova i studija korištenja resursa. Šljunak se treba koristiti i u svrhe nasipanja obala rijeke Neretve, ali i Jablaničkog jezera, kako bi se formirale plaže i prilazi obalama.

Kada se govori o mineralnim sirovinama, na području Konjica su one istraživane u prošlom vijeku, te je za jednu sveobuhvatnu procjenu potrebno izraditi različite studije, koje će ukazati na postojanje, kvalitet i mogućnosti eksploatacije, a što se treba uraditi u planskom periodu.

Prema saznanjima, mineralni resursi na području Konjica su vrlo specifični po svojoj pojavnosti i nerijetko ljepoti, pa se i taj aspekt treba sagledati i sačuvati za naučno – istraživačku djelatnost.

Nadalje, kada se govori o korištenju mineralnih resursa, privredni subjekti koji se bave ovom djelatnošću trebaju maksimizirati upravljanje otpadom koji nastaje u toku eksploatacije, jer se on može posmatrati i kao vanbilanska rezerva, pa se u slučaju potreba tržišta, može preinačiti u bilansku rezervu.

Površine na kojima se eksploatacija završila, te ne predstavljaju potencijal za daljnju upotrebu, potrebno je rekultivirati, odnosno, vratiti u stanje u kojem one neće predstavljati „ožiljke“ u prostoru, već će im se utvrditi ili nova namjena ili će se vratiti u stanje koje će biti sukladno prirodnom okruženju.

2.9.2. EKSPLOATACIONA POLJA

U općini Konjic postoji pet eksploatacionih polja, od kojih su aktivna četiri. Eksploatišu se zeleni ukrasni kamen i dolomit, a eksploatacija pirofilita se više ne vrši.

Eksploataciona polja mineralnih sirovina su prezentirana u tabelama i grafičkim priložima, a na osnovu podataka planova višeg reda, čiji se izvor informacija oslanja na podatke Federalnog ministarstva energije, rudarstva i industrije, te prema podacima kojima raspolaže Nosioc pripreme Prostornog plana općine Konjic.

Ukupna površina eksploatacionih polja iznosi 39,81 ha, što je 0,03 % od ukupne površine općine.

Potencijal za iskorištenjem mineralnih sirovina najviše leži u dolomitu, što je prema utvrđenim rezervama na nivou općine više od 18 000 000 t. U planskom periodu je potrebno izvršiti valorizaciju, kako tehničku, tako i ekonomsku i ekološku, a koja će utvrditi mogućnosti, načine i potrebe eksploatacije dolomita, te drugih mineralnih sirovina u općini Konjic.

Vrlo je bitno naglasiti da eksploatacija mineralnih sirovina ne smije biti vršena na uštrb prirodnih vrijednosti, te se ova dva segmenta moraju usaglasiti, a gdje će hijerarhijski zaštita prirodnih vrijednosti i ljepota biti uvijek na prvom mjestu.

Sva eksploatacija koja se vrši u općini Konjic je nadzemna.

2.9.3. EKSPLOATACIONA POLJA PLANIRANA ZA SANACIJU I REKULTIVACIJU

U općini Konjic je registrovano samo jedno neaktivno eksploataciono polje, ono u Parsovićima u kojima se eksploatisao pirofilit. Postoji mogućnost da su prisutna i neka druga, manja eksploataciona polja, koja su nastala ne prema planovima, već u skladu sa potrebama lokalnog stanovništva, a koja su vremenom napuštena, što je, nažalost, praksa i u drugim dijelovima Bosne i Hercegovine.

Sanacija eksploatacionih površina je rijetka u Bosni i Hercegovini i ova područja ostaju gotovo u pravilu „rane“ u prostoru. Ono što bi se trebalo uraditi i za što nadležne institucije trebaju iznaći snage, jeste provođenje mjera rekultivacije, što treba biti i uslov dobivanja prava na eksploataciju i sastavni dio projektne i tehničke dokumentacije koja se izrađuje u tu svrhu.

Potrebno je kod izvođenja radova na rekultivaciji voditi računa da se ona vrši u tri faze, odnosno, da podrazumijeva tehničku, agrotehničku i biološku rekultivaciju. Tehnička faza bi podrazumijevala punjenje kratera krovinskim materijalom, ravnanje terena i formiranje odgovarajućeg nagiba. Agrotehnička faza uključuje povećanje sadržaja humusa i hraniva, posebno azota, fosfora i kalija, te pripremu za biološku fazu, a koja uključuje sjetvu ili sadnju šumskih i poljoprivrednih kultura.

Poseban problem predstavlja činjenica da su privredna društva koja su vršila eksploataciju u prošlom vijeku, posebno prije devedesetih godina, uglavnom nestala, što usložnjava problem finansiranja rekultivacije i sanacije.

Međutim, potrebno je napraviti programe koji će ovakve površine ispitati u pogledu nekih novih namjena, koje će biti interesantne ili tržištu ili nadležnim institucijama, koje će u tome vidjeti priliku za razvoj. Primjerice, vrlo je zanimljivo da se sanacija može vršiti kroz sadnju voćki, formiranje voćnjaka, a znajući da je u općini Konjic voćarstvo perspektivna grana poljoprivrede, razmišljanja u ovom smjeru su vrlo izgledna.

Konkretizacija ovih mjera treba biti prvenstveno implementirana na eksploatacionom polju koje je neaktivno, a nalazi se u Parsovićima, gdje je moguće formiranje privredne zone.

2.10. PROIZVODNJA I PRIJENOS ENERGIJE

Posebnim ciljevima razvoja definisanim Planom razvoja općine Konjic, pred elektroenergetski sistem na području općine su postavljeni sljedeći zadaci:

- Pouzdano snabdjevanje energijom je za funkcionisanje privrede i dobrobit stanovništva od najvećeg značaja te se kao imperativ postavlja zahtjev za nesmetano, kontinuirano i kvalitetno snabdjevanje električnom energijom potrošača;
- Rekonstrukcija, modernizacija i proširenje postojećih kapaciteta kao i izgradnja novih kapaciteta u cilju kontinuiranog, kvalitetnog i kvantitetnog snabdjevanja postojećih potrošača i obezbjeđenje priključaka za nove potrošače;
- Razvoj elektroenergetskog sistema usmjeriti ka izgradnji novih proizvodnih kapaciteta koristeći raspoložive resurse primarne energije sa područja Općine. Akcenat staviti na korištenje obnovljivih izvora energije;
- Dogradnja i rekonstrukcija prenosne i distributivne mreže radi obezbjeđenja uvezivanja novih proizvodnih objekata u elektroenergetski sistem;

- Obezbjedenje efikasnog korištenja električne energije (energetska efikasnost).

Istim Planom, smjericama je zahtjevano, a u svrhu dostizanja navedenih ciljeva, da se rekonstrukcija, modernizacija i proširenje postojećih kapaciteta, kao i izgradnja novih, u cilju kontinuiranog, kvalitetnog i kvantitetnog snabdjevanja postojećih potrošača električne energije i obezbjeđenje priključaka za nove potrošače vrši po sljedećim uslovima:

- Skladniji, optimalniji, racionalniji razvoj dijelova elektroprivrednog sistema (proizvodnih, prenosnih i distributivnih kapaciteta);
- Stvaranje uslova za sigurno snabdjevanje potrošača kvalitetnom električnom energijom;
- Smanjenje gubitaka;
- Održavanje pune pogonske spremnosti;
- Racionalna izgradnja i pravilan izbor i efikasna ulaganja u izgradnju elektroenergetskih objekata;
- Uvođenje savremene tehnologije i takve organizacije rada koja će omogućiti veću sigurnost i efikasnost privređivanja;
- Racionalno korištenje električne energije;
- Korištenje savremene tehnologije u sistemu pod uslovima koji obezbjeđuju zaštitu i unapređenje čovjekove sredine;
- Blagovremeno završavanje i usklađivanje objekata proizvodnje, prenosa i distribucije unutar i van sistema.

2.10.1. PLAN RAZVOJA POTROŠNJE

Polazeći od osnovnog zahtjeva koji se postavlja pred elektroenergetski sistem, a koji se ogleda u pouzdanom snabdjevanju električnom energijom korisnika u zahtjevanim količinama i zahtjevanog kvaliteta, prvi i jedan od najbitnijih ulaznih podataka za planiranje razvoja je pravilno odrediti razvoj potrošnje (zahtjevane količine i na kojim lokacijama).

Predviđanje rasta potrošnje razmatrano je u okviru:

- Indikativnog plana razvoja proizvodnje 2015-2024.
- Plana razvoja prenosne mreže za period 2014-2023. godina
- Elaborata Analiza razvoja srednjenaponskih distributivnih mreža u JP Elektroprivreda BiH d.d.
- Sarajevo sa aspekta prelaska na 20 kV naponski nivo
- Plana razvoja elektrodistributivne mreže i postrojenja Općine Konjic
- Strateškog plana razvoja općine Konjic.

JP EP BiH je za Indikativni plan razvoja dostavila podatke o bruto distributivnoj potrošnji konzuma iz svoje nadležnosti svih postojećih TS 110/x kV za period 2015.-2024. godina i izmjerenom vršno opterećenje u 2013. Podaci o planiranoj potrošnji transformatorske stanice TS 110/35/10 kV Konjic dati su tabelarnim prikazom u nastavku sa prosječnim rastom od 3% za bazni scenario, za optimistički (viši) scenario 4% a za pesimistički scenario oko 2%.

Što se tiče prognoze strukture potrošnje, dat je podatak o strukturi potrošnje JP EP BiH u 2013. godini: Industrijska potrošnja (35 i 10 kV) 26,22 %, domaćinstva 52,10 %, ostala potrošnja (0,4 kV) 19,73% i javna rasvjeta 1,95%.

Planom razvoja prenosne mreže za period 2014-2023, dat je prognozirani porast vršnog opterećenja.

Polazeći od izmjerene vrijednosti vršnog opterećenja u trafostanici i procenta porasta opterećenja datog od strane JP EP BiH za potrebe izrade Plana razvoja prenosne mreže, vidljivo je da će vršno opterećenje trafostanice na kraju razmatranog perioda porasti za oko 30 %, odnosno 3% na godišnjem nivou. Međutim, to ne daje pravu sliku rasta opterećenja konzuma Općine jer se proizvodnja iz malih hidro i solarnih elektrana direktno injektira u distributivnu mrežu.

TABELA 21 – INDIKATIVNI PLAN RAZVOJA POTROŠNJE 2015 – 2024. GODINE

Podatak Godina	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
Ukupna potrošnja – bazni scenario (MWh)	73,622	75,830	78,105	80,558	82,462	85,348	87,908	90,545	93,262	96,060
Stopa rasta – viši scenario (%)	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4
Stopa rasta – niži scenario (%)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Ukupna proizvodnja (MWh)										
Proizvodnja iz obnovljivih izvora (MWh)			84.000				126.000			
Instalisana snaga obnovljivih izvora (MW)			24				36			
Maksimalna snaga na mreži prenosa (MW)	14,162	14,587	15,024	15,475	15,939	16,417	16,910	17,417	17,940	18,478
Faktor snage cos ϕ										
Minimalna snaga na mreži prenosa (MW)										
Industrijska potrošnja (%)	Struktura potrošnje JP Elektroprivreda BiH d.d. Sarajevo u 2012. godini bila je: Industrijska potrošnja (35 i 10 kV) 26,22 %, domaćinstva 52,10 %, ostala potrošnja (0,4 kV) 19,73 % i javna rasvjeta 1,95 %. Na ovoj TS 110/x kV potrošnja u 2012. godini bila je 67.374,24 MWh sa izmjerenim vršnim opterećenjem od 12,96 MW.									
Transport (%)										
Ostala potrošnja (%)										
Domaćinstva (%)										
Javna rasvjeta (%)										

TABELA 22 – PROGNOZIRANO VRŠNO OPTEREĆENJE

Izvor podataka	Naziv objekta	Oznaka TS	Instalisana snaga transformatora (MVA)	Registrovano vršno opterećenje TS		Prognozirano vršno opterećenje MW									
				Pmax MW	Qmax MvAr	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Plan razvoja EP BiH 2014-2023.	TS Konjic	T1	10	12,96	2,98	13,77	14,19	14,63	15,08	15,55	15,97	16,40	16,84	17,30	17,77
		T2	20												
		T3	8												

Elaboratom analize razvoja sredjenaponskih distributivnih mreža u JP Elektroprivreda BiH d.d. Sarajevo, planiran je porast potrošnje za period 2015-2020. godina od 31,2 %, odnosno na godišnjem nivou od cca 6%.

TABELA 23 – PREGLED POTROŠNJE ELEKTRIČNE ENERGIJE ZA PLANIRANI PERIOD DO 2020.GODINE

	Preuzeta ukupno 2008. (MWh)	Preuzeta ukupno 2010. (MWh)	Preuzeta ukupno 2015. (MWh)	Preuzeta ukupno 2020. (MWh)
PJD Konjic	64.740	67.750	84.381	110.693
%		4,7	24,5	31,2

*Elaborat Analiza razvoja sredjenaponskih distributivnih mreža u JP Elektroprivreda BiH d.d. Sarajevo sa aspekta prelaska na 20 kV naponski nivo

Strateškim planom razvoja Općine, planirano je povećanje potrošnje od 3% na godišnjem nivou.

TABELA 24 – PROJEKCIJA ELEKTROENERGETSKOG BILANSA ZA PERIOD 2008 – 2017.GODINA

Elementi bilansa	Elektroenergetski bilans				Ukupno
	2008 – 2010.	2011 – 2013.	2014 – 2016.	2017.	
1. Ukupno nabavljena energija (MWh)	169.818,746	183.794,746	197.890,582	68.890,582	620.394,66
1.1. Preuzeto iz mreže "Elektroprenosa" (MWh)	169.818,746	183.794,746	197.890,582	68.890,582	620.394,66
1.2. Proizvodnja iz MHE (MWh)					
2. Realizacija električne energije (MWh)					
2.1. Isporučeno kupcima električne energije(MWh)	151.477,557	165.877,557	180.277,557	62.592,519	560.225,19
3. Gubici (MWh)	18.341,189	17.917,189	17.613,025	6.298,063	60.169,466
%	11	10	9	9	10
4. Isporučeno kupcima električne energije	151.477,557	165.877,557	180.277,557	62.592,519	560.225,19
4.1. Visoki napon (10 kV)	45.865,755	58.865,755	63.865,755	22.388,585	186.985,85
4.2. Potrošnja na 0,4 kV	105.611,802	111.011,802	116.411,802	40.203,934	373.239,34
4.32.1. Domaćinstva	70.786,92	73.486,92	76.186,92	26.195,64	246.656,4
4.2.2. Ostala potrošnja	32.173,29	33.973,29	35.773,29	12.324,43	114.244,3
4.2.3. Javna rasvjeta	2.651,592	3.551,592	4.451,592	1.683,864	12.338,64

*Strateški plan razvoja Općine Konjic

Obzirom na različite podatke, kao i na stabilizaciju potrošnje električne energije tokom vremena, realno je za period nakon 2024. godine računati sa porastom od 2% na godišnjem nivou. Ukupno preuzeta energija i vršno opterećenje TS 110/x kV bi iznosilo:

TABELA 25 – RAZVOJ POTROŠNJE ZA PERIOD 2024 – 2032. GODINA

Godina	Ukupna potrošnja – bazni scenario (MWh)	Maksimalna snaga na mreži prenosa (MW)
2024.	96.060	18.478
2025.	97.981	18.848
2026.	99.941	19.225
2027.	101.940	19.609
2028.	103.978	20.001
2029.	106.058	20.401
2030.	108.179	20.809
2031.	110.343	21.225
2032.	112.550	21.650
2033.	114.801	22.083

2.10.2. PLAN RAZVOJA PROIZVODNJE

Potreba za novim izvorima električne energije zbog porasta potrošnje u Federaciji BiH je evidentna. Još ako se ima u vidu i starost postojećih elektrana i neminovnost izlaska iz pogona pojedinih blokova u termoelektrocentralama, povećavaju se razlike između zahtjeva za električnom energijom i mogućnostima postojećih elektrana. Stoga su Strateškim planom i programom razvoja energetskog sektora FBiH, period do 2020. godine sa projekcijom u periodu 2020-2030. godina, date smjernice o pravcima razvoja elektroenergetskog sektora kao podloga za donošenje strateških odluka uz opredjeljenje: Samodostatnost vlastitih izvora u zadovoljenju sopstvene potrošnje i udjela vlastitog elektroenergetskog sistema u otvorenom tržištu neposrednog i šireg okruženja.

Navedenim strateškim planom, na području Općine Konjic planirani su sljedeći proizvodni kapaciteti kao mogući objekti za izgradnju:

- HE Glavatičevo i Bjelimići
- Reverzibilna HE Bjelimići
- Vjetropark Ivan Sedlo
- Vjetropark Bahtijevice/Ratkamen.

Izgradnja hidroenergetskih postrojenja u gornjem toku rijeke Neretve je izražena i u planovima od značaja za Federaciju BiH. Nacrtom Prostornog plana FBiH područje izgradnje novih HE je proglašeno prostorom od posebnog obilježja, a područje za izgradnju još dva vjetroparka je rezervisano kao područje ispitivanja. Treba naglasiti kako se početni dio toka rijeke Neretve nalazi na prostoru Republike Srpske koja također vidi potencijal u korištenju ovog dijela toka u elektroenergetske svrhe.

Nacrtom Prostornog plana Federacije BiH predviđena je, na prostoru Općine, izgradnja 3 hidroenergetska postrojenja značajne instalirane snage i dvije vjetroelektrane, te su rezervisane dvije lokacije za istražne radove VE Bitovnja i VE Zelene Njive-Blace-Pometenik.

TABELA 26 – IZVOD IZ PREGLEDA PLANIRANIHI PROIZVODNIH KAPACITETA U FBIH

Naziv objekta	Okvirna instalisana snaga (MW)	Okvirna godišnja proizvodnja (GWh)
VE Bahtijeveca/Ratkamen	69	170
VE Ivan Sedlo	20	39
HE Glavatičevo	28,5	108
HE Bjelimići	100	219
RHE Bjelimići	600	1029

Općina Konjic je prepoznala i svoj strateški interes u izgradnji novih proizvodnih objekata obzirom na raspoložive resurse primarne energije sa akcentom na korištenje obnovljivih izvora energije.

Kako Općina raspolaže značajnim vodnim resursima, jasna je i ideja iskorištenja tih resursa u energetske svrhe. Obzirom da je Zakonom o koncesijama definisano da "Vlada Federacije odlučuje o dodjeli koncesija za izgradnju energetskih objekata snage više od 5 MW", za objekte manje snage od navedenog nadležan je kanton/županija odnosno oopćina. U skladu sa svojom nadležnosti, Općinsko vijeće Konjic je donijelo odluku kojom je utvrđen (potvrđen) strateški interes Općine Konjic za izgradnju malih hidroelektrana, te planiralo izgradnju niza proizvodnih objekata.

Prema evidenciji Općinske službe, u slivovima rijeka na prostoru općine Konjic planirane su 44 male hidroelektrane ukupne instalirane snage 55 MW. U nastavku je dat pregled planiranih mHE po podslivovima.

TABELA 27 – MALE HIDROELEKTRANE PLANIRANE OD STRANE OPĆINE KONJIC

PREGLED MALIH HIDROELEKTRANA NA PODRUČJU OPĆINE KONJIC				
Sliv	Naziv mHE	Projektovana snaga (MW)	JP Elektroprivreda BiH	Operator OIEEiKG
			Projektovana snaga (MW)	Status projekta
Neretvica	1. Duboki potok 1	0,532	0,725-Faza III	Registar Projekata u izgradnji
	2. Duboki potok 2	1,396	3,776-Faza III	Registar Projekata u izgradnji
	3. Donji Obalj	1,200	1,865-Faza II	Registar Projekata u izgradnji
	4. M.Neretvica - ušće	1,018	1,106-Faza II	Registar Projekata u izgradnji
	5. Godijeli	1,878		-
	6. Srijanski most	1,823	3,528- Faza I	Registar Projekata u izgradnji
	7. Kunice	2,310		-
	8. Gorovnik ušće	1,000	3,929- Faza I	Registar Projekata u izgradnji
	9. Parsovići	2,304		-
	10. Podhum	2,688	Pothum 1 2,046- Faza II Pothum 2 2,482- Faza II	Registar Projekata u izgradnji
Mala Neretvica	11. Poželavka	0,475	0,367- Faza II	Registar Projekata u izgradnji
Crni potok	12. Plavuzi	0,414	0,395-Faza III	Registar Projekata u izgradnji
	13. Ruste	0,486	0,374-Faza III	Registar Projekata u izgradnji
	14. Crna rijeka	2,120	2,455 - Faza I	Registar Projekata u izgradnji
Gorovnik	15. Gorovnik	0,828	1,24- Faza I	Registar Projekata u izgradnji
Prolaz	16. Prolaz	0,482	0,349-Faza III	Registar Projekata u izgradnji

PREGLED MALIH HIDROELEKTRANA NA PODRUČJU OPĆINE KONJIC				
Sliv	Naziv mHE	Projektovana snaga (MW)	JP Elektroprivreda BiH	Operator OIEEIKG
			Projektovana snaga (MW)	Status projekta
Obaščica	17. Obaščica	1,200	1,586-Faza III	Registar Projekata u izgradnji
Σ	Ukupno:	22,154	26,223	
Ljuta	1. Sastavci	0,748		
	2. Ljuta	1,950		
	3. Grebnik	0,890		
	4. Memiškovići	4,000		
	5. Srednja voda	0,282		
	6. Mandin potok	0,412		
	7. Mandin potok ušće	0,268		
	8. Palež	1,070		
	9. Palež ušće	0,842		
	10. Lukavica most	0,672		
	11. Lukavica ušće	0,833		
	12. Kozica most	0,201		
	13. Kozica ušće	0,403		
	14. Zelomići	0,668		
	15. Dindo	5,700		
	16. Donje Luko	2,250		
	Ukupno:	21,189		
Bijela	1. B-1	0,510		
	2. B-2	0,690		
	Ukupno:	1,20		
Trešanica	1. T-3	2,915		Registar Projekata u izgradnji
	2. T-4	1,218		
	3. Veliki Duboki potok	0,500		Registar Projekata u izgradnji
	4. Duboki potok	0,998		Registar izgrađenih projekata
	Ukupno:	5,631		
Kraljuščica	1. K-1	0,717		Registar Projekata u izgradnji
	2. K-2	1,735		Registar Projekata u izgradnji
	3. K-3	2,195		
	4. K-4	0,535		
	Ukupno:	5,182		
Baščica	1. Baščica	0,811		
Ukupno:	44	52,999		

*Podaci dostavljeni od Općine Konjic

Trenutni status planiranih projekata za izgradnju novih proizvodnih objekata na području Općine Konjic naveden je u narednoj tabeli.

TABELA 28 – SPISAK PRIJAVLJENIH PROIZVODNIH KAPACITETA ZA INDIKATIVNI PLAN RAZVOJA PROIZVODNJE 2015 – 2024. GODINE

Naziv objekta	Broj agregata	Snaga agregata (MW)	Instalisana snaga (MW)	Godišnja proizvodnja (MWh)	Godina	Napomena
mHE Neretvica			26,1 MVA	102,144	2017.	
HE Bjelimići	2	50	100	219 500	2020.	Predviđena izgradnja SPiPRES FBiH i PP FBiH
RHE Bjelimići	2	315 MVA	630 MVA	1 029 999	2020.	Predviđena izgradnja SPiPRES FBiH i PP FBiH
HE Glavatičevo	3	9,5	28,5	108 200	2020.	Predviđena izgradnja SPiPRES FBiH i PP FBiH
VE Bitovnja			60 MVA	104 000	2020.	Predviđena lokacija za istražne radove PP FBiH

TABELA 29 – SPISAK PROIZVODNIH KAPACITETA VE I SE KOJI SE NALAZE U REGISTRU FMERI I OOIEIK

Naziv objekta	Snaga agregata (MW)	Instalisana snaga (MW)	Godišnja proizvodnja (MWh)	Napomena
VE Bahtijevec – Ratkamen		36		Faza ispitivanja
VE Bradina				Faza ispitivanja
VE Bulatovići				Faza ispitivanja
VE Bitovnja				Faza ispitivanja
SE Lađanica		0,0298		Faza izgradnje
SE Čelebići		0,02232		Faza izgradnje
SE Solar Invest		0,1498		Potencijalni privilegovani proizvođači

Imajući u vidu obaveznost poštivanja dokumenata višeg reda, strateških opredjeljena općine Konjic, stepena realizacije projekta i zainteresiranosti potencijalnih investitora, te analizom prostornih mogućnosti, ovim planskim dokumentom planiran je prostor za nove proizvodne objekte koji su dati u pripadajućoj tabeli.

MALE HIDROELEKTRANE

Proizvodnjom električne energije iz obnovljivih izvora bitno se smanjuje emisija stakleničkih plinova, jer svaki kWh električne energije proizveden u mHE ima za posljedicu smanjenje emisije CO₂ u odnosu na proizvodnju kWh električne energije u termoelektrani, a što je i obaveza BiH prema Direktivi Europskog parlamenta 2001/77/EC.

Prema dosadašnjim iskustvima mHE imaju niz različitih prednosti:

- Minimalni negativni utjecaji na ekosistem
- Nema potapanja plodnog zemljišta i izmiještanja stanovništva
- Imaju značajan doprinos razvitku privredne djelatnosti u nerazvijenim i udaljenim područjima
- Sigurnost napajanja električnom energijom u lokalnim okvirima
- Kratko vrijeme izgradnje mHE

Negativni utjecaji mogu se očitovati na vode, vegetaciju i zemljište, i mogu nastupiti kao posljedica pripreme lokacije za gradnju, kao i radova tokom same gradnje i to:

- Sječa šuma i uklanjanje vegetacije duž planirane trase cjevovoda,
- Izvođenje zemljanih, te građevinskih radova na objektima i svom pratećom infrastrukturom i instalacijama,
- Izgradnja pristupnih puteva.

Iskorištenje vodnih snaga se manifestira promjenom vodnog režima. Prema dosadašnjim istraživanjima promjena na izgrađenim mHE, najuočljiviji su utjecaji na riblju populaciju zbog komplicirane interakcije brojnih fizičkih i bioloških faktora. Od posebnog značaja su nivo vode, brzina tečenja i pristup hrani. Nedostatak vode ugrožava jedinke nižeg reda koje su u hranidbenom lancu riba, što negativno utječe na same ribe.

Kako bi se osiguralo da navedeni utjecaji budu spriječeni i svedeni na minimum, Koncesionar će u tenderskoj dokumentaciji za izvođenje radova navesti obaveze koje je izvođač dužan izraditi i u skladu sa njima postupati tijekom izvođenja radova i u kasnijoj eksploataciji. Posebno značajna mjera u fazi upravljanja je Monitoring koji obuhvata kontrolu ispuštanja utvrđenog ekološki prihvatljivog protoka. Detaljnijim analizama mogućnosti hidroenergetskog korištenja obuhvaćeni su slivovi rijeke Ljute i Neretvice. Male hidroelektrane na slivu rijeke Neretvice se nalaze u razvojnim dokumentima svih nivoa, te su već pripremni radovi na izgradnji 15 mHE već u podmakloj fazi.

Općinsko vijeće Konjic je na sjednici održanoj 05.10.2000. godine donijelo Odluku broj: 03-05-12-1723/00, kojom je utvrđen (potvrđen) strateški interes Općine Konjic za izgradnju malih hidroelektrana. Na osnovu navedene odluke i drugih zakonskih regulativa, Općinsko vijeće Konjic donosi dana 09.06.2011. godine Odluku o utvrđivanju strateškog interesa za izgradnju mHE na slivu rijeke Ljuta, broj Odluke: 03-19-1159/11.

Studije hidroenergetskog iskorištenja sliva rijeke Ljute poslužile su kao podloga za izradu idejnih projekata devet malih hidroelektrana (u nastavku mHE) u gornjem dijelu sliva rijeke Ljute. Idejni projekti su urađeni od strane Energoinvest-HIGRA Sarajevo, 2006/07. Prema „Optimizacionoj analizi dispozicionih i tehničkih rješenja za mHE Palež, Palež-ušće, Sastavci, Mandin potok-ušće i Ljuta“ koja je urađena u organizaciji Inghydro d.o.o. Sarajevo 2009. godine, u gornjem dijelu sliva rijeke Ljute predviđena je izgradnja sedam malih hidroelektrana (mHE Srednja voda na istoimenom vodotoku, mHE Sastavci na rijeci Ljutoj sa dodatnim vodozahvatima na vodotocima Mandin potok i Kamištak, mHE Palež na vodotoku Palež, mHE Ljuta i mHE Grebnik na rijeci Ljutoj, te mHE Lukavica-ušće i mHE Kozica-ušće na istoimenim vodotocima).

U međuvremenu je dovršena i studija „Hidroenergetsko korištenje gornjeg toka rijeke Neretve uzvodno od Glavatičeva“, te se u FBiH odustalo od izgradnje planirane HE Ljubuča koja bi formiranjem akumulacije potopila dio toka rijeke Ljute. Tako je raspoloživi tok rijeke Ljute produžen i omogućeno je energetska korištenje dodatnih 80 m pada, što je zahtijevalo aktualizaciju hidroenergetskog iskorištenja donjeg toka rijeke Ljute. Novu „Studiju izbora optimalne varijante hidroenergetskog korištenja donjeg toka rijeke Ljute“, uradio je Energoinvest-HIGRA Sarajevo, 2007. godine, a njena aktualizacija urađena je 2010. godine u organizaciji Inghydro d.o.o. Sarajevo.

Aktualizacija studije izbora optimalne varijante hidroenergetskog korištenja donjeg toka rijeke Ljute urađena je nakon obilaska terena, te sadrži i ocjenu uvjeta izgradnje hidroenergetskih objekata, geološke podloge i geološki izvještaj nakon prepoznavanja terena. Na osnovu ovih studija i terenskih ispitivanja urađeni su idejni projekti za tri mHE u donjem dijelu toka rijeke Ljute, od strane projektanta GEING Skoplje, 2011. godine.

Idejnim projektima ukupno 10 mHE predviđeno je korištenje energetske potencijala rijeka: Ljuta, Srednja voda, Mandin potok, Kamišćak, Palež, Lukavica i Kozica.

U 2012. godini, urađena je Studija kumulativnog uticaja na okoliš 10 mHE na slivu rijeke Ljuta i to:

TABELA 30 – MHE NA RIJECI LJUTOJ

mHE	Maksimalna snaga naprugu elektrane MW	Godišnja proizvodnja električne energije MWh	Količina emisija CO ₂ iz termoelektrana kg CO ₂ /MWh	Godišnje smanjenje emisije CO ₂ t CO ₂ /god	Smanjenje emisije CO ₂ u periodu trajanja koncesije t CO ₂ /30 god
Grebnik	1,278	4.203,0	1450,0	6.094,00	182.830,50
Ljuta	2,094	9.731,0		14.109,95	423.298,50
Sastavci	1,047	4.452,0		6.455,40	193.662,00
Srednja	0,260	933,0		1.352,85	40.585,50
Palež	4,590	15.745,0		22.830,25	684.907,50
Lukavica	0,972	3.559,0		5.160,55	154.816,50
Kozica	0,289	828,0		1.200,60	36.018,00
Memiškovići	4.000	11.576,0		16.785,20	503.556,00
Dindo	5.700	16.383,0		23.755,35	712.660,50
Donje Luko	2.250	6.528,0		9.465,60	283.968,00
Σ	22.48	73.938,0		107.210,10	3.216.303,00

Studija je dala pozitivno mišljenje o izgradnji uz određena ograničenja "Temeljem analiza može se zaključiti da su planirani zahvati okolišno prihvatljivi, ali uz obavezno poduzimanje svih mjera ublažavanja/zaštite navedenih u ovoj studiji, kako bi se prepoznati negativni utjecaji smanjili na najmanju moguću mjeru" te je Federalno ministarstvo okoliša i turizma izdalo okolinsku dozvolu za svih deset objekata mHE.

Tri mHE u donjem slivu Ljute nisu podržane na javnim raspravama zbog visokih brana na akumulacijama te je u toku izrada izmjena Idejnog projekta za te elektrane (Memiškovići, Dindo i Donje Luko).

Takođe, sve mHE na slivu rijeke Ljute nalazi se u području posebnog obilježja od značaja za FBiH.

Na rijeci Trešanici izgrađena je i puštena u pogon mHE Duboki Potok i mHE T4, mHE Lukač T3 je izgrađena kao i mHE Veliki Duboki Potok ali još nisu u funkciji. U toku je izgradnja mHE K1 i K2 na rijeci Kraljušćici. Na ostalim rijekama i riječnim slivovima nema pokrenutih aktivnosti.

TABELA 31 – OSNOVNE TEHNIČKE SPECIFIKACIJE HIDROELEKTRANA NA KRALJUŠČICI – PDD AMITEA PROJEKAT MALIH HE

Nazivna snaga	Nazivni pad	Nazivni protok	Očekivana proizvodnja električne energije
Kraljušćica 1			
3,47 MW	220,4 m	1,8 m ³ /s	14,32 GWh/god
Kraljušćica 2			
4,52 MW	226,1 m	2,3 m ³ /s	18,94 GWh/god
Kraljušćica 3			
1,89 MW	90,7 m	2,4 m ³ /s	7,29 GWh/god
Sistem sve 3 elektrane / sistem HE Kraljušćica			
9,87 MW			40,55 GWh/god

TABELA 32 – PROCJENA SMANJENJA EMISIJA CO₂

Godina	Procjena emisija projektne aktivnosti (tCO ₂ e)	Procjena osnovnih emisija (tCO ₂ e)	Procjena istjecanja (tCO ₂ e)	Procjena ukupnog smanjenja emisija (tCO ₂ e)
1	-	37,158	-	37,158
2	-	37,158	-	37,158
3	-	37,158	-	37,158
4	-	37,158	-	37,158
5	-	37,158	-	37,158
6	-	37,158	-	37,158
7	-	37,158	-	37,158
Ukupno (tone CO₂e)	-	260,107	-	260,107

SLIKA 2 – MHE TREŠANICA 4 – TIROLSKI ZAHVAT

VJETROELEKTRANE

Vjetroelektrana Bahtijevice (jedna od vjetroelektrana planirana Strateškim planom i programom razvoja energetike FBiH, smještena je na tipičnoj kraškoj zaravni lokaliteta Bahtijevice, Ratkamena i Ivanova brda (1180 – 1250 m nv.) u sjeverom dijelu Grada Mostara (udaljenom cca 25 km u smjeru sjever-sjeveroistok) i dijelu Općine Konjic na njenom jugoistočnom dijelu koji pripada istočnim padinama planine Prenj.

Pristup lokaciji je moguć iz više pravaca makadamskim saobraćajnicama (Mostar, Ruište, Boračko jezero ili Nevesinje, Zaborani, Česim). Površina istražnog prostora lokacije iznosi oko 19,6 km². Lokacija je otvorena posebno za vjetrove iz smjera sjevera i istoka. Tip terena je uglavnom kraški-gorski sa oskudnom vegetacijom u obliku sitnogrmolikog rastinja s travom i rijetkim osamljenim šumarcima kao dominantnom vegetacijom.

U neposrednoj blizini lokacije nema naseljenih mjesta, dok je najbliže naseljeno mjesto Česim smješteno u istočnom dijelu šireg prostora na udaljenosti više od 700 m u pravcu istoka. Na samoj lokaciji je ispitivanje vjetropotencijala u toku.

Druga vjetroelektrana planirana Strateškim planom i programom je VE Ivan Sedlo. Trenutno je u fazi ispitivanja vjetropotencijal na lokalitetu Bradina, Bulatovići i Bitovnja (i te su lokacije rezervisane kao prostor za istraživanje). Lokalitet VE Bitovnja obuhvata istražno područje površine cca 350 ha i nalazi se neposredno uz granicu sa općinom Kreševo.

Još jedna lokacija je kroz Nacrt Prostornog plana FBiH rezervisana za ispitivanje (VE Zelene Njive – Blace-Pometenik) te je kao takva preuzeta i u Prostornom planu Općine.

SLIKA 3 – PRIMJER VJETROPARKA

Kako se budu provodila mjerenja vjetropotencijala, definisat će se i nove lokacije za izgradnju vjetroelektrana.

SOLARNE ELEKTRANE

Bosna i Hercegovina se nalazi u grupi zemalja koje još nisu iskoristile potencijal za proizvodnju električne energije u solarnim elektranama. Podsticajne mjere za proizvodnju iz ovih elektrana postoje, ali samo na nivou distribucije. Solarne elektrane čija je nominalna snaga veća od 1MW nemaju pravo na podsticaj u BiH i ne tretiraju se kao povlašćeni proizvođači električne energije.

Analiza tržišta solarnih elektrana je pokazala da su za velik porast novih kapaciteta za proizvodnju električne energije iz solarnih elektrana u svijetu zaslužne značajne podsticajne mjere (feed-in tarife), što znači da će njihova veća implementacija u BiH zavisiti upravo od podsticajnih mjera. U budućem periodu se predviđa konstantan trend pada cijene tehnologije potrebne za izgradnju solarnih elektrana, te je moguće da će u bliskoj budućnosti cijena proizvedene električne energije iz SE biti konkurentna. To bi značilo i ubrzano ulaganje u solarne elektrane.

SLIKA 4 – PRIMJER SOLARNIH ELEKTRANA

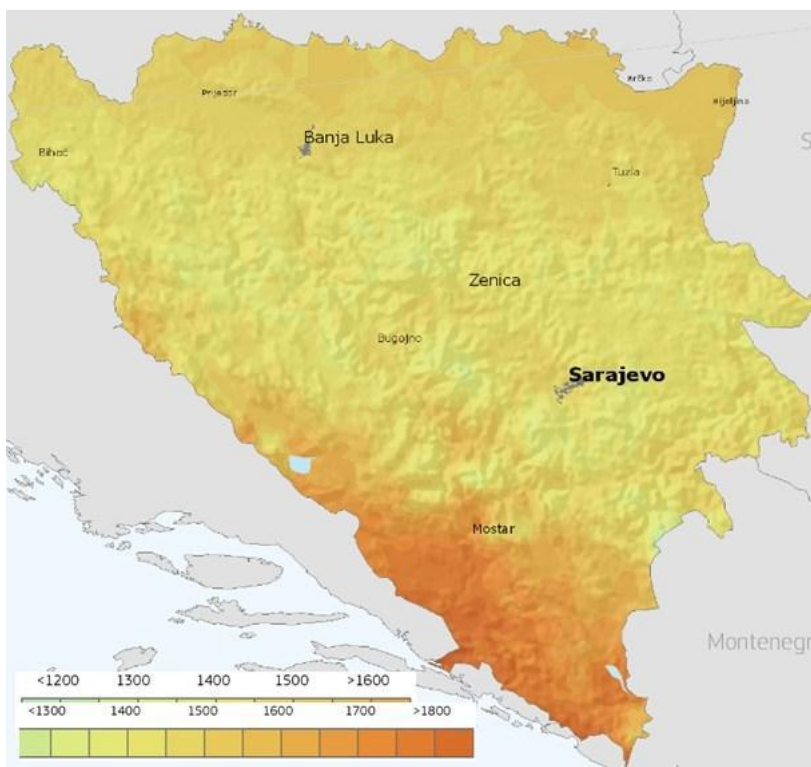
Prema podacima o sunčevom zračenju na Balkanu, Bosna i Hercegovina raspolaže značajnim resursima energije sunčevog zračenja i to iznad evropskog prosjeka uz izuzetno povoljan sezonski raspored, što daje mogućnost za njeno efikasno i dugoročno korišćenje. Za analizu integracije solarnih elektrana u elektroenergetski sistem BiH, ustanovljeno je da baza podataka o solarnoj iradijaciji, Photovoltaic Geographical Information System (PVGIS), ima zadovoljavajuće podatke o godišnjoj solarnoj iradijaciji na teritoriji BiH. Baza podataka PVGIS pruža mapirane podatke o mjesečnim i godišnjim prosječnim vrijednostima globalne iradijacije za horizontalne i optimalno postavljene panele.

Od strane Neovisnog operatora sistema u BiH je naručena i izrađena Studija Uticaj solarnih elektrana na elektroenergetski sistem BiH (decembar 2014.) u okviru kojih je izvršena i identifikacija odgovarajućih lokacija za izgradnju solarnih elektrana.

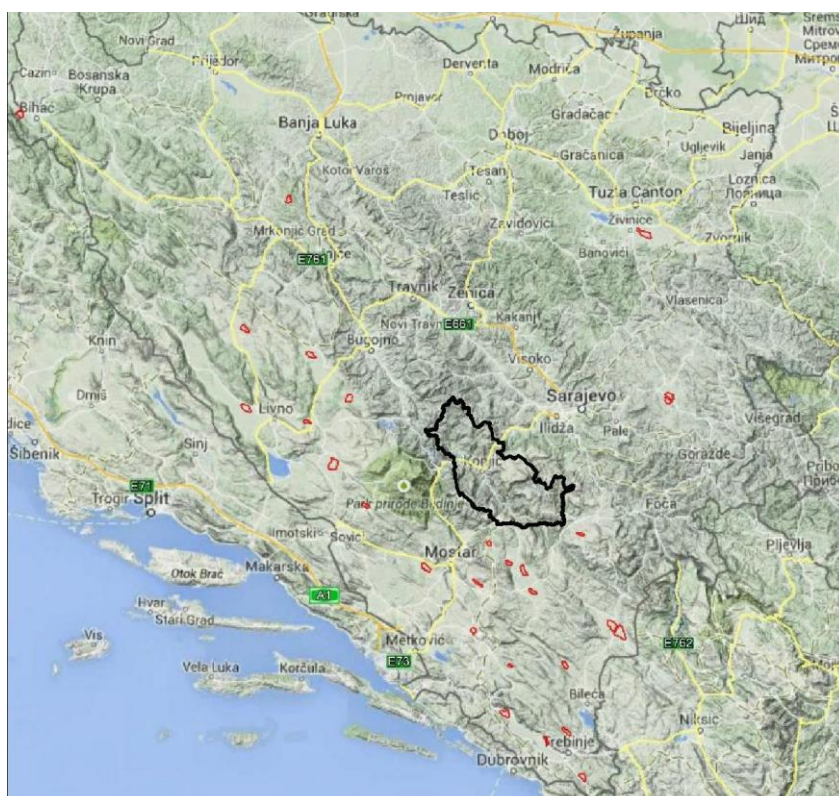
Lista potencijalnih lokacija je izabrana na osnovu sljedećih faktora: nivoi radijacije, reljef, ukupne raspoložive površine (> 150 ha), naseljenost i lokacija objekata i topologija prenosne mreže.

Ukupna raspoloživa površina: 6550 ha – ravno i 4000 ha – mješovito

Prosječna iradijacija na potencijalnim lokacijama je 1570 kWh/m² (1400 - 1820 kWh/m²).

SLIKA 5 – PVGIS: PROSJEČAN NIVO GODIŠNJE SOLARNE IRADIJACIJE U BIH (KWH/M²)

SLIKA 6 – IRADIJACIJA ZA PODRUČJE OPĆINE KONJIC

Na području Općine Konjic ne nalazi se niti jedna od identificiranih lokacija (razmatrane su solarne elektrane instaliranih snaga koje su značajne sa aspekta uticaja na elektroenergetski sistem BiH), ali obzirom na stepeniradijacije na ovoj općini koji je na pojedinim područjima veći od 1.400-1.500 kWh/m², neophodno je izraditi Studiju korištenja sunčeve energije za proizvodnju električne energije koja bi identificirala i lokacije i predložila okvirne instalirane snage za područje Općine.

Izgradnja solarnih elektrana sa malim instaliranim snagama na području Općine je već krenula.

UKUPNI PROIZVODNI ELEKTROENERGETSKI KAPACITETI U PLANSKOM PERIODU

Sve naprijed navedeno opredjelilo je izbor elektroenergetskih objekata za proizvodnju električne energije kako slijedi (instalirane snage su okvirne i bit će definisane kroz dozvole neophodne za početak gradnje):

TABELA 33 – SPISAK OBJEKATA ZA PROIZVODNJU ELEKTRIČNE ENERGIJE PLANIRANIH NA PODRUČJU OPĆINE KONJIC

Naziv objekta	Instalirana snaga (MW) okvirno	Godišnja proizvodnja (GWh) okvirno	Napomena
HE Bjelimići	100	219,500	- Predviđena izgradnja: Odlukom o proglašenju javnog interesa, SPIPRES FBiH i PP FBiH. - Godina ulaska u pogon 2020.
RHE Bjelimići	630 MVA	1,029,999	- Predviđena izgradnja: Odlukom o proglašenju javnog interesa, SPIPRES FBiH i PP FBiH. - Godina ulaska u pogon 2020.
HE Glavatičevo	28.5	108,200	- Predviđena izgradnja: Odlukom o proglašenju javnog interesa, SPIPRES FBiH i PP FBiH. - Godina ulaska u pogon 2020.
mHE na slivu Neretvice			
1. Duboki potok 1	0,532	- HN Kanton - Ugovor o koncesiji, 01-19-360/09, 23.02.2009. - HN Kanton - Okolinske dozvola za mHE Plavuzi, Ruste, Prolaz, Gorovnik ušće, Gorovnik, Srijanski most I Crna rijeka, UPI/10-05-25-210/09, UPI/10-05-25-211/09, UPI/10-05-25-208/09, UP-I/05-23-185-4/07, UP-I/05-23-186-4/07, UP-I/05-23-188-4/07 i UP-I/05-23-189-4/07, 23.02.2011., 25.02.2011., 21.02.2011. i 12.01.2011. - Okolinske dozvole za 5. mHE iz nadležnosti kantonalnog ministarstva. Rješenja pravosnažna. - Dobile su okolinske dozvole za 4 MHE iz nadležnosti federalnog ministarstva. Rješenja pravosnažna. - Prethodne vodne saglasnosti dobijene 08.02.2010. godine. - Dobijene saglasnosti za istražne radove (I-Faza), završeno 15.02.2011. - Elektroprijenos BiH-operativno područje Mostar: br. 08-4016/12, od 27.8.2012. Saglasnost na lokaciju buduće TS 110/20 kV. - Elektroprijenos BiH-operativno područje Mostar: br. 08-4018/12, od 27.8.2012. Saglasnost na lokaciju mHE Gorovnik-ušće i mHE Srijanski most. - Federalno ministarstvo prostornog uređenja: rješenje br. UPI/03-23-2-122/12 od 20.11.2013. Načelna urbanistička saglasnost za rješavanje imovinsko pravnih odnosa za izgradnju mHE Srijanski most (3030 kW). - Federalno ministarstvo prostornog uređenja: rješenje br. UPI/03-23-2-123/12 od 18.11.2013. Načelna urbanistička saglasnost za rješavanje imovinsko pravnih odnosa za izgradnju mHE Gorovnik-ušće (3427 kW). - Federalno ministarstvo prostornog uređenja: rješenje br. UPI/03-23-2-353/12 od 26.11.2013. Načelna urbanistička saglasnost za rješavanje imovinsko pravnih odnosa za izgradnju mHE Crna rijeka (2113 kW). - Ugovor sa Općinom Konjic, o načinu rješavanja imovinsko-pravnih odnosa za projekat izgradnje malih hidroelektrana na slivu Neretvice, br. 01-07-31986/12, od 14.11.2012. - Ugovor sa Općinom Konjic, o realizaciji Programa prijateljskog okruženja sa općinom Konjic (+ Aneks Ugovora + Aneks Programa) br.01-07-17178/2012, od 28.5.2012. - Upisane u Registar projekata u izgradnji OOIEIKG.	
2. Duboki potok 2	1,396		
3. Donji Obalj	1,200		
4. M.Neretvica - ušće	1,018		
5. Godijeli	1,878		
6. Srijanski most	1,823		
7. Kunice	2,310		
8. Gorovnik ušće	1,000		
9. Parsovići	2,304		
10. Podhum	2,688		
11. Poželavka	0,475		
12. Plavuzi	0,414		
13. Ruste	0,486		
14. Crna rijeka	2,120		
15. Gorovnik	0,828		
16. Prolaz	0,482		
17. Obaščica	1,200		
mHE na vodotoku Ljuta			
1. Sastavci	1,047	4.452,0	- Izdate koncesije od Općine Konjic 2005. godine.
2. Ljuta	2,094	9.731,0	- Urađen idejni projekat za 9 elektrana u gornjem slivu rijeke Ljute.
3. Grebnik	1,278	4.203,0	- Urađen idejni projekat za 3 mHE u donjem slivu rijeke Ljute.

Naziv objekta	Instalisana snaga (MW) okvirno	Godišnja proizvodnja (GWh) okvirno	Napomena	
4. Srednja voda	0,260	933,0	- Urađena Studija Kumulativnog uticaja na okoliš u slivu rijeke Ljute za mHE pod 1,2,3,4,7,10,12,14,15,16. - Za iste mHE dobivena okolinska dozvola od strane Ministarstva HNK.	
5. Mandin potok	0,412			
6. Mandin potok ušće	0,268			
7. Palež	4,590	15.745,0		
8. Palež ušće	0,842			
9. Lukavica most	0,672			
10. Lukavica ušće	0,972	3.559,0		
11. Kozica most	0,289	828,0		
12. Kozica ušće	0,403			
13. Zelomići	0,668			
14. Memiškovići	4,000	11.576,0		
15. Dindo	5,700	16.383,0		
16. Donje Luko	2,250	6.528,0		
mHE na vodotoku Bijela				
1. B-1	0,510			
2. B-2	0,690			
mHE na vodotoku Trešanica				
1. T-3	2,915	11.063	Registar projekata u izgradnji OOIEEiK	
2. T-4	1,218		Izgrađena. Ugovor o odvozu krutog otpada JKP „Standard“, Urbanistička suglasnost, Prethodna dozvola za izgradnju mHE, Vodna dozvola, Elektroenergetska suglasnost, Okolinska dozvola, Dozvola za krčenje šume, Saglasnost BH Telecoma, Saglasnost Zavoda za kulturno povjesnu baštinu, Saglasnost Vodovod Konjic, Građevinska dozvola, Uputrebna dozvola Dozvola za rad – Licenca.	
3. Veliki Duboki potok	0,500		Registar projekata u izgradnji OOIEEiK	
4. Duboki potok	0,808	3.581	Registar izgrađenih projekata OOIEEiK	
Kraljušćica				
	5,2			
1. K-1	0,717		Registar projekata u izgradnji OOIEEiK	
2. K-2	1,735		Registar projekata u izgradnji OOIEEiK	
3. K-3	2,195			
4. K-4	0,535			
Baščica	0,811			
mHE Slatinica	0, 16		U brani akumulacije RHE Bjelimići	
SE				
SE Lađanica	0,0298		Registar projekata u izgradnji OOIEEiK	
SE Čelebići	0,02232		Registar projekata u izgradnji OOIEEiK	
SE Solar Invest	0,1498		Potencijalni privilegovani proizvođač	
VE				
VE Bitovnja	60 MVA	104,000	- Predviđena lokacija za istražne radove PP FBiH. - Opcina Konjic - Urbanistička saglasnost za mjerenje vjetro potencijala, 07-25-4-1262, 20.10.2009. - Rješenje o upisu u Registar projekata obnovljivih izvora energije i kogeneracije u fazi ispitivanja 05-17-2318/11, 16.09.2011., I-B-14/11. - Godina ulaska u pogon 2020.	
VE Bradina			- Registar FMERI i OOIEE, faza ispitivanja. - SPiPRES FBiH i PP FBiH planirana VE Ivan Sedlo.	
VE Bulatovići			- Registar FMERI i OOIEE, faza ispitivanja. - SPiPRES FBiH i PP FBiH planirana VE Ivan Sedlo.	
VE Bahtijevec - Ratkamen	36		- Predviđena izgradnja: SPiPRES FBiH i PP FBiH. - FMERI - Registar Projekata OIEiK, br:I-B-3/11 - FMOIT - Ekološka dozvola - Okolinska dozvola br: UPI 05/2-23-5-217/11 SS - Ekološka saglasnost Rj.br:UPI 05/2-23-5-217/11 SS od 29.11.2011. - Registar projekata FMERI br: 1-8-3/11.	

2.10.3. PRIKLJUČENJE NOVIH PROIZVODNIH OBJEKATA NA ELEKTROENERGETSKI SISTEM

HE i RHE Bjelimići se predviđaju priključiti na 400 kV dalekovod Sarajevo 10-Mostar 4 obzirom na instalisane snage elektrana. HE Glavatičevo je planirana da se priključi novim priključnim dalekovodom 110 kV u TS Konjic. Obzirom na planiranu izgradnju VE Ratkamen i izgradnju mHE na slivu rijeke Ljute, a imajući u vidu i probleme u napajanju ovog područja koje je udaljeno od TS Konjic, izgradnja TS 110/x kV Glavatičevo bi tehnokonomski bilo najpovoljnije rješenje cjelokupno gledajući s tim da bi se trafostanica trebala dvostrano uvezati u ees.

VE Bradina, Bulatovići i Bitovnja bi se povezale na 110 kV dalekovode Jablanica-Sarajevo ili na 220 kV dalekovode. Sva priključenja će biti ispitana Elaboratom o priključku novih proizvodnih objekata na elektroenergetski sistem i dat će se konačna i obavezujuća rješenja kako je to predviđeno Pravilnikom o priključku (Službeni list 95/08 od 01.12.2008. godina)

Za priključenje malih hidroelektrana sa sliva rijeke Neretvice neophodno je izgraditi TS 110/35/10(20) kV Buturović Polje na mjestu postojeće TS 35/10 kV Buturović polje.

MHE na slivu rijeke Ljute također će se, ako sve planirane elektrane budu izgrađene, morati priključiti preko 110 kV mreže bilo na TS 110/x kV Glavatičevo ili na TS 110/35/10 kV Konjic ili na DV 110 kV koji bude obezbjeđivao dvostrano napajanje TS Glavatičevo. Oznaka predmetnog 110 kV dalekovoda bi bila Ljuta – Ulog (Kalinovik). Ostale elektrane će se priključivati na distributivnu mrežu izgradnjom priključnih vodova do postojeće mreže koja zadovoljava tehnokonomske uskove priključenja.

2.10.4. PLAN RAZVOJA PRENOSNE I DISTRIBUTIVNE MREŽE

Osnovni kriteriji razvoja i prenosne i distributivne mreže se svode na pouzdano snabdjevanje kvalitetnom električnom energijom zahtjevanih količina tokom promatranog razdoblja planiranja. Pri tome, osim obnove postojeće elektroenergetske mreže radi starenja, neophodno je planirati i izgradnju novih objekata radi porasta potrošnje i izgradnje novih proizvodnih kapaciteta.

Za planiranje razvoja prenosne mreže nadležan je Elektroprenos BiH (Elektroprenos izrađuje dugoročni plan razvoja, NOS BiH ga reviduje, a DERK odobrava). Elektroprenos BiH, u skladu sa svojim pravima i obavezama, u dugoročnim planovima razvoja prenosne mreže razmatra izgradnju novih transformatorskih stanica 110/xkV i način njihovog priključivanja na prenosnu mrežu. U Planu razvoja prenosne mreže za period 2014 -2023. godina, predviđena je rekonstrukcija postojećih objekata, dok izgradnja novih prenosnog objekta nije predviđena. Plan razvoja prenosne mreže za period 2014-2023. godina na području Konjica predviđa aktivnosti navedene u tabelarnom prikazu u nastavku.

TABELA 34 – ZAHVATI NA POSTOJEĆIM POSTROJENJIMA IZ PLANA RAZVOJA PRENOSNE MREŽE 2014 – 2023. GODINE

Objekat	Obim	Vrijednost investicije mil.KM
TS Konjic	rekonstrukcija VN i SN postrojenja	1,70
TS Konjic	zamjena transformatora T1 uz povećanje snage na 20 MVA	0,82
DV 110 kV Sarajevo 1 – Jablanica II i III	rekonstrukcija dalekovoda	3,00
DV 110 kV Hadžići – EVP Konjic	rekonstrukcija dalekovoda	1,21
DV 110 kV EVP Konjic–Konjic	rekonstrukcija dalekovoda	0,28
DV 220 kV RP Kakanj– Jablanica	rekonstrukcija dalekovoda	4,20
DV 220 kV RP Kakanj– Salakovac	rekonstrukcija dalekovoda	7,50

U TS 110/35/10 kV Konjic zbog porasta opterećenja i starosti transformatora, predviđa se zamjena transformatora T1 110/35 kV, 10 MVA sa transformatorom snage 20 MVA koji bi trebao biti preklopiv na strani 10(20) kV. Međutim, do kraja planskog perioda sa ovom trafostanicom i instalisanim snagama u transformatoru ne bi bio zadovoljen n-1 faktor sigurnosti u prenosnoj mreži (prognozirano vršno opterećenje na kraju planskog perioda je veće od 20 MW).

Za Indikativni plan razvoja proizvodnje 2016-2025. godina JPEPBiH, u čijoj je nadležnosti napajanje električnom energijom Općine Konjic, je dostavila Listu prijedloga za izgradnju novih transformatorskih stanica 110/xkV. Na području Općine se predlaže izgradnja TS Buturović Polje karakteristika navedenih u narednom tabelarnom prikazu.

TABELA 35 – KARAKTERISTIKE PLANIRANE TS BUTUROVIĆ POLJE

Naziv trafostanice	Naponski nivo(kV)	Godina ulaska u pogon	Prognozirano vršno opterećenje konzumaMW	Prognozirano vršno opterećenje mHE koja se priključuje MW	Lokacija
TS Buturović Polje	110/35/10(20)	2017	1,1	27	Na mjesto postojeće TS 35/10 kV

Za priključenje malih hidroelektrana na slivu rijeke Neretvice, a temeljem dodijeljenih koncesija i poznatih planova izgradnje hidroelektrana, Planom razvoja Općine Konjic kao i Strateškim planom razvoja Općine Konjic, također je predviđena izgradnja TS 110/35/10(20) kV Buturović Polje obima:

- 2 vodna polja 110 kV
- 1 trafo polje 110 kV
- 1 mjerno polje 110 kV
- 1 transformator snage 31,5 MVA
- SN postrojenje

Ova trafostanica se planira graditi na mjestu postojeće TS 35/10 kV Buturović polje i ista je namjenjena za potrebe priključenja mHE na ovom lokalitetu, a ujedno bi pokrila sa napajanjem električnom energijom šire područje Buturović polja. Trafostanica bi se, po principu ulaz-izlaz priključila na postojeći DV 110 kV Jablanica – Konjic priključnim vodom DV 2x110 kV dužine 5,5 km.

Istim planovima predviđena je i izgradnja TS 110/35/10 kV Trbića Polje kako zbog povećanja potrošnje u planskom razdoblju tako i zbog pomjeranja centara potrošnje.

U slučaju izgradnje HE Glavatičevo, predviđa se i mogućnost izgradnje TS 110/x kV Glavatičevo, čime bi se, osim priključenja HE riješio i problem snabdjevanja električnom energijom tog izoliranog područja.

Izgradnjom navedenih trafostanica u potpunosti bi bila zadovoljena predviđena potrošnja postojećih i budućih korisnika, kriterij sigurnosti n-1 te zahtjevi za ispunjenjem propisanih odredbi o kvalitetu isporučene električne energije.

TABELA 36 – IZGRADNJA TS 110/X KV

Naziv	Naponski nivo kV	Snaga MVA	Godina izgradnje (inovirana za potrebe izrade PP)	Napomena
Trbića Polje	110/35/10(20)/0,4	2x10	2021.	Planirano Planom razvoja Općine Konjic
Buturovic Polje	110/35/10(20)	2x20	2018.	Planirano Planom razvoja Općine Konjic
Glavatičevo	110/x	2x20	2025.	Za potrebe priključenja HE Glavatičevi i mHE na slivu Ljute

TABELA 37 – IZGRADNJA DALEKOVODA 110 KV I VIŠE

Naziv	Naponski nivo kV	Dužina (km)	Godina izgradnje	Napomena
Konjic – Trbica Polje	110	5,6	2021.	Planirano Planom razvoja Općine Konjic
Ulaz-izlaz za TS Buturovic Polje sa DV Jablanica–Konjic	110	5,5	2018.	Planirano Planom razvoja Općine Konjic
Konjic–Glavatičevo	110	12	2025.	
Priključni vod za HE Glavatičevo			2025.	
Priključni vod za VE Ratkamen	110		2025.	
Priključni vod za VE Bradina	110		2025.	
Priključni vod za mHE na slivu Ljute	110		2025.	
Priključni vod za RHE i HE Bjelimići	400		2025.	

2.10.5. RAZVOJ DISTRIBUTIVNE MREŽE

Analizom plana razvoja potrošnje, u planskom periodu doći će skoro do udvostručenja i potrošnje električne energije na nivou Općine i vršnog opterećenja. Da bi se zadovoljile potrebe narastanja potrošnje i obezbjedili zahtjevi koji se postavljaju pred elektroenergetski sistem (obezbjeđenje zahtjevanih količina električne energije uz definisani kvalitet isporučene električne energije), neophodno je planirati adekvatan razvoj distributivne mreže koji obuhvata:

- Rekonstrukciju postojeće distributivne mreže,
- Prelazak na 20 kV napon na srednjem naponu i postepeno napuštanje distribucije električne energije preko 10 i 35 kV naponskog nivoa,
- Izgradnju nove distributivne za priključenje novih potrošača i proizvođača električne energije.

Rekonstrukcijom postojeće mreže potrebno je:

- Drvene stubove zamjeniti čeličnoredkastim i betonskim,
- Zamjeniti nadzemne vodiče malih presjeke vodičima većeg presjeka (50 mm² i više),
- U kablovskoj mreži je neophodna zamjena nepouzdanih kablova sa izolacijom tipa PP, EPHP,
- EHP i sličnih,
- Te zamjena sve dotrajale opreme zbog starosti i nepouzdanosti pogona.

PRELAZAK NA 20 KV NAPONSKI NIVO

Veći dio postojećeg sistema distribucije električne energije na nivou srednjeg napona temelji se na dva stepena transformacije: 110/35 kV i 35/10 kV te dvije mreže srednjeg napona 35 kV i 10 kV. Kako je Općina Konjic prostorno velika, sa malom specifičnom zastupljenosti broja kupaca po km², uvođenjem dvostepene transformacije i korištenjem samo jednog naponskog nivoa na SN (20 kV), smanjit će se i padovi napona i gubici električne energije.

Dugoročno posmatrano, cilj je postojeći sistem transformisati u sistem sa jednom transformacijom 110/20 kV i jednom 20 kV razinom srednjeg napona. Stoga se razvoj srednjenaponske mreže temelji na dva načela:

- postepena zamjena naponskog nivoa 10 kV sa 20 kV naponskim nivoom
- postepeno uvođenje direktne transformacije 110/10(20) kV.

Osnovni kriterij za prelazak na 20 kV naponski nivo na nekom području je nedostatak prenosnog kapaciteta postojeće 10 kV mreže. U nadzemnim mrežama to se u pravilu svodi na kriterij dopuštenog pada napona, a u kablovskim mrežama na strujno opterećenje vodiča.

Stoga sve nove kablovske i nadzemne vodove, transformatorske stanice SN/NN i linijske rastavljače u mreži 10 kV treba graditi sa stepenom izolacije 24 kV. Svi novi transformatori u TS 10(20) /0,4 kV trebaju biti preklopivi. Uvođenje direktne transformacije 110/20 kV povezano je i sa sudbinom 35 kV mreže. U nekim tačkama, bit će opravdano postojeću TS 35/10 kV zamjeniti sa TS 110/20 kV te je, zbog toga, potrebno planirati zadržavanje postojećih lokacija TS 35/10 kV i rezervisanje prostora dovoljnog za smještaj TS 110/20 kV.

Planovima Elektroprivrede Bosne i Hercegovine d.d. Sarajevo, planirana je izgradnja:

TABELA 38 – IZGRADNJA NOVE DISTRIBUTIVNE MREŽE 35 KV

Naziv objekta	Dužina km	Godina izgradnje
TS 35/10 kV Glavatičevo		2016.
DV 35 kV Trbića Polje - Glavatičevo	12,0	
KV 35 kV 110/35/10 kV Konjic - TS 35/10 kV Podorašac	8,5	2016.

TABELA 39 – IZGRADNJA NOVE DISTRIBUTIVNE MREŽE 10 KV

Naziv objekta	Instalisana snaga	Dužina (km)	Godina izgradnje
Donje Selo III	0,1 MVA		2017.
Pokojište II	0,1 MVA		2014.
Lisičići II	0,1 MVA		2015.
Orahovica IV	0,1 MVA		2016.
Orahovica V	0,1 MVA		2018.
Ribici III	0,1 MVA		2015.
Brađani II	0,1 MVA		2015.
Zukići II	0,1 MVA		2014.
Spiljani II	0,05 MVA		2018.

Naziv objekta	Instalisana snaga	Dužina (km)	Godina izgradnje
Boračko jezero IV	0,1 MVA		2016.
Boračko jezero V	0,1 MVA		2016.
Glavatičevo III	0,16 MVA		2014.
Lađanica III	0,1 MVA		2016.
Tinje	0,05 MVA		2020.
Gorani II	0,1 MVA		2021.
Parsovići II	0,1 MVA		2022.
Obri	0,05 MVA		2023.
Rajac	0,1 MVA		2017.
Gapići	0,63 MVA		2017.
Radava I	0,63 MVA		2014.
Raskršće I	0,63 MVA		2015.
Dom Zdravlja	0,63 MVA		2015.
Stari Grad II	0,63 MVA		2016.
Donje Polje II	0,63 MVA		2017.
Kolonija IV	0,63 MVA		2018.
Drecelj II	0,63 MVA		2022.
Truscica	0,25 MVA		2017.
Raskršće III	0,63 MVA		2016.
Centar II	0,63 MVA		2021.
Čelebići VI	0,25 MVA		2016.
Priključni vod za STS Pokojište II		0,3	2014.
Priključni vod za STS Lisičići II		0,5	2015.
Priključni vod za STS Orahovica IV		0,5	2016.
Priključni vod za STS Orahovica V		0,5	2018.
Priključni vod za STS Ribici III		0,5	2015.
Priključni vod za STS Brađani II		0,3	2015.
Priključni vod za STS Zukići II		0,3	2014.
Priključni vod za STS Spiljani III		0,2	2018.
Priključni vod za STS Boračko jezero IV		0,4	2016.
Priključni vod za STS Boračko jezero V		0,4	2016.
Priključni vod za STS Glavatičevo III		0,2	2014.
Priključni vod za STS Lađanica III		0,4	2016.
Priključni vod za STS Tinje		0,3	2020.
Priključni vod za STS Gorani II		0,3	2021.
Priključni vod za STS Parsovići II		0,3	2022.
Priključni vod za STS Obri		0,5	2023.
Zabrđani - Rajac-Gapići		6,0	2017.
KTS Donje Polje-TS 35/10 kV Puhale		0,6	2014.
KTS Sportska Dvorana-TS 35/10 kV Puhale		1,1	2020.
KTS VP Polje Bijela-KTS Trušćica		1,5	2016.
TS 35/10 kV Puhale-TS Puhale I-TS Puhale II		1,2	2017.

Naziv objekta	Instalisana snaga	Dužina (km)	Godina izgradnje
TS 35/10 kV Trbića Polje-TS VP Polje Bijela		0,2	2017.
TS 35/10 kV Buturovića Polje-izvod Gorani		2,0	2018.
TS 35/10 kV Buturovića Polje-izvod Ostrožac		2,0	2019.
TS Čelebići V-KTS Čelebići VI		1,0	2014.
KTS Čelebići VI-Rasklopište Hondici		1,0	2016.

*Preuzeto iz Plana razvoja elektrodistributivne mreže i postrojenja Općine Konjic.

Za potrebe planom predviđenih novih naselja i industrijskih zona neophodno je izgraditi nove TS 10(20)/0,4 kV sa priključnim vodovima, a u skladu sa pravilima planiranja Elektroprivrede BiH.

Analizom instalisane snage u postojećim trafostanicama 10/0,4 kV (cca 52 MVA), ista u mnogome premašuje prognizirano vršno opterećenje, te bi sa tog aspekta, postojeći broj trafostanica sa postojećim instalisanim snagama zadovoljilo narastanje potrošnje. Međutim, gubici i povećanje padova napona te neravnomjerno povećanje potrošnje određenih područja zahtjevat će izgradnju novih trafostanica, a što će biti predmetom planova razvoja distributivne mreže nadležne distribucije.

Planovima razvoja distributivne mreže, ED Mostar će, u skladu sa svojim aktima, usmjeriti razvojne planove ka realizaciji opredjeljenja i ciljeva definisanih Dugoročnim planom razvoja Elektroprivrede BiH do 2030. sa Strategijskim planom.

Nova naselja i proširenje postojećih te izgradnja ili proširenje poslovno-privrednih zona planiranih ovim Prostornim planom zahtjevat će izgradnju novih trafostanica ili povećanje snage postojećih te je kroz ovaj Plan predviđena izgradnja pedeset pet novih i povećanje snage za više trafostanica.

2.10.6. ENERGETSKA EFIKASNOST

Uštede energije kao posljedica efikasnijeg korištenja energenata ima značajan uticaj kako sa ekonomsko-finansijskog aspekta tako i sa aspekta zaštite okoliša. EU potencira energetska efikasnost kao ekonomski najefektivniji način da se smanje emisije, poboljša energetska stabilnost i konkurentnost, dostupnost energije za potrošače kao i povećanje zaposlenost. Strategija EU 2020 (20-20-20) predviđa smanjenje stakleničkih plinova za 20%, povećanja udjela obnovljivih izvora za 20% i povećanje energetske efikasnosti za 20%.

U segmentu energetske efikasnosti za područje Općine neophodno je:

- razvoj mreže usmjeriti ka smanjenju gubitaka električne energije
- planirati i preferirati izgradnju obnovljivih izvora električne energije čime se smanjuje emisija CO₂, a takođe i se smanjuje eksploatacije konvencionalnih (neobnovljivih) energetske resursa koje se trebaju čuvati budućim generacijama
- uštedu energije ostvariti smanjenjem potrošnje (edukacijom potrošača o mjerama štednje putem letaka, brošura i drugih promotivnih materijala) kroz utopljanja zgrada, korištenjem led sijalica (ili drugom ekološki prihvatljivom rasvjetom) za javnu rasvjetu kao i za domaćinstva, upravljanjem potrošnje, korištenjem uređaja niskog stepena potrošnje, toplifikacijom grada.

2.11. SAOBRAĆAJ

2.11.1. SISTEM SAOBRAĆAJA I VEZA

Općina Konjic nalazi se u jugozapadnom dijelu Bosne i Hercegovine i ima povoljan geoprometni položaj. Zahvaljujući svom geoprometnom položaju ima značajnu ulogu u transportnom sistemu Bosne i Hercegovine, ali i u široj međudržavnoj regiji. Iako zauzima veoma značajnu ulogu u transportnom sistemu BiH putna mreža na teritoriji općine Konjic je slabo razvijena.

Osnovni parametri koji navode na ovakav zaključak su sledeći;

- Nisu zastupljene saobraćajnice višeg reda (autoceste i brze ceste),
- Mala zastupljenost magistralnih saobraćajnica cca 8,9%,
- Prolazak magistralnih pravaca kroz naseljena mjesta, preopterećenost i mješanje tranzitnog i lokalnog saobraćaja.

Pored putne mreže važnu ulogu zauzima i željeznički saobraćaj obzirom da kroz Općinu Konjic prolazi željeznička pruga normalnog kolosjeka (Sarajevo – Čapljina - Ploče) kojom se omogućava izlaz iz BiH na jug odnosno veza sa terminalom u luci Ploče. Na dijelu kroz općinu Konjic izvršena je rekonstrukcija postojeće željezničke pruge i stanica, što je prednost u odnosu na preostale dijelove u Federaciji BiH.

U fazi dokumentacije "Prostorna osnova" predložen je koncept razvoja saobraćajne mreže unutar općine Konjic, sa kojim bi se postiglo poboljšanje veza unutar općine i šire. Razvoj sistema saobraćaja i veze unutar općine zasniva se na unaprjeđenju postojeće putne i željezničke mreže, u skladu sa potrebama povezivanja centara unutar općine.

PUTNA MREŽA

Planirana putna mreža unutar općine sastoji se od:

- Saobraćajnica visokog ranga reda autocesta koje su preuzete iz Strategije i akcionog plana razvoja mreže autocesta i brzih cesta na području Federacije Bosne i hercegovine,
- Saobraćajnica ranga magistralnih i regionalnih cesta, koje su preuzete iz "Studije kategorizacije cesta F BiH" rađene 2013 – 2014. godine, izvor JP Ceste Federacije BiH,
- Saobraćajnica ranga lokalnih i ostalih saobraćajnica koje povezuju naselja unutar općine.

SAOBRAĆAJNICE VISOKOG RANGA (AUTOCESTE I BRZE CESTE)

Prema amandmanima Vlade Federacije Bosne i Hercegovine na Prijedlog prostornog plana područja posebnih obilježja "Autocesta na Koridoru Vc" došlo je do promjene trase autoceste. Ovim amandmanima obuhvaćena je i definisana kompletna trasa Autoceste koridora Vc od Svilaja (granica s Hrvatskom na sjeveru) do Biječe na jugu, na granici s Hrvatskom, koja će omogućiti Koridor Vc i Jadransko-jonsku autocestu, odnosno utvrđen je konačan položaj trase Autoceste kroz teritorij BiH. Najznačajnije izmjene se odnose na dionicu Konjic (petlja Ovčari) – Mostar Sjever. Izmjenom predloženom od strane JP Autoceste FBiH, izgradnjom tunela Prenj, trasa autoceste se skraćuje za 18 km. Kako je Prostorni plan Općine Konjic plan nižeg reda, potrebno ga je uskladiti sa Prostornim planom višeg reda, odnosno Prostornim planom područja posebnih obilježja „Autocesta na koridoru Vc“.

Na teritoriji općine Konjic, prema Prostornom planu područja posebnih obilježja položene su dionice 7 i 8 trase koridora Vc. Prema Odluci o provođenju Prostornog plana područja posebnog obilježja, opis trase kroz općinu Konjic je kako slijedi:

Trasa autoceste prolazi sa desne strane postojeće magistralne ceste u pravcu Mostara. Na Bradini ulazi u područje općine Konjic, te se od Zukića spušta prema Konjicu većim dijelom u mostovima i tunelima. Pri tome prolazi kroz lokalitet Vrbljani, Badanj i Galjevo do petlje Ovčari. Petlja Ovčari predstavlja kraj dionice 7, Sarajevo jug (Tarčin) – Konjic (Ovčari), i početak dionice 8, Konjic (Ovčari) – Mostar sjever. Trasa nakon petlje prelazi mostom preko rijeke Trešanice, magistralnog puta M17 i željezničke pruge, te prolazi sa istočne strane Konjica, zatim mostom preko rijeke Neretve, te nastavlja dalje ka jugu kroz naseljena mjesta Polje Bijela, Mladeškovići i Bijela, prateći vodotok Bijela. Trasa u području Ratkovog laza ulazi u tunel Prenj, ukupne dužine cca 10 km, od čega na području općine Konjic cca 3,5 km.

Izgradnjom ove dionice autoceste preusmjerio bi se tranzitni saobraćaj sa postojećeg magistralnog pravca što bi stvorilo daleko povoljnije uslove odvijanja saobraćaja na postojećim saobraćajnicama, prvenstveno na magistralnom pravcu M17 (M115) Sarajevo-Mostar.

U sklopu projekta autoceste planirano je i čvorište "Ovčari" preko kojeg se sa autocestom u Koridoru Vc priključuje postojeća magistralna cesta M17. Služi za povezivanje poslovno-industrijskih područja općine Konjic, te urbanog dijela Konjica i dalje M17 magistralnom saobraćajnicom urbanih područja i poslovnih zona u općini Jablanica. Ukupna dužina trase autoceste kroz općinu Konjic iznosi cca 26,5 km.

SAOBRAĆAJNICE RANGA MAGISTRALNIH I REGIONALNIH CESTA

Javno preduzeće JP Ceste Federacije BiH su 2013 – 2014. godine investirale izradu "Studije kategorizacije cesta F BiH" koja je urađena i za koju je donesena odluka Vlade F BiH o njenom usvajanju. U navedenoj Studiji došlo je do određenih izmjena ranga saobraćajnica u općini Konjic, a iste su date tabelarno u nastavku.

Rb.	Nova oznaka ceste	Stara oznaka ceste	Dionica ceste
1.	M 115 - magistralna cesta I reda	M-17	Tarčin - Konjic-Ostrožac
2.	M 220 - magistralna cesta II reda	R 437	Ostrožac-Buturović Polje- granica Kantona - Fojnica
3.	M 229 - magistralna cesta II reda	R 435 / R 435a i R 436	Konjic - Borci - Glavatićevo-granica Kantona
4.	R 701 - regionalna cesta I reda	R 418b	Mejnik-Solaković Kula-Bilići
5.	R 702 - regionalna cesta I reda	R 418b	Buturović Polje - Konjic
6.	R 703 - regionalna cesta I reda	R 436	Glavatićevo - Odžaci-granica općine
7.	R 753 - regionalna cesta II reda	Lokalna cesta	Živašnica - Lukomir-spoj sa R960
8.	R 754 - regionalna cesta II reda	R 435	Borci - Česim - granica Entiteta (Nevesinje)

Rb.	Nova oznaka ceste	Stara oznaka ceste	Dionica ceste
9.	R 790 - regionalna cesta II reda	Lokalna cesta	G.Grkarica-Babin do- Šabići - Argud (spoj sa R 703)

Prijedlogom nove kategorizacije magistralna cesta M-17 se zadržava kao magistralna cesta I-reda, a postojeći regionalni pravci R 437 i (R435, R435a, R436) se pretvaraju u magistralne ceste II-reda. Takođe se dio lokalnih cesta pretvara u regionalne ceste II-reda.

U nastavku dat je opis navedenih prekategorisanih putnih pravaca u općini Konjic i njihova funkcija.

MAGISTRALNA CESTA PRVOG REDA M 115 (POSTOJEĆA MAGISTRALNA CESTA M-17) SARAJEVO – MOSTAR

Postojeća magistralna cesta M-17 u nadležnosti je JP Ceste Federacije BiH, novom kategorizacijom ovaj magistralni pravac zadržan je kao magistralna cesta prvog reda označena sa brojem M-115. Ovaj magistralni pravac je izuzetno važan za općinu Konjic obzirom da omogućava vezu općine na sjever prema Sarajevu i dalje te na jug prema Mostaru i izlazu iz države. Trasa u Bradini ulazi u općinu Konjic te dalje ide na Podorašac, Ovčare, Gradsko jezgro Konjica, Orahovicu, Čelebiće, i na izlazu općine prolazi kroz Ostrožac. Obzirom da prolazi kroz naseljena mjesta uočljiva je izgrađenost uz trasu, a samim tim i veliki broj nelegalnih priključaka na trasu. U budućnosti se ne planira izmještanje ove saobraćajnice, nego je novom kategorizacijom predviđeno uređenje saobraćajnice tako da zadovoljava prema novoj kategorizaciji rang magistralne ceste prvog reda. Kako bi se poboljšali uslovi odvijanja saobraćaja na ovom pravcu potrebno je u budućnosti bazirati se na rješenje nelegalnih priključaka, odnosno omogućiti veći broj legalnih priključaka u vidu servisnih saobraćajnica koje će kupiti lokalni saobraćaj i kanalisati ga na priključke koji budu definisani u skladu sa propisima.

MAGISTRALNA CESTA DRUGOG REDA M 220 (POSTOJEĆA REGIONALNA CESTA R 437) OSTROŽAC-BUTUROVIĆ POLJE- GRANICA KANTONA – FOJNICA

Ovaj pravac je novom kategorizacijom prebačen u magistralni pravac drugog reda. Postojeći elementi saobraćajnice pretrpit će odgovarajuće izmjene u cilju poboljšanja geometrije trase kako bi zadovoljili kriterije magistralne ceste drugog reda. U području Ostrošca priključuje se na postojeću magistralnu cestu M-17 (nova oznaka M 115). Ova saobraćajnica izuzetno je važna za općinu Konjic obzirom da povezuje čitav niz naselja od granice sa općinom Fojnica do spoja sa postojećom magistralom.

MAGISTRALNA CESTA DRUGOG REDA M 229 (POSTOJEĆE REGIONALNE CESTE R 435 / R 435A I R 436) KONJIC - BORCI – GLAVATIČEVO- GRANICA KANTONA

Novom kategorizacijom postojeće regionalne ceste R 435, R435a i R436 pretvorene su u magistralnu cestu drugog reda, odnosno planirana je u budućnosti rekonstrukcija istih kako bi zadovoljili karakteristike magistralnih cesta drugog reda. Ova saobraćajnica na početku vezuje se na magistralnu cestu u gradskom jezgrou općine te ide prema Borcima, Glavatičevu te se odvaja za Česim i dalje na Rujište. Ovaj pravac izuzetno je bitan za općinu Konjic obzirom da je osnovna komunikacija iz grada do Boračkog jezera koje je u turističkoj zoni izuzetno atraktivno i posjećeno. Stoga je jako bitno da se ovaj dio ceste od gradskog jezgra do jezera u skorijem vremenu rekonstruiše kako bi se poboljšali elementi trase a samim tim i zadovoljile karakteristike magistralne ceste drugog reda.

REGIONALNA CESTA PRVOG REDA R 701 (POSTOJEĆA REGIONALNA CESTA R 418B) MEJNIK-SOLAKOVIĆ KULA-BILIĆI

Postojeća regionalna cesta novom kategorizacijom zadržava rang regionalne ceste prvog reda. Ova saobraćajnica predstavlja važnu saobraćajnicu za općinu Konjic obzirom da povezuje općinu sa susjednom općinom Prozor/Rama i dalje sa Gornjim Vakufom odnosno izlaz u Srednjobosanski kanton. U području Bilića vezuje se na magistralnu cestu drugog reda M 220 (postojeća regionalna cesta R 437).

REGIONALNA CESTA PRVOG REDA R 702 (POSTOJEĆA REGIONALNA CESTA R 418B) BUTUROVIĆ POLJE -KONJIC

Postojeća regionalna cesta novom kategorizacijom zadržava rang regionalne ceste prvog reda. Ovom saobraćajnicom omogućena je veza naselja sa desne strane jezera u pravcu Mostara sa glavnim magistralnim pravcem odnosno gradskim jezgrom, a takođe omogućava i izlaz na magistralnu cestu M 220 (postojeća regionalna cesta R 437) te dalje u pravcu Prozora, odnosno vezu sa Srednjobosanskim Kantonom.

REGIONALNA CESTA PRVOG REDA R 703 (POSTOJEĆA REGIONALNA CESTA R 436) GLAVATIČEVO – ODŽACI-GRANICA OPĆINE

Postojeća regionalna cesta novom kategorizacijom zadržava rang regionalne ceste prvog reda. Ovom saobraćajnicom se općina Konjic povezuje sa Kalinovikom i dalje, a također omogućava kvalitetan prilaz do najudaljenijih naselje općine Konjic.

REGIONALNA CESTA DRUGOG REDA R 753 (POSTOJEĆA LOKALNA CESTA) ŽIVAŠNICA - LUKOMIR-SPOJ SA R960

Postojeće lokalna cesta se od Živašnice do Lukomira i dalje do Trnova (spoja sa R 960) pretvara u regionalnu cestu drugog reda. U dijelu od Živašnice do Lukomira predviđeno je izmještanje dijelova trase postojeće lokalne ceste. Uz ova izmještanja predvidjeti će se i rekonstrukcija postojećeg dijela tako da elementi zadovoljavaju rang saobraćajnice prema kategorizaciji. Ovom saobraćajnicom ostvario bi se kvalitetniji prilaz području planine Bjelašnica kao i kvalitetnija veza općine Konjic sa Trnovom.

REGIONALNA CESTA DRUGOG REDA R 754 (POSTOJEĆA REGIONALNA CESTA R435) BORCI - ČESIM - GRANICA ENTITETA (NEVESINJE)

U mreži saobraćajnica općine Konjic ova saobraćajnica je bila kategorisana kao regionalna cesta R 754, novom kategorizacijom ovaj pravac definisan je kao regionalna cesta drugog reda. Povezuje naselja Borci i Česim te dalje omogućava izlaz iz Kantona prema Nevesinju.

REGIONALNA CESTA DRUGOG REDA R 790 (POSTOJEĆA LOKALNA CESTA) G.GRKARICA-BABIN DO- ŠABIĆI - ARGUD (SPOJ SA R 703)

Postojeća lokalna cesta se novom kategorizacijom pretvara u regionalnu cestu drugog reda, tako da je potrebno elemente lokalne ceste prilagoditi zahtjevanim elementima ranga regionalne ceste drugog reda. Ova saobraćajnica omogućava povezivanje krajnjih dijelova općine Konjic sa G.Grkaricom, Trnovom i prema Hadžićima.

SAOBRAĆAJNICE RANGA LOKALNIH I OSTALIH NEKATEGORISANIH CESTA

Općenito lokalnu saobraćajnu mrežu treba u potpunosti modernizovati, odnosno izvršiti asfaltiranje iste. Lokalne ceste zauzimaju cca 40% od ukupne mreže saobraćajnica općine Konjic. Uglavnom su lokalnim saobraćajnicama povezana naselja unutar općine.

ŽELJEZNIČKA MREŽA

Postojeća željeznička pruga Sarajevo-Mostar-Čapljina je u području općine Konjic rekonstruisana i u prilično je dobrom stanju. Nacrtom Prostornog plana Federacije BiH predviđa se izmještanje dijela željezničke pruge prije Tarčina preko Bradine do naselja Kanjina. Ovo izmještanje planirano je tako da se probije kroz Bradinu tunel kojim bi se u budućnosti izbjegle serpentine koje postoje u području općine Konjic (Kanjina, Živašnica i Ovčari), čime bi se dobila dosta kraća i kvalitetnija trasa. Uz postojeću prugu postoje i željezničke stanice koje su takođe rekonstruisane i zadovoljavaju potrebne uslove. Putnički vozovi saobraćaju na relaciji Sarajevo-Mostar-Čapljina i nazad, tako da prolaze općinom Konjic i omogućavaju vezu općine Konjic sa susjednim općinama.

POVEZANOST NASELJA UNUTAR OPĆINE

Veze između centara unutar općine Konjic formirane su uglavnom na način da su tercijarni centri povezani sa sekundarnim centrima preko lokalnih saobraćajnica i djelimično regionalnim saobraćajnicama, a sekundarni centri su povezani sa primarnim centrom uglavnom saobraćajnicama ranga magistralne ceste. U nastavku dat je opis veza centara unutar općine.

Tercijarni centri Jasenik, Solaković Kula i Parsovići povezani su sa sekundarnim centrom Buturović Polje preko regionalne ceste R 437 (prema novoj klasifikaciji magistralne ceste II reda M 220), Ostrožac - Buturović Polje - granica Kantona - Fojnica, dok je tercijarni centar Višnjevice povezan lokalnom saobraćajnicom Višnjevice – Trusina-Buturović Polje.

Tercijarni centri Ribići, Lisičići i Idbar povezani su sa sekundarnim centrom Čelebići. Ribići i Idbar su povezani lokalnim saobraćajnicama do spoja na magistralnu cestu M17 (M115 nova klasifikacija), a dalje preko magistrale do sekundarnog centra Čelebići, dok su Lisičići povezani regionalnom cestom R 418b (R 702-nova klasifikacija) Buturović Polje-Konjic do spoja na magistralnu cestu M17 (M115 nova klasifikacija), a dalje preko magistrale do sekundarnog centra Čelebići.

Tercijarni centri Džepi i Repovci povezani su sa sekundarnim centrom Ovčari lokalnim saobraćajnicama, dok je Podorašac povezan magistralnom cestom M17 (M115 nova klasifikacija).

Tercijarni centri Grušca, Ljuta i Odžaci povezani su na sekundarni centar Glavatičevo. Tercijarni centar Grušca povezan je lokalnom saobraćajnicom Grušca – Ribari – Crkvine-Glavatičevo, tercijarni centar Odžaci povezan je regionalnom cestom R436 (R703-nova oznaka) Glavatičevo - Odžaci-granica općine, dok je tercijarni centar Ljuta povezan sa lokalnom saobraćajnicom (R790-nova klasifikacija regionalna cesta II reda) G.Grkarica-Babin do- Šabići - Argud (spoj sa R 703) i dijelom regionalnom cestom R436 (R703-nova oznaka).

Veza sekundarnih centara sa primarnim centrom je uglavnom preko saobraćajnica višeg ranga. Sekundarni centar Glavatičevo povezan je regionalnom cestom R 435/R 435a i R 436 (M 229-magistralna cesta II reda prema novoj klasifikaciji) sa primarnim centrom, centri Ovčari i Čelebići povezani su magistralnom cestom M-17 (M115-magistralna cesta I reda), dok je sekundarni centar Buturović Polje povezan na dva kraka i to regionalnom cestom R 418b (R 702 nova oznaka) Buturović Polje-Konjic i regionalnom cestom R437 (M 220- magistralna cesta II reda nova klasifikacija) Buturović Polje – Ostrožac, te dalje preko magistralne ceste M17 (M 115-magistralna cesta I reda nova oznaka) do primarnog centra.

2.11.2. POVEZANOST SISTEMA SA SAOBRAĆAJEM U ŠIREM OKRUŽENJU

Prijedlogom strategije i akcionog plana razvoja mreže autocesta i brzih cesta na području Federacije Bosne i Hercegovine definisani su koridori koji povezuju centre unutar Federacije BiH, te omogućavaju izlaz u susjedne države. Kroz područje općine Konjic i Hercegovačko-neretvanskog kantona planirana je trasa autoceste na koridoru Vc koja počinje u Svilaju i završava se u Bijači. Izlaskom na autocestu (priključak petlja Konjic) općina Konjic ostvaruje vezu sa ostalim dijelovima BiH.

Kada je riječ o željezničkim vezama kroz općinu Konjic prolazi željeznička pruga normalnog kolosjeka (Sarajevo - Čapljina-Ploče) kojom se omogućava izlaz iz BiH na jug odnosno veza sa terminalom u Luci Ploče. Većim dijelom od Konjica prema Čapljini, odnosno izlaz prema jugu, izvršena je rekonstrukcija postojeće željezničke mreže čime su poboljšani uslovi odvijanja željezničkog saobraćaja u tom pravcu, a samim tim i kvalitetnija veza. Konceptija razvoja željezničkih koridora izuzetno je povoljna i omogućava kvalitetno povezivanje sa susjednim državama i dalje u Evropu.

POVEZANOST SA CENTRIMA

Općina Konjic povezana je sa primarnim centrima Federacije BiH, na sjeveru sa primarnim centrom I-kategorije Sarajevom i na jugu sa primarnim centrom II-kategorije Mostarom. Veza sa ova dva susjedna primarna centra ostvarena je sa drumskim i željezničkim saobraćajem. Drumskim saobraćajem je povezana preko magistralne ceste M17 (M115), a željezničkim saobraćajem prugom Sarajevo - Konjic - Mostar-Čapljina.

Planirana trasa autoceste Svilaj-Bijača, je u izgradnji i trenutno je otvorena dionica Sarajevo-Tarčin, nakon izgradnje dionice Tarčin – Konjic ostvarit će se kvalitetna veza općine Konjic saobraćajnicom visokog ranga prema Sarajevu. Na drugu stranu prema jugu od Konjica do Mostara u fazi je izrada projektne dokumentacije, te po završetku ove dionice općina Konjic će sa prvim susjednim primarnim centrima Federacije BiH imati kvalitetnu vezu sa saobraćajnicom visokog ranga čime će se značajno smanjiti vrijeme putovanja, kao i opterećenost postojeće magistralne mreže na ovom dijelu.

POVEZANOST UNUTAR KANTONA

Grad Konjic sa ostalim gradovima unutar kantona povezan je magistralnim i regionalnim cestama. Ove ceste se pretežno protežu urbanim područjima gradova što utiče na smanjenje brzine kretanja na njima odnosno povećanja vremena putovanja.

U Nacrtu prijedloga prekategoriizacije Javnih cesta u F BiH tretirane su magistralne i regionalne ceste te je na području općine Konjic kao i Hercegovačko-neretvanskog kantona došlo do evidentnih izmjena ranga postojeće saobraćajne mreže koje doprinose kvalitetnijem povezivanju općine Konjic, sa ostalim gradovima unutar kantona.

2.11.3. SAOBRAĆAJNA INFRASTRUKTURA SA ZAŠTITNIM POJASEVIMA I ZONAMA

Zaštitni pojas uz javne ceste (zaštitni cestovni pojas) je pojas na kojem važi poseban režim gradnje i uspostavlja se s ciljem zaštite javne ceste i sigurnosti saobraćaja na njoj od štetnih uticaja i različitih aktivnosti u prostoru pored javne ceste.

Zaštitni pojas mjeri se od vanjskog ruba zemljišnog pojasa te je u skladu sa zakonom o cestama Federacije BiH širok sa svake strane:

- autoceste40m'
- brze ceste.....30m'
- magistralne ceste.....20m'
- regionalne ceste.....10m'
- lokalne ceste.....5m'

2.12. PRIVREDA

2.12.1. RAZVOJ PRIVREDE I OSNOVNI FAKTORI RAZVOJA

Podatke koje donosi dokument izrađen od strane Federalnog zavoda za programiranje razvoja, Socioekonomski pokazatelji po općinama za 2013. godinu, a upoređujući sa istim dokumentom za prethodne godine, potrebno je posmatrati kao mjerodavne u pogledu stepena razvoja općine i kretanja BDP-a.

Ne ulazeći u izmjene podataka za postojeće stanje, a koji su prezentirani u pomenutom dokumentu, procjena i potreba za povećanjem ovog faktora razvoja će se oslanjati na procjenu broja stanovnika na 27.663 do kraja planskog perioda.

Ekonomska kriza koja je započela u 2008. godini i odražava se na svjetskom nivou, imala je velikog uticaja i na razvoj naše zemlje. Tako je primjerice godišnja stopa rasta BDP –a od 3,6 u 2010. godini, došla na 0,6 u 2013. godini u općini Konjic.

Prema planovima višeg reda, stopa rasta BDP-a u Federaciji BiH do 2028. godine se procijenila na 8,5%. Ako primijenimo istu procjenu na općinu Konjic, te usvojimo i istu prosječnu stopu rasta, što se može opravdati manjim i prostornim i tržišnim obuhvatom u odnosu na resurse i mogućnosti cijele zemlje, a imajući u vidu da baza rasta je u FBiH porast industrijske proizvodnje – proizvoda od drveta, povećanja proizvodnje namještaja, proizvoda od metala, izgledno je da Konjic ima razloga očekivati povećanje svoje razvojne i proizvodne moći i ulaganja u razvoj.

Projekcija razvoja privrede općine Konjic će se bazirati na zaključcima koje donosi studija Analiza aktuelnog stanja i mogućnosti razvoja privrede HNK-a, Knjiga I, a koja je rađena za potrebe izrade Prostornog plana Hercegovacko – neretvanskog kantona.

Imajući u vidu da pomenuti plan višeg reda još uvijek nije usvojen u cjelosti, podatke ipak treba preuzeti bez oklijevanja, jer metodološki postupak izrade Studije se oslanjao na statističke procjene nadležnih institucija, čime se utvrdila građa baznog perioda i moglo se pristupiti procesu projekcije, na temelju neke od legitimnih ekonomskih analiza i metoda.

Jedna od njih je Projekcija na bazi prošlih kretanja, a druga Projekcija razvoja na osnovu globalnih kretanja u zemlji.

2.12.2. PROJEKCIJA NA BAZI PROŠLIH KRETANJA

Projekcija u Studiji se „razvija u tri aspekta“, a to su:

- Prognoza imovine i kapitala,
- Prognoza obima proizvodnje, broja zaposlenih i broja privrednih subjekata,
- Obim proizvodnje u poljoprivredi.

PROJEKCIJA POTREBNOG RAZVOJNOG KAPITALA

Na osnovu posmatranog baznog perioda, a za koji su postojali statistički podaci, projekcija potrebnog razvojnog kapitala do kraja planskog perioda Studije je data kao:

TABELA 40 – PRIRAŠTAJI U BROJU TRŽIŠNIH SUBJEKATA I ULOŽENOM KAPITALU U OPĆINI KONJIC, 2007 - 2020. GODINA

Broj subjekata	Stalna sredstva (000 KM)	+Tekuća sredstva-kratkoročne obaveze(000 KM)	-Aktivni gubitak i neuplaćeni kapital(000 KM)	=Stvarni kapital u funkciji (000 KM)	Sastav kapitala									
					Zemljišta	Građevinski objekti	Postrojenja	Ostale nekretnine	Biološka imovina	Osnovno stado	Šume i zasadi	Ostala bioimovina	Nekretnine i biološka imovina	Finansijski kapital
143	124082	-52032	40870	31179	17850	-5299	45492	83051	758	140	162	456	141851	-110672

Projekcija koju donosi studija „Analiza aktuelnog stanja i mogućnosti razvoja privrede HNK“ govori da se u periodu do 2020. godine, a u odnosu na baznu godinu tog dokumenta 2007. godinu, obim i struktura proizvodnog kapitala treba ukupno kretati u sljedećim okvirima:

TABELA 41 – OBIM I STRUKTURA PROIZVODNOG KAPITALA OPĆINE KONJIC U 2020. GODINI

Broj subjekata	Stalna sredstva (000 KM)	+Tekuća sredstva-kratkoročne obaveze(000 KM)	-Aktivni gubitak i neuplaćeni kapital(000 KM)	=Stvarni kapital u funkciji (000 KM)	Sastav kapitala									
					Zemljišta	Građevinski objekti	Postrojenja	Ostale nekretnine	Biološka imovina	Osnovno stado	Šume i zasadi	Ostala bioimovina	Nekretnine i biološka imovina	Finansijski kapital
319	258782	-57447	46963	154371	30099	66748	73016	91245	955	297	187	470	262062	-107691

PROJEKCIJA DODANE VRIJEDNOSTI I ZAPOSŁJAVANJA

Projekcija dodane vrijednosti i zapošljavanja, gdje se za cijeli Kanton projicira povećanje za 927 novih tržišnih subjekata, koji bi trebalo da dovedu do kumulativnog povećanja bruto prometa u Kantonu za oko 5 mlrd KM, te uvećanja godišnjeg obima novostvorene vrijednosti za 1,1 mlrd KM i oko 24,5 hiljade

novih radnih mjesta, u općini Konjic ne sugerira bitniju promjenu strukture tržišnih subjekata, zbog jakog prisustva namjenske industrije, složenosti njihove transformacije i nedostatka svježeg kapitala.¹⁹

Očekivani rast obima proizvodnje i broja radnih mjesta u periodu 2007 - 2020. godine je dat kako slijedi:

TABELA 42 – OČEKIVANI RAST OBIMA PROIZVODNJE I BROJA RADNIH MJESTA 2007 – 2020.GODINE

Broj subjekata	Bruto promet(000 KM)	Amortizacija(000 KM)	Bruto plate zaposlenih(000 KM)	Bruto dobit(000 KM)	Gubitak (000 KM)	Obim proizvodnje(000 KM)	Broj zaposlenih (h/rada)	Broj stanovnika	Obim proizvodnje/stan	Stopa zaposlenosti	Relativni indeks proizvodnje	Relativni indeks zaposlenosti
143	144464	14114	69225	9557	57340	36557	-2119	-2527	1356	-6,4	-0,151	-0,743

Prognoze za općinu Konjic, prema podacima kojima se raspolagalo u trenutku izrade Studije, nisu optimistične, ali su podložne promjeni, što zavisi i od ulaznih parametara, ali i od odabrane metode projekcije.

Stanje krajem perioda se očekuje kako slijedi u narednoj tabeli:

TABELA 43 – OČEKIVANI RAST OBIMA PROIZVODNJE I BROJA RADNIH MJESTA 2007 – 2020.GODINE

Broj subjekata	Bruto promet (000 KM)	Amortizacija (000 KM)	Bruto plate zaposlenih (000 KM)	Bruto dobit (000 KM)	Gubitak (000 KM)	Obim proizvodnje (000 KM)	Broj zaposlenih (h/rada)	Broj stanovnika	Obim proizvodnje/stan	Stopa zaposlenosti	Relativni indeks proizvodnje	Relativni indeks zaposlenosti
319	319183	25233	102773	17787	65769	80024	781	29488	2714	2,6	0,358	0,126

POLJOPRIVREDA, PROIZVODNJA HRANE I TURIZAM U PROJEKCIJI

U odnosu na početne podatke o poslovnim subjektima u ovoj oblasti, daju se prognoze rasta i razvoja poljoprivredne proizvodnje i turizma.

Studija naglašava da natprosječne stope rasta u broju novih poslovnih subjekata, a zbog niske startne osnovice, između ostalih, treba očekivati i u općini Konjic.

Tako se očekivana poljoprivredna i proizvodnja hrane, te ugostiteljstvo u planskom periodu očekuje u obimu:

¹⁹Analiza aktuelnog stanja i mogućnosti razvoja privrede HNŽK, Knjiga I, str.63

TABELA 44 – OČEKIVANA POLJOPRIVREDNA I PROIZVODNJA HRANE I UGOSTITELISTVO U PLANSKOM PERIODU 2020. GODINA

Broj subjekata	Prihod obračunskog perioda	Materijalni troškovi	Troškovi amortizacije	Bruto primanja zaposlenih	Bruto dobit razdoblja	Gubitak razdoblja	Obim proizvodnje	Broj zaposlenih		Kapital		
								Na bazi h/rada	Stanje krajem perioda	Stvarni kapital u funkciji	Fizički kapital	Finansijski kapital
55	22,9	5,6	0,3	4,0	0,7	2,8	2,1	299	378	18,0	30,0	-12,0

2.12.3. PROJEKCIJA RAZVOJA NA OSNOVU GLOBALNIH KRETANJA U ZEMLJI

U Studiji Analiza aktuelnog stanja i mogućnosti razvoja privrede HNK/Ž, Knjiga I, a na osnovu dvije utvrđene stavke:

- srazmjerno razvijenije općine imaju sporiju stopu rasta, a nerazvijenije bržu po zakonu velikih (malih) brojeva,
- razvojna politika gradi instrumente podrške slabije razvijenijim općinama, pa brzina razvoja tih općina ima dodatni stimulans,

data je projekcija rasta do 2020. godine, između ostalih, i u općini Konjic.

Na osnovu tih pretpostavki, „projektirani su omjeri razvijenosti općina, mjereni obimom proizvodnje po stanovniku za krajnje godine svakog potperioda, a iz njih su izvedeni pokazatelji obima proizvodnje za općinu“.

TABELA 45 – POKAZATELJI RAZVOJA OPĆINE KONJIC I HNK DO 2020. GODINE

Godina	Pokazatelj	Jedinica mjere	Općina Konjic	HNK
			1,0875	1,0875
2020.	Nominalna proizvodnja	Mln KM	91,8	1130,9
	Kapitalni koeficijent		2,354	4,898
	Normativ radne snage		0,0535	0,0313
	Cijena radnog mjesta	000 KM	44	156
	Potrebni realni kapital	Mln KM	216	5539
	Potrebna radna snaga – tržišni sektor	Osoba	4914	35415
	Potrebna radna snaga – javni sektor	Osoba	1500	17250
	Potrebna radna snaga – ukupno	Osoba	6414	52665
2006-2020.	Nominalna proizvodnja	Mln KM	5,9	4,5
	Potrebni realni kapital	Mln KM	4,1	2,8
	Potrebna radna snaga – tržišni sektor	Osoba	4,1	2,8
	Potrebna radna snaga – javni sektor	Osoba	0,8	0,7
	Potrebna radna snaga – ukupno	Osoba	3,2	2,0
Realni rast	Nominalna proizvodnja	Mln KM	1,31	1,0
	Potrebni realni kapital	Mln KM	1,49	1,0
	Potrebna radna snaga – tržišni sektor	Osoba	1,49	1,0
	Potrebna radna snaga – javni sektor	Osoba	1,26	1,0
	Potrebna radna snaga – ukupno	Osoba	1,6	1,0

Procjena obima proizvodnje u periodu 2007 – 2020. godina, tako bi bila:

TABELA 46 – PROCJENA OBIMA PROIZVODNJE U OPĆINI KONJIC I HNK U PERIODU 2007 – 2020.GODINE

Godina	Pokazatelj	Jedinica mjere	Općina Konjic	HNK
	Rast produktivnosti rada		1,0875	1,0875
2007.	Broj stanovnika	Osoba	32015	238194
	Obim proizvodnje po stanovniku	KM	1358	2669
	Relativna proizvodnja po stanovniku	HNŽ=1,0	0,464	1,000
	Nominalna proizvodnja	000 KM	43467	635655
2010.	Broj stanovnika	Osoba	31499	236532
	Relativni indeks po stanovniku		0,509	1,135
	Obim proizvodnje po stanovniku	KM '2007	1540	3028
	Nominalna proizvodnja	000 KM	48512	716198
	Relativni indeks po stanovniku (HNK=1)	HNK=1,0	0,448	1,000
2015.	Broj stanovnika	Osoba	30540	234920
	Relativni indeks po stanovniku		0,580	1,246
	Obim proizvodnje po stanovniku	KM '2007	2188	3773
	Nominalna proizvodnja	000 KM	66824	886431
	Relativni indeks po stanovniku (HNK=1)	HNK=1,0	0,465	1,000
2020.	Broj stanovnika	Osoba	29488	234838
	Relativna proizvodnja po stanovniku	HNK=1,0	0,7	1,000
	Relativni indeks po stanovniku		0,647	1,276
	Obim proizvodnje po stanovniku	KM '2007	3115	4816
	Nominalna proizvodnja	000 KM	91844	1130940
	Relativni indeks po stanovniku (HNK=1)	HNK=1,0	0,507	1,000
Kumulirani indeksi (2020/2007)		2007=1,0	2,294	1,805

2.12.4. PROJEKCIJA ZAPOSLENOSTI I NEZAPOSLENOSTI OPĆINE KONJIC

Općine Hercegovачko – neretvanskog kantona imaju visoke rezerve skrivene radne snage, što utiče na smanjenje broja nezaposlenih u negativnom smislu. Apsolutni broj nezaposlenih, kako se navodi u Analizi aktuelnog stanja i mogućnosti razvoja privrede HNŽK, Knjiga I, ovisi o tri faktora:

- Broja novootvorenih radnih mjesta,
- Broja svršenih učenika i studenata,
- Broja neaktivnih stanovnika u radnoj dobi.

Temeljem navedenog, procjena zaposlenosti i nezaposlenosti u periodu 2007 – 2020. godina, bio bi:

TABELA 47 – PROCJENA ZAPOSLENOSTI I NEZAPOSLENOSTI U OPĆINI KONJIC I HNK, 2007 – 2020. GODINA

Godina	Pokazatelj	Općina Konjic	HNK
2007.	Broj stanovnika (S)	32015	238194
	Broj stanovnika u radnoj dobi (RK)	21579	158503
	Broj zaposlenih (Z)	4247	40655
	Broj nezaposlenih (N)	3926	30838
	Stopa zaposlenosti radnog kontingenta (Z/Rk, %)	19,7	25,6
	Stopa nezaposlenosti radnog kontingenta (N/RK, %)	18,2	19,5
2020.	Broj stanovnika (S)	29488	234838
	Broj stanovnika u radnoj dobi (RK)	19876	156270
	Broj zaposlenih (Z)	6414	52665

Godina	Pokazatelj	Općina Konjic	HNK
	Prirast broja zaposlenih	1098	5899
	Priliv iz školskog kontingenta	45	883
	Priliv iz skrivene nezaposlenosti	994	7813
	Broj nezaposlenih (N)	4064	37860
	Stopa zaposlenosti radnog kontingenta (Z/RK, %)	32,3	33,7
	Stopa nezaposlenosti radnog kontingenta (N/RK, %)	20,4	24,2
2020/2007.	Broj stanovnika u radnoj dobi (RK)	0,92	0,99
	Broj zaposlenih (Z)	1,51	1,30
	Broj nezaposlenih (N)	1,04	1,23

2.12.5. ORIJENTACIJA I RAZMJETAJ PRIVREDE U PROSTORU

U odnosu na procjenu koju donosi studija Analiza aktualnog stanja i mogućnosti razvoja privrede HNK, u kojoj se navodi da do 2020. godine će u općini Konjic biti povećan broj tržišnih subjekata za 143 subjekta, potrebno je bilo prostorno razmjestiti procijenjene subjekte, odnosno, analizirati mogućnosti proširenja i smještaja privrednih subjekata u prostor.

Zaključci o prostornom razmještaju privrednih subjekata govore da:

- Postojeće napuštene ili neiskorištene poslovne zone su iskoristive sa aspekta lokacije, ali su potrebna dodatna ulaganja da se ti prostori osposobe,
- Građevinski objekti su djelomično iskoristivi, te je potrebno uložiti značajna sredstva u njihovu obnovu,
- Postojeća tehnološka oprema je neiskoristiva,
- Postojeća infrastrukturna opremljenost je minimalna, te ne bi zadovoljila novoplanirane potrebe.

Prema korektivnim mjerama, a koje je proveo izrađivač studije, dolazi se do prostornog pokazatelja ukupne potrebe za prostorom namijenjenim poslovnoj/privrednoj djelatnosti, ali koje „treba još jednom korigirati na nivou izrade Prostornog plana Županije i prostornih planova općina, kada će se svaka od poslovnih zona izučavati posebno i mnogo dublje.“

Ulazna pretpostavka Studije je da za područje Konjica treba osigurati ukupno P = 228 ha prostora namijenjenog privrednom razvoju i subjektima. Nadalje, Studija daje okvirne smjernice o smještaju potrebnih kapaciteta, s tim što se upravo općinskim prostornim planovima ostavlja u zadatak da se utvrde stvarne potrebe i mogućnosti.

Danas površina privrednih zona, odnosno, industrijskih i poslovno – proizvodnih zona, iznosi P = 54,54 ha. Projekcijom razvoja je predviđeno dodatnih P = 119,6 ha površina namijenjenih privrednim zonama.

TABELA 48 – PLANIRANE PRIVREDNE ZONE

Lokacija/naziv	Površina (ha)
Borci (agro - privredna zona)	28,35
Bradina	39,01
Buturović Polje	17,39

Lokacija/naziv	Površina (ha)
Drecelj	0,65
Kanjina	7,71
Ovčari	8,76
Parsovići	7,87
Repovica	9,83
UKUPNO:	119,6

Ovime se zadovoljava cca 78% od procijenjenih potreba do 2020. godine. Imajući na umu da je planski period ovog dokumenta do 2033. godine, može se uzeti u obzir da bi potrebna površina bila i veća, te je okvirno možemo procijeniti na $P = 250$ ha. Vodeći se tom pretpostavkom, te činjenicom da će općina Konjic biti na trasi najsnažnijeg saobraćajnog pravca u našoj zemlji, budućeg autoputa u Koridoru Vc, smještanje dodatnih površina namijenjenih privrednim zonama treba biti u što je moguće većoj blizini uključenju na taj pravac.

2.12.6. OCJENA PRIVREDNIH AKTIVNOSTI SA STANOVIŠTA UTICAJA NA OKOLIŠ

Privredni razvoj područja je ključ uspjeha i rasta društva koje živi na tom području. Privreda ima ključan uticaj na sve ostale segmente socijalnog i duhovnog stanja stanovnika, te je pokretač razvoja infrastrukturnih sistema, sa kojima je u simbiozi.

Međutim, razvoj privrede podrazumijeva nekoliko komponenti, koje imaju prostorni, kvalitativni i kvantitativni odraz:

- Nepovratno zauzimanje slobodnog zemljišta i umrežavanje prostora u složeni sistem infrastrukture,
- Izgradnja velikog broja objekata, čija je namjena monofunkcionalna, te koji zahtijevaju posebne uslove korištenja,
- Opterećenje okoliša kroz nusprodukte proizvodnje, distribucije, korištenja i plasmana produkta, kako nastalog u samoj zoni, tako i kroz osiguranje potrebne sirovine za preradu i obradu.

Kroz ove tri generalizirane stavke, može se predstaviti suština uticaja formiranja i realizacije privrednih zona na svoje neposredno, ali i šire okruženje. Uticaj koji ove formacije čine na prostor nije ni u kom slučaju zanemariv, te je potrebno za sve privredne zone izraditi detaljne provedbene planove, kako bi se dosadašnja praksa neplanskog i nesistemskeg lociranja i opremanja zona namijenjenih poslovnom i privrednom razvoju izmijenila, a koja je prisutna u svim dijelovima zemlje, naročito posljednjih 20 godina. Na taj način će se ekonomizirati potrebno infrastrukturno opremanje tih područja, utvrditi metode i sistemi zaštite okoliša, te grupisati srodne djelatnosti, što ima pozitivan učinak i na ekonomski, ali i ekološki aspekt korištenja i upravljanja prostorom.

Unutar svih privrednih zona posebnu pažnju potrebno je posvetiti regulisanju sistema prikupljanja otpadnih elemenata (voda, krutog otpada, štetnih čestica itd.), vodeći se zakonskim regulativama i pozitivnom praksom razvijenih zemalja.

2.12.7. RAZVOJ INDUSTRIJSKIH ZONA

Na području općine Konjic egzistiraju još uvijek prijeratne industrijske zone, koje iako ne djeluju u obimu, a nerijetko i prijašnjoj namjeni djelatnosti, i dalje predstavljaju visokovrijedan prostor za razvoj poduzetništva i poslovanja. Poslovne i industrijske zone su u cijelom Kantonu nastajale 80 –ih godina prošlog vijeka, najčešće na periferiji općinskih centara. Ove zone su uglavnom imale industrijski prefiks, a dimenzionirane su u odnosu na demografske i prostorne projekcije.

U općini Konjic izdvajaju se dvije velike privredne zone, Trešanica i Igman. To su prostori nekadašnjih privrednih pokretača ovog kraja: UNIS Konjic i ŠIPAD Konjic, koje danas posluju u veoma smanjenom kapacitetu ili je poslovanje u potpunosti ugašeno.

Privredna zona Trešanica, obuhvata prostor uz potok Trešanica i magistralnu cestu Sarajevo – Mostar (M 17), od grada, pa sve do Podorašca, a površina joj je cca P = 20 ha. Unutar zone postoji veći broj subjekata, poslovnih, industrijskih i servisno – uslužnih djelatnosti.

Druga privredna zona je Igman, koja se nalazi uz regionalnu cestu Konjic – Borci (R 435) i rijeku Neretvu, te predstavlja cjelovit kompleks „objekata dvonamjenske industrijske proizvodnje“, sa površinom od cca P = 57,0 ha.

U studiji „Analiza aktuelnog stanja i mogućnosti razvoja privrede HNK“, navodi se da pored ove dvije velike privredne zone, u općini Konjic postoji i veći broj samostalnih privrednih subjekata u ostalim naseljima, a što je posljedica težnje za ravnomjernijim razvojem općine, što datira još iz 80-ih godina prošlog vijeka.

Prostorna komponenta planiranja zahtijeva da se detektuju i analiziraju i ovi privredni subjekti, te istraži njihov potencijal, što je pomenuta vrlo opsežna studija i dala:

TABELA 49 – INDUSTRIJSKE ZONE

Privredna zona/objekt	Lokacija	Djelatnost	Bruto površina (ha)
PZ Trešanica			
Šipad	Trešanica	Industrija i servisi i usluge	5,5
Distributivni centar	Trešanica	Servisi i usluge	4,0
Kamenolom	Podorašac	Servisi i usluge	5,0
Kamenolom	Podorašac	Industrija	5,0
PZ Igman			
Tvornica Igman	Donje Polje	Industrija i servisi i usluge	48,0
TMK	Trbića Polje	Industrija i servisi i usluge	4,0
Valjčići	Polje Bijela	Industrija	4,7
Pojedinačni objekti			
Kamenolom	Bijela	Industrija	4,0
Rudar	Parsovići	Industrija	6,0
Rudar	Čelebići	Industrija	2,0
Zakovice	Buturović Polje	Industrija	2,5
Pilana	Radešine	Industrija	1,5
Pilana	Bijela	Industrija	1,0
Kvarc	Mali Grot	Industrija	5,0
Unis	Glavatičevo	Industrija	1,0
Eplin	Borci	Servisi i usluge	1,0

Privredna zona/objekt	Lokacija	Djelatnost	Bruto površina (ha)
Ribnjak	Ljuta	Servisi i usluge	6,0
Ribnjak	Idbar	Servisi i usluge	4,0
Čelebići	Čelebići	Industrija	0,3

Kako spomenuta studija navodi, u poslijeratnom periodu dolazi do nekontrolisane gradnje poslovnih subjekata na lokacijama koje nisu bile namijenjene toj ulozi, pa se više ne mogu jasno diferencirati pretežne djelatnosti unutar nekog privrednog prostora.

Izvršena je vrlo složena analiza postojećih zona i njihovih mogućnosti za daljnji razvoj, čime bi se i zaustavio negativan trend zauzimanja zemljišta koje nije namijenjeno toj svrsi i nema takve predispozicije (posebno poljoprivredno zemljište visokog kvaliteta), a pri čemu se zaključuje da su dvije velike privredne zone Trešanica i Igman odgovarajuće i za budući, planski period, obzirom da u tim zonama nisu iskorišteni niti svi postojeći izgrađeni kapaciteti, a čijom bi se aktivacijom dodatno dobilo 20 – 30% prostora za smještaj proizvodnih pogona.

Ako se uzme u obzir površina tih industrijskih zona, koja zauzima i lokacijski i prostorno veoma bitne dijelove urbanog područja grada Konjica, nameće se samo po sebi da je primat u podizanju privrede općine Konjic, zapravo, osposobljavanje ovih tzv. brownfielda i uvođenje novih preduzeća i djelatnosti, koje će moći odgovoriti na moderne principe proizvodnje i poslovanja.

S tim u vezi, uspostavljanje tehnološkog parka na području industrijske zone Igman, moglo bi doprinjeti razvoju novih tehnologija i čiste industrije, sve snažnijeg pokretača razvoja. Postojeći izgrađeni kapaciteti se mogu uz relativno povoljne zahvate prilagoditi novim potrebama, a prednost je sam položaj zone i izgrađena infrastruktura.

2.13. DRUŠTVENE DJELATNOSTI

2.13.1. BILANSI POTREBA

Smanjenje broja stanovnika općine Konjic u posljednjim desetljećima, donekle je utjecalo na kvantitativne potrebe korisnika u svim naseljima, ali potreba za kvalitetom ponuđenih sadržaja je porasla. Naime, nedovoljna opremljenost, zastarjeli principi pružanja usluga korisnicima, te nedovoljno atraktivna ponuda u okviru postojećih mogućnosti, uzroci su generalno nezadovoljavajućeg stanja opremljenosti potrebnim sadržajima društvene infrastrukture, posebno u budućim sekundarnim i tercijarnim centrima.

Proračuni potreba stanovnika za sadržajima društvenih djelatnosti dobiveni su putem normativa za pojedinačne sadržaje, a koji su sastavni dio urbanističke prakse i ocjene. Prema tematskim cjelinama, dati su za djelatnosti obrazovanja, kulture, sporta i rekreacije, finansija, zanatstva i usluga, socijalne skrbi, te naučno – istraživačke djelatnosti. Obzirom da postojeće stanje pojedinih sadržaja nije bilo poznato u trenutku proračuna potreba za planski period, tako se u implementaciji i programiranju potreba i sadržaja, trebaju izraditi detaljnije procjene, a koje će ukazati na postojeći fond (ako on nije poznat), te potrebno povećanje kapaciteta.

2.13.2. OBRAZOVANJE

PREDŠKOLSKO OBRAZOVANJE

Predškolske ustanove uključuju jaslice i vrtiće, te obuhvataju populaciju od 1 – 6 godina. Ove najranjivije starosne skupine trebaju imati visok stepen kvaliteta predškolskog obrazovanja, koje je prva stepenica za socijalnu inkluziju i intelektualni razvoj.

Od ustanova predškolskog obrazovanja, u Konjicu djeluje jedno dječije obdanište, smješteno u objektu od 715 m², sa 2000 m² vanjskog prostora, koje je u 2013. godini pohađalo 50 djece, uzrasta 3-6 godina. Trenutno ne postoji javna ustanova za djecu do tri godine, a objekat obdaništa je u stanju potrebe za rekonstrukcijom.

Ako se uzmu procjene broja stanovnika do 2033. godine, potrebe za sadržajima predškolskog obrazovanja bi bile kako slijedi:

TABELA 50 – POTREBNE POVRŠINE ZA JASLICE (KORISNICI 1-3 GODINE)

Centar	Broj stanovnika	Broj djece	Broj korisnika	Građevinska parcela (m ²)	Površina objekta (m ²)
Primarni centar	11.643	466	116	2.328,60	640,37

Danas, kako je već napomenuto, ne postoje ustanove koje bi vršile obrazovanje uzrasta 1 – 3 godine, te se u planskom periodu očekuje uspostava ovog segmenta obrazovanja, u kapacitetu koji bude potreban.

TABELA 51 – POTREBNE POVRŠINE ZA VRTIĆE

Centar	Broj stanovnika	Broj djece	Broj korisnika	Građevinska parcela (m ²)	Površina objekta (m ²)
Primarni centar	11.643	699	245	4.890	1.834
Sekundarni centri	653	39	14	274	103

U odnosu na današnji broj djece koja su obuhvaćena sistemom predškolskog obrazovanja od 3 – 6 godina, procijenjeni broj korisnika je 10 puta veći u planskom periodu. Ovo se može objasniti činjenicom da postoji samo jedan vrtić u cijeloj općini i da uglavnom samo djeca koja stanuju u gradu Konjicu i pohađaju vrtić. Također, roditelji u ostalim naseljima, koja imaju većinom ruralni karakter, tradicionalno ne upisuju djecu u ustanove predškolskog obrazovanja, već se o njima brinu stariji članovi porodice, a najčešće i sami roditelji, zbog nezaposlenosti, koja je i najviše izražena u tim područjima.

Kako je predškolsko obrazovanje temelj razvoja društva, u planskom periodu se trebaju stvoriti uslovi za upis što većeg broja djece u jaslice, a posebno vrtiće, koji će biti smješteni u centrima razvoja, prema uspostavljenom sistemu naselja, a o čemu će biti više govora u narednom poglavlju.

OSNOVNO OBRAZOVANJE

Nastava osnovnog obrazovanja se odvija u 6 centralnih i 21 područnoj školi, u kojima je u 2013/14. godini bilo upisano 2144 osnovaca.

Rezultati ankete provedene od strane Fonda otvoreno društvo BiH, su pokazali da su ispitanici na području općine bili djelimično zadovoljni dostupnošću škola - udaljenost (prosječna ocjena 3,57 u rasponu 1-5), kvalitetom obrazovanja (prosječna ocjena 3,51, u rasponu 1-5) te prevozom đaka do škole, naročito za MZ u ruralnim područjima (prosječna ocjena 3,17, u rasponu 1-5). Generalno je konstatovano da je infrastruktura u vezi sa osnovnim obrazovanjem, kvantitativno na zadovoljavajućem nivou, te na nekim mjestima prekapacitirana u odnosu na broj djece koji trenutno pohađa osnovne škole (u 4 područne škole nije organizovana nastava zbog nedostatka učenika). Zbog malog broja učenika, u svim područnim školama, nastava se odvija u kombinovanim odjeljenjima.

Poznati podaci o površinama angažiranim za osnovno obrazovanje iznose nešto više od $P = 12\,500\text{ m}^2$, ali je bitno napomenuti da nije poznata površina Druge osnovne škole u Konjicu i svih područnih škola koje njoj pripadaju, potom područnih škola Prve osnovne škole u Konjicu, te još nekoliko područnih škola na nivou općine. Time je postojeće stanje građevinskog fonda zasigurno dosta veće.

Prema normativima, a u odnosu na povećanje broja stanovnika i dobne skupine koja pohađa osnovno obrazovanje, do 2033.godine površine za potrebe osnovnog obrazovanja bi trebale dostići sljedeće parametre:

TABELA 52 – POTREBNE POVRŠINE OSNOVNOG OBRAZOVANJA

Centar	Broj stanovnika	Broj djece	Broj korisnika	Građevinska parcela (m ²)	Površina objekta (m ²)	Napomena
Općina Konjic	27.663	3.873	3.873	77.456,40	23.236,92	Optimalne su 16 razredne škole u dvije smjene. Radijus opsluživanja 600 m.

Iako proračuni daju zasigurno veću površinu od one koja je danas izgrađena za potrebe osnovnog obrazovanja, ne smije se zanemariti stanje na terenu, te informacije koje govore u prilog tome da škole rapidno gube svoje đake. Stopa nataliteta i negativne migracije općine Konjic, posebno u naseljima van općinskog centra, ukazuju na to da će u planskom periodu možda biti potrebno izvršiti neke druge mjere, a kako bi se poboljšalo stanje obrazovanja.

Tako se trebaju najprije procijeniti mogućnosti pojedinih školskih objekata da se u njima, a po potrebi i optimističnom stanovištu povećanja stanovnika i korisnika, organizuje nastava u dvije smjene, čime bi se vjerovatno zadovoljile potrebe za prostorom. Nadalje, pored eventualnog povećanja, ako se za to ukaže potreba, školske objekte je potrebno renovirati i opremiti savremenim školskim pomagalicama i sadržajima, uz obavezno formiranje kabineta za nastavu sa pratećom potrebnom opremom, biblioteka i čitaonica, računarskog centra, kuhinje i površina za sport i rekreaciju u sklopu samog objekta i na parceli, kroz vanjske terene.

Vrlo je bitno svim korisnicima omogućiti jednakopravan pristup obrazovanju. Veliku ulogu u tome igra i poboljšanje infrastrukture, odnosno, putnih komunikacija, te organizovanje prevoza đaka, čime se

omogućava 100% uključenost najmlađih stanovnika općine Konjic u obrazovni sistem, što je i zakonska obaveza.

Osim osnovnih škola, u Konjicu je locirano istureno odjeljenje Muzičke škole Ilidža, koje organizuje nastavu nižeg muzičkog obrazovanja. Površine ove ustanove nisu poznate.

Potrebe za tzv. produženim boravkom, odnosno, prostorom za boravak djece nakon završetka nastave, posebno učenika mlađih razreda, praksa su u urbanim sredinama, u kojima zaposlenost oba roditelja uslovljava formiranje ovakvih sadržaja. Osim toga, u produženom boravku, djeca mogu obaviti sve svoje školske zadatke i u toku cijelog dana biti u društvu svojih vršnjaka u kontrolisanom i čuvanom okruženju, što je danas jedan od imperativa za svakog roditelja.

Potrebe za ovim sadržajima, a prema normativima, u planskom periodu se cijene kako slijedi:

TABELA 53 – POTREBNE POVRŠINE PRODUŽENOG BORAVKA

Broj korisnika	BGP objekata (m ²)	Površina parcela (m ²)	Napomena
1.065	21.301	7.988	Ovi sadržaji se trebaju smještati u sklopu školskih objekata, te za njih nije potrebno graditi nove objekte, već osigurati prostorije u učionicama koje se u tom trenutku ne koriste ili novoformiranim prostorijama unutar matičnog objekta

SREDNJE OBRAZOVANJE

Srednjoškolsko obrazovanje se odvija u okviru JU Srednja škola Konjic, u kojoj su u 2013/14. godini bila upisana 1.416 učenika, za obrazovanje u 12 struka za 18 zanimanja.

Nastava se odvija na dva lokaliteta, u centralnoj školi i lokalitetu Unis-ovih tvornica. Škola ima 3.397m² korisnog prostora, te ima biblioteku i fiskulturnu salu od 471m². Korisna površina u školskim objektima na lokalitetu Unisovih tvornica je 1.392m².

Potrebe u planskom periodu se procjenjuju kako slijedi:

TABELA 54 – POTREBNE POVRŠINE SREDNJEG OBRAZOVANJA

Broj korisnika	BGP objekata (m ²)	Površina parcela (m ²)
1.558	7.790	31.160

Povećanje potreba površina srednjeg obrazovanja je evidentno, posebno ako se uzme u obzir da je koncentracija objekata srednjeg obrazovanja isključivo orjentisana na općinski centar. Prema ovim pokazateljima, bit će potrebno osigurati više od 2.500 m² dodatne površine. Međutim, kao i u slučaju osnovnog obrazovanja, potrebno je prvenstveno procijeniti mogućnost formiranja odjeljenja koja će pohađati nastavu u dvije smjene, opremiti postojeće objekte i izvršiti eventualnu rekonstrukciju i sanaciju, te poboljšanje uslova korištenja. Tek tada se mogu razmatrati potrebe gradnje novih objekata.

VISOKO OBRAZOVANJE I NAUČNO – ISTRAŽIVAČKI RAD

Postoje inicijative o formiranju visokoškolskih obrazovnih institucija na teritoriji Općine Konjic, sa naglaskom na djelatnostima u funkciji razvoja turizma. Danas već djeluje Visoka škola za turizam i menadžment Konjic.

Procijenjene potrebe za sadržajima visokog obrazovanja se normativno procjenjuju u zavisnosti od planiranog broja stanovnika na $P = 14\,509\text{ m}^2$, ali stvarna potreba za uspostavljanjem ovih institucija se treba utvrditi razvojnim programima i studijama razvoja obrazovanja.

Visoko obrazovanje mora biti na nivou koji će biti u svakom pogledu zavidan i kadar koji se „proizvodi“ u tim ustanovama mora biti visokokvalitetan. Blizina dva centra u kojima postoje ustanove visokog obrazovanja sa tradicijom – Mostara i Sarajeva, može Konjicu pružiti mogućnost za ovaj vid obrazovanja, kroz depadanse matičnih univerziteta, a intencija uspostavljanja državnih i privatnih fakulteta mora biti proizvod stvarne potrebe, kvalitetnog kadra i zvanja koja su tražena na tržištu rada. U slučaju da se ovi osnovni uslovi ispune, prostorni razmještaj visokoobrazovnih ustanova u Konjicu neće biti sporan.

Naučno – istraživački rad, s druge strane, ima potencijal u općini Konjic, posebno ako se osvrnemo na prirodne resurse i potencijale općine, kao i prirodne ljepote i buduća zaštićena područja. Kroz vijekove je područje Konjica bilo predmetom istraživanja prirodnjaka, petrologa, geologa i drugih srodnih naučnih disciplina, a što se može ponovo pokrenuti kroz uspostavljanje centra za naučno – istraživački rad u općini Konjic, što se ovim Planom snažno podržava. U sprezi sa budućim zaštićenim područjima, koja će svakako imati potrebu za formiranjem institucija razvoja i istraživanja, ova sfera društvenog razvoja može imati puni zamah.

Prema utvrđenim normativima, potrebne površine za ove sadržaje iznose $P = 5800\text{ m}^2$, ali se stvarne potrebe utvrđuju tek po formiranju jasnih programskih opredjeljenja ka određenim naučnim disciplinama.

ĐAČKI DOMOVI

Potrebe za smještanjem đaka, posebno u sredinama kao što je Konjic, gdje su u općinskom centru smješteni svi srednjoškolski sadržaji za svu ciljanu populaciju, trebaju biti pravovaljano adresirane.

Sigurno je da bi kroz dostupnost srednjem obrazovanju porastao i interes i procenat stanovništva sa završenom srednjom školom. Pored jačanja infrastrukture, posebice one putne, jedan vid stvaranja pozitivnog okruženja jeste kroz uspostavljanje đачkih domova.

U odnosu na broj stanovnika do kraja planskog perioda, procjenjuje se da bi površina od $P = 1450\text{ m}^2$ mogla zadovoljiti potrebe za ovim vidom društvene infrastrukture. U planskom periodu se preporučuje uspostavljanje đачkog doma, što će imati vrlo pozitivan učinak na aktuelizaciju i nužnost srednjeg obrazovanja za rast i razvoj budućih naraštaja.

2.13.3. KULTURA

Općinski centar je jedini nosioc kulturne djelatnosti na područje općine sa dugogodišnjom tradicijom i renomeom u ovoj oblasti. U Konjicu djeluju brojna kulturno – umjetnička društva, ali manjak prostorija za razvoj kulturne djelatnosti je vrlo izražen.

Posebno mjesto u razvoju kulture Konjica i danas ima Dom kulture – Društveni dom.

DOM KULTURE KONJIC

Postojeći Društveni dom, koji je nekada bio temelj kulturnog razvoja cijelog područja, danas je u dosta zapuštenom stanju i njegove stvarne mogućnosti i kvalitet nisu uopće iskorištene.

Veoma lijep i sažet tekst je napisan za 57. rođendan ove velike institucije, koji kaže:

„Društveni dom svečano je otvoren 25.5.1957. godine, što je u kulturnom, društvenom i cjelokupnom razvoju grada imalo ogroman, historijski značaj. U njemu i oko njega se učilo, družilo, stvaralo, pjevalo, sviralo, plesalo, glumilo, recitovalo, dočekivao Josip Broz i štafete mladosti, ispraćale omladinske radne brigade, dočekivale i na svjetske nastupe ispraćale Djevojke sa Neretve...

Sa ukupno 6.532 m² otvorenog i zatvorenog korisnog prostora, Dom je bio ponos grada, sjecište skoro svih društvenih organizacija, posebno onih koje okupljaju mlade. Teško je nabrojati sve ustanove i institucije, koje su bile smještene u ovim prostorima, sve pozorišne i kino-predstave, nastupe, audicije, koncerte, filharmonije, klape, orkestre...Nabrojimo neke od njih: Muzički centar, Hor „Djevojke sa Neretve“, orkestri narodni, zabavni, tamburaški, AP „Neretva“, Biblioteka sa čitaonicom, Gradska kafana, ljetno kino, radio klub (YU 4 ABV), foto i kino-klub, šah-sala, Bosanska soba, galerija...

Osim u promociji grada i razvoju kulture grada, najveći značaj Doma, kako smo ga kratko zvali, ipak je u zdravom odgoju i razvoju generacija mladih Konjica, u razvoju zdravog grada i stvaralaštva mladih umjetnika. Bio je to raj za djecu, kaže jedna od bivših članica Hora, Orkestra harmonika, Limene muzike i AP 'Neretva'.

U planskom periodu, ova institucija treba obnoviti svoju ulogu kulturnog rasadnika i matice za sve objekte sličnog sadržaja, a koji se nalaze ili trebaju naći u općini Konjic, odnosno, i u drugim naseljima osim općinskog centra.“²⁰

Danas se u objektu nalaze gradska biblioteka sa bogatim knjižnim fondom, galerija za izložbene svrhe, te tzv. bosanska soba i drvena sala za održavanje raznih kuturnih i društvenih manifestacija, kao i prostori za različite vrste kurseva. Dio prostora u objektu koriste: kulturno-umjetnička društva, ansambli i udruženja. Tu je i ured Turističke zajednice, a od nedavno i Visoka škola za turizam i menadžment. U suterenskom dijelu objekta nalazi se i kafe-restoran sa terasom.

Ipak, stvarne mogućnosti i sama funkcija objekta nije u potpunosti iskorištena i potrebna je temeljita rekonstrukcija, kako same strukture, tako i sadržaja, koji će biti prilagođeni za nove generacije, koje ova kulturna ustanova treba „odgojiti“.

Osim Doma kulture, potreba za ovakvim objektima, naravno, u mnogo manjem obimu, u vidu multifunkcionalnih prostora, javlja se i u drugim naseljima općine i procjenjuje se da do kraja planskog perioda treba zauzeti površinu od cca P = 2900 m², pravilno raspoređenih unutar ovog područja.

²⁰<http://www.mojkonjic.com/clanak/konjic--57-godina-doma-kulture/72155>

2.13.4. ZDRAVSTVO

Zdravstvena zaštita na području općine je organizovana kroz rad JU Opšta bolnica Konjic, koja pruža primarnu, specijalističko-konsultativnu i bolničku zdravstvenu zaštitu.

Opšta bolnica organizira primarnu zdravstvenu zaštitu na 23 punkta, konsultativno-specijalističku na 13 punktova, te u svom sastavu ima stacionarni dio koji se sastoji od 4 odjeljenja (interno, dječije, ginekološko s porodilištem i hirurško) sa ukupnim kapacitetom od 85 kreveta. Laboratorijske usluge se obavljaju na 2 vanbolnička i 1 bolničkom punktu. Procjena je da Opšta bolnica, sa 275 zaposlenih od kojih su 213 zdravstveni radnici, može pružiti kontinuiranu i racionalnu zdravstvenu zaštitu za najmanje 40 hiljada stanovnika. Također, u Konjicu djeluje i Dječiji dispanzer, te Centar za fizikalnu medicinu i rehabilitaciju.

Prostorno posmatrano, osim u Konjicu, na području općine je raspoređeno 11 područnih ambulanti u naseljima Jasenik, Repovci, Buturović Polje, Solakova Kula, Džanići, Čelebići, Džepi, Glavičine, Lisičići, Bjelimići i Glavatičevo, koje su raspoređene na način da prate prostorni razmještaj stanovništva.

U toku su aktivnosti razdvajanja primarne i sekundarne zdravstvene zaštite, odnosno formiranje JU Dom zdravlja Konjic. Uloga Doma zdravlja je da stanovnicima cijele općine obezbijedi adekvatnu sekundarnu zdravstvenu zaštitu, dok bi sve mjesne zajednice trebale imati područne ambulante porodične medicine sa jednim timom porodične medicine na cca 1.500-2.000 stanovnika.

Pored navedenih ustanova, u Konjicu djeluje i Zavod za javno zdravstvo, JU Gradska apoteka u Konjicu i Buturović Polju, privatne apoteke Đogić i Jahić u Konjicu, te privatna stomatološka ordinacija Dr Emir Duranović u Konjicu.

Može se konstatirati da je zdravstvo u općini Konjic dosta dobro organizirano, te da ga u planskom periodu treba dopuniti, prvenstveno kroz elemente primarne zdravstvene zaštite u svim mjesnim zajednicama, a potom kroz jačanje kapaciteta sekundarne zdravstvene zaštite u okviru bolnice i doma zdravlja.

Potrebne površine se procjenjuju kako slijedi:

TABELA 55 – POTREBNE POVRŠINE ZDRAVSTVA I ZDRAVSTVENE ZAŠTITE

Primarna zdravstvena zaštita (m ²)	Stacionari (m ²)	Apoteke (m ²)
5.800	10.155	450

2.13.5. SOCIJALNA ZAŠTITA

JU Centar za socijalni rad, obavlja poslove iz područja socijalne skrbi i zaštite, te pružaju korisnicima usluge u obliku novčane i druge materijalne pomoći.

Prema izvještaju o radu za 2013. godinu, evidentirano je 130 korisnika stalne novčane pomoći, 110 korisnika prava po osnovu Zakona o zaštiti civilnih žrtava rata, 612 korisnika prava na neratnu invalidninu, 507 korisnika jednokratne novčane pomoći, 171 korisnik jednokratne novčane pomoći za

opremu novorođenog djeteta, 264 korisnika prava na zdravstvenu zaštitu i 440 korisnika usluga iz oblasti porodično-pravne zaštite.

Kada se govori o potrebama djece i mladih, u 2013. godini, broj djece bez roditeljskog staranja je bio 8, a odgojno zanemarene i zpuštene djece je bilo 10, u posljednjih 5 godina ukupno 83 djece. Zajedno sa djecom čiji je razvoj ometen porodičnim problemima i djecom sa mentalnim i fizičkim smetnjama, potrebe najugroženije kategorije – djece i mladih, su zaista velike, iako je veliki broj djece ostao neobuhvaćen iz razloga nedonošenja odgovarajuće zakonske regulative na kantonalnom nivou. Procjena je da će se, po donošenju Zakona o zaštiti djece, taj broj značajno povećati, što će uticati na neminovnu potrebu povećanja trenutnih kapaciteta Centra za socijalni rad.

Centar trenutno upošljava samo 4 socijalna radnika, 2 pravnika, 1 sociologa i 3 administrativna radnika, te je smješten u zgradi Općine sa ukupnom površinom od 198 m² koja mu je data na raspolaganje. U planskom periodu je neophodno računati sa potrebnim povećanjem kapaciteta Centra, kako kadrovski, tako i u prostornom smislu.

Osim samog povećanja prostorijske centra za socijalni rad, gdje se ova ustanova treba smjestiti u poseban, adekvatno opremljen objekat, u planskom periodu se trebaju oformiti tzv. dnevni boravci za djecu koja nemaju adekvatno staranje u svojim domovima.

Nadalje, u Konjicu nije regulirano zbrinjavanje najstarijih građana, pa je potrebno obezbjediti objekat staračkog doma, zatim, prihvatilišta za djecu bez roditeljskog staranja, kao i prihvatilišta za žrtve porodičnog nasilja i prihvatilište za odrasla lica, koja nemaju adekvatnu njegu i ne mogu se brinuti o sebi.

Prema normativima, potrebne površine za ove sadržaje bi bile kako slijedi:

TABELA 56 – POTREBNE POVRŠINE ZA USTANOVE SOCIJALNE ZAŠTITE

Tip		Broj stanovnika	Broj korisnika	Građevinska parcela (m ²)	Površina objekta (m ²)
Dom za stara i iznemogla lica	Osobe od 65 i više godina	4.432	133	2.326,80	930,72
Prihvatilište za žrtve porodičnog nasilja	Osobe od 15 do 65	19.191	48	959,55	479,78
Prihvatilište za odrasla lica	Osobe od 15 do 65	19.191	96	1.919,10	959,55
		Σ	277	5.205,45	2.370,05

2.13.6. SPORT I REKREACIJA

SPORT I REKREACIJA U NASELJIMA

Kada se govori o sportskim terenima, stanje je različito po pojedinim naseljima, a u onim manjim se sportske aktivnosti uglavnom vežu za sportske dvorane u okviru školskih objekata.

TABELA 57 – OBJEKTI SPORTA I REKREACIJE

Naziv objekta	Površina	Struktura	Stanje
Nogometno igralište FK Igman	105 x 75 m	Tribine 5000 mjesta	Solidno
Pomoćni nogometni teren	90 x 60 m	Travnati teren	Pohaban
Nogometni teren u Buturović Polju	100 x 75 m	Travnati teren	Novo
Teretana sa prostorom za fitnes	100 m ²	Svlačionice i tuševi	Dobro
Atletska rubkor staza		8 staza	Dobro
Bočarski vanjski teren		2 staze	Neuređeno
Otvoreni rekreacijski teren	50 x 25 m		
Gradska sportska dvorana	57 x 42 m	Tribine 1000 mjesta i 12 svlačionica	Solidno
Sala za fitnes	15 x 12 m		Dobro
Sala za borilačke sportove	10 x 6 m		Neuslovno
Univerzalna ploha Partizanovo igralište	70 x 32 m	Tribine 5000 mjesta i 2 svlačionice	Izvanredno
Srednjoškolska sala	28 x 18 m	2 svlačionice	Odlično
I osnovna škola	20 x 12 m	2 svlačionice	Neuslovno
I osnovna škola	44 x 32 m	Vanjsko igralište sa umjetnom travom	Izvanredno
OŠ Parsovići		Vanjsko asfaltno igralište i dvorana	
OŠ Seonica		Vanjsko asfaltno igralište i dvorana	
OŠ Čelebići		Ima dvoranu	
OŠ Glavatičevo		Vanjsko asfaltno igralište	
MZ Stari Grad		Vanjsko asfaltno igralište	
MZ Centar		Vanjsko asfaltno igralište	
MZ Bijela		Vanjsko asfaltno igralište	
MZ Lisičići	100 x 60 m	Fudbalski travnati teren	
MZ Nevizdraci		Vanjsko asfaltno igralište	
MZ Obri		Vanjsko asfaltno igralište	
MZ Bradina		Vanjsko asfaltno igralište	
MZ Buturović Polje		Vanjsko asfaltno igralište	
MZ Podorašac		Vanjsko asfaltno igralište	

U velikom broju naselja postoje površine za sport i rekreaciju, a veći broj njih se veže za školske ustanove. Ako se pogleda kolona koja ukazuje na stanje, vidljivo je da dio njih nije u dobrom ili je čak u neuslovnom stanju. Izgradnju školskih terena i igrališta, otvorenih i zatvorenih poligona, treba utvrditi za svaku pojedinačnu ustanovu i problematiku riješiti u planskom periodu.

U planskom periodu treba računati na obnavljanje ploha za sportove, ali i gradnju sportsko – rekreativnih aktivnih i pasivnih površina u svim naseljima u kojima se za to iskaže potreba, a koje će biti na raspolaganju svim dobnim skupinama stanovnika Konjica, te na taj način i promovirati zdrav

život i važnost aktivne i pasivne rekreacije. Uz javne objekte, koji mogu preuzeti ulogu čvorišta društvenog života stanovnika nekog naselja (zgrade mjesnih zajednica, ambulante, ispostave pošte i sl.), treba predvidjeti uređenje manjih ploha za šah, boćanje, stolni tenis, klupe za sjedenje, zelenilo i slično.

Uz riječne tokove, predvidjeti uređenje staza za šetnju sa urbanim mobilijarom prilagođenim prirodnom okruženju, a šumske staze i planinarske rute redovno održavati, te rangirati na način da budu prilagođene različitim zahtjevima i mogućnostima stanovnika svih dobnih skupina.

Uz školske objekte, graditi nove i uređivati postojeće poligone i terene za sport, te jačati razvoj amaterskih sportskih i rekreativnih klubova.

SPORT I REKREACIJA U PRIRODI I ZAŠTIĆENIM PODRUČJIMA

Općina Konjic svojim prirodnim znamenitostima, dolazi u sam vrh bosanskohercegovačkog prirodnog bogatstva i raznolikosti. Osim Prenja, Visočice, dijelova Bjelašnice i drugih planina koje ulaze u granice ove najveće općine u FBiH, prirodne ljepote su često na dohvat ruke urbaniziranim područjima. Tako se rijeka Neretva provlači kroz najgušće naseljene dijelove, a Jablaničko i Boračko jezero su zaštitni znak kraja, dok dolomitno područje Vrtaljica svojim dijelom zalazi i u samo središte grada Konjica.

Ove, ali i druge prirodne vrijednosti Konjica su odlična osnova za razvoj sporta i rekreacije, koji već ima uporište u nadaleko poznatom raftingu na Neretvi ili ljetnom turizmu na vodi.

Krenuvši od potencijala rijeke Neretve, u planskom periodu, a u skladu i sa budućim zaštićenom područjem i planovima koji će se za tu svrhu posebno izrađivati, potrebno je napraviti detaljan plan korištenja potencijala rijeke za rafting i sportove na vodi. Važnost utvrđivanja plana i programa leži prvenstveno u očuvanju prirode i zaštiti okoliša, što je na prvom mjestu i ne smije nikada biti u pozadini korištenja rijeke u bilo koje svrhe.

Zaštićena područja koja će biti uspostavljena u općini Konjic, imaju ogroman potencijal za razvoj sporta i rekreacije, gdje je moguće inkorporiranje vrlo različitih sadržaja sportsko – rekreativnog karaktera, koji će doprinjeti održivom razvoju. Naravno, kroz planove posebnih obilježja, koji će se izraditi za ta područja, treba tretirati i ovu tematiku, sa naglaskom na ulogu općine Konjic u tom procesu. U takvom prirodnom okruženju bitno je prilagoditi površine za sport i rekreaciju, u vidu izletišta, igrališta na otvorenom i slično, sa naglaskom na potencijale iskorištenja prirodnih potencijala u ove svrhe. Planinarenje, alpinizam, sportsko penjanje, avanturistički turizam i rekreacija, samo su dio moguće ponude. Za sve ove aktivnosti se trebaju utvrditi programi korištenja, sa razvijenom ponudom, načinom dovođenja sportista i rekreativaca, označenim područjima na kojima se upražnjavaju aktivnosti. U saradnji sa planinarskim, sportskim, te drugim društvima i udruženjima izraditi te programe, kako bi se na najbolji mogući način ponuda prilagodila potrebama korisnika.

Dolomitno područje Vrtaljica nalazi se u neposrednoj blizini grada, na sjevero-istočnoj strani, a najistaknutiji dio zaštićenog područja svojim padinama spušta se u sami centar grada. Planom je predviđeno formiranje gradske park-šume u obuhvatu zaštićenog područja, čiji cilj bi bio očuvanje izuzetnog prirodnog okoliša u neposrednoj blizini užeg gradskog područja, sa svim neupitnim pozitivnim efektima koje bi ono imalo na stanovnike grada.

SLIKA 7 – ZIP LINE I SPORTSKO PENJANJE, IZVOR: [HTTP://WWW.RADMANOVE-MLINICE.HR/INDEX.PHP/HR/TURISTICKA-AGENCIJA/IZLETI-I-AKTIVNI-ODMOR](http://www.radmanove-mlinice.hr/index.php/hr/turisticka-agencija/izleti-i-aktivni-odmor)

Naročito sa aspekta sporta i rekreacije, formiranje parka šume ili spomenika prirode, imat će izuzetan uticaj na kvalitet života stanovnika. Osim uređenim staza za šetnju, mogu se urediti staze za biciklizam i brdski biciklizam, planinarenje, stijene za penjanje, te druge površine za aktivnu rekreaciju, koje će biti nadomak grada, što je velika prednost i potencijal. Primjerice, grad Ljubljana u svom neposrednom okruženju, ali i unutar samog grada, ima veliki broj sportskih penjališta, staza za šetnju, brzo hodanje, biciklizam itd., što je i njen zaštitni znak. Razvoj sporta i rekreacije i učestvovanje stanovnika je veoma izraženo, što podiže kvalitet života, socijalizaciju stanovnika, ali i njihovo zdravlje. Kroz dobru promociju i Konjic može postići slične rezultate, jer je prirodni potencijal tu, a treba ga samo znati pravilno iskoristiti.

Primjer dobrog korištenja svojih prirodnih potencijala u sportske i rekreativne svrhe, a koji je po svojoj morfologiji i strukturi sličan Konjicu, jeste i grad Omiš, te sport i rekreacija u kanjonu rijeke Cetine. Tu se organiziraju rafting, utrke brdskog biciklizma, trčanje u kanjonu i uz tok Cetine, te sportsko penjanje i sve populariniji zip line.

U razvoju sporta i rekreacije, ogroman potencijal predstavljaju Jablaničko i Boračko jezero.

JABLANIČKO JEZERO

Na Jablaničkom jezeru postoje uređene površine plaža, na kojima je moguće i iznajmiti čamce, a u planskom periodu se predviđa i uređenje dodatnim površina za plaže i nasipanje obala, kako bi se uredile te cjeline. Nasipanje plitke akumulacije se vrši na sedam lokacija, a ukupna površina iznosi cca P = 34 ha. Također, utvrđene su obale pogodne za kupališta, na deset lokacija, sa ukupnom površinom od cca P = 13 ha. Zaštitno zelenilo obalnog pojasa je definisano u površini od cca P = 92 ha. Ono što nedostaje, jesu uređene površine za sportove na vodi, kao što su vaterpolo, veslanje, kanu i kajak vožnja, a treba istražiti mogućnosti za kitesurfing, pa i windsurfing, kako na samom jezeru, tako i na rijeci Neretvi.

Na Jablaničkom jezeru je izgrađena infrastruktura, kako smještajna, tako i ugostiteljska, ali potrebna je temeljita reformacija, kojom će se definisati svi uslovi izgradnje, korištenja i načina rada kapaciteta Jezera. Stihijsku gradnju i neusklađenost struktura, nepostojanje programa razvoja, kojim će se jačati turizam, a ne pojedinačna gradnja i interesi, neophodno je što prije zaustaviti. Blizina Jablaničkog jezera velikim gradovima u okruženju, prednost je koja se ne smije zanemariti, a njegova veličina dopušta široku paletu aktivnosti aktivnog i pasivnog sporta i rekreacije. U to ime, a imajući u vidu činjenicu da se Jablaničko jezero nalazi na području više općina, da je po svom karakteru složen i multifunkcionalan objekat i zahvat, sa različitim funkcionalnim i prostornim cjelinama – energetske, vodne i turističke, te strukturalno – smještajnim, ovim se Planom preporučuje izrada posebnog plana korištenja i upravljanja Jablaničkim jezerom, koji će biti zajednički dokument svih pravnih subjekata (općina, HE Jablanica). Tim Planom se trebaju utvrditi načini korištenja, rekonstrukcija postojećih i gradnja novih fizičkih struktura, razvoj sporta i rekreacije, turizma, a koji trebaju biti usaglašeni sa primarnom funkcijom – iskorištenjem hidropotencijala u svrhe dobivanja električne energije.

Na ostalim vodotocima postoji potencijal za nešto ekstremnije sportove, kao što je primjerice skatesurfing i canyoning, što se također treba koristiti kao dio ponude sadržaja sporta i rekreacije.

BORAČKO JEZERO

Znajući da je na Boračkom jezeru prisutna duga tradicija izviđačkih kampova, tako treba i u narednom periodu osigurati dovoljne površine i potrebnu prateću infrastrukturu i sadržaje za izviđače, kako bi se još jače učvrstila pozicija Boračkog jezera u razvoju ove zdrave discipline, koja ima uticaj i na fizički, ali i psihološko – socijalni razvoj pojedinca.

Boračko jezero će biti i dijelom budućeg zaštićenog područja, te aktivnosti vezane za razvoj sporta i rekreacije treba vezati za slične sadržaje u ostalom dijelu zaštićenog područja. U općini Konjic je prisutna inicijativa uspostavljanja tzv. geoparka, koji se može naći upravo na području Boračkog jezera, jer svojim karakterom ne narušava prirodne vrijednosti, već podiže kvalitet organizacije i percepcije prirodnih ljepota.

2.13.7. TURIZAM

Razvoj sporta i rekreacije čini jednu od polaznih osnova i za razvoj turizma. Već su opisane mogućnosti Jablaničkog i Boračkog jezera, pa i same rijeke Neretve u tom pogledu.

Ono što je jedan od noviteta u tretiranju prostora u korist razvoja turizma, jeste formiranje tzv. turističke transverzale Odžaci – Glavatičevo – Boračko jezero (Neretva) – Konjic – Jablaničko jezero – Buturović polje.

Uzimajući u obzir prvenstveno prirodne resurse i potencijale, te predispozicije lokalnog stanovništva, načinjena je shema razvoja, koja se manifestira kroz različite usluge i sadržaje pojedinih lokaliteta, a na kojima posjetilac može zadovoljiti različite potrebe.

Buturović polje, ako je posmatrano kao polazna tačka, treba biti u ovoj shemi oformljeno kao Centar uzgoja autohtonih vrsta povrća. Plodno tlo i navike lokalnog stanovništva, dobra su osnova za ovakav razvoj u svrhu promocije turizma, zdrave hrane, uspješne poljoprivredne djelatnosti itd.

Hrana koja bi se proizvodila u okviru ovog dijela „sistema transverzale“, dalje bi se distribuirala do Jablaničkog jezera, koje bi trebalo preuzeti ulogu gastro centra. Na obalama se trebaju naći restorani,

mala gazdinstva i gostionice, koje će posjetiocima omogućiti degustaciju domaćih proizvoda voća i povrća, ali i ribljih proizvoda, kao što su pastrmka, šaran, smuđ, što se treba što je više moguće učvrstiti kao brend Jezera. Nadalje, prirodni potencijali Jablaničkog jezera otvaraju mogućnost za uzgoj pataka, a obzirom da u BiH postoji praznina u pogledu uzgoja ove vrste, mogućnosti eksploatacije i plasmana su vrlo interesantne.

Idući dalje, dolazi se do Konjica, koji je već danas na veoma dobrom putu da se potpuno učvrsti kao kulturni i turistički opremljen centar šire regije. Pored smještajnih kapaciteta, za koje se očekuje da će i u narednom periodu sve više jačati, Konjic ima i historijsku i kulturnu podlogu da daljnju nadogradnju, što je i lokalna zajednica prepoznala, te se u proteklim godinama aktivnosti vezane na unaprjeđenje turizma Konjica vrlo dinamično povećavaju.

Izlazeći iz dolinskog dijela Neretve, transverzala se penje ka Boračkom jezeru, gdje su smještajni kapaciteti već u velikoj mjeri izgrađeni. Boračko jezero svojim položajem predstavlja i jednu od polaznih tački ka zaštićenim područjima Prenja – Čvrsnice – Čabulje, te se ovdje može naći i servisni centar zaštićenih prirodnih područja, koji će biti na usluzi posjetiocima tih predjela, u pogledu opreme, savjeta, vodiča i sl.

Penjući se tokom Neretve, dolazi se do Glavatičeva, koje je i sekundarni centar, te u kojem je smještena sva suprastruktura za gravitaciona naselja. Glavatičevo je i opskrbni centar, a u njemu posjetioci mogu vidjeti ruralni način života i običaja.

Naselje Odžaci (centar šireg područja pod zajedničkim nazivom Bjelimići) je u punom smislu ruralno naselje, koje krase i kulturno – historijsko naslijeđe, na osnovu kojeg se razvija i taj vid turizma. U Odžacima se transverzala završava. Punoća sadržaja i raznolikost prirodnih i stvorenih vrijednosti je ocrтана na svakom koraku ovog turističkog puta. Ovdje treba planirati i razvoj etno sela, možda u naselju Gvozno, koje je ostalo bez svojih stanovnika, a ovim Planom se takva naselja stavljaju u svrhu razvoja turističkih naselja.

2.13.8. PROSTORNI RAZMJETAJ DRUŠTVENIH DJELATNOSTI

Prostorni razmjetaj društvenih djelatnosti se direktno povezuje sa hijerarhijom centara, odnosno, predloženim sistemom naselja.

Primarni centar općine ostaje Konjic, čija je uloga definisana urbanističkim planom grada Konjica iz 1984. U njemu se smješta glavina društvenog, administrativnog, upravnog, finansijskog, trgovačkog, obrazovnog, socijalnog i drugih aspekata razvoja općine Konjic.

Sekundarni centri su i dalje Glavatičevo, Buturović Polje i Bradina, te se u njima smješta ostala društvena infrastruktura.

Tercijarni centri Jasenik, Solakova Kula, Parsovići, Seonica, Lisičići, Ribići, Idbar, Repovci, Podorašac, Džepi, Grušca, Ljuta I Odžaci svoju opremljenost u planskom periodu trebaju oslanjati na tehničku infrastrukturu, koja će pomoći razvoju ruralnih područja, a tek onda na društvene djelatnosti, što svakako ne znači izostavljanje osnovnih društvenih kapaciteta.

U skladu sa iskazanim potrebama, te položajem u sistemu naselja, u planskom periodu se predviđa izgradnja ili poboljšanje postojećih društvenih kapaciteta kako je predstavljeno u tabelarnom prikazu u nastavku.

Osim objekata navedenih u nastavku, a za koje će se iskazati kroz analizu stanja i stvarna potreba za rekonstrukcijom ili izgradnjom, mogu se locirati u centrima drugi sadržaji koji su sastavni dio društvenog života stanovnika.

TABELA 58 – PROSTORNI RAZMJETAJ DRUŠTVENIH DJELATNOSTI

Društvene djelatnosti	Primarni centar	Sekundarni centri	Tercijarni centri	Ostala područja
Obrazovanje				
Jasllice	X			
Vrtić	X	X		
Osnovno obrazovanje	X	X	X	X
Srednje obrazovanje	X			
Visoko obrazovanje (po potrebi)	X			
Naučno – istraživački rad (po potrebi)	X	X	X	X
Đački dom	X			
Kultura				
Dom kulture	X			
Multifunkcionalni objekti kulture i rekreacije		X	X	X
Muzeji i galerije	X	X		
Uprava				
Objekti mjesnih zajednica	X	X	X	X
Zdravstvo				
Bolnica	X			
Dom zdravlja	X			
Hitna pomoć	X			
Ambulante	X	X	X	X
Apoteka	X	X		
Socijalna zaštita				
Objekat Službe za socijalni rad	X			
Starački dom	X	X		
Prihvatište za odrasla lica	X			
Prihvatište za žrtve porodičnog nasilja	X ²¹			
Sport i rekreacija				

²¹Prihvatišta se mogu locirati i na drugim lokacijama, posebno prihvatilište za žrtve porodičnog nasilja, čija lokacija treba biti manje poznata široj javnosti.

Društvene djelatnosti	Primarni centar	Sekundarni centri	Tercijarni centri	Ostala područja
Obnova sportskih objekata i izgradnja novih	X	X	X	X
Ostalo				
Pošta	X	X		
Ispostava banke	X	X		

2.14. POSEBNO ZAŠTIĆENI PROSTORI

2.14.1. PRIRODNO NASLIJEĐE

Prirodno naslijeđe Bosne i Hercegovine se odnosi na dijelove prirodne sredine, koji su prepoznati i izdvojeni kao područja od iznimnog značaja, ljepote i kvaliteta, te kao takvi su zaštićeni pratećim zakonskim aktima.

Bosna i Hercegovina je prostor velikog diverziteta, kako geološkomorfološkog, biološkog, hidrološkog, te stvarni potencijal područja koja bi trebala uživati određen vid zaštite, nije usklađen sa trenutnim stanjem prirodnog naslijeđa pod zaštitom.

Do kraja prošlog vijeka, zaštićena područja u Bosni i Hercegovini su kategorisana u skladu sa Zakonom o zaštiti kulturno - historijskog i prirodnog naslijeđa, prema kome su postojale sljedeće kategorije zaštite:

- Nacionalni park
- Park prirode
- Regionalni park
- Opšti (strogi) rezervat prirode
- Posebni (specijalni) rezervat prirode
- Spomenik prirode
- Memorijalna prirodna dobra
- Spomenik oblikovane prirode

Zakonom o zaštiti prirode (Službene novine F BiH, broj 66/13), zaštita prirode je usklađena sa Konvencijom Ujedinjenih naroda o biološkoj raznolikosti i ostalim međunarodnim propisima, koji se odnose na ovu temu, čime se dobila odlična osnova za dalje procese zaštite vrijednih prirodnih područja. Međutim, poslijeratnim zakonima u oblasti zaštite prirode i okoliša F BiH i RS-a, nije dovoljno jasno preuzimanje ranije zaštićenih područja, pa dolazi do zanemarivanja već ranije proglašanih zaštićenih područja, tj., onih koji su zaštićeni do 1990. godine. Najveći dio tih prostora još uvijek uživa isključivo teoretsku zaštitu.

Na području općine Konjic, a u odnosu na informacije koje donosi prethodni Prostorni plan opštine Konjic, 1986. godine, registrovano je 7 dobara prirodnog naslijeđa, sa ukupnom površinom od 269,4 ha, što je i tada smatrano veoma malom površinom u odnosu na stvarni potencijal. Oni su zaštićeni kao „prirodne rijetkosti“ rješenjima Zemaljskog zavoda za zaštitu spomenika kulture BiH.

TABELA 59 – PRIRODNO NASLIJEDE

Naziv dobra	Veličina (ha)	Godina zaštite	Vrsta naslijeđa
Dolomitno područje Vrtaljica	50	1956.	Rezervat
Klisura Rakitnice	180	1966.	Ostalo
Vodopad Šištica	1	1954.	Spomenik prirode
Boračko jezero	28	1954.	Spomenik prirode
Blatačko jezero	2	1957.	Spomenik prirode
Pećina Vrpač	0,2	1966.	Spomenik prirode
Zabrđanska pećina	2	1958.	Spomenik prirode
UKUPNO	269,4		

Tada je evidentirano još nekoliko prirodnih predjela, koje bi trebalo zakonom zaštititi, a to su:

- Bukova šuma Luke
- Šuma pitomog kestena u Maloj Neretvici
- Šume munike Tisovica
- Crna kosa, Crno polje i Mali Dolovi na Prenju
- Tri zaštitne zone od Boračkog jezera do Neretve prema Glavatičevu

Ipak, Prostorni plan SR BiH iz 1981. godine je sa stanovišta prirodnog naslijeđa poduzeo konkretnije korake na valorizaciji i zaštiti prirodnog naslijeđa općine Konjic, te je ocijenio ovo područje kao najznačajniju subregiju u BiH. Tako je Prostornim planom Republike BiH ocijenjeno da sljedeća područja treba staviti pod zaštitu:

- 1. Nivo nacionalne vrijednosti – tj. objekti ili područja prirodne baštine koji znači posebnost, rijetkost ili jedinstvenost u BiH. Objekti i cjeline ove kategorije spadaju u inventar nacionalne prirodne baštine:**

Park Prenj ima stepen zaštite I-IV. Ovaj park prirode obuhvata dijelove planina Prenj, Čvrsnica, Čabulja sa dijelom vodotoka rijeke Neretve i njenih pritoka. Najstroži režim zaštite imaju sljedeće zone:

- Diva Grabovica po iznimnoj ljepoti prirode i rijetkoj flori,
- Boračko jezero,
- Klisure Prenja (od željezničke stanice Prenj do Drežnice),
- Klisure na Neretvi - Gradina Valetin,
- Vodopad Šištica.

2. Rezervat prirode

2.1. Nivo regionalne vrijednosti imaju:

- **Kanjon Rakitnice**, općina Konjic (planina Visočica) površine 180 ha. Stepenn zaštite I-II.
- **Dolomitsko područje Vrtaljica**, općina Konjic, površine 56 ha. Stepenn zaštite I.

2.2. Nivo lokalne vrijednosti imaju:

- **Blatačko jezero**, općina Konjic (selo Blaca), površine 2 ha. Stepenn zaštite I-II.

3. Rekreativna i druga područja

3.1. Nivo lokalne vrijednosti imaju:

- **Jablaničko jezero.** Stepen zaštite IV.

Izvod iz Prijedloga nacionalnih parkova, koji prema Prostornom planu SR BiH imaju sljedeći status:

TABELA 60 – PRIJEDLOG NACIONALNIH PARKOVA PREMA PP SR BIH

Zaštićeno područje	Status	P (ha)
Čvrstica – Čabulja	Planirano	36.088,3
Prenj	Planirano	39.278,9
Nacionalni parkovi	Σ	75.367,2

Izvod iz pregleda kategorije Posebni prirodni predjeli (Rezervati prirode, Krajolici i Spomenici prirode) u BiH, koji prema Prostornom planu SR BiH imaju sljedeći status:

TABELA 61 – KATEGORIZACIJA POSEBNIH PRIORNIH PREDJELA PREMA PP SRBIH

Zaštićeno područje	Status	P (ha)
Boračko jezero	Postojeće	325,8
Jablaničko jezero-obalni pojas	Planirano	6.525,1
Jablaničko jezero	Planirano	1.637,2

Zaštićena područja su prema Prostornom planu BiH iz 1980. godine se u odnosu na stepen zaštite razvrstavaju u četiri kategorije, i u odnosu na ove stepene se propisuju mjere zaštite za svaku od kategorija:

I stepen zaštite - se primjenjuje na nenaseljena područja odnosno područja bez gospodarskog iskorištavanja i bez negativnih utjecaja čovjeka. Područja koja se nalaze u ovoj skupini je potrebno očuvati u netaknutom stanju. Ovdje je zaštićena živa i neživa priroda kao i svi prirodni procesi koji se odvijaju bez utjecaja čovjeka. Područja pod ovim najstrožijim režimom zaštite imaju posebnu historijsku i kulturno-naučnu vrijednost kao uzorci divljine, a imaju i ekološku funkciju kao refugijumi flore i faune.

II stepen zaštite - se primjenjuje samo za područja koja su povremeno naseljena ili područja gdje je dopušteno obavljanje primarnih privrednih djelatnosti kao što su ispaša stoke i slično, kao i za planinarenje, lov, ribolov, sport itd. Ovaj stepen zaštite mogu imati i ona područja namijenjena za naučna istraživanja i eksperimente, kao i zonama koje imaju značenje za stabilizaciju vlage u pejzažnoj ekologiji (zaštita od erozije i klizanja, rezervati pitke vode), i sl.

III stepen zaštite - primjenjuje se za saobraćajno dostupna, pretežno ruralna područja, rijetko naseljena. Dopuštene su primarne gospodarske djelatnosti. Izgradnja objekata za stalan boravak i komunikacija ograničava se samo za potrebe ruralnog i poljoprivrednog iskorištenja prostora, te na turističko rekreativne djelatnosti koje su povezane sa prirodom. Ti predjeli mogu biti namijenjeni za dnevnu rekreaciju kao zaleđa obližnjih gradova ili njihovih izletišta.

IV stepen zaštite - se primjenjuje za stalno naseljena područja koja su namijenjena prvenstveno za poljoprivredu, šumarstvo, i turizam. Na ovim područjima je ograničen razvoj

svih djelatnosti koje imaju negativan utjecaj na ekologiju područja kao i njegovu pogodnost za rekreaciju. Ovaj stepen zaštite dopušta razvoj naselja, objekata, i drugih gradnji potrebnih za ekonomski uspješan razvoj turizma, ali bi njihov raspored i kapacitet trebalo sa velikom pažnjom uskladiti sa raspoloživim prirodnim mogućnostima i ograničenjima.

Veća zaštićena područja često imaju zone različite namjene i značenja, pa prema tome i različite režime zaštite. Stoga se primjenjuje zoniranje površina u smislu zaštitnih režima. Regionalni parkovi prirode mogu imati sve stepene zaštite po pojedinim zonama, ili samo jedan od njih, a nacionalni park je u pravilu zoniran od najmanje dva dijela:

- Prirodno područje - stepen zaštite I i II
- Šire područje sa rekreacijskom i turističkom funkcijom - stepen zaštite III i IV.

Obzirom na događanja proteklih dvadeset godina, suvišno je reći da područja koja su trebala ući pod zaštitu nisu adekvatno tretirana, a dodatni problem predstavlja činjenica da ovakva klasifikacija nije usklađena sa međunarodnom, relevantnom IUCN kategorizacijom.

Naime, u svrhu međusobnog usklađivanja i poboljšanja razumijevanja značenja i namjene zaštićenih područja, Međunarodna unija za zaštitu prirode (IUCN) je 1994. godine razvila sistem od šest kategorija zaštićenih područja u skladu s njihovim primarnim ciljevima upravljanja.

Kategorija	Naziv
Ia	Strogi rezervat prirode
Ib	Područje divljine
II	Nacionalni park
III	Spomenik prirode
IV	Područje upravljanja staništem
V	Zaštićeni pejzaž
VI	Zaštićena područja za upravljanje resursima

Prema navedenoj i važećoj kategorizaciji IUCN-a, kao što je vidljivo, kategorija "parka prirode" ne postoji, ali u skladu s ranije važećom definicijom parkova prirode, oni sada odgovaraju kategoriji zaštićenih pejzaža. U smislu mjera zaštite, kategorije I – III potpadaju pod odredbe „stroge zaštite“, kategorije IV-V pod mjere „aktivne zaštite“, dok VI kategorija odgovara mjerama primjerenim za zone korištenja.

Prijedlog prostornog plana Federacije BiH, koji je ovim planom tretiran kao plan višeg reda (obzirom da do ovog trenutka nije usvojena niti jedna faza Prostornog plana HNK), daje rješenje za problematiku prirodnog naslijeđa, posebno onih visokovrijednih prostora, kao što su Prenj i Bjelašnica, sa svim prirodnim fenomenima koji se mogu naći unutar tih prirodnih cjelina (geomorfološki, hidrološki, botanički itd.).

Prostornim planom F BiH, slijedeće cjeline se utvrđuju kao cjeline iznimnog prirodnog značaja:

1. Igman – Bjelašnica – Treskavica – Visočica – kanjon rijeke Rakitnice
2. Prenj – Čabulja – Čvrstica – Vran

Za ove cjeline je predviđena izrada planova posebnih obilježja od značaja za F BiH, koja bi finalno precizno definisala uslove upotrebe i konzervacije izuzetnih prirodnih predjela. Za ove potrebe je 2011. godine izrađena i Studija izvodljivosti za zaštitu područja Čvrsnice, Čabulje, Vrana i Prenja s Parkom prirode Blidinje, od strane Federalnog ministarstva okoliša i turizma, koja je dala ulazne podatke za izradu jednog od gore navedenih Prostornih planova posebnog obilježja. Međutim, obzirom da zaključci studija nisu obavezujući za planove nižeg reda, te da trenutno ne postoji usvojen planski dokument višeg reda kantonalnog ili entitetskog nivoa koji bi definisao mjere zaštite za prirodno naslijeđe, ovaj plan, po pitanju zaštite prirodnog naslijeđa, u skladu sa članom 114. Zakona o prostornom planiranju i korištenju zemljišta na nivou Federacije Bosne i Hercegovine (“Službene novine Federacije BiH”, br. 2/06, 72/07, 32/08, 4/10, 13/10 i 45/10), preuzima odredbe Prostornog plana SR BiH 1981-2000. Po usvajanju planova kantonalnog ili entitetskog nivoa, koji će tretirati predmetno područje, ovaj plan će u skladu sa zakonskom regulativom, preuzeti planska rješenja tih dokumenata.

2.14.2. KULTURNO-HISTORIJSKO NASLIJEĐE

NACIONALNI SPOMENICI

- Arheološki spomenici u sklopu Parka na Vardi ispod Društvenog doma
- Blatačko jezero sa dijelom kanjona rijeke Rakitnice, prahistorijskim grobnim gomilama, nekropolama sa stećcima i nišanima, naselje Blace, kulturni pejzaž
- Crkva sv Vasilija Velikog sa pokretnim naslijeđem (pet ikona), historijski spomenik
- Dolovi-Poljice, kulturni pejzaž
- Dva stećka na lokalitetu “Gromile” u zaseoku Račica, historijsko područje
- Čaršijska (Junuz-Čauš) džamija, graditeljska cjelina
- Franjevački samostan, graditeljska cjelina
- Kozića kuća u Jasniku, historijski spomenik
- Kuća poznata kao Trnkina kula u Argudu, historijska građevina
- Mural Zuke Džumhura
- Nekropola sa dva sačuvana stećka, selo Krupac, historijsko područje
- Nekropola sa dva sačuvana stećka, selo Lađanica, historijsko područje
- Nekropola sa stećcima Česmina glava u Odžacima, historijsko područje
- Nekropola sa stećcima Gradić u Odžacima, historijsko područje
- Nekropola sa stećcima i grobovima u Gračanima, historijsko područje
- Nekropola sa stećcima i nišanima na lokalitetu Muzga Argud, historijsko područje
- Nekropola sa stećcima i ostaci crkve Grčka glavica u selu Biskup, historijsko područje
- Nekropola sa stećcima i ostaci srednjovjekovne crkve na lokalitetu “Crkvina” u Razićima, historijsko područje
- Nekropola sa stećcima Jesenice - Argud, historijsko područje
- Nekropola sa stećcima Kunja – Argud, historijsko područje
- Nekropola sa stećcima na lokalitetima Kaurško groblje (Ciklice) i Brdo u Vrbljanima, historijsko područje
- Nekropola sa stećcima na lokalitetu Kaurško groblje u Borcima, historijsko područje
- Nekropola sa stećcima na lokalitetu Križevac u Doljanima, historijsko područje
- Nekropola sa stećcima na lokalitetu Mašeti u području zaseoka Velika, Bradina, historijsko područje

- Nekropola sa stećcima na lokalitetu Ograda (Vlah), historijsko područje
- Nekropola sa stećcima na lokalitetu Ravnice u Dubočanima, historijsko područje
- Nekropola sa stećcima Poljice, lokalitet Veliko Jezero, historijsko područje
- Nekropola sa stećcima u Glavatičevu, lokalitet Gajine, historijsko područje
- Nekropola sa stećcima, na lokalitetu „Dub“, selo Bulatovići, historijsko područje
- Nekropola sa stećcima, na lokalitetu „Greblje“, selo Tuhobići, historijsko područje
- Nekropola sa stećcima, nišanima i krstačama u Gornjoj Bradini, historijsko područje
- Nekropola sa stećcima, selo Ribari, historijsko područje
- Nekropola sa stećcima, selo Zukići, historijsko područje
- Nekropole sa stećcima u selu Čičevo, povijesno područje
- Ostaci Starog kamenog mosta u Konjicu, historijska građevina
- Prahistorijski tumulus i nekropola sa stećcima na lokalitetu Dabića (Velika) poljana, na obroncima planine Bahtijevice, historijsko područje
- Pravoslavna crkva Svetih apostola Petra i Pavla u Borcima, istorijska građevina
- Prirodno i historijsko područje u selu Gorani
- Repovačka džamija, graditeljska cjelina
- Selo Lukomir (Gornji Lukomir), kulturni krajolik
- Stara džamija u Gornjoj Mahali, Seonica, historijska građevina
- Tekijska (Muhamed-Mehmed-Čauševa) džamija, graditeljska cjelina
- Vojni objekat Armijska ratna komanda (ARK/D-0) u Konjicu, graditeljska cjelina
- Zbirka drvorezbarskih proizvoda poznata kao muzej «Mulićev-Rekord», pokretno dobro
- Zbirka namještaja porodice Nikšić, vlasništvo Armina Nikšića, pokretno dobro
- Zbirka namještaja porodice Nikšić, vlasništvo Besima Nikšića, pokretno dobro
- Šantića vila u Borcima, mjesto i ostaci historijske građevine
- Šurkovića (Odžakovića) kula u Odžacima, historijska građevina

PRIVREMENA LISTA NACIONALNIH SPOMENIKA

- Prkanjska (Hadži Zulfikar) džamija
- Nekropola stećaka na Visočici

LISTA PETICIJA ZA PROGRAŠENJE DOBARA NACIONALNIM SPOMENICIMA

- Crkva sv. Ilije Proroka u Solakovoj kuli
- Dvije nekropole stećaka u naseljenom mjestu Parsovići
- Džamija u Kruščici
- Džamija u Parsovićima
- Džamija u Podhumu
- Džamija u Bjelimićima
- Džamija u Donjoj Seonici
- Džamija u Čuhovićima
- Džamija u Glavatičevu
- Džamije u Idbru
- Džamija u Jaseniku
- Džamija u Repovcima
- Džamija u Studenčici
- Džamija u Tuhobiću

- Četiri nekropole stećaka u naseljenom mjestu Grušč
- Husein – begova (Vardačka) džamija
- Katolička crkva i nekropola stećaka u selu Obre
- Kula Tvrtkovića (devastirana džamija) u Orahovcima
- Kula u naseljenom mjestu Luka
- Lisička džamija
- Nekropola sa stećcima na Visočici
- Mihibijina (Džanićka) džamija
- Mustafića džamija u Kruščici
- Nekropola sa stećcima Gradac u Donjem selu
- Nekropola sa stećcima u Džajićima
- Nekropola sa stećcima u Ježeprojsini
- Nekropola stećaka i ostaci grada u Ljutoj
- Nekropola stećaka na lokalitetu Delića Polje u Čuhovićima
- Nekropola stećaka na lokalitetu Čitluci u Ljutoj
- Nekropola stećaka sa pravoslavnim grobljem i crkvicom u Džepima
- Nekropola stećaka u Bijeloj
- Nekropola stećaka u Čuhovićima
- Nekropola stećaka u Donjoj Mahali u Seonici
- Nekropola stećaka u naseljenom mjestu Džepi
- Nekropola stećaka u Čelini
- Nekropola stećaka u Kuli
- Nekropole sa stećcima na planini Visočici
- Nekropole stećaka u Barama
- Nekropole stećaka u Studenčici
- Partizansko groblje sa spomen pločom u Buturović polju
- Pećina Ševrljica i pećina Točilo
- Rodna kuća Zuke Džumhura
- Srednjevjekovna nekropola u Kostajnici
- Srednjevjekovna nekropola u Trešnjevici
- Srednjevjekovne nekropole u Spiljanima
- Stambena zgrada Miljević Hikmeta u Seonici
- Turbe i Kaursko groblje u Repovcima
- Zgrada Društvenog doma
- Zgrada katastarskog ureda na Varoši

SPOMENICI LOKALNOG ZNAČAJA

- Musalla – Partizansko spomen groblje u Konjicu
- Partizansko groblje u Glavatičevu
- Zgrada Društvenog doma
- Stambeni objekat iz 1952. – arh Andrija Čičin-Šain

2.15. ZAŠTITA I UNAPREĐENJE OKOLIŠA

Prostornim planiranjem, osim uspostavljanja kvalitetnog načina upravljanja prostorom i njegovim dobrima, pokušava se prostor zaštititi od negativnih, stvorenih uticaja, te osigurati adekvatna primjena važećih zakona i propisa iz oblasti zaštite okoliša.

2.15.1. SPRIJEČAVANJE NEGATIVNIH UTICAJA NA OKLIŠ

Negativni uticaji na okoliš su predstavljeni kroz LEAP Konjic, a odnose se na zagađivanje zraka, otpadne vode, buku, čvrsti otpad itd. Tako se navodi da su problemi posebno izraženi kroz:

- Kvalitet zraka se ne prati, te ne postoje nikakva indikativna mjerenja,
- Buka je prisutna u području magistralnog puta, a u gusto izgrađenim područjima,
- Nepostojanje razgranate kanalizacione mreže, posebno u ruralnim područjima, a industrijski izvori zagađenja su locirani u gradskoj zoni,
- Postojanje većeg broja nelegalnih deponija, nepostojanje sistema prikupljanja medicinskog otpada, deponija životnjskog otpada u blizini Neretve (Duboki potok), deponija industrijskog otpada na mjestu stare deponije u Ovčarima.

Negativni uticaji se mogu ublažiti kroz pomno planiranje, te još detaljnije i brižljivije provođenje planiranih mjera i zahvata, a koje se oslanjaju na:

- Uspostavljanje jedinstvenog sistema monitoringa stanja okoliša na općinskom i kantonalnom nivou,
- Jačanje svijesti lokalne zajednice o važnosti očuvanja okoliša.

Prema dosadašnjoj pozitivnoj praksi, uspostavljanje sistema praćenja stanja okoliša ima dvije osnovne funkcije: a) praćenje promjena kvaliteta okolice; b) nadziranje primjene standarda iz oblasti zaštite okoliša. To se može postići kroz mjere zaštite od zagađivanja vode, vazduha i tla. Većinu mjera zaštite se može preuzeti iz Procjene ugroženosti područja općine Konjic od prirodnih i drugih nesreća.

2.15.2. MJERE ZAŠTITE OD ZAGAĐIVANJA VODE, VAZDUHA I TLA

Mjere zaštite od zagađivanja vode, vazduha i tla se ogledaju u sljedećem:

- Planiranje, rekonstrukcija i izgradnja sistema za prikupljanje i odvođenje otpadnih voda,
- Planiranje, rekonstrukcija i izgradnja uređaja za prečišćavanje komunalnih otpadnih voda,
- Smanjenje opterećenja otpadnih voda iz raznih tehnoloških procesa i prilagođavanje sastava otpadnih voda dopuštenim vrijednostima opasnih i drugih materija, koje se ispuštaju u sistem javne kanalizacije ili prirodni recipijent,
- Zamjena postojećih tehnologija boljim i čistijim tehnologijama u tehnološkim procesima, gdje opasne i druge materije zagađuju vode,
- Uvođenje programa mjera za smanjenje zagađenja voda od agrotehničkih sredstava,
- Uređenje erozijskih područja i sprječavanje ispiranja, kroz gradnju regulacijskih vodnih objekata, pošumljavanje i pravilnu obradu zemljišta i agrotehničkih sredstava u poljoprivredi,
- Izgradnju deponija svih vrsta otpada, koje zadovoljavaju tehničko – tehnološke uslove,
- Saniranje postojećih neuređenih deponija, posebno na mjestima gdje postoji opasnost od zagađenja vodotoka,

- Usklađivati i dorađivati postojeće propise i zakone o zaštiti zraka, sa zakonskom regulativom EU,
- Provođenje donesenih zakonskih propisa iz oblasti zaštite zraka i emitiranja štetnih čestica,
- Smanjiti emisiju štetnih materija u zrak, u skladu sa zakonom i novim tehnološkim mogućnostima,
- Unaprijediti postojeći sistem zaštite i kvaliteta zraka,
- Smanjena potrošnja energije od fosilnih goriva za 50% u objektima pod ingerencijom općine,
- Smanjena potrošnja energije primjenom principa energetske efikasnosti,
- Proizvodnja energije nastale od obnovljivih i/ili alternativnih izvora energije na području cijele općine, osim u područjima gdje za to ne postoje uslovi ili su uspostavljeni režimi zaštite, koji ne dopuštaju takav vid intervencije u prostoru,
- Edukacija građana u pogledu primjene principa energetske efikasnosti,
- Postupno smanjenje količina otpada svih vrsta na izvoru,
- Prevencija nastanka otpada na mjestu proizvodnje,
- Reciklaža što većih količina otpada i korištenje izdvojenih sekundarnih sirovina,
- Maksimalno proširenje obuhvaćenosti stanovništva i industrije u sistem prikupljanja otpada i njegovog zbrinjavanja,
- Opremanje savremenom opremom i mehanizacijom javnih komunalnih službi,
- Saniranje i eliminiranje „divljih“ deponija,
- Izgradnja kantonalnih i regionalnih deponija,
- Postepeno ukidanje općinskih deponija, te njihova sanacija i rekultivacija,
- Rješavanje zbrinjavanja toksičnog, opasnog i specifičnog otpada.

UPRAVLJANJE OTPADOM

Plan upravljanja otpadom općine Konjic donosi sljedeće:

“Lokalno odlagalište je Repovački potok. Do 10.11.2010. godine odlagalište se nalazilo na lokalitetu Vrabač udaljenom 7 km od Konjica na regionalnom putu Konjic-B.jezero-Bjelimići, kada je zbog ogromnih padavina kiše došlo do obrušavanja oko 80% površine odlagališta što je izazvalo ekološki incident jer je sav otpad završio u rijeci Neretvi i Jablaničkom jezeru. Nadljudskim naporima i angažovanjem velikog broja ljudi izvršena je sanacija vodotokova Madeškovića potoka, rijeka Bijeje, Neretve i obala Jablaničkog jezera. Djelimično je sanirano odlagalište na Vrapču i aktivirano ratno i poslijeratno odlagalište otpada na lokalitetu Repovački potok. Po uputi Načelnika Općine hitno se odmah pristupilo i iznalaženju drugog lokaliteta ili drugog načina zbrinjavanja otpada. Poslije analiza više varijanti, zakonskog okvira, potencijalne uključenosti stanovništva, eventualnih pobuna na kraju se odlučilo da je u ovoj situaciji najbrže a ujedno i početak trajnog upravljanja otpadom pristupiti izgradnji centra za reciklažu otpada na lokalitetu Repovački potok. Pristupilo se hitnoj izradi projektne dokumentacije, dobivanju okolinske dozvole i uključivanja javnosti u proces, a poslije toga tenderskim procedurama i odabiru izvođača, tehnologije i sl. Radovi na lokalitetu su u toku.

U sklopu “Centra za upravljanje otpadom” Konjic, planiran je moderni centar za reciklažu mješovitog komunalnog otpada –postrojenje kapaciteta 4 tone/h. Postrojenje će biti smješteno u hali gabarita 16,00 x70,00 m, visine 7,00 m, gdje će se transportovani otpad i kombinacijom mašinski i ručno

obraditi, razdvajati i presovati za daljnje korištenje. Drugom fazom izgradnje "Centra za upravljanje otpadom" Konjic, predviđa se i izgradnja kapaciteta za preuzimanje kabastog otpada.

ANALIZA I ZAKLJUČCI

- Postoji značajan problem vezan za udaljenost "Regionalne deponije Uborak" od središta općine Konjic koja iznosi 75 km, a najudaljenija naselja oko 120 km, te loše stanje puteva. Trenutno se prikupljeni otpad odlaže na lokalnu privremenu deponiju,
- Analizom stanja, potrebnih troškova izgradnje same pretovarne stanice, kao i hitnosti problema, donesena je odluka o izgradnji "Centra za upravljanje otpadom" Konjic, čime se postiže neovisnost od termina izgradnje regionalnog centra, zasigurno smanjuju transportni troškovi, smanjuje količina otpada za transport i u periodu eksploatacije ima ekonomska korist,
- Ukoliko bude postojala zainteresovanost drugih Općina za izgradnju pretovarnih stanica, Općina Konjic će imati svoj interes u tome ali neće biti prioritet, jer će naš Centar moći uz određene dopune obavljati pomenutu funkciju. Ovo bi bilo prihvatljivo ukoliko bi se značajno smanjili transportni troškovi a samim time i cijena usluge prikupljanja i odvoza otpada za pomenute općine i ukoliko bi iste učestvovala u njoj izgradnji prema količinama proizvedenog otpada,
- U naselju Buturović polje trenutno raspolažemo sa 6 kontejnera, a potrebno je najmanje 30 kontejnera 1,1 m³ u ljetnom periodu,
- Naselje Čelebić sa zaseocima odlaže se u 1,1 m³ kontejner koji je smješten na opasnom dijelu preko ceste. Građani zbog sigurnosti zahtijevaju 120 L kante ili kese. Ukupan broj potrebnih kanti je 10. U zasoku Idbar postaviti 4 mjesta sa a kontejnera od 1,1 m³ ili 4 kontejnera od 5 ili 7 m³. U zaseoku Paradžici potrebna su 2 kontejnera d 5,5 m³ ili 4 od 1,1 m³ zavisno od vrste vozila. Za zaseok Orahovica potrebna su 2 kontejnera od 5 ili 7 m³ ili 6 od 1.1 m³,
- U naselju Džepa i Vrdolje, koje trenutno nije pokriveno uslugom, potrebno je 3 kontejnera od 5 ili 7 m³ ili 8 od 1,1 m³,
- Naselje Bijela, koje trenutno nije pokriveno uslugom, potrebno je 14 kontejnera od 1,1 m³,
- Projekat uređenje Boračkog jezera: trenutno je izletišta pokrieno sa 20 kontejnera od 1,1 m³ koji su u lošem stanju i nalaze se na neuređenim lokacijama. Potrebno je nabaviti 42 kontejnera od 1,1 m³. Vjetar raznosi smeće, zbog visokih temperatura šire se neugodni miris. Obzirom da se radi o turističkom središtu trebalo bi zanoviti opremu, urediti lokacije i spriječiti širenje mirisa. Potrebno je nabaviti odgovarajuće korpe za otpatke prilagođene ambijentu i prostoru dužinom šetnice oko jezera, minimalno 40 komada.
- Naselje Orašje je pokriveno sa 8 kontejnera 1,1 m³. Potrebno je nabaviti još 16 kontejnera 1,1 m³,
- Neophodna je nabavka višenamjenskog kamiona za transport otpada do 16 m³."

2.15.3. PODRUČJA I MJERE SANACIJE

Analizom postojećeg stanja utvrđene su površine koje je nužno sanirati i rekultivirati. To se prvenstveno odnosi na eksploataciona polja u kojima je proces eksploatacije završen ili napušten, kao što je lokalitet eksploatacije pirofilita u Parsovićima.

Potrebno je provesti tehničke i tehnološke mjere sanacije i rekultivacije, te pripremanja zemljišta za nove namjene, čime bi se tretirana površina prilagodila kao građevinsko, poljoprivredno ili šumsko zemljište.

Postojanje ilegalnih odlagališta otpada drugi je problem koji se mora riješiti u što skorijem vremenskom periodu, jer ugrožava stanje okoliša i u zdravstvenom i estetskom pogledu. Posljedice zagađenja tla, vode i zraka od strane ilegalnih odlagališta otpada su dalekosežne, te se sanacija lokacija treba provoditi na brz i efikasan način, a stanovništvo stalno edukovati o posljedicama ovakvog neodgovornog ponašanja.

2.15.4. PROCJENA STANJA DO KRAJA PLANSKOG PERIODA

Na osnovu postojećih, ali i planiranih kapaciteta i zahvata, mogu se dati okvirne procjene stanja do kraja planskog perioda.

Pretpostavka je da će vjerovatne uticaje na životnu sredinu do kraja planskog perioda imati:

- Industrijska postojenja koja emituju zagađujuće čestice,
- Izvori toplotne energije, kao što su kućna ložišta, kotlovnice i toplane,
- Linijski izvori zagađenja planirane trase autoputa u Koridoru Vc, kao i postojeće saobraćajnice visokog ranga,
- Proizvodno – poslovne zone,
- Odlagališta komunalnog otpada, koja su privremenog ili nelegalnog karaktera.

Kvalitet životne sredine se može poboljšati kroz:

- Izgradnju Centra za upravljanje otpadom i zatvaranje i sanaciju svih nelegalnih odlagališta,
- Uspostavljanje sistema odlaganja animalnog i medicinskog otpada,
- Izgradnju i obnovu sistema za prikupljanje, odvođenje i tretman otpadnih voda,
- Sanaciju i rekultivaciju površina na kojima se više ne vrši eksploatacija mineralnih sirovina,
- Uvođenje centralizovanog sistema daljinskog grijanja u gradskoj sredini,
- Povećanje korištenja obnovljivih izvora energije.

2.16. MINSKA POLJA

2.16.1. PODRUČJA I MJERE SANACIJE

Općina Konjic, na području HNK, je najugroženija u smislu kontaminiranosti od neeksplodiranih ubojnih sredstava. Linija konfrontacije u proteklom ratu bila je oko 75 km, nije bila fiksna i često je pomjerana.

Iz navedenih razloga veličina sumnjive površine je izuzetno velika. Imajući u vidu, da su artiljerijska dejstva bila veoma česta, i da su se vodila gotovo iz svih poznatih konvencionalnih artiljerijskih oruđa, može se konstatovati da je opasnost od neeksplodiranih uboitih sredstava velika, a naročito u jugoistočnom dijelu općine od Konjica do Ljute.

Kroz aktivnosti Službe, općinski organa, BiH MAC i Vojske FBiH na prostoru općine od 1996. godine do 2006. godine, deminirano je 308.901.11 m² rizične površine. Navedeni iznos deminiranog zemljišta spada u I kategoriju sumnjive površine.

I dalje je ostao velik broj mikrolokacija koje su opasne za kretanje lovaca, planinara, ljubitelja prirode i drugih, a to su:

- Paklina – Bukove glave – Gradina – Tranjina – Šištica,
- Vrabač – Gudac – Kiser – Jakovljevića gaj,
- Dijelovi Prenja: Crno polje, Osobac, Pasije doline, Mliječni do, Gluhi do,
- Širi rejon Glavatičeva: Orlov kuk, Gornje selo, Marića kosa, Žljebina, širi rejon Krupca, rejon oko izvora Lađanice, manji dijelovi Bukovice,
- Linija razdvajanja između ARBiH i HVO na potezu od Tuščice – Markovića kose – Radavski potok – Šumine – Gašino brdo – Gornja Orahovica.

Prema podacima kojima raspolaže analitičko – dokumentaciona osnova ovog Plana, i dalje je oko 105 km² općine minirano, a rizičnim se smatra 3,55 km² općine.

2.16.2. ETAPE REALIZACIJE DEMINIRANJA

Prioritetno se trebaju deminirati:

- Građevinska zemljišta u sklopu urbanih područja ili izvan njih sa stanovanjem,
- Građevinska zemljišta sa privrednim kompleksima.

Potom se trebaju deminirati:

- Područja značajna za razvoj poljoprivrede,
- Područja značajna za druge namjene.

Područja značajna za druge namjene prioritetno deminirati zone koje ulaze u obuhvate budućih zaštićenih područja, kako bi ona bila dostupna ljubiteljima prirode i istraživačima.

2.17. UGROŽENOST PODRUČJA

2.17.1. PROCJENA UGROŽENOSTI PODRUČJA OD RATNIH DEJSTAVA, ELEMENTARNIH NEPOGODA I TEHNIČKIH KATASTROFA DO KRAJA PLANSKOG PERIODA

Za općinu Konjic je izrađena Procjena ugroženosti od prirodnih i drugih nesreća, te se ovdje preuzima u onom obimu koji je predviđen za izradu Prostornog plana.

Prirodne nesreće su: poplave, zemljotresi, snježni nanosi, lavine, velika odronjavanja i klizanja tla, požari izazvani dejstvom prirodnih pojava (groma).

Također, u prirodne nesreće svrstavaju se i dejstvo opasnih meteoroloških pojava koje se javljaju povremeno, a predstavljaju opasnost za ljudske živote i mogu nanijeti materijalnu štetu. Te pojave su:

- Jak grad,
- Intenzivna električna pražnjenja,
- Izvanredno velike količine kiše,
- Izvanredno visoki snježni pokrivač,
- Orkanski udari vjetra,
- Guste magle,
- Jake inverzije.

Prirodne nesreće koje su nanosile štetu materijalnim dobrima i ugrožavale ljudske živote a koje su registrovane i upamćene na području općine Konjic, odnose se na povremeno pojave poplave (bujice), velike snježne nanose i požare (uzrok električna pražnjenja-grom i ljudski faktor).

Nesreće koje nastaju djelovanjem čovjeka svjesno ili nesvjesno su velike saobraćajne nesreće (kontinentalne, pomorske, vazdušne), nesreće u rudnicima (eksplozije, zatrpavanja i poplave, požari, eksplozije spremnika nafte, plina, gasa, magacina MES), havarije na branama, nuklearnim postrojenjima, hemijskim kompleksima, objektima vodosnadbijevanja i sve vrste nesreća koje su produkt ratova, terorističkih djelovanja (globalni terorizam) itd.

Većina navedenih nesreća u većem obimu nije se javljala na prostoru općine Konjic, izuzev nesreća koje su bile produkt proteklog rata (stradanja civilnog stanovništva, uništavanje industrijskih i drugih objekata i kontaminacija određenih zemljišnih prostora minsko – eksplozivnim sredstvima). Međutim, realno postoji mogućnost da dođe do većih saobraćajnih nesreća pogotovo na dvije magistralne trase (magistralni put M 17 i željeznička pruga) koje prolaze kroz teritoriju općine Konjic. Upravo zbog tih mogućnosti, nameće se potreba za angažovanjem lokalnih službi zaštite i spašavanja koje će moći uspješno odgovoriti zadatku.

Također i buduća trasa Evropskog koridora Vc koja bude prolazila općinom Konjic nametnuće lokalnim službama zaštite i spašavanja još veće zahtjeve na stepenu organizovanosti, opremljenosti i uspješnom odgovoru na svaku veću nesreću.

ODRON I KLIZANJE TLA

Odron i klizanje tla je prirodna pojava koja svojim djelovanjem može nanijeti značajniju materijalnu štetu. Klizanje tla, po svom karakteru je opasnija pojava od odrona u smislu posljedica koje stvara prilikom svog djelovanja.

Definiše se kao iznenadni geološki pokret zemljišne površine na kosim terenima sa jasnim manifestacijama lomova na površini tla, pojavom jakih deformacija na zemljištu, pukotinama i rušenjem objekata, kidanjem instalacija komunalne i saobraćajne infrastrukture.

Usljed nekontrolirane sječe šuma, a naručito u zahvatu lokalnih puteva, u vrijeme topljenja snijega i dugotrajnih kišni perioda, dolazi do odrona na putevima što dovodi do kratkotrajnog prekida saobraćaja. Odroni na području općine najčešće se javljaju u periodu jeseni i proljeća.

Klizanje tla stalno je aktivno u zahvatu putne komunikacije Konjic – Lisičići tačnije Kralupi. Centralno klizište na ovom području je mjesto Jezerine. Ovo klizište je veoma aktivno i do sada nije dozvoljavalo izgradnju stabilnije saobraćajnice. Također je svojom aktivnošću ugrozilo i neke stambene objekte. Pojava klizišta evidentno je i u zahvatu putne komunikacije Glavatičevo – Odžaci na mjestu zvanom Grab.

SNIJEG I SNJEŽNI NANOSI

Intenzivnije padavine snijega u općini Konjic javljaju se u periodu od mjeseca novembra i traju do aprila. U toku godine ima oko 40 dana sa pojavom snijega dok se na okolnim planinama zadržava znatno duže.

Tako na Prenju, Bjelašnici, Visočici i Treskavici snijeg se zadržava i do 250 dana u godini.

Vremensko zadržavanje snijega na teritoriji općine Konjic zavisi od nadmorske visine kao i od pozicije teritorije u odnosu na južni ili sjevernu ekspoziciju.

Na području općine na visinama do 600 m.n.m broj sniježnih dana iznosi 60 do 85 dana, na 900 m.n.m. broj sniježnih dana je oko 110 dana a na visinama 1500 m.n.m. od 130 do 175 dana.

U periodu decembar – februar sniježne padavine su najintenzivnije. Visina sniježnog nanosa zavisi od trajanja tople mediteranske struje koja u sudaru sa hladnom sibirskom frontom stvara veće sniježne padavine. U narodu takve padavine snijega zovu se "južnjak" ili "jugov" snijeg, čija visina dostiže i do 3 m. Takav primjer je pokrivač koji je bio u zimi 2004. godine. Sniježni pokrivač preko 50 cm otežava kretanje lokalnog stanovništva, dolazi do pucanja elektro-instalacija, otežan dolazak đaka u škole, radnika na posao, liječenje, snadbijevanje stoke hranom itd.

Često, uslijed povišenih temperatura danju dolazi do naglog otopljanja snijega koji se u hladnim noćima i niskim temperaturama, pretvara u poledicu i led, koji uzrokuju stvaranje ledenih okova na voću, ledenih ovjesa na dalekovodima, uslijed čega dolazi do kidanja elektro – mreže i štete na voću.

U selima koja su smještena iznad 800 m.n.m. prilikom pojave vjetrovitog hladnog perioda, uzrokovanog hladnom sibirskom frontom (mećave ili vijavice), dolazi do pojave sniježnih nanosa. Takve pojave znaju stvoriti sniježne nanose i smetove visine i do nekoliko metara.

Ovakvim pojavama najizloženiji su stanovnici Lukomira, Čuhovićima, Bjelimičkog platoa i sela na obroncima Bitovinj i Čelinske planine.

LAVINE

Na teritoriji općine javlja se na masivima Prenja, Treskavice i Visočice. Lavina je iznenadno pokretanje većih blokova sniježnih nanosa na padinskim dijelovima planine. Ima izuzetno jako mehaničko (rušilačko) dejstvo, velikom brzinom udarnog talasa (do 200km/s), iznenadnim i relativno kratkim dejstvom. Uzroci aktiviranja lavina su: vrijeme, vibracije tla, čovjek itd.

Uglavnom ne ugrožava ljude i njihovu imovinu na području općine Konjic. Najopasnija je za planinare i alpiniste, a naročito za one koji ne poznaju dovoljno ovu pojavu.

Lavina svojim djelovanjem zna napraviti veću materijalnu štetu šumskom bogatstvu. U 2005. godini uslijed ekstremne visine snijega došlo je do pojave lavine na padinama Prenja (Rakov laz i Zminac) i Treskavice (Baletine vode) nije bilo posljedica po ljudske živote i njihovu imovinu.

POPLAVE

Poplava je stihijsko izlivanje voda iz korita potoka i rijeka, plavljenje zemljišta i objekata, kao posljedica visokog vodostaja, probijanja ili rušenja nasipa. Jake atmosferske padavine i naglo topljenje snijega, stihijska sječa šuma, bespravna gradnja, divlje deponije, neregulirani vodotokovi najčešći su uzroci izlivanja rijeke Neretve i njenih pritoka iz korita.

Godina 1937. je godina koja je upamćena po najvišem vodostaju rijeke Neretve. Većina žičanih i drugi prelaza na rijeci Neretvi je odnesena, osim Starog mosta u Konjicu.

Na potezu od "Krupača stijena" do Konjica, pri najviše evidentiranom vodostaju na automatskoj mjernoj stanici Konjic - Hagenuk (osnovana 1971. godine – kod Tečijske džamije), pri nivou od 5,4 m,

rijeka Neretva ne ugrožava ljudske ljudske živote i imovinu. Bez rušilačkog dejstva blago se izlijeva na potezu od Tušćice do Prohića potoka i na djelu ulice od pijace do Novog mosta. Kroz naselja Glavatičevo i Džajiće ne ugrožava stambene objekte ali pravi manju štetu na poljoprivrednom zemljištu.

Važno je napomenuti, da po prestanku padavina, rijeka Neretva 2 – 3 h kao i većina njenih pritoka počinje opadati.

U toku intenzivnijeg kišnog perioda, znatnije oscilacije vode imaju gotovo sve pritoke rijeke Neretve. Trešanica, Idbaščica i Tušćica, potok Drecelj prilikom ekstremni padavina znaju napraviti i veće materijalne štete.

Razlog treba tražiti u prekomjernoj sječi šuma, neplanskoj gradnji, stvaranju divlji deponija na obalama rijeka, bacanje krutog otpada u korita rijeka, mijenjanje toka korita rijeka itd.

Važno je napomenuti, da je većina pritoka i potoka u gradskoj zoni ima urađene obale i korita.

- Rijeka Bijela, urađene prezide sa ciljem smanjenja brzine protoka i zasipanja,
- Rijeka Tušćica, kanalisana i uređena obala u dužini od 1,8 km,
- Rijeka Trešanica, regulirana od Vrbića do ušća u dužini oko 1,5 km,
- Potok Radava, regulirana u dužini oko 300 m,
- Potok Drecelj, reguliran u dužini oko 1 km,
- Suhodolski potok reguliran.

Neretva je također regulirana kroz gradsku zonu, a slijedi realizacija projekta obala-utvrda Tušćica-Begin vir.

Najugroženiji dijelovi općine Konjic u slučaju ekstremnih padavina ili naglog topljenja velikih snježnih nanosa su:

- Dolina (Glavatičeva) Župe od s. Lađanice – Vulića kuća,
- Dijelovi naselja uz rijeku Neretvu: Tušćica, Zlatrgovina, Stari pazar, autobusna stanica i naselje Luka,
- Pojas u zahvatu rijeke Trešanice od Podorašac do ušća u rijeku Neretvu,
- Pojas u zahvatu Tušćičkog potoka,
- Pojas u zahvatu Radavskog potoka,
- Pojas u zahvatu potoka Drecelj,
- Pojas u zahvatu rijeke Idbaščice od Rajića – do ušća u Jablaničko jezero.

VJEŠTAČKE POPLAVE

Vještačke poplave nastaju rušenjem utvrda na riječnim obalama i pucanjem brana na hidroakumulacijama. Teritorija općine Konjic nije izložena ovakvim opasnostima

Pošto nema izgrađenih brana na gornjem toku Neretve, u ovoj Procjeni nećemo razmatrati posljedice po ljude i imovinu koje bi nastale u slučaju pucanja brana ili nekontroliranog izlivanja većih voda.

Međutim, postoji jedna latentna opasnost po ljude i imovinu od "Plavnog vala" za određene dijelove općine Konjic. "Plavni val" je jedna urađena varijanta, pretpostavka trenutnog pucanja brane

zemljanog tipa na rijeci Rami, i izlivanja vode u Jablaničko jezero pri (maksimalnoj koti uspona). Navedenu pretpostavku izradio je 80-ti godina "Energoinvest" Higura-biro Sarajevo.

Pri takvoj pretpostavci, formirao bi se "plavni val" čija bi brzina bila 5,04 m/sek. i koji bi do grada Konjica stigao za 1h 45 min i 45 sek.

Nivo akumulacije Jablaničkog jezera podigao bi se sa kote 270 m.n.m. na 284,25 m.n.m., iz čega proizlazi da bi visina "plavnog vala" bila 14,25 m. Vrijeme dolaska "plavnog vala" u većim naseljima duž Jablaničkog jezera i grad Konjic, prikazana su u tabeli u nastavku.

Čelo "plavnog vala" izgubilo bi se na području akumulacije Jablaničkog jezera, samim time i njegovo rušilačko dejstvo. Porast nivoa Jablaničkog jezera bio bi relativno spor 0,125 m/min.

Poplavljeni bi bili:

- Većina objekata u naselju Buturović polje,
- Dijelovi Lisičića i Kralupa,
- Naselje Čelebići do nivoa željezničke stanice,
- Manji dio Ribića i Radešina,
- Manji dio Pokojišta, Donjeg sela i Orahovice.

U gradu Konjicu poplavljeni bi bili sljedeći dijelovi:

- Naselje Drecelj sa svim stambenim i drugim objektima,
- Naselje Radava sa svim stambenim i drugim objektima,
- Kompletno naselje "Kolonija",
- Kompletno naselje Luka i Trešanica, Šipadov lokalitet,
- Centar grada,
- Najveći dijelovi Starog grada,
- Dio naselja Orašje,
- Najveći dio lokaliteta bivših UNIS-ovih tvornica.

Ipak, teško je pretpostaviti da bi do ovakve mogućnosti moglo doći.

TABELA 62 – VRIJEME DOLASKA PLAVNOG VALA

Rb.	Naselja	Vrijeme dolaska "plavnog vala"		
		Sati	Minuta	Sekundi
1.	Ostrožac	1 ^h	11'	06"
2.	Buturović Polje	1 ^h	29'	07"
3.	Ribići	1 ^h	15'	22"
4.	Radešine	1 ^h	19'	18"
5.	Lisičići	1 ^h	27'	09"
6.	Čelebići	1 ^h	35'	01"
7.	Orahovica	1 ^h	42'	53"
8.	Konjic – novi most	1 ^h	58'	40"
9.	Ušće rijeke Bijele u Neretvu	2 ^h	06'	40"

POŽARI

U smislu opće definicije, požar, je nekontrolirana vatra.

Dijeli se u dvije grupe i to:

- Požari izazvani dejstvom prirode,
- Požari izazvani dejstvom čovjeka.

Nažalost, šumski požar je pojava koja se češće javlja na području općine Konjic. Nanosi i znatnu materijalnu štetu naročito u šumskom bogatstvu. U pravilu se javlja u ljetnom periodu i najčešće u pojasu četinarara. Javljaju se na teško pristupačnim terenima za ljudstvo i tehniku pa i kontaminiranim terenima od minsko-eksplozivnih sredstava. U pravilu su dva uzročnika i to: čovjek i priroda – grom.

Šumsko zemljište zauzima značajne površine. Imajući u vidu trenutno stanje opremljenosti Službi za zaštitu (Civilne zaštite PVJ), odnosu prema šumama, općoj kulturi građana, nepoštivanje zakonske regulative (Zakona o šumama i Zakona o požarima) slobodno se može konstatovati da su šumske površine na području općine Konjic ugrožene od izbijanja šumskih požara.

U prilog ovoj konstataciji idu i šumski požari koji su se javili samo u posljednjih 10 godina (Paklina, Vrabač, Bukove glave, Rapiti, Konjička Bjelašnica, Spiljani, Galat i Rakitnica).

Prema podacima Šumarstvo "Prenj", direktna šteta u gore navedenim lokalitetima mjeri se u desetinama miliona maraka.

Prema podacima općinske komisije za procjenu štete samo 8 požara u toku 2003. godine 12 – 31. 08 prouzrokovalo je sljedeću štetu: direktne štete iznose - 5.079.254. KM.

Troškovi izazvani direktnim štetama (troškovi gašenja, troškovi sanacije požarišta i troškovi gradnje šumskih komunikacija) – 8.439.080 KM.

Pretpostavljene štete (indirektne štete koje su 10 – 15 puta veće od direktne) - 76.188.810 KM.

Šumski požari stvaraju i druge negativne posljedice po okoliš i čovjeka. Uvijek se javljaju negativni efekti kao što su uništavanje flore i faune, erozija, klizišta, smanjenje akumulacije voda, stvaranje jaki vjetrova, smanjeno stvaranje kisika, smanjen interes za turizam, uništavanje endemičnih vrsta drveta, itd.

Takvi efekti su već vidljivi se u području konjičke Bjelašnice, Rakitnice, Spiljana, Koznika, Vrapča i Rakitnice.

U svim navedenim požarnim površinama čovjek je najčešći uzročnik izbijanja požara.

Na širem području općine većina stambenih objekata ima spratnost P+0 do P+2. Uglavnom su izrađeni od čvrsti i vatrootpornih materijala. Uz većinu ovih objekata izgrađeni su i razni gospodarski objekti koji se također sve više grade od čvrstih i vatrootpornih materijala ali predstavljaju izvor potencijalne opasnosti od nastojanja i prenošenja požara jer se u njima drže lako zapaljive materije (sjeno slama i sl.).

Gradsko područje općine je zbog gustine gradnje više je izloženo mogućim požarima. Većina objekata u gradu imaju spratnost od P+0 do P+6 izuzev tri stambena objekta koji imaju spratnost P+14 takozvani "neboderi" i dva objekta smještena na sjevernom izlazu iz grada koji imaju spratnost P+8. Većina većih stambenih objekata nema izgrađenu unutrašnju hidrantsku mrežu i postavljene protivpožarne aparate. U stambenim objektima gdje postoji hidrantska mreža ona je u neispravnom i nekompletnom stanju (nedostaju mlaznice i crijeva).

Najosjetljiviji dio grada u smislu izbijanja većeg požara je naselje Stari grad. Naime, većina objekata se naslanja jedan na drugi, ili su smješteni na maloj udaljenosti jedan od drugog što pogoduje brzom širenju vatre.

Također pristupni putevi su veoma uski i ne daju mogućnost upotrebe specijalnih vatrogasnih vozila.

Oprema koju trenutno posjeduje PVJ u slučaju izbijanja većih požara na objektima P+14 "neboderi" je neadekvatna za brzo i efikasno gašenje požara i spašavanje ljudi sa velikih visina.

Isto tako "neboderi" i Opća bolnica se nalaze u zoni gdje su na veoma malom prostoru izgrađene tri benzinske pumpe, što predstavlja stalnu opasnost po život ljudi i imovine, u slučaju da dođe do izbijanja požara ili eksplozija spremnika goriva.

Industrijski objekti kao moguća žarišta veliki požara nalaze se van gradske zone i imaju dobre pristupne komunikacije koje omogućuju brzu intervenciju PVJ. Također, većina njih nalazi se pored rijeke Neretve i Trešanice što je povoljan momenat u smislu osiguranja dovoljnih količina vode za gašenje požara na tim lokacijama. Neki privredni subjekti u svom procesu proizvodnje koriste eksplozivne i lako zapaljive materije ("Igman", "Tadiv") čija upotreba, rukovanje, način skladištenja traže naročitu opreznost i stručnost.

Kasarna MO BiH u naselju Čelebići je veoma interesantan objekt koji zahtjeva stalan i specifičan nadzor u smislu PPZ. Navedeni objekt služi za stokiranje pogonskog goriva. Nestručno rukovanje i nepoštivanje standardnih procedura i mjera PPZ može izazvati požar i eksploziju većih razmjera sa teškim posljedicama po stanovnike i imovinu u s. Čelebićima.

MASOVNE POJAVE LJUDSKIH I ŽIVOTINJSKIH BOLESTI

Epidemijom zarazne bolesti smatra se porast oboljenja od zarazne bolesti, neuobičajeni po broju slučajeva, vremenu, mjestu i zahvaćenom stanovništvu, kao i neuobičajeno povećanje broja oboljenja sa komplikacijama ili smrtnim ishodom.

Zaraženo područje, je ono područje na kojem postoji jedan ili više izvora zaraze i na kojem postoje uslovi za širenje zaraze.

Ugroženo područje, je ono područje na koje se može prenijeti zarazna bolest sa zaraženog područja i na kome postoje uslovi za širenje zaraze.

EPIDEMIJE – ZARAZNE BOLESTI LJUDI

Rizici i uzroci koji mogu dovesti od nastanka i razvoja zaraznih bolesti ljudi na području općine Konjic su višestruki, a odnose se na:

- Higijensko-zdravstvenu kulturu stanovništva,

- Vodoopskrbu stanovništva pitkom vodom,
- Kvalitete vode za piće,
- Informiranost stanovništva o uzrocima koji dovode do epidemije-zarazne bolesti ljudi.

Higijensko-zdravstvena kultura stanovništva na području općine Konjic je različitog nivoa. Postoje još razlike između stanovništva naseljenog u seoskom području i stanovništva naseljenog u gradskom području. Zbog toga sela još uvijek predstavljaju potencijalno veći rizik za nastanak i širenje zarazne bolesti ljudi. Naročito su ugrožena veća seoska naselja koja nemaju organizovano (centralizovano) i kvalitetno snadbijevanje vodom i riješen problem fekalnih voda.

U proteklom razdoblju na području HNK i općine Konjic, evidentirane su sljedeće epidemije: Influenza (gripa), Morbila, Parotitis, Bruceloza.

Morbila i parotitis na području općine Konjic registrovane su 1997. i 1999. godine, među djecom koja nisu bila vakcinisana protiv ovih oboljenja zbog nedostatka vakcine tokom rata.

Također 2004. godine na području općine Konjic registrovana je epidemija bruceloze. U tom slučaju radilo se o zoonozi od koje su oboljela lica koja su imali kontakt sa zaraženom stokom.

Pri pojavi epidemija širih razmjera obavezno treba provoditi zakonski predviđene mjere, a koje zavise od vrste uzročnika, odnosno oboljenja.

U svim slučajevima treba utvrditi tačan uzrok oboljenja, izvršiti izolaciju, hospitalizaciju, a u nekim slučajevima primijeniti i kućnu izolaciju.

Važno je napomenuti da slijed svih ovih radnji u slučaju izbijanja epidemija zarazni bolesti na području općine Konjic, bude pravovremen i transparentan.

Nosioци ovih aktivnosti u slučaju izbijanja epidemije na području općine su:

- Sektor javnog zdravstva (Opća bolnica Konjic),
- Nadležna kantonalna ministarstva,
- Nadležne općinske službe,
- Načelnik općine Konjic,
- Općinski štab CZ.

EPIZOTERIJE – ZARAZNE BOLESTI ŽIVOTINJA

Prve zarazne bolesti životinja većih razmjera na području opštine Konjic izbile su 1983. godine u selima: Dubočani i Grušča. Radilo se o Q groznici i brucelozi.

Q groznice i javila se 2004. godine u području: Vrdolja, Podorašca, Donjeg sela, Podhuma, Kruščice i Glavičina. Također, iste godine bruceloza se javila na području: Čeline, Boračkog jezera, Boraka, Vrdolja i Bara. U ovim navedenim slučajevima pravovremeno su provedene mjere profilakse u suzbijanju zarazni bolesti.

Zbog kompleksne epizootološke situacije, geografskog položaja Kantona i opštine Konjic, dinamičkog prometa među entitetima i susjednim državama, moguće je da se određene zarazne bolesti životinja pojave na svim području Kantona pa i općine Konjic.

2.17.2. MJERE ZA OGRANIČAVANJE NEGATIVNIH EFEKATA PRIRODNIH I LJUDSKIM DJELOVANJEM IZAZVANIH NEPOGODA I KATASTROFA

Organizacija zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća treba da se provodi u skladu sa važećom zakonskom regulativom. Mjere zaštite se odnose na otkrivanje, praćenje i sprječavanje opasnosti od prirodnih i drugih nesreća, obavještanje javnosti o opasnostima i davanju uputa za zaštitu i spašavanje, obučavanje i opremanje civilne zaštite i drugih subjekata koji učestvuju u spašavanju, otklanjanje posljedica i nadzor nad provođenjem propisa o zaštiti ljudi i materijalnih dobara.

Kako bi se mjere dosljedno provodile, potrebno je preduzeti:

- Primjenjivati propise o aseizmičkoj gradnji dosljedno i uz puni nadzor prilikom projektovanja i izvođenja objekata,
- Zabraniti izgradnju stambenih i privrednih objekata na nestabilnim terenima i klizištima, posebno na utvrđenim lokalitetima, bez prethodne sanacije, ako je ona uopće moguća,
- Prodržavati se i primjenjivati propise iz oblasti protupožarne zaštite, koji se odnose na udaljenosti zona stanovanja od zona namijenjenih industrijskom razvoju i objekata specijalne namjene, kao i na pristupne protupožarne puteve,
- Uspostaviti sistem osmatranja i dojave požara u što bržem vremenskom roku,
- Pripremanje i provođenje mjera prevencije nastanka požara u prirodnom i stvorenom okruženju,
- Izraditi šumske planove zaštite od požara, te vršiti održavanje i izgradnju protupožarnih puteva,
- Provoditi mjere sprječavanja širenja i zaštite od požara koji nastaju uslijed visokih temperatura,
- Vršiti stalni nadzor i provoditi zakonom propisane mjere zaštite u proizvodno – poslovnim, privrednim i industrijskim postojećim i planiranim zonama,
- U pojasu jakih saobraćajnih koridora osigurati sisteme brze dojave i djelovanja u slučaju zapaljenja vozila ili materija koje se prevoze,
- Implementacija i provođenje sistema zaštite od poplava, kroz izgradnju nasipa, regulisanje korita rijeka, posebno na područjima doline Župe od Lađanice – Vulića kule, dijelova naselja uz rijeku Neretvu: Tuščica, Zlatrgovina, Stari Pazar, autobusna stanica, te naselje Luka, pojas u zahvatu rijeke Trešanice od naselja Podorašac do ušća u rijeku Neretvu, pojas u zahvatu Tušičkog potoka, Radanskog potoka, potoka Drecelj, te pojasa u zahvatu rijeke Idbaščice od Rajića do ušća u Jablaničko jezero,
- Povećanje broja hidroloških stanica, u cilju unaprijeđenja sistema monitoringa, rane najave i prognoze poplava,
- Održavanje i izgradnja sistema odvodnje i prihvata površinskih i podzemnih voda, izgradnja i održavanje propusta i kanala u putnom pojasu,
- Unaprijeđenje sistema upravljanja akumulacijom Jablaničko jezero, kao i planiranih akumulacija, koje se trebaju u potpunosti uskladiti sa zakonskom regulativom zaštite okoliša, zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara, te pozitivnim saznanjima o ublažavanju posljedica klimatskih promjena,

- Provoditi mjere sanacije i prevencije erozije tla, posebno kroz zabranu sječe šuma na za to nepredviđenim mjestima, određivanje načina korištenja zemljišta u poljoprivredne svrhe, zaustavljanje bespravne gradnje, te uspostavljanje sistema odlaganja otpada kamenoloma itd.
- Uspostavljanje sistema protugradne zaštite,
- Uspostavljanje sistema dojava lavina, zaštite i označavanja potencijalnih laviništa,
- Deminiranje područja zagađenog NUS –ovima i minama,
- Lociranje skloništa u privrednim i adekvatnim prirodnim objektima, na osnovu planova sklanjanja ljudi i dobara, koji se trebaju izraditi, sanacija postojećih skloništa.

2.18. OSNOVNA NAMJENA PROSTORA I POJEDINAČNIH PODRUČJA

2.18.1. SINTEZNA PROJEKCIJA KORIŠTENJA PROSTORA

Sagledane potrebe projekcije budućeg razvoja općine su se oslonile na postojeće stanje, koje je detaljno analizirano i sagledano, ali i od strane lokalne zajednice iskazane potrebe za planiranjem novih sadržaja, konceptualnih rješenja i sistema, koji će pomoći sveukupnom razvoju općine Konjic. Kod planiranja namjena prostora poštovalo se načelo racionalnog korištenja prostora, koje je temeljno načelo planiranja i usklađivanja prostornog razvoja, čime se postiže učinkovitija funkcionalna organizacija i štednja resursa.

Sve planske komponente zahtijevaju određene preraspodjelu prostora po namjeni u odnosu na postojeće stanje, kao i utvrđivanje odgovarajućih površina za razvoj istih u datom planskom periodu. Shodno navedenom, najveće promjene se očekuju u preraspodjeli i promjeni odnosa poljoprivrednog, šumskog i građevinskog zemljišta. Za planski period je utvrđena namjena zemljišta općine Konjic, kako slijedi:

TABELA 63 – BILANS POVRŠINA PREMA NAMJENI

	Namjena	Površina(ha)	Procenat(%)
1	Poljoprivredno zemljište	55.518,02	48,41
2	Šumsko zemljište	54.542,85	47,82
3	Vode i vodne površine	1.443,86	1,26
	Vodotoci I kategorije	101,80	0,09
	Vodotoci II kategorije - stalni (prosječna širina 3m)	148,94	0,13
	Jezera	763,96	0,67
	Akumulacije - planirano	429,16	0,37
4	Građevinsko zemljište	2.492,90	2,09
	Građevinsko zemljište za razvoj naselja (postojeće)	1.099,80	0,96
	Građevinsko zemljište za razvoj naselja (planirano)	1.140,09	0,92
	Privredna infrastruktura (postojeće)	54,54	0,05
	Privredna infrastruktura (planirano)	119,62	0,10
	Agroprivredne zone (planirano)	39,66	0,03
	Zona sporta i rekreacije	27,02	0,02
	Deponija i centar upravljanja otpadom (planirano)	3,87	0,00
	Groblje (planirano)	8,30	0,00
5	Saobraćajna infrastruktura	435,6	0,37
	Autocesta koridor Vc (planirano)	80,18	0,06
	Magistralne ceste (L x 12m)	120,59	0,11

	Regionalne ceste (L x 10,00m)	129,88	0,11
	Lokalne ceste (L x 5,00m)	85,65	0,07
	Željeznička pruga (postojeće)	15,5	0,01
	Željeznička pruga (planirano)	3,8	0,00
6	Ostala zemljišta	49,44	0,04
	Eksploatacione površine	39,81	0,03
	Površine za rekultivaciju	9,63	0,01
	Σ	114.482,67	100,00

U bilansu površina nisu iskazane površine koje imaju potencijal ili ograničenje sa aspekta: prostora za daljnje istraživanje mineralnih i energetske sirovina, stabilnosti terena, zaštite prirodnog i kulturno-historijskog naslijeđa i slično jer se preklapaju sa osnovnim namjenama.

Imajući u vidu važnost bilansa i ovih površina, one se daju u zasebnoj tabeli:

TABELA 64 - POVRŠINE POTENCIJALA I OGRANIČENJA KOJE SE PREKLAPAJU SA OSNOVNOM NAMJENOM

Namjena	Površina (ha)	Učešće u površini Općine (%)
Potencijalni prostori za istraživanje mineralnih sirovina	10.237,98	8,94
Potencijalni prostori za istraživanje energetskeg potencijala vjetra i sunca	2.523,08	2,20
Područje hidroenergetskih objekata	10.244,40	8,95
Područje od posebnog značaja za FBiH - Autocesta u koridoru Vc	1.126,45	0,98
Zone sanitarne zaštite izvorišta	396,00	0,35
Zone zaštite prirodnog i kulturno-historijskog naslijeđa (I, II, III i IV režim zaštite)	49.826,57	43,52
Uslovno stabilan teren	4.607,15	4,02
Nestabilan teren	770,08	0,67

2.18.2. OBAVEZNI PROSTORNI POKAZATELJI

POVRŠINA OPĆINE KONJIC²²	P = 1.144,82 km ² P = 114.482,67 ha
BROJ STANOVNIKA	2013. godina: 25.148 stanovnika 2032. godina: 27.663 stanovnika
BRUTO GUSTINA NASELJENOSTI (broj stanovnika Općine / površina Općine)	24 st/km ² 0,24 st/ha
NETO GUSTINA NASELJENOSTI (broj stanovnika Općine / površina građevinskog zemljišta)	1.154 st/km ² 11,54 st/ha
STEPEN URBANIZACIJE (broj stanovnika naselja gradskog karaktera / broj stanovnika Općine)	0,42
KOEFICIJENT URBANIZACIJE (površina građevinskog zemljišta / broj stanovnika Općine)	0,086

3. PROJEKCIJA RAZVOJA PROSTORNIH SISTEMA

Projekcija razvoja prostornih sistema odnosi se na konkretan razvoj određenog sistema fizičkih struktura, koji je rezultat prostornog razmještaja i korelacija između privrednih, društvenih i drugih djelatnosti. Važnost ovog poglavlja se ogleda u konkretizaciji smjernica za prostornih.

U tom smislu, projekcija razvoja prostornih sistema se posmatra kroz:

- Osnova prostornog razvoja sistema naselja,
- Osnova prostornog razvoja sistema privredne javne infrastrukture,
- Osnova prostornog razvoja okoline.

3.1. OSNOVA PROSTORNOG RAZVOJA NASELJA

Policentrični model sistema naselja je jedina mogućnost za jednakopravan i usklađen prostorni razvoj naselja, što ima dalekosežne posljedice na sveukupno zdravlje društva. Planovi višeg reda uspostavljaju takvu organizaciju, te se ona primjenjuje i na sve niže nivoe planiranja, čime se postiže kontinuitet u planerskoj praksi i provođenju planova.

Urbani centar – grad Konjic, nosilac je razvoja cijele općine, ali i snažan faktor uticaja na razvoj drugih naselja u općini. Današnji uticaj na ostala naselja, gdje se uglavnom vrši iseljavanje stanovništva i priliv

²² Površina Općine je interpretirana na osnovu grafičkih podataka i podataka sadržanih u zborniku Federalnog zavoda za statistiku „Hercegovačko-neretvanski kanton u brojakama“.

u općinski centar, može se zaustaviti, ako se ostali centri policentričnog sistema opreme adekvatnom infrastrukturom i suprastrukturom, te se stanovnicima ponude uslovi za bolji i kvalitetniji život.

Na tim principima, struktura naselja općine Konjic, koja podrazumijeva pored primarnog centra – grada Konjica, još 3 sekundarna centra, te 12 tercijarnih centara, uspostavlja policentritet prostora, čime se očekuje postizanje homogenog, koherentnog sistema na svim nivoima planiranja i njegove upotrebe.

U čemu se ogleda policentrični razvoj, mora biti potpuno jasno, kako bi se isti mogao sistematski i prostorno implementirati.

U tipizaciji i hijerarhiji centara, mora biti jasna vitalna potreba za opremanjem prostora – infrastrukturno i suprastrukturno, koja će zadovoljiti potrebe gravitirajućeg stanovništva i smanjiti pojavu „dupliciranja“ ili „ekskluzivnosti“ funkcija centraliteta, čime se slabe karike u lancu policentričnog sistema naselja.

Potrebno je naći model opremanja prostora sadržajima, koji se treba zasnivati na:

- Potrebama stanovnika (užeg i šireg područja)
- Nivou očekivanog stepena razvoja i podizanja urbaniteta

Pri tome treba imati na umu vrlo bitnu činjenicu: prostorni razvoj se ne ogleda isključivo u zauzimanju prostora, već u načinu njegovog korištenja, koje mora biti racionalno, funkcionalno opravdano i u skladu sa očuvanjem prirode, prirodnih resursa i okruženja.

3.1.1. SMJERNICE RAZVOJA URBANIH PODRUČJA

Kako bi se zemljište racionalno koristilo, ali i planski pristupalo razvoju i opremanju prostora, utvrđuju se urbana područja, koja su pažljivo definisane cjeline, namijenjene za stanovanje, rad, odmor, rekreaciju, smještanje urbane opreme u cjelosti.

U općini Konjic, a na osnovu postulata uspostavljenih Zakonom o prostornom planiranju HNK –a, utvrđena su 153 urbana područja. U urbanim područjima, namjena zemljišta je, uglavnom, građevinsko zemljište za smještanje funkcija stanovanja, a potom i poslovanja, privrede, objekata društvene infrastrukture, zelenila, rekreacije itd., što omogućava kontrolisan rast i razvoj, te očuvanje zemljišta.

Utvrđivanje urbanih područja i smjernice razvoja istih, nabolji su put ka postizanju cilja, a mogu se posmatrati na sljedeći način:

- Utvrđene granice urbanih područja trebaju biti prioritetna područja razvoja svih sistema (društvena, privredna i druga infrastruktura),
- Građevinsko zemljište utvrđeno unutar granica urbanih područja, a koje je prošireno i adekvatno dimenzionirano za procijenjene potrebe u planskom periodu, potrebno je racionalno koristiti, a tek potom se širiti na zemljišta druge namjene unutar urbanih područja,
- Urbana područja naselja u kojima se očekuje intenzivan razvoj u planskom periodu, razvijati na osnovu adekvatne detaljne provedbene dokumentacije, posebno za uže urbano područje grada Konjica, a po potrebi i za sekundarne centre,
- Urbana područja trebaju međusobno komunicirati na svim nivoima, uz podršku prateće infrastrukture, kako bi se ostvario stalan i nesmetan protok.

3.1.2. SMJERNICE RAZVOJA I OBLIKOVANJA NASELJA

U odnosu na već utvrđen sistem naselja, tj., hijerarhiju, tipologiju i veličinski aspekt naselja općine Konjic, sagledano je stanje trenutne opremljenosti, te razvojnih mogućnosti, pa je u planskom periodu potrebno:

- Izraditi dokumente detaljnog uređenja za sekundarne centre, ako se za to ukaže potreba,
- Dimenzionirati infrastrukturu u centrima razvoja u odnosu na gravitacioni uticaj stanovništva, a posebno prema tercijarnim centrima, koji trebaju imati naglasak na tehničkom i infrastrukturnom opremanju, kako bi se omogućio nesmetan protok ljudi i dobara do centara višeg nivoa,
- Razvoj potrebnih sadržaja uskladiti sa mogućnostima prostorne dispozicije i širenja, uz apsolutno poštovanje utvrđenih namjena zemljišta i očuvanje prirodnih resursa i sredine,
- Postojeće privredne i druge strukture koje ne zadovoljavaju moderne principe urbanog razvoja (nečista industrija), te koje utiču na prostor kao prepreka urbanom razvoju, potrebno je redefinisati u svojoj namjeni i prostornoj organizaciji, te izmjestiti van granica užeg urbanog područja,
- Urbano opremanje sekundarnih centara, pored površina predviđenih za rad i stanovanje, mora podrazumijevati i druge sadržaje, koji su imperativ za podizanje urbaniteta. Rekreacija, sport, zelenilo, društvena infrastruktura, u skladu sa očekivanim nivoom razvoja, utiču na cjelokupan sistem. Izuzimanje prostora za čisto stambenu, poslovnu ili privrednu namjenu unutar urbanog područja nije prihvatljivo u današnjem urbanom planiranju, već se od planera prostora, ali i investitora mora očekivati da korisniku ponude multifunkcionalne cjeline,
- Naselja koja su već opremljena potrebnom infrastrukturom treba dopunjavati, vršiti rekonstrukciju i podizati nivo kvaliteta života na očekivani nivo, a u skladu s ulogom koju imaju u sistemu naselja; naselja kojima nedostaje potrebna infrastruktura, treba pažljivo oblikovati, kako se propusti koji su načinjeni u prošlosti ne bi ponavljali, te kako bi se počelo planski djelovati u prostoru (sekundarni centri),
- Naseljenost ruralnih područja treba ostati očuvana, ali sadržaji koji podižu kvalitet života stanovnika moraju biti dostupni stanovnicima tih naselja,
- Prirodna i kulturno – historijska područja naselja trebaju biti apsolutno očuvana i istaknuta kao potencijal razvoja na mikrolokacijskom nivou, čime se stvara mreža sa mnogo širem planu (općinski, regionalni),
- Društvena infrastruktura, urbana oprema treba biti prisutna u svim naseljima, u odnosu na rang u sistemu,

3.1.3. SMJERNICE ZA OPREMANJE GRAĐEVINSKOG ZEMLJIŠTA

Već je u smjernicama za razvoj urbanih područja i naselja naglašena potreba za infrastrukturnim opremanjem, kao jednim od preduslova za uspostavljanje i realizaciju policentričnog sistema naselja. Kada se govori o konkretnom prostoru, tj., o građevinskom zemljištu, onda se mora znati da bez prateće saobraćajne, komunalne, energetske, PTT i druge infrastrukture, ono nema potrebne uslove za izgradnju, a u konačnici i razvoj.

Prema tome, kao preduslov izgradnje na građevinskom zemljištu, trebaju se zadovoljiti određeni uslovi:

- Izvršiti valorizaciju prioriteta i redoslijeda opremanja građevinskog zemljišta urbanih područja,

- Utvrditi prioritete i redoslijed sanacije postojećih, te izgradnje novih saobraćajnica, kako bi se u zadovoljavajućem vremenskom okviru mogao vršiti protok ljudi i dobara,
- Tamo gdje nedostaje, građevinsko zemljište opremiti potrebnom vodovodnom i kanalizacionom mrežom,
- Omogućiti priključak na komunalnu infrastrukturu svakoj parceli građevinskog zemljišta unutar urbanog područja,
- Na ugroženim područjima, kao što su klizišta, zemljišta podložna eroziji, poplavna područja, osigurati uslove sigurne za gradnju i život; u protivnom, gradnja na tim područjima ne može biti realizirana,
- Koristiti građevinsko zemljište u skladu sa pretežnom namjenom, ako drugačije nije regulisano detaljnim provedbenim planovima. Izuzetno se mogu graditi objekti drugih namjena, a koje ne ugrožavaju ni u kom pogledu pretežnu namjenu, sve u skladu sa zakonskom regulativom.

3.1.4. SMJERNICE ZA SANACIJU DEGRADIRANIH ZEMLJIŠTA

Iako je zakonska obaveza koncesionara da po završetku eksploatacije prostor sanira, to se dešava i suviše rijetko i u toliko neznatnom obimu, da se kao pravilo pojavljuju napušteni eksploatacioni kopovi, koji trajno mijenjaju krajolik.

Osim eksploatacionih površina, degradiranim površinama se zasigurno trebaju smatrati i deponije, kako legalne, tako i ilegalne.

Ove cjeline u planskom periodu je potrebno privesti novoj namjeni ili rekultivisati na način da ne stvaraju estetsku i funkcionalnu prepreku, a posebno ekološku, u daljnjem razvoju prostora.

Potpunu ili djelomičnu sanaciju i rekultivaciju u planskom periodu, između ostalih, trebaju i doživjeti lokacije:

- Rekultivacija ilegalnih deponija i deponije Vrabač,
- Djelomična rekultivacija svih eksploatacija, prema planovima korištenja (dijelovi na kojima je eksploatacija završena),
- Rekultivacija klizišta,
- Rekultivacija degradiranih šumskih i poljoprivrednih površina.

3.2. OSNOVA PROSTORNOG RAZVOJA PRIVREDNE JAVNE INFRASTRUKTURE

Razvoj privredne javne infrastrukture podrazumijeva razvoj infrastrukturnih sistema saobraćaja, telekomunikacija, komunalne infrastrukture i dr., koje služe kao oslonac za sve ostale prostorne sisteme.

3.2.1. SMJERNICE ZA RAZVOJ SAOBRAĆAJNOG SISTEMA

Prostornim planovima višeg reda utvrđen je sistem saobraćajnica državnog, regionalnog i kantonalnog značaja, na koje se lokalni saobraćajni sistemi trebaju oslanjati, kako bi se stvorio jedinstven sistem funkcionalne saobraćajne mreže.

Ovi razvojni dokumenti su se referirali i uskladili sa strateškim dokumentima razvoja saobraćajne infrastrukture, a koji su načinjeni u skladu sa evropskim strategijama razvoja. Stoga je konačan ishod,

ili bi trebao biti, saobraćajna mreža koja se dimenzionira od najnižih do najviših nivoa, kako bi zadovoljila osnovnu postavku – siguran i brz protok ljudi, dobara i informacija, na velikoj udaljenosti.

Planirana putna mreža unutar općine sastoji se od:

- Saobraćajnica visokog ranga reda autocesta koje su preuzete iz Strategije i akcionog plana razvoja mreže autocesta i brzih cesta na području Federacije Bosne i Hercegovine,
- Saobraćajnica ranga magistralnih i regionalnih cesta, koje su preuzete iz „Studije kategorizacije cesta u FBiH“ rađene 2013- 2014 godine, izvor JP Ceste Federacije BiH,
- Saobraćajnica ranga lokalnih i ostalih saobraćajnica koje povezuju naselja unutar općine.

Kako bi se postigli ciljevi tih strateških i planskih dokumenata, potrebno je:

- Izgraditi trasu Koridora Vc koji prolazi kroz općinu, sa petljom Konjic,
- Revitalizirati i modernizirati postojeću putnu mrežu, posebno prema sekundarnim i tercijarnim centrima,
- Izgraditi nove lokalne saobraćajnice, kako bi se saobraćaj na nivou općine optimizirao,
- Izvršiti prekategorizaciju saobraćajnica, u skladu sa usvojenim dokumentima,
- Unaprjeđenje javnog prevoza,
- Revitalizacija i intenziviranje željezničkog saobraćaja.

3.2.2. SMJERNICE ZA RAZVOJ ENERGETSKE INFRASTRUKTURE

U cilju poboljšanja energetske prilike općine, kako elektroenergetike, tako i toplifikacije, utvrđeni su pravci razvoja, te načinjeni koraci ka poboljšanju.

S tim u vezi, smjernice razvoja su:

- Skladniji, optimalniji, racionalniji razvoj dijelova elektroprivrednog sistema (proizvodnih, prenosnih i distributivnih kapaciteta),
- Stvaranje uslova za sigurno snabdjevanje potrošača kvalitetnom električnom energijom;
- Smanjenje gubitaka,
- Održavanje pune pogonske spremnosti,
- Racionalna izgradnja i pravilan izbor i efikasna ulaganja u izgradnju elektroenergetskih objekata,
- Uvođenje savremene tehnologije i takve organizacije rada koja će omogućiti veću sigurnost i efikasnost privređivanja,
- Racionalno korištenje električne energije,
- Korištenje savremene tehnologije u sistemu pod uslovima koji obezbjeđuju zaštitu i unapređenje čovjekove sredine;
- Blagovremeno završavanje i usklađivanje objekata proizvodnje, prenosa i distribucije unutar i van sistema.

3.2.3. SMJERNICE ZA RAZVOJ KOMUNALNE INFRASTRUKTURE

- Povećanje područja pokrivenosti vodovodnom i kanalizacionom mrežom,
- Sanacija, rekonstrukcija i izgradnja adekvatnih vodovodnih i kanalizacionih mreža,

- Iznalaženje novih vodozahvata i povećanje ekonomičnosti i podizanje kvaliteta upravljanja na postojećim izvorištima,
- Izgradnja uređaja za prečišćavanje otpadnih voda,
- Regulacija vodotoka koji imaju tendenciju plavljenja u urbanim i drugim područjima,
- Izgradnja akumulacija koje su utvrđene planovima višeg reda i ispitivanje mogućnosti iskorištenja hidropotencijala na slivu rijeke Neretve.

3.2.4. SMJERNICE ZA OPREMANJE VANURBANIH PODRUČJA OSNOVNOM KOMUNALNOM INFRASTRUKTUROM

Naselja koja se ne nalaze u obuhvatu urbanih područja, tj., naselja koja svoje potrebe za vodom ostvaruju preko lokalnih sistema vodosnabdjevanja, također moraju raditi na unaprjeđenju ovog sektora.

- Rekonstrukcija i sanacija postojećih, te izgradnja novih vodovodnih sistema vanurbanog područja, uz izradu odgovarajuće dokumentacije, na osnovu koje će se dobiti realna slika potreba i mogućnosti,
- Zaštita lokalnih izvorišta i kontrola kvaliteta vode,
- Uključenje što većeg broja korisnika u sisteme vodosnabdjevanja,
- Iznalaženje novih izvorišta i količina vode za vodosnabdjevanje.

Kanalizacioni sistemi vanurbanih područja su posebno istaknut problem, jer su gotovo nepostojeći. Otpadne vode se, uglavnom, bez ikakvog tretmana ispuštaju u tlo i vodotoke, a septičke jame nisu adekvatno izvedene i održavane.

Potrebno je i za vanrubana područja, posebno ona koja su u dodiru ili unutar budućih zaštićenih područja, planirati adekvatne i ekonomsko – ekološki isplative varijante odvođenja otpadnih voda.

3.2.5. SMJERNICE ZA RAZVOJ SISTEMA UPRAVLJANJA OTPADOM

U vezi sa tematskom cjelinom, izrađen je Plan upravljanja otpadom općine Konjic, koji donosi sljedeće zaključke i smjernice:

- Postoji značajan problem vezan za udaljenost "Regionalne deponije Uborak" od središta općine Konjic koja iznosi 75 km, a najudaljenija naselja oko 120 km, te loše stanje puteva. Trenutno se prikupljeni otpad odlaže na lokalnu privremenu deponiju,
- Analizom stanja, potrebnih troškova izgradnje same pretovarne stanice, kao i hitnosti problema, donesena je odluka o izgradnji "Centra za upravljanje otpadom" Konjic, čime se postiže neovisnost od termina izgradnje regionalnog centra, zasigurno smanjuju transportni troškovi, smanjuje količina otpada za transport i u periodu eksploatacije ima ekonomska korist,
- Ukoliko bude postojala zainteresovanost drugih Općina za izgradnju pretovarnih stanica, Općina Konjic će imati svoj interes u tome ali neće biti prioritet, jer će naš Centar moći uz određene dopune obavljati pomenutu funkciju. Ovo bi bilo prihvatljivo ukoliko bi se značajno smanjili transportni troškovi a samim time i cijena usluge prikupljanja i odvoza otpada za pomenute općine i ukoliko bi iste učestvovala u njoj izgradnji prema količinama proizvedenog otpada,

- U naselju Buturović polje trenutno raspolažemo sa 6 kontejnera, a potrebno je najmanje 30 kontejnera $1,1 \text{ m}^3$ u ljetnom periodu,
- Naselje Čelebić sa zaseocima odlaže se u $1,1 \text{ m}^3$ kontejner koji je smješten na opasnom dijelu preko ceste. Građani zbog sigurnosti zahtijevaju 120 L kante ili kese. Ukupan broj potrebnih kanti je 10. U zasoku Idbar postaviti 4 mjesta sa a kontejnera od $1,1 \text{ m}^3$ ili 4 kontejnera od 5 ili 7 m^3 . U zaseoku Paradžici potrebna su 2 kontejnera d $5,5 \text{ m}^3$ ili 4 od $1,1 \text{ m}^3$ zavisno od vrste vozila. Za zaseok Orahovica potrebna su 2 kontejnera od 5 ili 7 m^3 ili 6 od $1,1 \text{ m}^3$,
- U naselju Džepa i Vrdolje, koje trenutno nije pokriveno uslugom, potrebno je 3 kontejnera od 5 ili 7 m^3 ili 8 od $1,1 \text{ m}^3$,
- Naselje Bijela, koje trenutno nije pokriveno uslugom, potrebno je 14 kontejnera od $1,1 \text{ m}^3$,
- Projekat uređenje Boračkog jezera: trenutno je izletišta pokriveno sa 20 kontejnera od $1,1 \text{ m}^3$ koji su u lošem stanju i nalaze se na neuređenim lokacijama. Potrebno je nabaviti 42 kontejnera od $1,1 \text{ m}^3$. Vjetar raznosi smeće, zbog visokih temperatura šire se neugodni miris. S obzirom da se radi o turističkom središtu trebalo bi zanoviti opremu, urediti lokacije i spriječiti širenje mirisa. Potrebno je nabaviti odgovarajuće korpe za otpatke prilagođene ambijentu i prostoru dužinom šetnice oko jezera, minimalno 40 komada.
- Naselje Orašje je pokriveno sa 8 kontejnera $1,1 \text{ m}^3$. Potrebno je nabaviti još 16 kontejnera $1,1 \text{ m}^3$,
- Neophodna je nabavka višenamjenskog kamiona za transport otpada do 16 m^3 .

3.3. OSNOVA PROSTORNOG RAZVOJA OKOLINE

3.3.1. SMJERNICE ZA UPOTREBU I RAZVOJ VANURBANIH PODRUČJA

Vanurbana područja su područja na kojima se javlja vrlo disperzna izgradnja, sa malom gustom izgrađenosti i naseljenosti, te koja zbog tih razloga, ali i činjenice da se radi o pretežno šumskom i poljoprivrednom zemljištu, nisu mogla biti obuhvaćena granicama urbanih područja.

Ta područja trebaju ostati očuvana, ali kvalitet postojeće infrastrukture i kvalitet života treba biti unaprijeđen.

- Građevinska zemljišta vanurbanih područja se ne trebaju širiti, osim izuzetno, a u skladu sa zakonskom regulativom, koja propisuje uslove izgradnje na vanurbanim područjima,
- Poljoprivredne površine treba sačuvati i poticati poljoprivrednu djelatnost,
- Šumske površine treba zaštititi od prekomjerne eksploatacije i izuzimanja za potrebe izgradnje,
- Eksploatacione površine u vanurbanim područjima, po završetku eksploatacije, potrebno je sanirati i rekultivirati,
- Unaprijediti postojeću i izgraditi neophodnu novu potrebnu infrastrukturu, uz maksimalno očuvanje prirodnih uslova,
- Područja kulturno – historijske i prirodne baštine moraju prioritetno biti zaštićena,
- Iskorištenje prirodnih resursa i potencijala mora biti racionalno i u skladu s očuvanjem prirode i okoliša.

3.3.2. SMJERNICE ZA RAZVOJ PODRUČJA POLJOPRIVREDE, STOČARSTVA I ŠUMARSTVA

Poljoprivredne površine karakterizira usitnjenost posjeda i manjak poticaja za ozbiljniju poljoprivrednu proizvodnju, iako postoje realni uslovi za razvoj, posebno u dolinskom dijelu općine Konjic.

Kako bi se negativni efekti tretiranja zemljišta smanjili, potrebno je provesti promjene:

- Spriječiti usitnjavanje posjeda, određivanjem najmanje dozvoljene površine parcele poljoprivrednog zemljišta,
- Koristiti državne poljoprivredne parcele, dajući ih na korištenje zadrugama, udruženjima ili većim privatnim proizvođačima,
- Jačati voćarstvo, kao jednu od najperspektivnijih grana poljoprivrede u općini Konjic,
- Pametno i odgovorno koristiti mineralna đubriva i pesticide,
- Jačati i poticati organski uzgoj,
- Potencirati autohtone vrste, koje dobro uspijevaju u klimatu Konjica,
- Vršiti stalni monitoring korištenja poljoprivrednog zemljišta,
- Povećati stočni fond i uzgajanje vrsta koje dobro opstaju na ovom terenu,
- Uspostaviti agrozone u kojima će se privatni i državni kapital udruženo koristiti i jačati poziciju općine Konjic na listi ozbiljnih kandidata za poljoprivredni razvoj.

Šumske površine zauzimaju značajne površine, ali i u ovom segmentu prednjače državni posjedi. Kako bi se šumske površine očuvale i unaprijedile, a što je od krucijalnog značaja za cjelokupan ekosistem, potrebno je:

- Uspostaviti sisteme zaštite na osnovu budućih zaštićenih područja,
- Uskladiti šumskogospodarske osnove sa sve izraženijom potrebom definisanja novih kategorija vezanih uz funkciju šume, poput biodiverziteta, socijalne funkcije šume, očuvanja ekosistemskog lanca, podizanja mladih kultura, zaštite zemljišta od propadanja, degradacije, bolesti itd,
- Vršiti pošumljavanje goleti podesnih za pošumljavanje,
- Zaštititi šume od prirodnih i ljudskim djelovanjem izazvanih nesreća,
- Vršiti deminiranje miniranih šumskih područja.

3.3.3. SMJERNICE ZA RAZVOJ POSLOVNO – PROIZVODNIH I INDUSTRIJSKIH ZONA

Poslovne, proizvodne i industrijske zone su uspostavljene u periodu druge polovine prošloga vijeka, a danas se započinje polako sa procesom obnove, nakon, uglavnom, neuspješnih privatizacija. Površine koje su već odavno zauzete u te svrhe, nalaze se većinom u urbanom području grada Konjica, te im s te strane ne nedostaje jaka saobraćajna, što je svakako prednost u daljnjem razvoju. Ako se tome pridruži činjenica da će u relativnoj blizini biti i čvorište za autocestu u Koridoru Vc, onda su potencijali za razvoj umnoženi.

Sljedeći takav princip, buduće planirane poslovne, proizvodne i industrijske zone, prije svega moraju biti sa saobraćajnog aspekta pravilno povezane sa saobraćajnicama višeg ranga, a potom i do zadovoljavajućeg nivoa opremljene i drugom infrastrukturom.

Treba gdje je to moguće, koristiti principe servisnih saobraćajnica, koje imaju priključke na magistralne pravce gdje je to sigurno i ne smeta učesnicima u saobraćaju.

Pored opremanja infrastrukturom, ove zone trebaju biti dimezionirane sadržajima na način da funkcionišu komplementarno, tj., da se sadržaji dopunjavaju, kako bi na jednom mjestu korisnik mogao ostvariti što više svojih potreba.

3.3.4. SMJERNICE ZA RAZVOJ RUDARSTVA I EKSPLOATACIJE MINERALNIH RESURSA

Kako bi se eksploatacija vršila ekonomično i ekološki prihvatljivo, potrebno je voditi računa o određenim stavkama:

- Eksploatacije mineralnih sirovina se ne smiju vršiti bez prethodno izvršenih istražnih radova i izrađene dokumentacije koja procjenjuje uticaj na okoliš, a na osnovu koje se dobiva kompletna slika o mogućnostima iskorištenja,
- Eksploatacija se treba vršiti do nivoa ekonomske isplativosti,
- Lokacije na kojima se eksploatišu mineralne sirovine se moraju adekvatno ograditi i označiti, kako ne bi predstavljale opasnost po okolinu,
- U postupku eksploatacije koristiti savremene metode i tehnologije,
- Izvršiti revitalizaciju i sanaciju napuštenih eksploatacionih polja.

3.3.5. SMJERNICE ZA RAZVOJ TURIZMA NA BAZI PRIRODNE BAŠTINE

Savremena kretanja u turizmu orjentišu se na mnogo dinamičniju i širu ponudu u posljednjih nekoliko desetljeća, a posebno mjesto ima prirodna baština i vrijednosti koje ona pruža.

Općina Konjic ima izuzetan potencijal u tom smislu, koji aktivnom i promišljenom politikom razvoja i upravljanja može biti stvaran doprinos razvoju prostora. Kako bi se postigao zadovoljavajući nivo zaštite i korištenja, odnosno, korelacija ova dva cilja dovela u ravnotežu, potrebno je slijediti smjernice:

- Intenziviranje procesa zakonske zaštite prirodnog naslijeđa, osobito područja u zonama stroge i aktivne zaštite
- formiranje tzv.turističke transverzale Odžaci – Glavatičevo – Boračko jezero (Neretva) – Konjic – Jablaničko jezero – Buturović polje.
- Rekonstrukcija putne infrastrukture
- Identifikacija, promocija i vizuelno isticanje prirodne baštine
- Aktiviranje šumskih puteva i planinarskih staza, kako bi posjetiocima prostor bio što otvoreniji
- Uvezivanje općinske ponude u regionalnu ponudu razvoja turizma
- Razvoj projekata eko i ruralnog turizma u ruralnim područjima općine

3.3.6. SMJERNICE ZA RAZVOJ TURIZMA NA BAZI KULTURNO – HISTORIJSKE BAŠTINE

Općina Konjic posjeduje nevjerovatan broj spomenika kulturno – historijske baštine, čemu svjedoči i činjenica da je ova općina po nekropolama stećaka, jedna od najbrojnijih u cijeloj BiH. Savremena kretanja u turizmu orjentišu se na mnogo dinamičniju i širu ponudu u posljednjih nekoliko desetljeća, a posebno mjesto ima prirodna baština i vrijednosti koje ona pruža. Aktivnom i promišljenom politikom razvoja i upravljanja, turizam na bazi kulturno-historijske baštine može biti stvaran doprinos razvoju prostora. U to ime, trebaju se provesti promjene, koje su naglašene i u općim smjernicama razvoja turizma na bazi kulturno-historijske baštine, a koje daje Studija Kulturno povijesna i prirodna baština HNK:

- Intenzivna inventarizacija, ponovno i stalno vrednovanje, kategorizacija i verifikacija kulturno-historijskog naslijeđa na temelju postavljenih jedinstvenih osnova,
- Izrada projekata interventnih zahvata na najugroženijim spomenicima kulture,

- Hitne intervencije na konzervaciji materijalnih ostataka devastiranih kulturno historijskog - naslijeđa u funkciji njihove buduće zaštite,
- Planska regulacija ponašanja u prostoru na svim razinama prostornih i urbanističkih planova, uz utvrđivanje ograničenja i prednosti uvjetovanih poštovanjem i potrebama očuvanja kulturno-historijskog naslijeđa,
- Provođenje revitalizacije zapuštene ili zanemarene graditeljske baštine, uz brižno propitivanje mogućih novih ili izmijenjenih namjena pojedinačnih građevina, sklopova, dijelova i čitavih povijesnih cjelina.
- Osiguranje kompetentnosti stručnjaka koji sudjeluju u, procesima zaštite kulturno - historijskog naslijeđa i njihovo stalno obrazovanje.
- Održavanje građevina i cjelina kulturno-historijskog naslijeđa i stalni nadzor nad njegovim stanjem.
- Ravnopravno razmatranje svih društveno-gospodarskih, komunalnih, infrastrukturnih i ekoloških problema koji utječu na život i funkcioniranje historijskih građevina i cjelina kulturno-historijskog naslijeđa.
- Demokratizacija upotrebe i omogućavanje prihvatanja poruka kulturno-historijskog naslijeđa svim slojevima stanovništva, te angažiranje lokalnih vlasti i lokalnog stanovništva u procesima zaštite graditeljske baštine.
- U okvirima pravnog sistema svih oblasti ugraditi pravne instrumente zaštite spomenika i sankcija za njihovu devastaciju.
- Spuštanje obaveza i poslova zaštite kulturno-historijskog naslijeđa i održavanja na kantonalnom i općinskom nivou.
- Postupna i dosljedna provedba svih oblika pravne zaštite kulturno-historijskog naslijeđa, od popisa, preko preventivne zaštite, do registra kulturne baštine u prostoru, uz određivanje režima zaštite, odobravanje intervencija, nadzor i primjerene kaznene mjere za oštećivanje.
- U okviru fiskalne politike predvidjeti izvore sredstava za zaštitu i održavanje kulturno-historijskog naslijeđa za kantone i općine.
- Uvođenje spomeničke rente kao temelja koji osigurava funkcioniranje sistema zaštite.
- Odlukom općina konkretizirati zone, mjere i elemente zaštite spomenika.
- Poticanje istraživanja kulturno-historijskog naslijeđa, a osobito arheoloških zona i lokaliteta na područjima koja se namjenjuju intenzivnom razvoju infrastrukture ili određenih djelatnosti.
- Poticanje izrade studija područja značajnih historijskih urbanih i ruralnih cjelina, te prostora izrazitih krajobraznih, kulturno-historijskih i estetskih vrijednosti radi njihovog optimalnog uključivanja u razvojne programe.
- Uspostavljanje uravnoteženog odnosa kulturno-historijskog naslijeđa radi njihovog korištenja za stambenu i turističko-rekreacijsku, naučno-istraživačku, kulturnu, odgojno – obrazovnu djelatnost i radi očuvanja njihovih sačuvanih historijskih vrijednosti koje svjedoče o identitetu područja i naroda kojemu pripadaju.

4. ODLUKA O PROVOĐENJU PROSTORNOG PLANA

Općinsko vijeće Konjic na sjednici održanoj dana 22.03.2018. godine, u postupku usvajanja Prostornog plana općine Konjic, a na temelju Člana 44. Zakona o prostornom uređenju (Službene novine HNK-a broj 04/04) i Člana ___ Statuta Općine Konjic (Službeni glasnik općine Konjic broj ___) donijelo je:

ODLUKU
O PROVOĐENJU PROSTORNOG PLANA OPĆINE KONJIC
ZA PERIOD OD 2013. DO 2033. GODINE

I - OPĆE ODREDBE

Član 1.

- (1) Ovom Odlukom se uređuje provođenje Prostornog plana Općine Konjic za period 2013.-2033. godine (u daljem tekstu Prostorni plan) i sastavni je dio Prostornog plana. Ovom Odlukom se utvrđuju uvjeti korištenja, uređenja, izgradnje i zaštite prostora, i na taj način se definiše način provođenja i obezbjeđuje realizacija Prostornog plana. U provođenju Prostornog plana obavezno se primjenjuju važeći propisi Bosne i Hercegovine, Federacije Bosne i Hercegovine i Hercegovačko-neretvanskog kantona, koji na bilo koji način uređuju odnose u oblasti korištenja i uređenja prostora na području obuhvata Prostornog plana.
- (2) Plan se radi za period od 20 godina i obvezujući je planski dokument kojim se određuje svrsishodno organiziranje, korištenje i namjena zemljišta te mjere i smjernice za zaštitu prostora općine Konjic.
- (3) Plan obuhvata ukupnu površinu općine Konjic od 1.169 km² (podatak kao rezultat digitalne obrade i preuzimanja granica općine Konjic iz Federalne geodetske uprave).

Sadržaj prostornog plana

Član 2.

- (1) Dokumentacija Prostornog plana, u skladu s Članom 26. Uredbe o jedinstvenoj metodologiji za izradu dokumenata prostornog uređenja („Službene novine Federacije BiH“ broj: 63/04 i 50/07, u daljem tekstu: Uredba) sadrži:

Prostornu osnovu koja se sastoji od:

Tekstualnog dijela:

5. Snimak postojećeg stanja
6. Analiza i ocjena stanja
7. Smjernice za izradu plana
8. Opći i posebni ciljevi
9. Osnovna koncepcija razvoja

Grafičkog dijela - 14 digitalno obrađenih karata u mjerilu 1:25 000:

1. Izvod iz plana višeg reda
- 2.a. Karta namjene zemljišta - Karta pedologije
- 2.b. Karta namjene zemljišta - Karta šuma i šumskog zemljišta
3. Karta gustine naseljenosti i tipologije naselja
- 3.a. Karta stanovništva i naselja sa gravitirajućim područjima
4. Karta postojećeg stanja saobraćajne infrastrukture
5. Karta prirodnog i kulturno –historijskog naslijeđa

6. Karta voda i vodnih površina
7. Karta mineralnih sirovina
8. Karta postojećeg stanja energetske infrastrukture
9. Karta komunalne i društvene infrastrukture
10. Karta ugroženih područja
11. Karta sinteznog prikaza stanja u prostoru
12. Osnovna koncepcija razvoja.

Prostorni plan koji se sastoji od:

Tekstualnog dijela:

1. Opći i posebni ciljevi prostornog razvoja
2. Projekcija prostornog razvoja
3. Projekcija razvoja prostornih sistema
4. Odluka o provođenju.

Grafičkog dijela - 13 digitalno obrađenih karata (općine Konjic) u mjerilu 1: 25 000:

1. Izvod iz plana višeg reda
2. Sintezni prikaz postojećeg stanja
3. Sistem naseljenih mjesta i urbanih područja
4. Urbana područja i namjena zemljišta
5. Upotrebna vrijednost zemljišta
6. Vode i vodne površine
7. Mineralne sirovine i nalazišta
8. Energetska infrastruktura
9. Saobraćajna infrastruktura
10. Zaštićene površine prirodnog i kulturno – historijskog naslijeđa
11. Komunalna, privredna i društvena infrastruktura
12. Zaštita i unaprijeđenje okoliša, deponije, klizišta i stanje minskih polja
13. Sintezni prikaz projekcije prostornog razvoja.

- (2) Odredbe ove Odluke se primjenjuju na cjelokupno područje Općine Konjic i vrijede i za određene prostorne cjeline za koje je planirano donošenje ostalih razvojnih i provedbenih planova (urbanistički planovi, zoning planovi, regulacioni planovi i urbanistički projekti) i to sve do donošenja tih planova.
- (3) U skladu sa Zakonom o prostornom planiranju i korištenju zemljišta na nivou FBiH (član 11., Sl.Novine FBiH br. 2/06, 72/07, 32/08, 4/10, 13/10 i 45/10) općinska služba zadužena za poslove prostornog uređenja (u daljnjem tekstu: služba) vodi dokumentaciju potrebnu za praćenje stanja u prostoru, izradu i praćenje provedbe planskih dokumenata. Po isteku dvije godine od donošenja Prostornog plana služba radi izvještaj o stanju u prostoru, a koji sadrži analizu provođenja planskih dokumenata i drugih dokumenata, ocjenu provedenih mjera i njihove učinkovitosti u prostoru, na zaštitu vrijednosti prostora i okoliša, te druge elemente od značaja za plansko uređenje prostora.

Član 3.

Prostorni plan Općine se temelji na sljedećim principima i ciljevima:

- skladniji materijalni i društveni razvoj općine, za brži razvoj područja izvan centra općine, a naročito sela;
- podizanje i unapređivanje kvaliteta življenja i zadovoljavanja ekonomskih, socijalnih i drugih potreba stanovništva;
- unapređenje infrastrukturnih sistema na okolinski održiv način;
- zaštitu i unapređenje životne sredine.

II GRAD, NASELJA URBANOG KARAKTERA I NASELJA RURALNOG KARAKTERA

Član 4.

- (1) U Općini Konjic utvrđuje se urbano područje Konjic kao općinski centar. Urbano područje Konjic se dijeli na šire urbano područje grada i uže urbano područje.

Konjic - uže urbano područje 944,25 ha

- (2) Urbana područja u ostalim naseljenim mjestima:

ARGUD	7,12 ha	BUŠĆAK	2,88 ha
BALE	2,34 ha	BUTUROVIĆ POLJE	44,65 ha
BARE	1,44 ha	ČELINA	4,53 ha
BARMIŠ	2,55 ha	CERIĆI	8,90 ha
BIJELA	31,37 ha	ĆESIM (V.D.)	1,44 ha
BJELOVČINA	1,70 ha	ČIČEVO	9,74 ha
BLACE	13,21 ha	CRNI VRH	2,14 ha
BLUČIĆI	5,72 ha	ČUHOVIĆI	29,10 ha
BORCI	39,68 ha	DOBRIČEVIĆI	4,48 ha
BOŽDAREVIĆI	5,89 ha	DOLOVI	11,24 ha
BRADINA	20,64 ha	DOLJANI	2,95 ha
BRDA	3,19 ha	DONJA VRATNA GORA	1,70 ha
BRĐANI	24,40 ha	DONJE VIŠNJEVICE	4,50 ha
BUDIŠNJA RAVAN	1,79 ha	DONJI ČAŽANJ	5,44 ha
BUKOVICA	0,60 ha	DONJI GRADAC	6,07 ha
BUKOVLJE	4,75 ha	DONJI NEVIZDARCI	1,17 ha
BULATOVIĆI	4,34 ha	DONJI PRIJESLOP	4,37 ha

DUBOČANI	6,46 ha	HASANOVIĆI	2,78 ha
DUBRAVICA	6,33 ha	HERIĆI	3,11 ha
DUDLE	3,60 ha	HOMATLIJE	4,42 ha
DUŽANI	3,48 ha	HOMOLJE	12,79 ha
DŽAJIĆI	12,12 ha	HONDIĆI	2,04 ha
DŽANIĆI	2,15 ha	HOTOVLJE	2,32 ha
DŽEPI	43,97 ha	IDBAR	9,89 ha
FALANOVO BRDO	5,38 ha	JASENIK	13,67 ha
GAKIĆI	4,75 ha	JAVORIK	1,30 ha
GALJEVO	12,68 ha	JEŽEPRASINA	10,18 ha
GAPIĆI (V.D.)	4,03 ha	JEZERO	30,21 ha
GLAVATIČEVO	15,70 ha	JOŠANICA	9,13 ha
GOBELOVINA	4,56 ha	KALE	2,65 ha
GORANI	15,19 ha	KANJINA	12,22 ha
GORANSKO POLJE	10,70 ha	KAŠIĆI	6,08 ha
GORICA	3,14 ha	KONJIC	944,25 ha
GORNJA VRATNA GORA	1,78 ha	KOSTAJNICA	31,03 ha
GORNJE VIŠNJEVICE	9,64 ha	KOTO	2,05 ha
GORNJI ČAŽANJ	2,14 ha	KRAJKOVIĆI	2,14 ha
GORNJI GRADAC	2,46 ha	KRALUPI	12,12 ha
GORNJI NEVIZDARCI	10,98 ha	KRTIĆI	1,14 ha
GOSTOVIĆI	1,40 ha	KRUPAC	17,66 ha
GRABOVCI	4,48 ha	KRUŠČICA	6,60 ha
GRADELJINA	7,19 ha	KULA	2,66 ha
GRUŠČA	6,51 ha	LAĐANICA	12,00 ha
GVOZNO (M.D.)	4,75 ha	LISIČIĆI	15,96 ha

LOKVA	0,99 ha	RAOTIĆI	3,04 ha
LUKO	8,98 ha	RASVAR	0,97 ha
LUKOMIR	6,35 ha	RAZIĆI	10,73 ha
LUKŠIJE	1,75 ha	REDŽIĆI	2,42 ha
LJESOVINA	3,41 ha	REPOVCI	10,56 ha
LJUBUČA	4,14 ha	RIBARI	10,79 ha
LJUTA (1)	7,83 ha	RIBIĆI	23,74 ha
LJUTA (2)	7,13 ha	SELJANI	4,86 ha
MRKOSOVICE	1,09 ha	SEONICA	23,84 ha
OBRENOVAC	3,37 ha	SITNIK	1,94 ha
OBRI	9,13 ha	SLAVKOVIĆI	3,33 ha
ODŽACI	17,56 ha	SOLAKOVA KULA	13,70 ha
ORLIŠTE	0,76 ha	SOPOT	2,67 ha
OTELEŽANI	9,37 ha	SPIJANI	55,76 ha
PAČERANI	1,41 ha	STOJKOVIĆI	3,15 ha
PAJIĆI	3,19 ha	STRGONICE	1,02 ha
PARSOVIĆI	6,37 ha	STUDENČICA	4,13 ha
PLAVUZI	2,15 ha	ŠUNJI	11,34 ha
PODHUM	8,39 ha	SULTIĆI	12,51 ha
PODORAŠAC	47,51 ha	SVIJENČA	12,26 ha
POKOJIŠTE	26,31 ha	TINJE	2,93 ha
POLJE	3,33 ha	TOVARNICA	0,85 ha
POŽETVA	4,79 ha	TREBOJE	12,08 ha
PREVLJE	2,05 ha	TREŠNJEVICA	3,11 ha
RADEŠINE	4,10 ha	TREŠNJEVICA (M.D.)	5,09 ha
RAJAC (V.D.)	2,57 ha	TRUSINA	14,23 ha

TUHOBIĆI	2,95 ha
TURIJA	4,07 ha
UGOŠĆE	3,51 ha
VELUŠA	1,68 ha
VINIŠTE	1,63 ha
VRBLJANI	3,32 ha
VRCI	13,13 ha
VRDOLJE	11,28 ha
ZABRĐANI	1,80 ha
ZABRĐE	5,67 ha
ZAGORICE	18,57 ha
ZASLIVLJE	3,38 ha
ZELOMIĆI (V.D.)	1,80 ha
ZUKIĆI	20,87 ha

- (3) U skladu sa Zakonom o prostornom planiranju HNK–a, naseljena mjesta imaju određena urbana područja, u kojima se usmjerava daljnji razvoj i izgrađenost. Unutar granica urbanog područja, se pored građevinskog zemljišta mogu naći i druga zemljišta, kao što su poljoprivredno, šumsko ili ostala zemljišta, na kojem je gradnja moguća ukoliko to zakonski uslovi i pretvorbe namjene zemljišta na osnovu njih, dozvoljavaju.
- (4) Granice planiranih urbanih područja su predstavljene u sklopu grafičkog priloga br.3 „Sistem naseljenih mjesta i urbanih područja“.

Član 5.

- (1) U općini Konjic utvrđuju se naselja urbanog karaktera, a to su sva naselja iz šireg urbanog područja Konjica, te naselja mješovitog karaktera - sekundarni centri: Glavatičevo, Buturović Polje i Bradina.
- (2) Razgraničenje površina po namjeni unutar naselja, vrši se urbanističkim planom za šire urbano područje Konjica, a za ostala naselja temeljem provedbenih odredbi iz ove Odluke o provođenju plana.
- (3) Na površinama namijenjenim za razvoj i uređenje naselja mješovitog karaktera, predviđene su namjene stanovanja, te javnih i društvenih sadržaja. U sastavu tih površina moguća je i poslovna namjena, turistička namjena, sportska i rekreativna namjena, kao i sve one namjene koje se planiraju u urbanim područjima, a koje nisu u suprotnosti s funkcijom stanovanja. U predjelima za razvoj iskazane su i površine koje ostaju kao neizgrađeni dio građevinskog zemljišta, kao što su zelene površine, plaže, površine namijenjene za postplanski razvoj itd.

Član 6.

- (1) U Konjicu utvrđuju se naselja ruralnog karaktera i to: Argud, Bale, Bare, Barmiš, Bijela, Bjelovčina, Blace, Blučići, Borci, Boždarevići, Brda, Brđani, Budišnja Ravan, Bukovica, Bukovlje, Bulatovići, Bušćak, Čestaljevo, Cerići, Crni Vrh, Čelina, Česim, Čičevo, Čuhovići, Dobričevići, Dolovi, Doljani, Donja Vratna Gora, Donje Višnjevce, Donji Čažanj, Donji Gradac, Donji Nevizdraci, Donji Prijeslop, Doščica, Dramiševo, Dubočani, Dubravice, Dudle, Dužani, Džajići, Džanići, Džepi, Falanovo Brdo, Gapići, Gakići, Galjevo, Gobelovina, Gorani, Goransko Polje, Gorica, Gornja Vratna Gora, Gornje Višnjevce, Gornji Čažanj, Gornji Gradac, Gornji Nevizdraci, Gostovići, Grabovci, Gradeljina, Grušča, Gvozno, Hasanovići, Herići, Homatlije, Homolje, Hondići, Hotovlje, Idbar, Jasenik, Javorik, Jezero, Ježeprosina, Jošanica, Kale, Kanjina, Kašići, Kostajnica, Koto, Krajkovići, Kralupi, Krtići, Krupac, Kruščica, Kula, Lađanica, Lisičići, Lokva, Luka, Luko, Lukomir, Lukšije, Ljesovina, Ljubuča, Ljuta, Ljusići, Mladeškovići, Mokro, Mrkosovice, Obrenovac, Obri, Odžaci, Orlišće, Oteležani, Pačerani, Parsovići, Plavuzi, Podhum, Podorašac, Pokojište, Polje, Požetva, Prevlje, Radešine, Rajac, Raotići, Rasvar, Razići, Ribari, Ribići, Redžići, Repovci, Repovica, Seljani, Seonica, Sitnik, Slavkovići, Solakova Kula, Sopot, Spiljani, Stojkovići, Strgonice, Studenčica, Susječno, Sultići, Svijenča, Šunji, Tinje, Tovarnica, Treboje, Trešnjevica, Trusina, Tuhobići, Turija, Ugošće, Veluša, Vinište, Vrbaljani, Vrhovine, Vrci, Vrdolje, Zaborani, Zabrđani, Zabrđe, Zagorice, Zaslivlje, Zelomići i Zukići.
- (2) Unutar ovih područja građenje se vrši na osnovu ove Odluke, zakona, normi i standarda u građevinarstvu i ovog Prostornog plana.

III REŽIMI GRAĐENJA

Član 7.

Na području Općine utvrđuju se režimi građenja posebnim i različitim nivoima graditeljskih intervencija u prostoru i to:

- Režim građenja I - na području gdje se građenje vrši na osnovu donesenog regulacionog plana;
- Režim građenja II - na području gdje se građenje vrši na osnovu donesenog urbanističkog plana;
- Režim građenja III - na području gdje se građenje vrši na osnovu donesenog plana parcelacije i odredbi ovog plana i Odluke prostornog plana;
- Režim građenja IV - na području gdje se građenje vrši na osnovi donesenog Prostornog plana, ove Odluke, zakona, standarda i normi u građevinarstvu;
- Režim zabrane gradnje je područje koje se definira članom 8., stav 5., gdje se zabranjuje građenje.

Član 8.

- (1) Obaveza izrade i primjene urbanističkog projekta određuje se na osnovu odredbi iz donesenog Urbanističkog ili Regulacionog plana.
- (2) Obaveza izrade i primjene regulacionog ili zoning plana određuje se za:
 - Uže urbano područje Konjica, prema Odluci Općinskog vijeća
 - Sportsko rekreacione zone u priobalnom području Jablaničkog jezera
 - Sekundarne centre
 - Dijelove šireg urbanog područja Konjica: Čelebići, Drecelj, Orahovica, Ovčari i Polje Bijela.
 - Izgradnju naselja sa više od 20 objekata sekundarnog stanovanja, u zonama predviđenim za potrebe izgradnje kuća za povremeno stanovanje i odmor (u okviru planiranih granica urbanih područja)
 - Industrijske zone Igman, Trešanica, Parsovići, Bradina
 - Agro-privredna zona Borci.
- (3) Obaveza izrade i primjene Urbanističkog plana određuje se za šire urbano područje Konjica.
- (4) Obaveza primjene Plana parcelacije određuje se za sve tercijarne centre, dok se režim građenja IV stepena određuje za sva ostala urbana i vanurbana građevinska zemljišta van zona naselja, uz korištenje posebnih uslova za gradnju, zaštitnih zona itd. Sve odredbe ovog Plana i Odluke o provođenju su također obavezujuće sa režim građenja III stepena.
- (5) Režim zabrane građenja utvrđuje se u zaštitnim pojasevima, tj:
 - u zonama utvrđenim kao klizišta, dok se ne izvrši sanacija istih;
 - u zaštitnim pojasevima infrastrukturnih sistema;
 - u svim ostalim zaštitnim zonama utvrđenim ovim Planom (vodne površine, izvorišta, prirodne i kulturne vrijednosti, itd.), a prema uslovima propisanim zakonskom regulativom.

IV USLOVI ZA IZGRADNJU I UREĐENJE PROSTORA

1. Građevine i prostor od značaja za Federaciju BiH i Kanton

Član 9.

- (1) Građevine i prostori od značaja za Federaciju BiH i Kanton utvrđene su važećim zakonskim propisima.
- (2) Uslovi građenja ovih građevina i prostora utvrditi će se u skladu sa zakonskom i pozakonskom regulativom.

2. Opći uslovi za izgradnju

Član 10.

Izgradnja objekata unutar urbanih i vanurbanih područja i druge intervencije u prostoru, na području Općine Konjic, mogu se odobriti samo u skladu sa opredjeljenjima iz Prostornog plana i ove Odluke.

Član 11.

- (1) Građenje unutar prostora za koje je predviđena izrada urbanističkih i detaljnih planova (režimi građenja I i II), vršit će se u skladu sa rješenjima i urbanističko – tehničkim uslovima iz tih planova, a na građevinskom zemljištu, usklađeno sa odredbama ovog Plana.
- (2) Na prostorima gdje se građenje vrši u skladu sa Planom parcelacije i Prostornim planom i ovom Odlukom (režim građenja III i IV), građenje će se vršiti na građevinskim parcelama koje su tačno određene, i u Planu označene kao građevinska zemljišta.
- (3) Zatečeni objekti van označenih građevinskih zemljišta su postojeći objekti na kojima su dozvoljeni:
 - tekuće održavanje
 - minimalna dogradnja u cilju osiguranja osnovnih higijenskih uvjeta (kupatilo i WC)
 - pregradnja koja nema karakter gradnje
 - konzervacija građevine
 - izgradnja instalacija električne energije, vodovoda, kanalizacije i slično u zgradi i priključak na mrežu tih instalacija, odnosno izgradnja objekata vodosnabdijevanja i septičke jame (ako nema uslova za priključenje na kanalizacionu mrežu).

Član 12.

- (1) Opredjeljenja ovog plana koja preferencijalno planiraju prostor unutar mješovitih namjena, ne isključuju gradnju i ostalih sadržaja koji su kompatibilni sa preferencijalnom namjenom.
- (2) Na područjima namijenjenim stambenoj izgradnji mogu se graditi i objekti koji nisu namijenjeni za stanovanje ili su mješovite namjene (objekti kombinovane, stambeno – poslovne namjene), ako djelatnost služi za redovno dnevno i sedmično snabdijevanje stanovništva ili opsluživanje stanovništva društvenim uslugama.

- (3) U suterenu ili prizemlju objekata stanovanja je dozvoljeno izdvajanje prostora za poslovne ili uslužne djelatnosti u funkciji svakodnevnih potreba stanovništva. Spratne stambene etaže je moguće prenamijeniti u kancelarijski prostor.
- (4) U objektima kombinovane namjene iz prethodnog stava ne može se odobriti poslovna djelatnost koja nije u funkciji stanovanja, a kojom se stvara buka, vibracije, dim, prašina, neugodni mirisi ili na drugi način zagađuju životna sredina, odnosno ometa funkcija stanovanja u samom objektu ili njegovoj okolini, izvan dopuštenih graničnih vrijednosti.
- (5) U postojećim objektima kombinovane namjene koji ne zadovoljavaju uslove iz prethodnog stava sa zatečenom djelatnosti moraju se uskladiti uslovi sa odredbama ove Odluke, a u roku kojeg odredi nadležni organ Općine.

Član 13.

Svi građevinski objekti koji se grade unutar ili van urbanih područja, a koji služe za stanovanje ili neku poslovnu djelatnost, moraju imati ugrađene instalacije za električnu energiju, vodovod i kanalizaciju.

Član 14.

Na građevinskom zemljištu predviđenom za individualnu stambenu izgradnju utvrđuju se sljedeće veličine građevinskih parcela:

- na užem urbanom području Konjic, veličina parcela biti će određena Urbanističkim planom.
- na širem urbanom području Konjic, kao i na područjima ostalih naselja površine građevinske parcele trebaju biti od 200 do 1000 m² ako na njoj nema privrednih objekata, a od 500 do 1200 m², ako su na njoj smješteni i pripadajući privredni objekti.
- za objekte van urbanih područja i ruralnih naselja takođe vrijede uslovi iz tačke 2. ovog člana.

Član 15.

- (1) Svaka građevinska parcela mora imati mogućnost kolskog prilaza na postojeći ili planirani javni put, a objekt mora imati orijentaciju prema tom putu. Prilaz na javni put mora biti širok najmanje 3 m.
- (2) Izuzetno, ukoliko to uslovi terena i položaj susjednih objekata ne dopuštaju, građevinska parcela može imati samo pješački prilaz.
- (3) Prilikom rekonstrukcije postojećih objekata koji nemaju neposredan kolski, već samo pješački prilaz, može se tolerisati zatečeno stanje.
- (4) Svaki objekt mora imati riješen prostor za parkiranje ili garažiranje vozila na svojoj vlastitoj parceli, u dijelu objekta ili javnom parkingu. Položaj parkirališta mora biti usklađen sa cjelokupnim rješenjem dvorišnog prostora prema saobraćajnici.
- (5) U užem urbanom području Konjica, saobraćaj u mirovanju sa rasporedom parking površina će biti tretiran planovima užeg područja.

Član 16.

Minimalna udaljenost nove građevine od ruba postojeće ili planirane saobraćajnice iznosi 5 m, a izuzetno 3 m, dok u raskrsnicama ili na unutrašnjim stranama zavoja ova udaljenost treba biti veća, odnosno objekt ne smije priječiti normalnu preglednost na saobraćajnici, u skladu sa posebnim propisom za puteve.

3. Posebni uslovi izgradnje

- (1) Građevinska parcela za izgradnju stambenih i poslovnih objekata ne može biti manja od 200 m² niti veća od 1200 m².
- (2) Izuzetno od odredbe iz predhodnog stava, građevinska parcela za kolektivne stambene objekte i poslovne komplekse može biti i veća od 1200m², s tim da koeficijent izgrađenosti građevinske parcele ne može biti veći od 1,5.
- (3) Površina građevinske parcele za individualnu gradnju formira se shodno koeficijentu izgrađenosti i procentu zauzetosti građevinske parcele. Koeficijent izgrađenosti građevinske parcele, za stambenu izgradnju ne smije biti veći od 1, dok procenat zauzetosti parcele ne smije biti veći od 50%.
- (4) Detaljnim planovima se mogu utvrđivati i drugačiji koeficijent izgrađenosti i koeficijent iskorištenosti, isključivo u urbanom području Konjica, ukoliko to zahtjeva građevinska parcela.
- (5) Izuzetak iz stava 1. čine građevinske parcele u gradskom području Konjica gdje postoje ili su predviđeni ulični nizovi (interpolacija) i blokovi sa objektima bez okućnica.
- (6) U užem urbanom području, za kolektivne stambene ili stambeno-poslovne objekte, zemljište za redovnu upotrebu može odgovarati gabaritima objekta, u slučaju da se okolni prostor koristi kao javni prostor za druge objekte ili sadržaje ili kao javna saobraćajna komunikacija, a saobraćaj u mirovanju je riješen u okviru objekta ili javnim parkingom.
- (7) Analogno predhodnim odredbama ovog člana, određivat će se i zemljište potrebno za redovnu upotrebu propisano Zakonom o građevinskom zemljištu FBiH.

*Izgradnja pomoćnih i privrednih objekata***Član 17.**

- (1) Izgradnja pomoćnih i privrednih objekata podliježe istom postupku odobravanja u skladu sa važećim zakonskim propisima, kao i gradnja stambeno - poslovnih i drugih objekata, odnosno vršenje drugih građevinskih radova.
- (2) Pomoćni objekti su garaže za putnička vozila (ako nisu u sklopu objekata druge namjene), šupe i ostave za smještaj ogrijeva, alata, nadstrešnice, ljetne kuhinje i sl. Za uže urbano područje Konjica, dozvoljena je isključivo izgradnja garaža za putnička vozila kao pomoćnih objekata.
- (3) Privredni objekti su štale za krupnu i sitnu stoku, peradarnici, spremišta poljoprivrednih proizvoda i stočne hrane, zgrade za smještaj mašina i alata, manji objekti za uslužne ili proizvodne djelatnosti i sl.

Član 18.

- (1) Privredni objekti, đubrišta, septičke jame i drugi objekti, koji jesu ili mogu biti izvor zagađenja sredine moraju se graditi tako da ne zagađuju tlo, nadzemne i podzemne vode.
- (2) Ovi objekti se mogu graditi uz stambene objekte ili kuće za odmor, kao i uz putove i druge lokalne objekte na udaljenosti koju utvrdi nadležni organ Općine Konjic posebno Odlukom.
- (3) Đubrišta i septičke jame se moraju graditi kao vodonepropusni objekti, u skladu sa standardima i pravilnicima za te objekte.

Odnos prema bespravno izgrađenim objektima

Član 19.

- (1) Ovom Odlukom i u skladu sa Zakonom o gradnji HNK utvrđuje se odnos prema bespravno izgrađenim objektima na području cijele Općine.
- (2) U urbanom području Konjic i naseljima mješovitog karaktera za koje se rade urbanistički, regulacioni i drugi detaljni planovi, status bespravnog objekta se utvrđuje tim planovima, a za ostala naselja Prostornim planom i ovom Odlukom.

Član 20.

Status bespravnih objekata će se regulisati na jedan od sljedećih načina:

- legalizacijom
- uklanjanjem.

Član 21.

Legalizovati se mogu bespravni objekti koji se nalaze na prostorima Općine u skladu sa Odlukom jedinice lokalne samouprave, ukoliko su isti iz nadležnosti jedinice lokalne samouprave i usklađeni sa ovim Planom, kao i ukoliko su započeti prije usvajanja ovog Plana. Za građevine koje su izgrađene bez pravosnažnog odobrenja za građenje, ne smije se dati priključak na javni vodovod, kanalizaciju, centralno grijanje i električnu energiju, osim sa posebnom Odlukom općinskog vijeća.

Član 22.

Za bespravno izgrađene objekte za koje nije blagovremeno podnesen zahtjev za legalizaciju, kao i za objekte kojima je odbijen zahtjev u postupku legalizacije, općinski organ nadležan za inspeksijske poslove će pokrenuti postupak rušenja.

Član 23.

Bespravni objekti koji se nalaze na zemljištima koja se nalaze pod režimom zabrane građenja, kao i drugi objekti kojima je odbijen zahtjev za legalizaciju, moraju biti uklonjeni.

Uslovi izgradnje na područjima predviđenim za potrebe izgradnje kuća za povremeno stanovanje i odmor.

Član 24.

- (1) Prostornim planom i ovom Odlukom utvrđuju se područja (zone) predviđena za potrebe izgradnje kuća za povremeno stanovanje i odmor i to:
 - u okviru svih urbanih područja postojećih naselja koja ovim planom imaju evidentirano smanjenje broja stanovnika od preko 50% u odnosu na popis iz 1991.,
 - u okviru sportsko-rekreacione zone u priobalnom području Jablaničkog jezera.
- (2) Građenje građevina namijenjenih za odmor iz prethodnog stava biti će definisano kroz regulacione planove, u skladu sa Članom 8., uz poštivanje uslova iz Članova 25-27 ove Odluke.

Član 25.

- (1) Za vikend objekte dozvoljava se maksimalna spratnost P+2, sa maksimalnom visinom etaže od 3 m. Međusobna udaljenost slobodnostojećih građevina, iznosi visinu više građevine, s tim da međusobna udaljenost objekata ne može biti manja od 6 m, ukoliko, izuzetno, detaljnim planom nije drukčije definisano.
- (2) Koeficijent izgrađenosti za vikend objekte ne može preći 0,5, dok procenat zauzetosti parcele može biti maksimalno 50%.

Član 26.

Oblik, veličina i izgrađenost građevinske parcele moraju biti minimalno takvi da osiguravaju higijenske i druge uslove predviđene Planom za stambene objekte.

Član 27.

- (1) Građevinska parcela za izgradnju kuća za odmor mora imati kolski prilaz, a izuzetno ako to uslovi terena i položaj susjednih objekata ne dopuštaju, građevinska parcela može imati samo pješački pristup.
- (2) Građevinske parcele namijenjene izgradnji kuća za odmor mogu biti ograđene isključivo transparentnom ogradom visine 120 cm.

V URBANISTIČKO – TEHNIČKI USLOVI NA PODRUČJIMA ZA KOJA NIJE UTVRĐENA OBAVEZA DONOŠENJA DETALJNIH PLANOVA**Član 28.**

- (1) Na područjima koja podliježu III i IV režimu građenja, na kojem nije obavezno donošenje urbanističkih i detaljnih planova, urbanistička saglasnost i odobrenje za građenje se izdaju na temelju Zakona o gradnji HNK i odredbi ovog Plana.
- (2) Na područjima iz prethodnog stava mogu se graditi stambeni i stambeno – poslovni objekti, vikend objekti u skladu sa Članom 24., objekti turističke namjene, te drugi objekti koji služe za redovno opsluživanje stanovništva i urbano opremanje (prodavaonice, trafo-stanice, ambulante, školski i sportski objekti i sl.) pod uslovom da se tom izgradnjom ne ometa funkcija stanovanja.

- (3) Za tercijarna naselja iz ovog plana, neophodno je izraditi planove parcelacije u skladu sa Zakonom o prostornom uređenju HNK.

Član 29.

- (1) Građevinski objekti se mogu graditi samo na građevinskom zemljištu koje pripada postojećem objektu ili koje je prethodno parcelisano tako da svaki objekt ima svoju građevinsku parcelu.
- (2) Izgradnja građevina se ne može započeti bez prethodnog minimalnog uređenja građevinskog zemljišta, pod čime se podrazumijeva obezbjeđenje saobraćajnog pristupa parceli, priključenje na vodovodnu, i elektroenergetsku mrežu, te eventualno izmiještanje vodova komunalne infrastrukture.

Član 30.

- (1) Propisuje se maksimalna zauzetost parcele do 50%, uključivo i površine privrednih ili pomoćnih objekata, koeficijent izgrađenosti $\max.=1$ i maksimalna spratnost od prizemlja, dvije etaže i eventualno podruma, odnosno Po+P+2, izuzev za vikend objekte za koje vrijede posebni uslovi i objekte turističke namjene za koje su uslovi precizirani Članom 31.
- (2) Objekti moraju biti odmaknuti od granica parcele minimalno 3 m. Približavanje objekta granici parcele na udaljenost manju od 3 m je moguće samo za slučaj da je sa druge strane granice parcele, prije donošenja ovog plana, već izgrađen objekat uz valjano odobrenje za građenje objekta, na udaljenosti manjoj od 3 m. Izuzetno u takvim se slučajevima dozvoljava izgradnja objekta na susjednoj parceli, na udaljenosti koja je manja od 3 m i istovjetna onoj od već izgrađenog objekta do granice parcele, s tim da se na zidovima prema toj granici parcele ne mogu ostavljati otvori.
- (3) Dozvoljeno je građenje dvojnih ili objekata u nizu u slučaju saglasnosti susjeda i zajedničkog podnošenja zahtjeva za izdavanje urbanističke saglasnosti, uz poštivanje uslova navedenih ovom Odlukom.

Član 31.

- (1) U zonama namijenjenim razvoju turizma, mogu se graditi objekti turističke namjene (uslužni objekti i hoteli), sa visinom do max P+4 bez podruma, sa maksimalnom zauzetosti parcele do 50% i koeficijentom izgrađenosti od $\max.=1,5$.
- (2) U izuzetnim slučajevima, moguće je graditi i objekte spratnosti do P+6 uz posebnu odluku Općinskog vijeća i uz obavezno poštivanje ostalih urbanističkih parametara po pitanju koeficijenta izgrađenosti i zauzetosti parcele.

Član 32.

- (1) Građevinske parcele moraju imati trajni pristup na ulicu, odnosno put. Smatra se da građevinska parcela ima trajan pristup ako jednom stranom graniči sa ulicom ili putom ili ako ima prilaz širine 3 m u okviru parcele ili trajno pravo služnosti preko druge parcele. Novoformirane građevinske parcele moraju imati pristup na javnu površinu.

- (2) Za potrebe parkiranja planiranih građevina, prema normativima, neophodno je obezbjediti jedno parking mjesto (1PM) po stanu, odnosno, odgovarajući broj parking mjesta prema vrsti djelatnosti koja se obavlja u objektu. U načelu, 1PM/60 m².
- (3) Obaveza svakog investitora, u zonama koja podliježu III i IV režimu gradnje, je da parkiranje ili garažiranje vozila riješi sam na građevinskoj parceli ili u objektu.

Član 33.

- (1) Maksimalna veličina stambenih i stambeno – poslovnih objekata nije određena. Gabariti objekta trebaju biti utvrđeni u skladu sa urbanističko – tehničkim uslovima, veličinom parcele i saglasno lokalnim terenskim uslovima.
- (2) Visina pomoćnih i privrednih objekata je, u pravilu, jedna nadzemna etaža, a izuzetno dvije etaže.

Član 34.

Materijali za izgradnju novih i rekonstrukciju i dogradnju postojećih objekata mogu se upotrebljavati, odnosno ugrađivati samo ako je njihov kvalitet dokazan ispravom proizvođača ili certifikatom o usklađenosti s utvrđenim posebnim propisima.

Član 35.

U okviru građevinske parcele mora se posebno obraditi prostor između javne saobraćajnice i objekta (dvorište sa ogradom), kako bi se doprinijelo općem izgledu naselja i unaprijedio okoliš u čovjekovoj sredini.

Član 36.

- (1) Izgradnja svih objekata i rekonstruiranih ili dograđenih postojećih objekata mora biti vršena u skladu sa važećim Zakonom o građenju Hercegovačko – neretvanske Županije/Kantona.
- (2) Glavni, odnosno izvedbeni projekti moraju zadovoljiti opće uslove stabilnosti i uslove za trusnu zonu od 7° MC skale seizmičnosti.

Član 37.

Na svim postojećim stambenim objektima, bez obzira na njihovu lokaciju, dopušteno je izvođenje radova na većoj ili manjoj opravi, radovi unutar građevine, uvođenju instalacija i priključenja na javnu komunalnu mrežu, izradi septičkih jama, uređenju dvorišta i izradi ograda, u skladu sa Zakonom o gradnji HNK.

Član 38.

Između građevinskih parcela je dozvoljeno postavljanje ograda, pod uslovom da su izrađene od drveta ili metala, bojene u tamno smeđu boju, prozračne i maksimalne visine od 1,20 m.

VI ZAŠTITA VODOTOKA, SAOBRAĆAJNICA I DRUGIH INFRASTRUKTURNIH OBJEKATA, GROBALJA I KULTURNO-HISTORIJSKIH I PRIRODNIH VRIJEDNOSTI**Član 39.**

U skladu sa Zakonom o vodama Federacije BiH, vodno dobro je skup zemljišnih čestica koji obuhvata:

- zemljište na kojem je površinska voda trajno ili povremeno prisutna i zbog toga se oblikuju posebni hidrološki, geomorfološki i biološki odnosi, koji određuju vodne i o vodi ovisne ekosisteme;
- osnovno korito tekućih voda, uključujući otoke i obale do izrazite geomorfološke promjene;
- priobalni pojas širine 15 metara od granice obale (izrazite morfološke promjene) za površinske vode I. kategorije odnosno priobalni pojas širine 5 metara od granice obale (izrazite morfološke promjene) za površinske vode II. kategorije;
- zemljište potopljeno stajaćim vodama, uključujući obalu do najvišega zabilježenog vodostaja;
- napuštena riječna korita koje voda povremeno plavi, močvare i zemljište potopljeno vodom zbog zahvata u prostoru;
- uređeni inundacijski pojas;
- zemljište ispod i pored vodnih objekata.

Član 40.

U skladu sa Zakonom o vodama FBiH u vodnom dobru nije dozvoljeno izvoditi zahvate, osim:

- gradnje objekata javne infrastrukture (putevi, željeznice, mostovi, plinovodi i sl.);
- gradnje zaštitnih vodnih objekata;
- zahvata koji se odnose na poboljšanje hidromorfoloških i bioloških svojstava površinskih voda;
- zahvata što se odnose na zaštitu prirode;
- gradnje objekata potrebnih za korišćenje voda (objekti za zahvat i akumuliranje vode) i objekata za osiguranje plovidbe i zaštitu od utapanja na prirodnim kupalištima;
- gradnje objekata namijenjenih zaštiti voda od zagađenja;
- gradnje objekata namijenjenih potrebama rada državnih tijela, zaštiti i spašavanju ljudi, životinja ili imovine od prirodnih i drugih nesreća, te provođenju zadaća policije.

Član 41.

Zaštitni pojasevi uz vodne tokove i stajaće vode na području Općine Konjic su usklađeni sa Članom 40. Odluke, te iznose:

- pojas širine 15 m od dosega maksimalnih voda u rijeci Neretvi
- pojas širine 5 m od dosega maksimalnih voda u trajnim vodotocima
- pojas širine po 3 m na obje strane od osovine korita povremenih vodotoka.

Član 42.

- (1) Zaštita Jablaničkog jezera propisana je Zakonom o vodama FBiH, gdje je građenje u vodnom dobru dozvoljeno u skladu sa odredbama člana.
- (2) Zaštita Boračkog jezera propisana je Zakonom o vodama FBiH i Prostornim planom SRBiH iz 1981. godine, i sve zone zaštite i ograničenja u smislu građenja iz tog plana se preuzimaju ovim dokumentom.

Član 43.

- (1) Utvrđivanje zaštitnih zona izvorišta pitke vode i objekata vodosnabdijevanja, te definisanje uslova eksploatacije i kontrole kvaliteta se reguliše posebnim odlukama Općinskog vijeća, a na temelju provedenih istražnih radova i laboratorijskih ispitivanja.
- (2) Po donošenju Odluke Općinskog vijeća iz prethodnog stava i elaborata o istražnim i kontrolnim radovima sa definisanjem zaštitnih zona, iste postaju sastavni dio ove Odluke.

Član 44.

- (1) Za izvorišta čije se vode koriste ili planiraju koristiti za piće ili za privredne namjene (koncesije za flaširanje vode), a do izrade Odluka o zaštiti iz prethodnog člana, obavezna je minimalna zaštita takvih izvorišta i to:
 - izgradnjom čvrste ograde oko uže zone izvorišta i objekata na vodozahvatu, kao bi se spriječio pristup stoci i neovlašteni pristup ljudi
 - uvođenjem zaštitnog pojasa duž cjevovoda pitke vode i to u širini po 2 m sa svake strane od osovine cjevovoda.
- (2) Do izrade Odluke o zaštiti izvorišta uključenih u javni sistem vodosnabdijevanja, vrijedi režim zaštite u krugu od 100 m od izvorišta u kojem se zabranjuje gradnja i sve aktivnosti.
- (3) Zaštitni pojas svih ostalih izvorišta, do izrade odgovarajućih Odluka, je u krugu od 50 m od izvorišta unutar kojeg se zabranjuje gradnja i sve aktivnosti.

Član 45.

- (1) Zaštita javnih cesta je obrađena u Zakonu o javnim cestama Federacije BiH i Zakonu o cestama HNK.
- (2) Širina zaštitnog pojasa uz ceste od ruba cestovnog pojasa iznosi:
 - na autocesti 40 m
 - na magistralnoj cesti 20 m
 - na regionalnim cestama 10 m
 - na lokalnim cestama (sve ceste između i unutar naselja) 5 m.

Član 46.

- (1) Prema „Zakonu o bezbjednosti u željezničkom saobraćaju“ („Službeni list RBiH“ br. 33/95), širina koridora unutar kojih se može razvijati trasa izvan građevinskog područja, u pravilu, iznosi za:
 - „pružni pojas“ - prostor između kolosijeka, kao i pokraj krajnjih kolosijeka, na udaljenosti od najmanje 8 m, a ako željeznička pruga prolazi kroz naseljeno mjesto na udaljenosti od najmanje 6 m, računajući od osi krajnjeg kolosijeka
 - zaštitni „pružni pojas“ - zemljišni prostor s obje strane pruge, širine 200 m, računajući od ose krajnjeg kolosijeka.

- (2) Odredbama „Zakonu o bezbjednosti u željezničkom saobraćaju“ regulisan je način izgradnje i vrsta građevina koje se mogu graditi u pružnim i zaštitnom pružnom pojasu.

Član 47.

Širina zaštitnog pojasa u urbanom prostoru Konjic i drugim dijelovima Općine za koja bude urađena planska dokumentacija na razini detaljnih planova, definira se tim planovima, odnosno položajem građevinskih linija iz tih planova.

Član 48.

- (1) U zaštitnom pojasu ceste mogu se polagati telefonski, električni i drugi kablirani vodovi, cjevovodi pitke vode, ulična kanalizacija, benzinske pumpe, priključci i sl., ali samo uz prethodnu saglasnost vlasnika javne ceste.
- (2) Priključak individualnih objekata regulirati će se u skladu sa važećim Zakonom o cestama HNK-a.

Član 49.

- (1) Zaštitni pojasevi uz trase postojećih i planiranih dalekovoda utvrđuju se za:
- a) 400 kV – 40 m,
 - b) 220 kV – 30 m,
 - c) 110 kV – 20 m,
 - d) 35 kV – 20 m,
 - e) 10 kV – 12 m.
- (2) Odnosi svih objekata i elektroenergetskih vodova moraju se rješavati u skladu sa važećim Pravilnikom o tehničkih normativima za izgradnju nadzemnih elektroenergetskih vodova nazivnog napona od 1 kV do 400 kV.

Član 50.

- (1) Planom se preporučuje stvaranje uslova za korištenje izvora obnovljive energije, ponajprije sunčeve energije i energije vjetra.
- (2) Smještaj sunčanih kolektora, vjetroelektrana i drugih proizvodnih energetske objekata, treba biti takav da ne narušavaju ambijentalne vrijednosti naselja i okoliša, odnosno da ne uzrokuju sječu šume u prirodnim zaštićenim obuhvatima.
- (3) Općinska služba izdaje saglasnost za izgradnju objekata iz stava 2. ovog člana na temelju važećih zakonskih propisa za tu namjenu.
- (4) U naseljenim mjestima, na krovovima objekata dozvoljava se postavljanje solarnih kolektora.

Član 51.

- (1) Upravljanje grobljima i drugi specifični uslovi korištenja grobalja se regulišu posebnom odlukom i na temelju kantonalnih zakona.

- (2) U planskom periodu je potrebno izvršiti istražne radove za potrebe izrade studije podobnosti potencijalnih lokacija za planiranje novog gradskog groblja, obzirom da je kapacitet postojećeg nedostatan do kraja planskog perioda, te u skladu sa zaključcima studije, izvršiti izbor najpovoljnije lokacije sa pripadajućom odlukom Općinskog vijeća. Predmetna Odluka postaje sastavnim dijelom ove Odluke.

Član 52.

- (1) Na području općine Konjic Komisija/Povjerenstvo BiH za zaštitu nacionalnih spomenika proglasila je ukupno 52 nacionalna spomenika, dok se 2 nalaze na Privremenoj listi.
- Arheološki spomenici u sklopu Parka na Vardi ispod Društvenog doma - [Dispozitiv Konjic arheoloski park Varda BOS.pdf](#)
 - Blatačko jezero sa dijelom kanjona rijeke Rakitnice, prahistorijskim grobnim gomilama, nekropolama sa stećcima i nišanima, naselje Blace, kulturni pejzaž - [Konjic kult pejzaz Blace kompl BOS.pdf](#)
 - Čaršijska (Junuz-Čauš) džamija, graditeljska cjelina - [Dispozitiv Konjic Carsijska dzamija BOS.pdf](#)
 - Crkva sv Vasilija Velikog sa pokretnim naslijeđem (pet ikona), historijski spomenik
 - Dolovi-Poljice, kulturni pejzaž- [Konjic Poljice Dolovi BOS.pdf](#)
 - Dva stećka na lokalitetu "Gromile" u zaseoku Račica, historijsko područje - [Konjic nekropola Gromile kompl BOS.pdf](#)
 - Franjevački samostan, graditeljska cjelina - [Konjic Franjevački samostan BH.doc](#)
 - Kozica kuća u Jasniku, historijski spomenik - [Konjic Kozica kuca u Jasniku kompl BOS.pdf](#)
 - Kuća poznata kao Trnkina kula u Argudu, historijska građevina - [Konjic Trnkina kula u Argudu kompl BOS.pdf](#)
 - Mural Zuke Džumhura - [Konjic mural Zuke Džumhura kompl BOS.pdf](#)
 - Nekropola sa dva sačuvana stećka, selo Krupac, historijsko područje
 - Nekropola sa dva sačuvana stećka, selo Lađanica, historijsko područje
 - Nekropola sa stećcima Česmina glava u Odžacima, historijsko područje - [Konjic nekropola Cesmina glava BOS.pdf](#)
 - Nekropola sa stećcima Gradić u Odžacima, historijsko područje - [Konjic nekropola Gradic kompl BOS.pdf](#)
 - Nekropola sa stećcima i grobovima u Gračanima, historijsko područje
 - Nekropola sa stećcima i nišanima na lokalitetu Muzga Argud, historijsko područje - [Konjic Nekropola Muzge kompl BOS.pdf](#)
 - Nekropola sa stećcima i ostaci crkve Grčka glavica u selu Biskup, historijsko područje - [dispBHbiskupnekropola.pdf](#)
 - Nekropola sa stećcima i ostaci srednjovjekovne crkve na lokalitetu "Crkvina" u Razićima, historijsko područje - [Konjic Razici kompl BOS.pdf](#)
 - Nekropola sa stećcima Jesenice - Argud, historijsko područje - [Konjic Nekropola Jesenice kompl BOS.pdf](#)
 - Nekropola sa stećcima na lokalitetima Kaursko groblje (Ciklice) i Brdo u Vrbljanima, historijsko područje - [Konjic Kaursko groblje Vrbljani BOS.pdf](#)

- Nekropola sa stećcima na lokalitetu Kaurško groblje u Borcima, historijsko područje - [Konjic Kaurško groblje Borci BH.pdf](#)
- Nekropola sa stećcima na lokalitetu Križevac u Doljanima, historijsko područje - [Konjic Nekropola Jesenice kompl BOS.pdf](#)
- Nekropola sa stećcima na lokalitetu Kunja u selu Argud, historijsko područje - [Konjic Nekropola Kunja BOS.pdf](#)
- Nekropola sa stećcima na lokalitetu Mašeti u području zaseoka Velika, Bradina, historijsko područje - [Konjic nekropola Maseti kompl BOS.pdf](#)
- Nekropola sa stećcima na lokalitetu Ograda (Vlah), historijsko područje
- Nekropola sa stećcima na lokalitetu Ravnice u Dubočanima, historijsko područje
- Nekropola sa stećcima Poljice, lokalitet Veliko Jezero, historijsko područje - [Konjic nekropola Poljice BOS.pdf](#)
- Nekropola sa stećcima u Glavatičevu, lokalitet Gajine, historijsko područje - [Konjic nekropola Gajine kompl BOS.pdf](#)
- Nekropola sa stećcima, na lokalitetu „Dub“, selo Bulatovići, historijsko područje
- Nekropola sa stećcima, na lokalitetu „Greblje“, selo Tuhobići, historijsko područje
- Nekropola sa stećcima, nišanima i krstačama u Gornjoj Bradini, historijsko područje - [Konjic Bradina Gornja BOS.pdf](#)
- Nekropola sa stećcima, selo Ribari, historijsko područje
- Nekropola sa stećcima, selo Zukići, historijsko područje
- Nekropole sa stećcima u selu Čičevo, povijesno područje
- Obri, historijsko područje
- Ostaci Starog kamenog mosta u Konjicu, historijska građevina - [Konjic mostBH.doc](#)
- Prahistorijski tumulus i nekropola sa stećcima na lokalitetu Dabića (Velika) poljana, na obroncima planine Bahtijevice, historijsko područje - [Konjic nekropola Dabici BOS.pdf](#)
- Pravoslavna crkva Svetih apostola Petra i Pavla u Borcima, istorijska građevina - [Konjic crkva u Borcima BH.pdf](#)
- Prirodno i historijsko područje u selu Gorani - [Konjic selo Gorani kompl BOS.pdf](#)
- Repovačka džamija, graditeljska cjelina - [Konjic Repovacka dzamija BOS.doc](#)
- Šantića vila u Borcima, mjesto i ostaci historijske građevine - [Konjic Santica vila BH.pdf](#)
- Selo Lukomir (Gornji Lukomir), kulturni krajolik - [Konjic selo Lukomir BOS.doc](#)
- Stara džamija u Gornjoj Mahali, Seonica, historijska građevina - [Dispozitiv Konjic dzamija Seonica BOS.pdf](#)
- Šurkovića (Odžakovića) kula u Odžacima, historijska građevina
- Tekijska (Muhamed-Mehmed-Čauševa) džamija, graditeljska cjelina - [Dispozitiv Konjic Tekijska dzamija BOS.pdf](#)
- Vojni objekat Armijska ratna komanda (ARK/D-0) u Konjicu, graditeljska cjelina - [Konjic Vojni objekat ARK kompl BOS.pdf](#)
- Zbirka drvorezbarskih proizvoda poznata kao muzej «Mulićev-Rekord», pokretno dobro - [Dispozitiv Konjic zbirka Mulic BOS.pdf](#)
- Zbirka namještaja porodice Nikšić, vlasništvo Armina Nikšića, pokretno dobro - [Konjic zbirka namjestaja Niksic kompl BOS.pdf](#)

- Zbirka namještaja porodice Nikšić, vlasništvo Besima Nikšića, pokretno dobro - [dispBHniksic.pdf](#)
- Zgrada Društvenog doma (Doma kulture)
- Historijsko područje – Nekropole sa stećcima na lokalitetima Krstovi i Borike (Bare – Sudari) u naselju Bare.
- Graditeljska cjelina – Katolička crkva sv. Ilije proroka i Župna kuća u Solakovoj Kuli.

Privremena lista:

- Prkanjska (Hadži Zulfikar) džamija
 - Nekropola stećaka na Visočici
- (2) Na pobrojane spomenike primjenjuju se mjere zaštite utvrđene Zakonom o provedbi odluka Komisije za zaštitu nacionalnih spomenika uspostavljenog prema Aneksu 8 Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini (Sl. novine FBiH, br. 2/02, 27/02, 6/04).
- (3) Obaveza nadležnog organa je osigurati zaštitu i očuvanje kulturno - historijskog naslijeđa i prilikom izrade i donošenja detaljnih planskih dokumenta osigurati odgovarajuću saradnju s nadležnim institucijama za zaštitu i očuvanje kulturno historijskog naslijeđa.

Član 53.

- (1) Ovim planom se utvrđuju sljedeći spomenici lokalnog značaja:
- Musalla – Partizansko spomen groblje u Konjicu
 - Partizansko groblje u Glavatičevu
 - Stambeni objekat iz 1952. – arh Andrija Čičin-Šain.
- (2) Na spomenicima lokalnog značaja dopuštaju se samo radovi održavanja, odnosno konzervatorsko-restauratorski radovi, radovi adaptacije objekta s ciljem prilagođavanja savremenim uslovima života koji ne narušavaju izvorni izgled objekta, kao i radovi koji imaju za cilj prezentaciju spomenika ili vraćanje u prvobitno stanje, uz prezentirane dokaze o autentičnom izgledu dijelova spomenika, uz odobrenje i stručni nadzor nadležne službe koji rezultiraju vraćanjem u prvobitno stanje, uz prezentirane dokaze o autentičnom izgledu dijelova spomenika. Radovi adaptacije ni u kojem slučaju ne smiju podrazumijevati rušenje izvornih struktura objekta, promjenu izvornih materijala, horizontalnih i vertikalnih gabarita, interpolaciju novih struktura ili dogradnju novih objekata ili dijelova objekta. Nije dozvoljeno izvođenje radova koji bi mogli ugroziti spomenik, kao ni postavljanje privremenih objekata ili stalnih struktura čija svrha nije isključivo zaštita i prezentacija samog spomenika. Oko spomenika lokalnog značaja se utvrđuje zaštitna zona širine 3 m u okviru koje se zabranjuje nova izgradnja.
- (3) Stambeni objekat iz 1952. – arh Andrija Čičin-Šain, može biti dostupan javnosti na način koji će biti utvrđen sporazumom između nadležne službe i vlasnika objekta.

Član 54.

- (1) Posebna prirodna vrijednost od značaja za Federaciju BiH na području Općine Konjic, koja je registrirana i za koju je predložen odgovarajući stepan zaštite je Nacionalni park „Prenj – Čabulja – Čvrstica“ koji se nalazi na području Općina Mostar (najveći dio), Konjic, Jablanica, Posušje, Tomislavgrad i Prozor – Rama (manji dio).

- (2) Na području Općine Konjic utvrđena su i proglašena sljedeća zaštićena prirodna područja sa njihovim obuhvatima i zaštitnim zonama u skladu sa važećom zakonskom regulativom i odredbama Prostornog plana SR BiH:

Zaštićeno područje Vranica	- prvi stepen zaštite	280 ha
Zaštićeno područje Bitovnje	- prvi stepen zaštite	2.656 ha
Zaštićeno područje Prenj	- prvi stepen zaštite	6.337 ha
	- <u>drugi stepen zaštite</u>	<u>9.890 ha</u>
	Ukupno	16.227 ha
Zaštićeno područje Igman – Bjelašnica	- prvi stepen zaštite	180 ha
	- <u>drugi stepen zaštite</u>	<u>5.442 ha</u>
	Ukupno	5.662 ha
Zaštićeno područje Visočica	- treći stepen zaštite	18.480 ha
Zaštićeno područje Kanjon Rakitnice	- prvi stepen zaštite	4.547 ha
Zaštićeno područje Boračko jezero	- prvi stepen zaštite	80 ha
Zaštićeno područje vodopad Šištica	- prvi stepen zaštite	1 ha
Zaštićeno područje Vrtaljica	- prvi stepen zaštite	57 ha
Zaštićeno područje Blatačko jezero	- prvi stepen zaštite	5 ha
Obalni pojas Jablaničko jezero	- četvrti stepen zaštite	1.873 ha

- (3) U prvoj zoni zaštite, potrebno je isključiti bilo kakav oblik korištenja koji bi mogao ugroziti nesmetan razvoj prirodnih pojava i ekosistema. Ovi prostori su namijenjeni isključivo nauci (istraživanjima), obrazovanju (prezentaciji, edukaciji), kulturi (kao laboratorije u prirodi), psihofizičkoj rekreaciji (bez sporta) i očuvanju izvornih prirodnih i istorijskih vrijednosti. Ovi prostori ne mogu biti predmet privredne eksploatacije, u vodoprivredi se ne mogu graditi kaptaze ili akumulacije voda, u šumarstvu – može se vršiti samo sanitarna sječa i uzgoj autohtonih vrsta i to pod određenim uslovima i uz saglasnost itd. Neophodno je isključiti regulaciju tekućica, obala rijeka i jezera, sječu šume, lov, izgradnju objekata, naselja ili saobraćajnica (izuzev pješačkih staza), razvoj industrije, otvaranje kamenoloma i sl.
- (4) Drugi režim zaštite obuhvata očuvanje današnjeg stanja objekata prirodnog naslijeđa. Na ovoj površini može se dozvoliti korištenje koje neće ići na uštrb prirodnih svojstava i namjena zbog kojih je dobro zaštićeno i uređeno. Pored namjena nabrojanih za zone izuzetnih prirodnih vrijednosti, ovi prostori namijenjeni su, takođe, i sportu, lovu, vodoprivredi, šumarstvu, poljoprivredi, naseljavanju i saobraćaju, ali pod određenim uslovima kako slijede:
- u vodoprivredi – bez velikih tehničkih prostornih sistema,
 - u borbi protiv erozije – biološkim mjerama borbe,
 - u šumarstvu – sječa malog intenziteta bez teške mehanizacije,
 - u poljoprivredi – ekstenzivni uzgoj bez upotrebe pesticida,
 - u lovstvu – uzgojni odstrel,
 - u turizmu – manji smještajni kapaciteti, saobraćajnice bez asfaltiranih površina, zabranjeni teškim vozilima (izuzev u obuhvata prostornog plana Koridor Vc),

- u naseljavanju – moguća izgradnja vikend naselja na mjestima gdje je to planom predviđeno i izgradnja i saniranje postojećih, posebno, postojećih urbanih područja.
 - u ovim prostorima ne treba razvijati industriju, a rudarstvo i otvaranje kamenoloma može biti dozvoljeno isključivo u specijalnim uslovima uz posebnu saglasnost.
- (5) Treći i četvrti režim zaštite obuhvata očuvanje prirodnih resursa od mogućeg zagađivanja ili degradiranja, tj. omogućavanje njihove normalne reprodukcije. U ovoj površini najznačajniji udio imaju rekreativne površine, posebno one u blizini urbanih područja. Na ovim područjima treba onemogućiti podizanje zagađujuće industrije, ostavljanje nesaniranih kamenoloma, jalovišta, otvorenih kopova u rudarstvu, pozajmišta i deponija u saobraćaju, kao i gole sječe u šumarstvu.

Član 55.

Za područja od posebne prirodne vrijednosti iz prethodnog člana uvodi se zabrana korištenja ili gradnje na tim prostornima, kojima bi se mogli ugroziti prirodni procesi i ljepota krajolika, u svemu usklađeno sa zoningom iz Prostornog plana SR BiH 1981. U tom smislu, ova područja su namijenjena za naučne, kulturne i rekreacijske svrhe. Svi zahvati u ovim područjima trebaju biti u skladu sa važećim zakonskim propisima iz ove oblasti.

VII USLOVI I NAČIN IZDAVANJA ODOBRENJA ZA POSTAVLJANJE REKLAMA, LOGOROVANJE I REKREACIJU

Član 56.

Postavljanje samostalnih reklamnih objekata (tabla, panoa i sl.) u naseljima i uz saobraćajnice dopušteno je, ukoliko se tim postavljanjem ne ugrožava sigurnost u saobraćaju vozila i pješaka i ako se ne kvari opći izgled krajolika.

Član 57.

- (1) Postavljanje privremenih objekata u svrhu logorovanja i rekreacije se mogu odobriti unutar zaštitnih zona, šumskog zemljišta i neobradivog poljoprivrednog zemljišta i to u prostorima koji su pripremljeni za tu namjenu.
- (2) Privremeni objekti moraju biti postavljeni tako da se njihovim korištenjem ispunjavaju svi uslovi zaštite sredine i šireg okoliša.

Član 58.

Uslovi za izbor lokacije za logorovalište podrazumijevaju osiguranje sanitarnih uslova boravka ljudi (mokri čvorovi, voda za piće); zaštitu od poplava i klizišta, zaštita od požara, mogućnosti za korištenje prostora za sport i rekreaciju.

VIII ZAŠTITA OD ELEMENTARNIH NEPOGODA**Član 59.**

- (1) Za pripremu objekata za zaštitu stanovništva od elementarnih nepogoda i ratnih djelovanja potrebno je izraditi Program za provođenje priprema i djelovanje sistema zaštite i civilne zaštite.
- (2) Općina Konjic će donijeti posebnu odluku sa pratećom dokumentacijom (pravilnikom, uputstvima i sl.), a skladu sa zakonskim obavezama.
- (3) Odluka iz prethodnog stava je sastavni dio ove Odluke.

IX ZBRINJAVANJE KOMUNALNOG OTPADA**Član 60.**

- (1) Deponiranje komunalnog otpada će se osigurati preko „Centra za upravljanje otpadom“ Konjic.
- (2) Do izgradnje međuopćinske pretovarne stanice i Centra za upravljanje otpadom, privremeno zbrinjavanje otpada vršit će se na trenutnom općinskom odlagalištu Repovački potok kroz primjenu standardnog postupka.
- (3) Nakon uspostavljanja Centra za upravljanje otpadom, bit će potrebno zatvoriti i sanirati teren tijela deponije Repovački potok.
- (4) U okviru centra za upravljanje otpadom potrebno je uvoditi savremene metode upravljanja otpadom poput postupaka „sortiranja“, „šrediranja“, „baliranja“ i izgradnje kompostane za zeleni i organski otpad.

Član 61.

Do kraja plankog perioda neophodno je provoditi odredbe federalnog plana upravljanja otpadom, izvršiti sanaciju i zatvaranje postojeće deponije, uklanjanje divljih deponija, te prilagođavanje cjelokupnog sistema regionalnoj deponiji Ubork u Mostaru.

Član 62.

Određena je lokacija Centra za upravljanje otpadom. Predviđena lokacija označena je na grafičkom prilogu br.10 „Karta komunalne, privredne i društvene infrastrukture.“

Član 63.

- (1) Zbrinjavanje otpada animalnog porijekla vršit će se u skladu sa zakonskom regulativom iz ove oblasti i u skladu sa odredbama važećeg Federalnog plana upravljanja otpadom.
- (2) Neophodno je postaviti nadzor nad uginulim životinjama, a svi objekti za uzgoj stoke moraju biti registrirani od strane Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede HNK, kao i Ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva Federacije BiH.
- (3) Sav neopasni otpad animalnog porijekla koji je moguće koristiti u poljoprivredne svrhe treba planski iskoristiti i, ukoliko je potrebno, izvršiti prethodno kompostiranje.

- (4) Poticati uspostavu neophodne infrastrukture za neškodljivo uklanjanje visokorizičnog otpada životinjskog porijekla, te pratećih objekata-sabirališta u kojima se otpad samo prikuplja, te nadalje odvozi na zbrinjavanje.

X ZAŠTITA TLA, STANOVNIKA I MATERIJALNIH DOBARA

Član 64.

Ovim Odredbama za provođenje određuju se kriteriji zaštite okoliša koji obuhvaćaju zaštitu:

- tla
- zraka
- od buke
- vode.

Zaštita tla

Član 65.

- (1) Na području općine Konjic, zaštitu šuma treba provoditi nad svim skupinama, kao o vrijednoj prirodnoj baštini, neovisno o značenju u privrednom smislu.
- (2) Na prostorima šumskih površina mogu se graditi građevine u funkciji zaštite i korištenja ovih prostora (šumarska kuća, lovačka kuća, istraživačke stanice).

Član 66.

- (1) Ovim Planom su sve veće površine poljoprivrednih površina zaštićene izdvajanjem iz građevinskog područja. Izdvajanjem iz građevinskog područja ispunjen je primarni zadatak gubitka poljoprivrednog tla na račun građevinskih područja.
- (2) Područja na kojima su zemljišta I kategorije (visokovrijedno poljoprivredno zemljište) smiju se koristiti samo za primarnu poljoprivrednu proizvodnju. I klasa zemljišta samo se iznimno može koristiti za privredne i infrastrukturne objekte koje služe za obavljanje poljoprivredne djelatnosti, kada u blizini nema zemljišta nižih bonitetnih kategorija, u svemu u skladu sa zakonskom regulativom.
- (3) Područja sa zemljištima II kategorije (vrijedno poljoprivredno zemljište) moraju biti namijenjeni poljoprivrednoj proizvodnji s najmanje 50% površine. Kod toga je potrebno zaštititi najvrednija zemljišta, kao i ona na kojima se agrotehničkim mjerama može poboljšati bonitet, u svemu u skladu sa zakonskom regulativom.
- (4) Mjerama fiskalne politike i osmišljavanjem privredne uloge poljoprivrede je potrebno sačuvati tla namijenjena za poljoprivredu od zapuštanja i pošumljavanja.

Član 67.

Planovima koji će se izrađivati temeljem ovog plana treba zaštititi najvrednija, najdublja, povoljne prirodne dreniranosti, najmanje stjenovitosti površine kao i antropogena zemljišta ove kategorije unutar granica građevinskog područja. Zaštitu tlu valja osigurati planiranjem stambenih zona manje

gustoće naseljenosti u kojima će poljoprivredno zemljište biti odgovarajuće uklopljeno, zaštićeno i privedeno svojoj svrsi u okviru manjih gospodarstava i okućnica.

Zaštita zraka

Član 68.

(1) Radi sprječavanja pogoršanja kvalitete zraka, a pogotovo na prostorima za stambenu izgradnju, potrebno je poduzeti sljedeće mjere zaštite:

- treba nastojati da zrak bude što čišći, kako se preporučene i granične vrijednosti ne bi nikada dosegle
- potrebno je ciljanim istraživanjima i primjenom spoznaja i tehnika utvrditi mogućnost smanjenja emisija svih izvora onečišćenja zraka
- promovirati upotrebu plina kod korisnika drugog energenta i novog korisnika
- utvrditi lokacije potencijalnih onečišćivača, te vršiti stalnu kontrolu u skladu sa zakonskom regulativom
- stacionarni izvori onečišćenja zraka (tehnološki procesi i objekti iz kojih se ispušta u zrak onečišćujuće tvari) moraju biti proizvedeni, opremljeni, rabljeni i održavani na način da ne ispuštaju u zrak tvari iznad graničnih vrijednosti emisija, prema Zakonu o zaštiti zraka
- visinu dimnjaka za zahvate za koje nije propisana procjena uticaja na okoliš, do donošenja propisa treba određivati u skladu s pravilima struke (npr. TA-LUFT standardima)
- zahvatom se ne smije izazvati "značajno" povećanje opterećenja, gdje se razina "značajnog" određuje temeljem procjene uticaja na okoliš, a povećanjem opterećenja emisija iz novog izvora ne smije doći do prelaska kakvoće zraka u nižu kategoriju u bilo kojoj točki okoline izvora.

(1) Zaštitu zraka potrebno je provoditi u skladu sa zakonskom regulativom.

(2) U slučaju zagađenja štetnim emisijama s područja susjednih jedinica lokalne samouprave moraju se uspostaviti kontakti kako bi se prekomjerna zagađenja svela u Zakonom dozvoljene granice.

Zaštita od buke

Član 69.

(1) Temeljni propis za provedbu zaštite od buke je "Pravilnik o dopuštenoj razini buke "(NN HNK br.2/05.)

(2) Pri izradi detaljne prostorno-planske dokumentacije i izradi glavnih projekata treba se pridržavati granica najvišeg dozvoljenog nivoa vanjske buke i najvišeg dozvoljenog nivoa buke u zatvorenim prostorijama.

(3) Pri izradi prostorno-planske dokumentacije užih područja, te projekata planiranih saobraćajnica zadržati nivo buke u dopustivim granicama za određene zone. Potrebno je voditi računa o pozicioniranju pojedinih zona i sadržaja u njima u odnosu na izvor buke te bliže izvoru smještati građevine u kojima se dopušta viši nivo buke.

(4) Kod planiranja mreže ulica i cesta koristiti elemente reljefa i prirodnih prepreka kao zaklone od buke na putu njenog širenja.

- (5) Potrebno je stalno vršiti akustička mjerenja radi provjere i stalnog nadzora stanje buke.
- (6) Općina treba izraditi "Kartu buke" i "Akcijski plan" u skladu sa „Pravilnikom o dopuštenoj razini buke"(NN HNŽ br.2/05).

Zaštita voda

Član 70.

Trebaju se provoditi dvije skupine mjera zaštite podzemnih i površinskih voda:

- mjerama zabrane i ograničenja izgradnje na osjetljivim područjima, što se regulira odlukom o vodozaštiti,
- mjerama za sprječavanje i smanjivanje onečišćenja kod postojećih i novih građevina i zahvata u prostoru, pri čemu je nužna izgradnja sistema za odvodnju.

Član 71.

- (1) Ostale mjere za sprečavanje i smanjivanje onečišćenja podzemnih i površinskih voda su:
 - Posebnim mjerama treba smanjiti mogućnost zagađenja na saobraćajnicama na području općine: zabraniti pranje automobila, drugih vozila i mašina, odlijevanje vode onečišćene deterdžentima, odlaganje otpada na zelene površine duž saobraćajnica...
 - Pri realizaciji plana potrebno je osigurati uslove za spajanje svih građevinskih područja naselja i građevinska područja izvan naselja za izdvojene namjene na sistem odvodnje.
 - Planom se propisuje obaveza pročišćavanja otpadnih voda, a odnosi se na vode što ističu iz zanatskih radionica, mehaničkih i bravarskih radionica, pogona što u tehnološkom procesu upotrebljavaju masti, ulja, boje, lakove, tekuće gorivo, otpada i druge tvari specifički lakše od vode, pogona što stvaraju otpatke krutih i ljepljivih tvari koje bi se mogle taložiti u sakupljačima, restorana i kuhinje /masnoća i ulje/ te toksične i agresivne vode koje zahtijevaju adekvatne uređaje za pročišćavanje.
 - Korisnik građevinske čestice mora brinuti o zaštiti i održavanju vodovodne mreže, hidranata i drugih vodovodnih uređaja, unutar i ispred čestice, te štiti pitku i sanitarnu vodu od zagađivanja.
 - Obradu i zbrinjavanje mulja iz uređaja za pročišćavanje otpadnih voda treba rješavati u sklopu sistema za pročišćavanje otpadnih voda.
 - Izrada vodnog katastra
 - Uvođenje mjera zaštite u poljoprivredi
 - Stalno praćenja kvalitete i onečišćenja površinskih i podzemnih voda, te uvođenje jedinstvenog informatičkog sistema o kakvoći površinskih i podzemnih voda
- (2) U slučaju izvanrednih onečišćenja provode se mjere temeljene na državnom i federalnom planu za zaštitu voda.

*Mjere posebne zaštite***Član 72.**

Mjerama posebne zaštite određuju se uslovi za:

- sklanjanje ljudi
- zaštita od rušenja
- zaštita od poplava
- zaštita od požara
- zaštita od potresa.

Član 73.

- (1) Pod skloništem, u smislu Zakona o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća (Službene novine FBiH, broj:39/03 i 22/06), podrazumijeva se dvonamjenski ili posebni objekt za zaštitu ljudi i materijalnih dobara, koji pruža zaštitu od zračnog natpritiska, požara i kontaminacije.
- (2) Izgradnja skloništa regulirana je Zakonom o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća i Uredbom o mjerilima, kriterijima i načinu izgradnje skloništa i tehničkim normativima za kontrolu ispravnosti skloništa (Službene novine FBiH, broj:21/05).

*Zaštita od rušenja***Član 74.**

- (1) Saobraćajnice unutar novih dijelova naselja moraju se projektovati na taj način da razmak građevina od saobraćajnice omogućuje da eventualne ruševine građevina ne zapriječe saobraćajnicu radi omogućavanja nesmetane evakuacije ljudi i pristupa interventnim vozilima.
- (2) Kod projektovanja građevina moraju se koristiti pravila u skladu sa utvrđenim stepenom potresa po MSC skali njihove jačine prema seizmičkoj rejonizaciji HNK.
- (3) Prilikom rekonstrukcija starijih građevina koje nisu izgrađene po protupotresnim propisima (u naseljima sa historijskom identifikacijom i dr.), statičkim proračunom analizirati i dokazati otpornost tih građevina na rušenje uslijed potresa ili drugih uzroka te predvidjeti detaljnije mjere zaštite ljudi od rušenja.

*Zaštita od požara***Član 75.**

- (1) Zaštita od požara ovisi o kvalitetnom procjenjivanju ugroženosti od požara i tako procijenjenim požarnim opterećenjima, vatrogasnim sektorima i vatroobranim pojasevima, te drugim zahtjevima utvrđenim prema izrađenoj i usvojenoj Procjeni ugroženosti od požara i tehnoloških eksplozija Općine.
- (2) Projektovanje s aspekta zaštite od požara stambenih, javnih, poslovnih, privrednih i infrastrukturnih građevina provodi se po zakonima i na njima temeljenim propisima i prihvaćenim normama iz oblasti zaštite od požara te pravilima struke.

- (3) Rekonstrukcije postojećih građevina u naseljima potrebno je projektovati na način da se ne povećava ukupno postojeće požarno opterećenje građevine ili naselja kao cjeline. Radi smanjenja požarnih opasnosti kod planiranja ili projektovanja rekonstrukcija građevina građenih kao stambeni ili stambeno-poslovni blok potrebno je pristupiti promjeni namjene prostora sa požarno opasnim sadržajima, odnosno zamijeniti ih požarno neopasnim sadržajima.
- (4) Kod projektovanja nove vodovodne mreže ili rekonstrukcije postojeće mreže u naselju, obvezno je planiranje hidrantskog razvoda i postave nadzemnih hidranata.
- (5) Sve pristupne ceste u dijelovima naselja koje se planiraju izgraditi sa slijepim završetkom projektovati sa okretištem za interventna vozila na njihovom kraju.
- (6) Nove ceste i rekonstrukcije postojećih cesta određenih planom sa dva vozna traka (dvosmjernje) projektovati minimalne širine od 5,5 metara.

Zaštita od potresa

Član 76.

- (1) Protupotresno projektovanje građevina kao i građenje treba provoditi u skladu sa Zakonom o građenju i postojećim tehničkim propisima.
- (2) Osnovni stupen seizmičnosti koji na području Općine iznosi 7 MCS.

Zaštita od poplava

Član 77.

- (1) Zaštitu od poplava provoditi u skladu sa "Zakonom o vodama" te federalnim i kantonalnim planovima odbrane od poplava.
- (2) U područjima vodotoka i bujica kriterije za planiranje izgradnje treba definirati uz saglasnost nadležnog tijela.
- (3) Radi odbrane od poplava planira se dorada Planova odbrane od poplava uvrštavanjem u njega svih registrovanih vodotoka općine, te provođenje preventivnih mjera održavanja, izgradnje, rekonstrukcije i dogradnje vodnih sistema i vodnih građevina, te njihov nadzor, kako bi se osigurao neškodljiv protok voda minimalno stogodišnjeg povratnog perioda u područjima naselja, važnijih saobraćajnica i drugih vrijednijih sadržaja i minimalno desetogodišnjeg povratnog perioda za poljoprivredne i slične površine.
- (4) Step en ugroženosti građevina od poplavnih voda, način i step en zaštite od poplava, rad sistema u uslovima poplava, te rizike koje preuzima investitor u slučaju gradnje u poplavnom području, definira nadležno tijelo.

Gradnja na uslovno- stabilnom i nestabilnom tlu

Član 78.

Zabranjena je gradnja objekata na nestabilnim terenima, dok se na osnovu tehničko-tehnoloških ekspertiza ne utvrdi da je moguća izgradnja na takvim zemljištima.

*Korištenje opasnih materija***Član 79.**

- (1) Zabranjena je upotreba svih kancerogenih materijala, uređaja i postrojenja koja emitiraju radioaktivna zračenja štetna po zdravlje ljudi.
- (2) Obavezno je pojačati kontrolu nad privrednim subjektima hemijske industrije koje koriste opasne hemijske materije, čija je koncentracija onečišćenja u vodu i zrak iznad dozvoljenih.

*Eksploatacijska područja***Član 80.**

- (1) Kod izrade planskih dokumenata u okviru utvrđenih ležišta energetske i mineralnih sirovina, kao i u okviru granica postojećih jamskih eksploatacija, neophodno je osigurati stabilnost i sigurnost postojećih izgrađenih objekata.
- (2) Za novu izgradnju građevina u okviru eksploatacijskih polja, prije izdavanja urbanističke saglasnosti, potrebno je pribaviti mišljenje Ministarstva privrede HNK i saglasnost ministarstva nadležnog za rudarstvo, a u skladu sa Zakonom o rudarstvu (službeni list BiH broj: 24/93 i 13/94 i „Službene novine FBiH“ broj 6/08).
- (3) Na površinama gdje je završena jamska eksploatacija neophodno je uraditi elaborat o sanaciji i izvršiti detaljna inženjersko–geološka i geomehanička ispitivanja, u cilju utvrđivanja površina za građenje i izgradnju naselja.
- (4) Na degradiranim površinama nastalim nakon površinske eksploatacije, uslijed deponiranja industrijskog i komunalnog otpada, neophodno je pristupiti postupku rekultivacije, revitalizacije šumskih zajednica u ekološkom smislu, sa utvrđenim planskim periodom za stvaranje uslova i privođenja građevinskoj ili nekoj drugoj namjeni.

*Zaštita prava osoba sa smanjenim tjelesnim sposobnostima***Član 81.**

Pri izradi detaljnih planskih dokumenata obavezno je definirati uslove i mjere svim učesnicima u planiranju, projektovanju i izgradnji javnih i stambenih objekata, za njihovo normalno korištenje licima sa smanjenim tjelesnim sposobnostima i u tom smislu obaveza je učesnika da u svakoj fazi propisuje konkretne uslove ovisno od nivoa planskih dokumenata koji se izrađuju i donose, na temelju Uredbe o prostornim standardima, urbanističko-tehničkim uslovima i normativima za sprečavanje stvaranja svih barijera za osobe sa umanjnim tjelesnim sposobnostima (Službene novine Federacije BiH, broj 10/04).

Član 82.

Ovom Odlukom određuju se prostorni standardi, urbanističko-tehnički uslovi i normativi za sprečavanje stvaranja arhitektonsko-urbanističkih barijera, koje mogu ometati ili spriječiti kretanje invalidnih osoba, bolesnih i starih osoba, trudnica, male djece i drugih osoba pri zadovoljavanju njihovih životnih i radnih potreba. Odredbe ove Odluke ne mogu predstavljati ograničenje za primjenu uslova većeg stepena pristupačnosti kod planiranja i projektovanja bolnica, zgrada posebno

projektovanih za osobe sa teškoćama u kretanju, kao i pojedinačnih stanova ili radnih mjesta prilagođenih potrebama tih osoba.

Član 83.

Javne pješačke površine, saobraćajnice, pristupi do javnih objekata i javnih površina, do objekata kolektivnog stanovanja, moraju biti planirani, projektovani i izvedeni na način da mogu služiti osobama pri upotrebi štapa, štaka, invalidskih kolica, dječjih kolica, invalidskog automobila i drugih pomagala (štap i zvučni signali za osobe oštećena vida, svjetlosni signali za osobe oštećena sluha i sl.), starim i bolesnim osobama.

Član 84.

Za potrebe savladavanja manjih visinskih razlika invalidskim kolicima, izgrađuju se rampe. Rampom se, u smislu stava 1. ovog člana smatra čvrsta, izravnana, hrapava površina koja povezuje dva nivoa:

- čiji je poželjni nagib 1:20 (5%), a najveći dopušteni nagib 1:12 (8,3%)
- čija je najmanja dopuštena širina 130 cm i čije su nezaštićene strane ograđene u visini od 90 cm
- dužina rampe po mogućnosti ne treba da bude veća od 6 m (najveća dozvoljena dužina iznosi 15 m)
- rampe duže od 6 m, a naviše do 9 m, moraju da budu razdvojene odmorištima najmanje dužine 150 cm (izuzetno 140 cm).

Član 85.

- (1) Podizne platforme (površine) su uređaji za savladavanje visinskih razlika od 90 cm; koriste se u slučajevima kada ne postoji mogućnost izgradnje rampe ili stepeništa, posebno pri rekonstrukciji objekta.
- (2) Podiznu površinu sačinjava platforma (najmanjih dimenzija 110 x 140 cm) i pogonski mehanizam; platforma je obložena materijalom koji nije klizav, ograđena je zaštitnom ogradom, opremljena prekidačima za poziv i sigurnosnim uređajem.

Član 86.

- (1) Parking mjesto za invalidski automobil mora biti veličine 300 x 500 cm i vidljivo označeno.
- (2) Za mjesto iz stava 1. ovog člana bira se parking mjesto koje je najbliže javnoj pješačkoj površini, odnosno ulaznim vratima objekta kojem pripada i označava se posebnim znakom.

Član 87.

Na javnim parkiralištima treba izvesti najmanje 5% mjesta za invalidske automobile od ukupnog broja parkirališnih mjesta. Na parkirališnim s manje od 20 mjesta koja se nalaze uz ambulantu, apoteku, prodavaonicu proizvoda dnevne potrošnje, poštu, restoran i dječji vrtić, treba biti osigurano najmanje jedno parking mjesto za invalidski automobil. Na parkinzima uz domove zdravlja, bolnice, lječilišta, domove starih, te druge veće zdravstvene i socijalne ustanove, kao i druge objekte koji pretežno služe invalidnim osobama, potrebno je povećati broj parkirališnih mjesta za invalide, a u skladu sa standardima za takvu vrstu objekata.

Član 88.

Parking s parking mjestima za invalidske automobile mora biti sa ukošenim ivičnjakom (minimalne širine 100 cm) povezano sa sistemom javnih pješačkih površina. Ostala parkirališta koja nemaju parking mjesta za invalidske automobile, također moraju biti povezana s javnom pješačkom površinom na navedeni način na bilo kojem dijelu parkinga.

Član 89.

- (1) Svi pješački trgovi, pješačke ulice, trotoari uz saobraćajnicu, druge pješačke staze, ulični prijelazi u nivou, podhodnici i nadhodnici moraju se izvesti vodoravno ili nagiba do 5% (1:20) a iznimno do 8,3% (1:12).
- (2) Pješačke površine iz stava trebaju biti izdignute u odnosu na saobraćajnicu.
- (3) U slučaju kad su dijelovi površina iz stava 1. ovog člana različitih nivoa, obavezno se međusobno povezuju rampama.
- (4) Iznimno od stava 3. ovog člana, kada visinsku razliku nije moguće svladati rampom, ista se može svladati univerzalnim liftom ili drugim mehaničkim uređajem.

Član 90.

- (1) Trotoar i pješačka staza ne mogu se izvesti širine manje od 120 cm odnosno ne manje širine od 180 cm kada potrebe saobraćaja zahtijevaju mimoilaženje invalidskih kolica.
- (2) Na pješačkim prijelazima u nivou ulice, ivičnjak mora biti skošen za širinu prolaza od najmanje 100 cm. Osim svjetlosnih signala svi semafori na pješačkim prijelazima moraju emitirati i zvučne signale. Dijelovi zgrada i drugi uređaji (stubovi) koji se nalaze na javnoj pješačkoj površini ili s njom graniče, ne smiju imati istake (balkoni, prema van otvoreni prozori, ploče saobraćajnih znakova i reklama, tende, krovovi kioska i sl.) na visini manjoj od 250 cm.

Član 91.

Pothodnici i nathodnici moraju biti povezani sa sistemom javnih pješačkih površina: rampama, univerzalnim liftom ili drugim mehaničkim uređajem.

Član 92.

U javnim objektima, u kojima se ogradama usmjerava kretanje ljudi (samoposluživanje, stanice, kina i sl.), razmak između takvih ograda ne može biti manji od 90 cm.

Član 93.

- (1) U dijelovima naselja i pojedinim objektima za koje je posebnim zakonom ili propisom utvrđena zaštita (kao npr. zaštita spomenika kulture, zaštita prirode i sl.), ne primjenjuju se odredbe ove Odluke, koje bi mogle ugroziti ostvarenje cilja zaštite.
- (2) U slučajevima iz stava 1. ovog člana, kao zamjena za univerzalni lift i rampu, ako to nije u suprotnosti s ciljevima zaštite, koriste se montažno-demontažni i drugi uređaji. U slučajevima da se za javne objekte posebne namjene kao što su zdravstveni, obrazovni, odgojni i slični objekti, na osnovu posebnih zakona odrede normativi i standardi za izgradnju ovakvih

objekata, koji su različiti od normativa i standarda određenih ovim pravilnikom, primjenjivati će se normativi i standardi doneseni na osnovu posebnog zakona.

XI MJERE PROVEDBE

Potrebne aktivnosti za provođenje prostornog plana

Član 94.

Prioritetne mjere i zahvati su:

Državnog i kantonalnog interesa

- Razvijati saobraćajni sistem integrirajući sve segmente na državnom i kantonalnom nivou
- Izgrađivati kanalizacijski sistem kao osnovu sanitarno zdravstvenih standarda i značajan element zaštite prostora
- Uspostaviti mrežu javnog prijevoza putnika integrirajući sve saobraćajne kapacitete.

Općinskog interesa

- Prioritetno realizirati sisteme odvodnje oborinskih i bujičnih voda na području Općine
- Graditi, dograđivati i sanirati mrežu kanalizacije
- Prioritetno graditi nove turističke kapacitete u izgrađenom ili rubnom dijelu građevinskog područja
- Spriječiti izgradnju stanova u svrhu vikend korištenja unutar naselja u višestambenim građevinama
- Očuvati naselja u unutrašnjosti općine
- Poticati poljoprivrednu proizvodnju u skladu sa odredbama Plana
- Poticati povezanost turističkih i rekreacijskih zona
- Podizati nivo komunalne opremljenost građevinskih područja.

Član 95.

Za sve građevine za privremeno korištenje prostora (kiosci, naprave) potrebno je izraditi plan privremenog korištenja javnih prostora kojeg donosi Općinsko Vijeće Općine Konjic.

Član 96.

Troškovi uređenja građevnog zemljišta utvrđuju se Zakonom o prostornom uređenju i Odlukom o učešću investitora u troškovima uređenja građevnog zemljišta.

Član 97.

(1) Za izradu mjera zaštite i razvoja, upravljanja prostorom, izrade planova užih područja, te drugih mjera određenih ovim Planom, utvrđuje se obaveza izrade programa, studija i drugih dokumenata:

- Režim zaštite za područja zaštićene i vrijedne prirodne baštine
- Odluka o zaštiti spomeničkog nasljeđa.

(2) Prihvatanje dokumenata iz stava 1. ovog člana vrše nadležna tijela Općine.

Član 98.

- (1) Provedba i razrada postavki i mjera ovog Plana provoditi će se putem programa za unapređenje stanja u prostoru (u nastavku: Program mjera).
- (2) Programom mjera i drugim odlukama i obaveznim dokumentima predstavničkog tijela Općine Konjic mora se:
 - utvrditi nosioca pojedinih obaveza, rokove i troškove planiranih mjera
 - odrediti mjere za provedbu politike prostornog uređenja (komunalni doprinos, nivo uređenosti građevinskog zemljišta za pojedina uža područja i dr)
 - prioritetno planirati gradnju građevina od općinskog značenja,
 - odrediti visinu komunalne naknade na način da se potiče privođenje zemljišta planiranoj namjeni
 - predvidjeti uvođenje komunalnog doprinosa za finansiranje građenja građevina i uređaja komunalne infrastrukture
 - predvidjeti osiguranje sredstava za zaštitu i upravljanje zaštićenih područja i cjelina
 - navesti područja i lokalitete na kojima će se provoditi sistem istraživanja i praćenje pojava i procesa u prostoru
 - predvidjeti mogućnosti osiguranja sredstava za financiranje projekata za potrebe općine, kao što su izgradnja građevina društvenih djelatnosti za javne funkcije, saobraćajnica i sličnog
 - predvidjeti mjere za poticanje razvoja određenih privrednih djelatnosti.

Član 99.

- (1) Planom se određuje potrebno provođenje sistema istraživanja i praćenja pojava i procesa u prostoru. Praćenjem treba obuhvatiti cjelovit sklop pojava koje utječu na stanje okoliša, a osobito utječu na kvalitet: prirodne baštine, tla, zraka i vode.
- (2) Zaštitne mjere okoliša su one kojima se osigurava cjelovito osiguranje kvalitetnih prirodnih izvora i energije na najpovoljniji način na okoliš, kao osnovni uslov zdravog i održivog razvoja.

Član 100.

Za potrebe, ažuriranja dokumentacije o stanju u prostoru i pripremu izrade prostornih planova potrebno je kontinuirano prikupljati i ažurirati geodetsko katastarske podloge područja Općine Konjic, te ovisno o potrebama pripreme izrade planova, pristupiti izradi separatih studija o stanju u prostoru.

Član 101.

- (1) Unapređenje uređenja naselja kroz odredbe za provođenje temelje se na osiguranju minimalnih standarda komunalnog opremanja zemljišta.
- (2) Minimalni standard komunalnog opremanja građevinskog zemljišta je: pristupni put, vodosnabdijevanje i elektrosnabdijevanje.

Član 102.

- (1) Temeljem odredbi plana Programima mjera za unapređenje stanja u prostoru planirati realizaciju mjera za unapređenje stanja u prostoru.
- (2) Izvještajima o stanju u prostoru posebno analizirati uticaj odredbi za provedbu Plana na stanje u prostoru, te u slučaju ustanovljenih nerazumljivosti, dvojbenosti odredbi i negativnog učinka na prostor, odmah pristupiti njegovoj izmjeni i dopuni u skladu sa nalazima.

Član 103.

Prije izgradnje neizgrađenih dijelova građevinskih područja dokumentima prostornog uređenja osigurati predulove za opremanje zemljišta komunalnom infrastrukturom:

- Osiguranjem vodosnabdijevanje u svim građevinskim područjima Općine
- Lociranjem građevina i trasa infrastrukture, pri izradi dokumenata prostornog uređenja u saradnji sa javnim preduzećima koja su nositelji djelatnosti i upravljaju infrastrukturnim sistemima.
- Vođenjem infrastrukture postojećim koridorima, te njihovim objedinjavanjem kako bi se zaštitila cjelovitost prirodnih i stvorenih struktura.

Član 104.

Planom je određeno da se u oblasti zaštite prirodnih i ambijentalnih vrijednosti:

- izradi registar (katastar) izvora zagađivanja za cijelo područje
- izradi program sanacije za najaktivnije izvore zagađivanja.

Član 105.

Planom je utvrđeno da radi zaštite tla i voda treba:

- organizovati kontrolu voda
- organizovati i urediti efikasnije prikupljanje i prijevoz otpada
- zabraniti nelegalno deponiranje otpadnog materijala na području obuhvata plana
- kontrolirati korištenje hemijskih sredstava u poljoprivrednoj proizvodnji.

XII PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE**Član 106.**

- (1) Za područja iz člana 4. i 5. ove Odluke za koja je Prostornim planom i ovom Odlukom utvrđena obaveza donošenja detaljnih planova, ako takvi planovi nisu doneseni, dopušta se gradnja objekata za predviđenu namjenu do donošenja takvih planova, i pod urbanističko-tehničkim uslovima koji su definisani za područja za koje se građenje vrši na osnovu odredbi ovog plana..
- (2) Izrada urbanističko – tehničkih uslova gradnje na osnovu ovog Plana za prostore za koje nije donesen detaljan planski dokument podrazumijeva i detaljan uvid stručnih službi i mišljenje komisije zadužene za provođenje Plana, sa ciljem da se odobrena gradnja može uklopiti u eventualna buduća planska rješenja.

Član 107.

Ova Odluka stupa na snagu osmog dana nakon njenog objavljivanja na oglasnoj ploči u zgradi Općine Konjic i objave u Službenom glasniku Općine.

Broj : _____

Konjic, _____ 2018. godine

PREDSJEDAVAJUĆI OPĆINSKOG VIJEĆA

PROSTORNI PLAN

OPĆINE KONJIC

za period 2013 - 2033. godine

II - Grafički dio

1. Izvod iz plana višeg reda
2. Sintezni prikaz postojećeg stanja prostornog uređenja
3. Sistem naseljenih mjesta i urbanih područja
4. Urbana područja i namjena zemljišta
5. Upotrebna vrijednost zemljišta
6. Vode i vodne površine, vodna infrastruktura i odvođenje otpadnih voda
7. Mineralne sirovine i nalazišta
8. Energetska infrastruktura
9. Saobraćajna infrastruktura i komunikacije
10. Zaštićene površine prirodnog i kulturno-historijskog naslijeđa
11. Komunalna, privredna i društvena infrastruktura
12. Zaštita i unaprijeđenje okoliša
13. Sintezna karta projekcije prostornog razvoja